ANDREW CRUMEY
Mobius Dick

Traducere şi note de
PETRU IAMANDI

Dragilor mei Mary, Peter şi Katia

SUNĂ-MĂ: H.[1]

John Ringer primi mesajul în biroul lui de la universitate. Auzi semnalul, îşi scoase din buzunar mobilul, unul din seria Q, şi citi mesajul încifrat. *Sună-mă: H*. Nimic mai mult. Niciun indiciu privind identitatea lui H sau cum să ia legătura cu el. Când tastă „răspuns”, primi doar „utilizator de negăsit”. Imediat se gândi la Helen.

Îşi aminti că citise undeva, în instrucţiuni, despre o aplicaţie, „depistarea apelantului”, dar, întrucât până şi schimbarea tonului de sonerie al acestui aparat de ultimă generaţie era peste puterile lui, puţine şanse să se folosească de ea. Strângând telefonul subţire în mână, apăsând cu stângăcie tastele minuscule, menite unor degete de adolescent, trecu prin mai multe meniuri – în maniera aleatorie, empirică, impusă de tehnologia modernă – şi, după câteva reclame şi o linie de shopping, se trezi în faţa unor liste cu activităţile campusului. *Ora 13:00 – Conferinţă (literatură modernă): Cicloide feroce*.

Voia să ştie cine e H, nu care era programul facultăţii de litere. Încercă să se întoarcă pe acelaşi drum, prin aceleaşi meniuri, regretând că el, profesor de fizică teoretică, trecut de patruzeci de ani, nu aparţinea „ultimei generaţii”, care nu numai că manipula cu dexteritate aceste maşinării, ci o făcea şi în timp ce mesteca gumă şi vorbea neîntrebată în timpul tutorialelor. Apelantul, gândi el, nu putea fi Helen. De ani întregi n-o mai văzuse şi nici nu mai auzise de ea. Dar poate că sensul mesajului era altul: „Sună-mă în legătură cu H”. O veste importantă. Poate chiar ocazia de a o reîntâlni.

Ori, mai degrabă, un mesaj rătăcit, un număr greşit. O bucăţică neînsemnată din existenţa altei persoane, ajunsă din neatenţie în existenţa lui, silindu-l să-i dea de capăt. Căutăm mereu şabloane. Evoluţia ne-a adus aici.

Exact precum titlul conferinţei peste care dăduse: *Cicloide*

---

[1] În original, CALL ME: H, aluzie la cuvintele cu care începe romanul *Moby Dick* (1851) de Herman Meiville: CALL ME ISHMAEL (Ziceţi-mi Ishmael.)

feroce. Ringer îl găsi din nou pe telefon, părea că şi acesta i se adresa tot lui. Cicloida este o curbă geometrică; un subiect departe de a se preta unei conferinţe despre literatură. Poate că telefonul lui Ringer (ca şi creierul lui) avea felul lui de a filtra informaţiile relevante; ştia că o cicloidă este un exemplu clasic de frumuseţe matematică: locul în care se întâlnesc ştiinţa şi arta. Poate că-i şi pomenise lui Helen despre asta.

Se hotărî să meargă la conferinţă. Văzând că se apropie ora unu, Ringer părăsi departamentul de fizică, înarmat cu cutia în care îşi ţinea prânzul, şi se aventură într-o clădire a universităţii pe care nu o mai explorase până atunci; una de pe ai cărei pereţi lipseau fotografiile cu Hubble şi anunţurile privind o conferinţă sau alta, atât de familiare în specialitatea lui, dar care te intimida, cel puţin la nivel intelectual, deoarece coridoarele înguste te duceau cu gândul la o secţie de chirurgie prost concepută, ca un labirint fără scăpare. În cele din urmă găsi sala de seminar în care avea loc conferinţa, se aşeză – înconjurat de masteranzi şi membri ai departamentului de literatură care, probabil ca şi el, nu găsiseră un mod mai agreabil de a-şi petrece pauza de masă – şi aşteptă, plin de speranţe, să înceapă spectacolul.

Vorbitoarea – o femeie cu un piept generos, dar dezamăgitor de ştearsă, lector la o altă universitate – se lansă imediat într-o peroraţie despre romanul *Moby Dick*, al cărui capitol 96 tratează despre „cuptoare”: cazane mari în care sunt fierte balenele. Personajul principal, Ishmael, freacă de zor pereţii unuia dintre ele şi, datorită formei lui mai curbate, ajunge la o concluzie remarcabilă: „În geometrie, toate corpurile care alunecă în lungul unei cicloide, aşa cum aluneca atunci piatra mea, cad exact în acelaşi interval de timp, din indiferent care punct”.

Herman Melville, evident, ştia că, suspendat de o cicloidă, pendulul este izocron. Din nefericire, doamna lector nu ajunsese cu cercetarea până acolo. Adevărata semnificaţie a pasajului, declară ea, era că „cicloidă” desemna în trecut tipul de personalitate care mai târziu avea să fie numit maniaco-depresiv sau bipolar. Prin urmare, capitolul 96 din *Moby Dick* nu e despre geometrie, ci despre sănătatea mentală.

Din momentul acesta, Ringer îşi pierdu interesul. Înţelese, brusc, diferenţa dintre disciplina vorbitoarei şi propria lui

disciplină. Femeia descoperise o coincidenţă de ordin verbal şi acum o prezenta ca pe o revelaţie de mare profunzime. Ringer se afla aici doar din cauza unui capriciu al mobilului. Aceleaşi capricii marcau modul de a gândi şi cariera acestei femei.

Idila lui cu Helen era tot rodul întâmplării. Se întâlniseră la masa de prânz; nu sandvişuri într-o sală de seminar, ci cantina aglomerată a universităţii unde s-au trezit la aceeaşi masă. Amândoi şi-au pus câte o carte lângă farfurie când s-au aşezat unul în faţa celuilalt, gata să mănânce într-o tăcere politicoasă, cu gândul la ale lor. Cartea ei era *Doctor Faustus*. Cartea lui era *Câmpuri cuantice în spaţiul curbat*.

Poate că, atunci când Helen a rupt tăcerea, a fost doar fiindcă în acea clipă era sătulă.

— Aş vrea să pot înţelege şi eu asta, a spus ea pe neaşteptate, aproape cu gura plină, arătând cu capul spre cartea lui Ringer. Dar la matematică am fost întotdeauna o catastrofă.

— Iar eu cu romanele nu m-am descurcat niciodată, a replicat el.

Helen a privit nedumerită; fruntea ei netedă s-a lăsat brăzdată de o cută nesigură.

— Ce-i aşa de greu în a citi un roman? a întrebat ea şi a luat o gură de salată, făcându-l pe Ringer să rămână cu furculiţa în aer.

— Mă plictisesc. Toate poveştile alea inventate, despre oameni care n-au existat niciodată. Unde sunt faptele? Unde sunt ideile? Vreau o carte care să-mi deschidă o fereastră spre un nou mod de a gândi; nu doar să reflecte lucruri deja ştiute, ca într-o oglindă.

— Atunci poate că ar trebui să-l citiţi pe romancierul ăsta, a zis ea bătând uşor cu furculiţa în cartea de lângă farfurie. Thomas Mann. O mulţime de idei, credeţi-mă.

Mann, a explicat ea, introduce informaţii de tot felul ca să întregească fundalul romanelor sale.

— Să luăm pasajul ăsta, de exemplu.

Helen a lăsat jos cuţitul şi furculiţa, a luat romanul german şi a început să-l frunzărească. Ringer şi-a dat seama cât de frumoasă era; părul negru, cu buclele care îi încadrau fruntea, o făcea să semene cu o şcolăriţă serioasă aflată în faţa unui grup de părinţi, în timp ce căuta cu grijă una dintre paginile marcate

cu semne din hârtie galbenă. Apoi Helen a început să-i traducă un pasaj în care, treptat, Ringer a recunoscut o referire la expansiunea cosmologică, ascunsă într-un roman despre un compozitor care inventează un nou tip de artă pentru care plăteşte cu propria-i viaţă.

— Poate că n-ar fi rău să citesc *Doctor Faustus*. Sună mai bine decât alte romane.

— Mai întâi încercaţi *Muntele vrăjit*. E despre un ins care merge la o clinică de tuberculoşi din Alpii elveţieni. A fost publicat în anii ’20 şi la scurt timp Mann a primit Premiul Nobel.

— Ce coincidenţă stranie.

— Ce anume?

— Faptul că stăm amândoi aici, dumneavoastră cu Thomas Mann, eu cu fizica. Fiindcă subiectul principal al cărţii mele este aşa-numita ecuaţie a lui Schrödinger. Regula fundamentală a mecanicii cuantice. Ştiţi cum a descoperit-o Schrödinger? În anii ’20, de Crăciun, a mers la o clinică de tuberculoşi din Alpii elveţieni.

Coincidenţele înseamnă numai ceea ce vrem noi să însemne. Thomas Mann a scris un roman despre un sanatoriu pentru ca, la un an de la publicarea lui, Erwin Schrödinger să meargă într-un loc asemănător şi să facă celebra lui descoperire. Amândoi au primit Premiul Nobel pentru strădaniile lor şi au devenit faimoşi ca filosofi ai epocii lor. E vreo legătură? Absolut niciuna.

Nu şi după doamna Cicloide-Feroce. Când Ringer se concentră din nou asupra conferinţei, doamna trecuse de Melville. Acum vorbea despre compozitorul Robert Schumann; un maniaco-depresiv a cărui personalitate „cicloidală” s-a manifestat într-un ciclu de piese precum suita pentru pian *Kreisleriana*, al cărei nume vine de la cuvântul german care înseamnă „cel care face cercuri”. Sau – întrebă retoric femeia, cu un zâmbet superior, afectat – „cel care face cicloide”? Asta ţinea loc de argument logic în profesia ei, deduse Ringer: analogii aleatorii, la fel de arbitrare precum trecerea de la un meniu la altul pe un telefon Q; la fel de fortuite ca şi faptul că se aşezase la o masă faţă în faţă cu persoana care avea să-i devină iubită.

În cazul lui Helen, asemenea analogii nu erau decât o formă erudită de a flirta. Subiectul *Cicloide feroce* era tot un

exerciţiu retoric de manipulare socială. E drept că vorbitoarea menţionase pendulul – dar numai ca să facă trimitere la Foucault şi, de aici, să treacă la alte analogii fără noimă. Pentru ea, îşi dădu seama Ringer, nu existau nici adevăr, nici minciună, existau doar „texte” care se cereau „deconstruite”. Mare ghinion dacă unul dintre acele texte se întâmpla să fie un număr de telefon format greşit; toată interpretarea se ducea atunci de râpă.

Îşi scoase mobilul şi încercă să readucă misteriosul mesaj pe ecran, dar, sărind de la un meniu la altul, nimeri la cel de relaxare – acordurile *Rapsodiei albastre*, în forţă, cu participarea întregii orchestre, îi făcură pe ceilalţi să-şi întoarcă, furioşi, capul spre el. Îşi închise spăsit telefonul şi îl vârî la loc în buzunar.

Sună-mă: H. Ce însemna asta? Aproape sigur nimic. Şi totuşi exista o şansă – doar una – să fie vorba de Helen.

— E o paralelă interesantă, a spus ea împingând cu furculiţa o frunză de salată. Mann şi Schrödinger. Poate că o introduc în teza de doctorat.

Helen scria despre legătura dintre literatura şi filosofia germane.

— Dar fizicienii de unde se inspiră? Tare mult aş vrea să ştiu.

Schrödinger se inspira din sex. În timp ce îşi petrecea vacanţa la sanatoriul în care se tratase, s-a înţeles cu o iubită de-a lui să vină şi ea acolo. Şi aşa, într-un fel numai de el ştiut, acest fizician obscur, care până atunci nu făcuse nimic ieşit din comun, a descoperit ecuaţia undelor cuantice.

Poate că a fost doar o întâmplare. Cine ştie, poate că marele mesaj îi era adresat altcuiva. Dumnezeu a format un număr greşit şi Schrödinger, nu destinatarul iniţial, a fost cel care a coborât muntele cu $H\psi=E\psi$ în buzunar. Biletul lui spre faima mondială, spre un loc în istorie. Ca şi Mann – ca toţi ceilalţi – nu a acceptat ideea că succesul i se datora şansei. Când evenimentele sunt în avantajul nostru, preferăm să punem totul pe seama destinului sau a talentului.

— Poate că munţii au ceva magic în ei, a sugerat Ringer.

— Ca la Nietzsche. Urca pe munte când a avut viziunea despre Zarathustra.

— Şi pe urmă a înnebunit de tot.

— În spatele *Doctorului Faustus* se află Nietzsche, a spus Helen grav şi, în timp ce femeia privea în jos, Ringer i-a ghicit, ca într-o galaxie îndepărtată, sfârcul pe sub pulovărul roşu. Pentru Nietzsche muzica exprima esenţa existenţei. O idee împrumutată de la Schopenhauer, care a devenit crezul lui Wagner. Mann, însă, şi-a dat seama că această filosofie idealistă, cu misticismul şi iraţionalitatea ei, nu putea duce decât la nebunia colectivă numită fascism.

Ca şi povestea cicloidelor pe care o asculta acum, aceasta era o teorie cu cap şi coadă, dar neverificabilă (doar dacă dădeai istoria înapoi şi îl scoteai pe Nietzsche ca să vezi dacă Hitler mai ajungea la putere). Cu Helen, însă, Ringer avusese mai multă răbdare fiindcă nimic din ceea ce discutau ei nu era legat de fapte sau de raţiune. Totul era legat de perspectiva trupului ei gol; perspectiva – ce avea să devină realitate cât de curând – perspectiva şansei şi a frumuseţii şi a senzaţiei de moment că trăieşti cu adevărat. Suntem nişte animale iraţionale: aşa ne-a făcut natura. De aceea, fiecare cuvânt rostit de Helen, indiferent cât de rece şi de abstract, era doar o formă codificată a unui mesaj mai important, care suna cam aşa: „Există un punct în spaţiu-timp unde trebuie să faci dragoste, pe care trebuie să-l găseşti”.

Sau, altfel, *Sună-mă: H*. Ani de zile după ce o văzuse ultima oară, mobilul lui Ringer capta un semnal care traversase cosmosul. Iată-l acum, ascultând o conferinţă care îi amintea de Helen. Era o coincidenţă fără noimă; şi aceeaşi forţă fictivă făcea ca vorbitoarea să-i dea înainte despre *Cicloidele feroce*.

Acum descria cum, ghemuit în cazanul de metal, Ishmael şi-ar fi văzut reflexia deformată sub el; aşadar, preţ de o clipă, ar fi căpătat un doppelgänger[2] cicloidal şi ar fi luat-o puţin razna – precum Schumann, care în *Kreisleriana* s-a inspirat dintr-un roman de E.T.A. Hoffmann despre un muzician nebun, speriat, la un moment dat, de propria reflexie într-o oglindă curbată. De aici, vorbitoarea sări la „topologia psihanalitică” a lui Lacan – în care organul erectil bărbătesc este echivalent cu rădăcina pătrată a lui -1 – şi apoi la o altă succesiune de analogii absurde.

Ringer auzise, totuşi, de E.T.A. Hoffmann, de la Helen. Probabil că celor de faţă această conferinţă, la care el nimerise din greşeală, li se părea teribil de importantă cu toate trimiterile

---

[2] Alter ego, în lb. germană. (n. tr.)

ei savante. Fără îndoială, un romancier înzestrat cu multă imaginaţie putea găsi o schemă logică în care să încadreze totul: Hoffmann, Schumann, Schrödinger, Mann. O teorie extraordinară, unificatoare, în care Helen şi Ringer să fie ca nişte rezonanţe cuantice; actul sexual (primul, consumat pe covorul din faţa sobei cu gaz, care bolborosea mereu, din apartamentul lui) – o inevitabilitate narativă.

Dar viaţa e un roman doar pentru cei îndeajuns de orgolioşi ca să se considere oameni de artă. Ringer era însă cu picioarele pe pământ. Îşi trăia viaţa cu ajutorul unui motor mental de căutare care analiza şi filtra totul, potrivit relevanţei subiective. A găsi tipare în output era la fel de uşor cu a vedea chipuri de oameni în nori.

Tocmai de aceea o şi văzuse atât de des pe Helen: femei necunoscute, care arătau la fel ca ea din spate sau pe care le zărea pe geamul unui autobuz în timp ce acesta prindea viteză şi se pierdea în depărtare. Femei care, dacă le-ar vedea cum trebuie, ar fi total diferite de cea pe care o întâlnise pentru prima dată în cantina universităţii, împingând farfuria cu salată, când întâlnirea lor atinsese momentul critic, apoi rezemându-şi bărbia în mâini şi întrebând simplu: „Cum rămâne?”, în timp ce în ochi îi lucea din nou promisiunea celestă.

Sună-mă: H. Nu putea fi Helen fiindcă, după ce idila lor luase sfârşit, femeia îşi abandonase studiile, plecase în străinătate şi zădărnicise toate încercările lui de a lua legătura cu ea. Dispăruse de parcă ar fi înghiţit-o pământul; ulterior, numele ei, ori de câte ori îl căuta, nu apărea în nicio carte de telefon, nici măcar pe Internet. Poate că murise sau îşi schimbase identitatea. Sau mai degrabă pur şi simplu se furişase dincolo de orizontul existenţei lui, la fel cum majoritatea cunoştinţelor trec neobservate.

Dar dacă o întâlnea din nou? Probabil că era căsătorită, avea copii, ca şi Ringer. Trecutul lor comun nu mai avea nicio relevanţă, ar fi râs la amintirea lui; cel mult puteau deveni prieteni, fără nicio urmă de pasiune. Dar poate că cel mai bine era să n-o mai vadă niciodată.

Conferinţa continua, în aceeaşi manieră. În *Moby Dick*, Ishmael se uită cum cazanul, plin cu carne unsuroasă de balenă, bolboroseşte cât e noaptea de lungă, făcându-l să se gândească la moarte şi nebunie. Până la urmă Ishmael nici nu mai e sigur

că doarme sau e treaz – lumea a ajuns, „prin nu ştiu ce vrajă, în poziţie inversă”[3]. Tocmai de aceea Melville, explica vorbitoarea, în acest mic episod doldora de înţelesuri, şi-a făcut cazanele cicloide, simbol al timpului şi nebuniei, al multiplicităţii şi al inversării: teme tratate în altă parte de Hoffmann şi Schumann. La trei ani după ce apariţia romanului *Moby Dick* a fost întâmpinată de critica literară cu o ostilitate cruntă, Schumann a refuzat să mai mănânce şi a murit într-un ospiciu. Post-mortem a fost diagnosticat cu dementia praecox – schizofrenie – de către psihiatrul Paul Möbius.

Aceasta era şi găselniţa pe care, după cum îşi dădu seama Ringer, vorbitoarea o avusese în vedere de la bun început: căci acum – declară ea pe un ton triumfător – „cicloida se închidea”; dar cu o surpriză, ca şi în Banda lui Möbius. Motivul de inspiraţie al lui Melville fusese o balenă legendară numită Mocha Dick. Bineînţeles că, schimbând numele balenei, făcuse o mare greşeală. Un roman care are în centru o personalitate dublă ar trebui să se numească *Mobius Dick*.

Şi aşa se încheie conferinţa. Unii dintre participanţi reuşiră să formuleze câte o întrebare, dar în mintea lui Ringer nu era decât una: „Despre ce dracu’ a vorbit femeia asta?” Îşi luă cutia, goală acum, şi făcu drumul întors spre departamentul de fizică teoretică, deplin convins că, în urmă cu treizeci de ani, îşi alesese bine specialitatea.

Lasă-l naibii de mesaj, hotărî el. *Sună-mă: H* nu însemna nimic. Viaţa nu e o naraţiune. A crede altfel este un joc pe care romancierii îl practică doar ca să încânte şi să distreze; şi unii profesori îl practică, dar numai ca să deruteze. Ringer se aşeză la birou şi, când îşi scoase mobilul din buzunar, văzu cu surprindere că mesajul, imun la toate căutările lui, se hotărâse să reapară. Ca o fantomă care nu-şi găseşte liniştea? Sau apelantul necunoscut îl trimisese din nou?

[3] Melville, op. cit., p. 227.

DIN ÎNTOARCEREA ÎNGERULUI

de Heinrich Behring[4]

Deloc o călătorie uşoară pentru o femeie ajunsă la vârsta mea, dar am făcut-o, de două ori. Prima oară, în luna mai a anului 1855, Schumann nu se simţea bine, dar încă mai existau speranţe. Un an mai târziu, speranţele se irosiseră. Era clar că dr. Richarz se descurcase de minune cu cel mai ilustru pacient avut vreodată, aducându-l în starea disperată pe care, cu priceperea lui, i-o anticipase de la început.

Deşi Richarz trece drept unul dintre medicii mai destupaţi la minte, Endenich este un loc deprimant. O curte sumbră, în jurul unei clădiri la fel de sumbre, unde zilele unei duzini de pacienţi erau măsurate prin calmantele care li se administrau. Camera lui Schumann era la etaj, cu vedere spre oraşul Bonn din apropiere, de care locatarul era sătul până peste cap, şi cu un pian la care acelaşi locatar cânta rar şi prost. La prima mea vizită, Schumann ar fi dat orice ca să scape de acolo. La cea de a doua, era evident că nu avea decât o singură ieşire.

Richarz este amabil, incompetent şi cam surd. Copleşit de succesul spitalului său particular, unic în toată ţara, a fost nevoit să lase o mare parte dintre activităţi în seama subordonaţilor lui, care aveau experienţă dobândită în ospiciile de stat; infirmieri care cred că a sta în tăcere, cu pacienţii lor trişti, în cârciumile din localitate, are un efect terapeutic de necontestat. Schumann cel puţin era scutit de aşa ceva. Când încă mai putea, era scos la plimbări lungi şi fără noimă: până la casa memorială a lui Beethoven sau până la marginea drumului, ca să culeagă violete.

— Zău, nu trebuia să reveniţi, Frau von Arnim, a spus dr. Richarz, uşor fâstâcit, când m-a primit în biroul lui. Călătoria dumneavoastră aici e pur şi simplu inutilă.

Masa era plină până la refuz de fişe medicale. Dr. Richarz s-a aşezat şi a încercat să le pună în ordine, privindu-mă pe deasupra ochelarilor în timp ce foia de colo-colo hârtiile groase,

---

[4] Traducere de Celia Carter. Editura Cromwell. Republica Democrată Britanică, 1949. (n.a.)

de niciun folos.

— Aveţi mult de lucru, Herr Doktor, am remarcat eu.

— Într-adevăr, a răspuns el, reuşind să aranjeze şi să stăpânească teancul înainte să-l răstoarne într-un sertar pe care îl închise cu zgomot. Esenţa ştiinţei este exactitudinea. Precizia dată de exerciţiu, continuă el, contemplând capacul deschis al călimării de argint, care îl făcu să uite şirul gândurilor, duce la.... precizia...

Închise capacul şi rămase tăcut.

— Gândirii? am sugerat eu.

— Întocmai, doamnă, a declarat el, reînnodând firul. Precizia gândirii. Nucleul ştiinţei. Mintea artistului, pe de altă parte, este caracterizată, ca să spunem aşa, mai mult de... de...

Poziţia călimării de pe masa de scris părea că îl tulbură oarecum; a împins obiectul de la stânga la dreapta, parcă neştiind cu care mână să introducă pana în ea.

— Imprecizie? m-am oferit eu să-l ajut.

— Poftim? a făcut Richarz mijindu-şi ochii. Doamnă, am rugămintea să vorbiţi puţin mai tare.

M-am conformat, sugerându-i rar şi mezzo forte:

— Mintea artistului este caracterizată de imprecizie.

— Zău? Ce prostie! a replicat Richarz, mai să se înece de râs. Doamnă, deşi aţi avut parte de afecţiunea celor mai mari artişti ai epocii noastre, farmecul dumneavoastră feminin pare să-i fi făcut pe acei artişti să vă ascundă însuşi izvorul geniului lor. Nu, dragă Frau von Arnim, mintea artistului are la bază ceva foarte precis. Într-un cuvânt, melancolia.

Apoi s-a sprijinit de spătarul scaunului, care a gemut din toate încheieturile, şi din buzunarul vestei a scos o cutie cu tutun de prizat cu care a început să se joace. Aşa, cel puţin, putea să uite de călimara de argint, care acum se odihnea în mijlocul mesei, chiar în faţa ochilor lui miopi.

— Da, doamnă, melancolia, a repetat el cu emfază. Sigur, n-am nicio rezervă în a fi de acord că o mie de bărbaţi pot avea parte de toate suferinţele lui Werther[5], dar nu şi de talentul lui. Melancolia, după cum susţin savanţii, este o condiţie necesară, dar nu şi suficientă a geniului. Mai mult de-atât, se pare că de-a lungul istoriei au existat câţiva artişti în care predispoziţia spre melancolie a fost reprimată atât de mult, împotriva firii, încât

---

[5] Aluzie la romanul *Suferinţele tânărului Werther* (1774) de Goethe.

muritorilor de rând aceşti oameni animaţi de geniu li se par aproape fericiţi. O, da, aş putea descrie o duzină de cazuri – poeţi, compozitori, pictori – toţi oameni de lume, mereu veseli, cu o glumă pe buze. Dar priviţi în adâncul sufletului lor, doamnă, şi veţi găsi, mereu, o doză de disperare, pe care nimeni nu ar fi bănuit-o; tocmai din această predispoziţie, imposibil de neutralizat, îşi trage seva geniul.

— Ceea ce ne aduce, nu-i aşa, la prietenul nostru Robert Schumann, i-am amintit eu lui Richarz.

Medicul, scăpând pe masă mai mult tutun decât frecase între degete, a prizat câteva fire.

— Cazul lui e tipic, mi-a spus el, cu ochii apoşi, dar nu din cauza emoţiei. Seva lui, ca să spunem aşa, a secat. Este ultimul stadiu, inevitabil, al condiţiei lui.

Richarz vorbea cu satisfacţia celui care a terminat un calcul dificil, ajungând la totalul aşteptat.

— Dacă a ajuns în ultimul stadiu, înseamnă că soţia lui, Clara, se poate aştepta să fie externat cât de curând?

Brusc, Richarz a surzit din nou, ignorându-mi întrebarea. Ştergându-şi un ochi umed, a zis:

— De câtva timp îi oferim doar medicaţia de bază, de întreţinere. Refuză să mănânce şi aproape că nu mai poate să vorbească sau să înţeleagă ce i se spune. O degenerare vegetativă de aşteptat, dacă ţinem cont de factorii cauzatori şi de patologia generală. Mai are de trăit cel mult o lună-două.

Richarz a întors capul spre lumina bolnăvicioasă care pătrundea prin fereastra deschisă.

— Sigur, e trist. Dar s-ar putea spune că sfârşitul lui Schumann face parte, într-un fel, din riscurile meseriei, ca şi boala de plămâni la mineri. Geniul şi melancolia, legate strâns, sunt ca... cum să mă exprim eu...?

— Două feţe ale aceleiaşi monede?

— Poftim? Monedă? Da, Frau von Arnim, aţi găsit comparaţia cea mai nimerită.

Azilul doctorului Richarz câştiga foarte multe monede de pe urma bolii lui Schumann, majoritatea donate de prieteni şi colegi muzicieni impresionaţi de starea lui, din moment ce câştigurile Clarei ca pianistă nu puteau acoperi costurile mari, plus întreţinerea a şapte copii. Ultimul, Felix, se născuse la trei luni de la venirea lui Schumann la Endenich. Acum se împlineau mai

bine de doi ani de când Robert era aici şi în tot acest timp Richarz n-o lăsase pe Clara să-l viziteze nici măcar o dată. Cu automobilul făceai câteva ore până aici: prea mult, insista Richarz, doar dacă nu era absolut necesar. La început i-a spus Clarei că o emoţie în plus ar afecta şi mai mult organismul şi aşa fragil al compozitorului. De curând, Richarz îi sfătuise să renunţe pe toţi potenţialii vizitatori, ca să-i scutească de a vedea starea jalnică, iremediabilă, a pacientului.

— O monedă, da, a murmurat Richarz. Vorbiţi ca un poet, Frau von Arnim. Dumneavoastră, care l-aţi cunoscut pe Goethe.

În cursul vizitei mele precedente, Richarz mă iscodise tot timpul despre celebrul meu prieten. Melancolia lui Goethe era vizibilă sau reprimată? Spuneţi-mi cu mâna pe inimă, mă îndemna el; după părerea mea, dragostea lui Goethe era o formă de autoflagelare?

Mai era şi Beethoven, desigur. Richarz îi diagnosticase cu destulă precizie perioada de „instabilitate organică”. S-a întâmplat, m-a informat el, la doar câţiva ani după ce i-am convins pe Beethoven şi pe Goethe să se întâlnească – o întâlnire istorică. Spuneţi-mi şi despre Liszt, adăugase Richarz, arătându-mi pianul la care a cântat Liszt cândva, pe care acum Schumann îl ignora. Pentru Richarz aceste nume – bărbaţi de ale căror companie şi chiar dragoste am avut parte – erau doar nişte specimene ilustre, care trebuiau catalogate cum se cuvine.

În cursul acelei prime vizite i-am spus verde în faţă lui Richarz că nu discut decât despre Schumann. Richarz, însă, era ros de curiozitate, drept care a adus din nou vorba de icoana sfântă a marii mele pasiuni.

— Nu se cuvine să vorbim despre Goethe, i-am zis eu. Ar fi nedelicat din partea mea; ca şi cum un medic şi-ar bârfi unul dintre pacienţi.

Richarz nu era prea surd ca să nu înalţe o sprânceană; ştia la ce mă refer. Din cauza limbuţiei lui nu mai era pentru nimeni un secret faptul că soţia lui Schumann îl luase drept iubit pe tânărul, chipeşul şi promiţătorul Brahms, pentru care Schumann însuşi dezvoltase o pasiune nefirească. Problemele de familie, a conchis Richarz, l-au împins pe Schumann să se arunce în Rin la doar câteva luni după ce Brahms apăruse în pragul uşii lor din Düsseldorf şi Schumann îl făcuse să se simtă ca acasă. O soţie autoritară al cărei succes ca pianistă a eclipsat cariera de dirijor

a lui Schumann, eşuată în chip lamentabil; iar acum îi era şi necredincioasă. Prietenul meu, Joseph Joachim, a încercat să-l salveze, dar prea târziu. Joachim şi Brahms aveau voie să vină la Endenich, Clara nu.

— Bârfa e un viciu care nu mă tentează, a spus Richarz pe un ton superior. O las în seama sexului frumos. Dar, fiindcă veni vorba de Goethe, pe care l-aţi cunoscut îndeaproape, mă gândeam că moneda cu două feţe pe care artiştii o dau în schimbul nemuririi lor este un pact pe care autorul lui *Faust* sigur l-a înţeles. El, mai mult decât oricine, trebuie să fi cunoscut abisul întunecat, de necuprins, al disperării din care izvorăşte toată arta.

L-am lăsat pe Richarz să dezvolte această revelaţie, prins în capcana propriilor gânduri întortocheate, dar imediat l-am auzit citând cuvintele poetului: – „*Bucuriei-i urmează/Tortura cea grea*”.[6] Un licăr de fericire e tot ce putem spera, Frau von Arnim, urmat inevitabil de întuneric. Aceasta e concluzia lui Faust. Îndeplinindu-i-se orice dorinţă, o trezeşte din morţi pe Elena: cea mai frumoasă, cea mai dorită femeie din întreaga istorie. Dar ce altceva poate trăi alături de ea? Doar o clipă de plăcere sublimă. Apoi, uitarea.

Richarz m-a privit cu înţelepciunea găunoasă a unui om care preia adevărul exact cum l-a găsit scris în cartea altuia.

— Mă întreb cine poate fi Elena lui Goethe, a adăugat Richarz cu subînţeles. Cine a fost dragostea pierdută pe care a evocat-o în marea lui tragedie poetică? Sau poate că Goethe se referă la Femeia Eternă: cea care îi împinge pe bărbaţi spre artă, spre disperare?

Richarz mi-a aşteptat răspunsul. Nu i l-am dat. Drept care a continuat:

— Dragostea pe care Goethe a purtat-o mamei lui este o poveste la fel de faimoasă şi de impresionantă ca şi cea pe care aţi spus-o chiar dumneavoastră despre afecţiunea pe care v-a purtat-o.

Am rămas la fel de tăcută.

— Şi Beethoven, desigur, a avut Dragostea lui Nemuritoare, nu-i aşa? Unii spun că femeia necunoscută care l-a inspirat aţi fi fost dumneavoastră, doamnă. Dumnezeule, ce adunare selectă

---

[6] Goethe, *Faust*, vol. II, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1962, p. 271. Traducere de Lucian Blaga.

de muze pământeşti!

Richarz a chicotit din nou şi din nou l-am ignorat. Da, eu – Bettina von Arnim – am fost iubita lui Goethe: răposatul meu soţ, Achim, ştia, ca toată lumea. Natura n-a vrut să facă din mine o soţie sau o văduvă eternă: ce dacă acum, când sunt o femeie bătrână, trecută de şaptezeci de ani, m-aş lăsa fermecată de un tânăr arătos precum Joseph Joachim? Richarz mai mult ca sigur ar fi rămas fără grai dacă mi-aş fi recunoscut dragostea faţă de muzicianul căruia propria mea fiică îi întorcea spatele. Dar am trăit destul ca să-mi dau seama că în lumea asta totul e posibil şi că totul poate fi iertat, numai să înţelegi. Goethe a iubit-o pe mama înainte de a se îndrăgosti de mine; iar eu nu resping ideea că dragostea poate sări peste generaţii şi în cealaltă direcţie, astfel încât, după fiică, şi mama e iubită, chiar dacă e bătrână.

Asta e, l-am adoptat pe tânărul Joachim cum şi Schumanii l-au adoptat pe Brahms. Recunosc, veneam la Endenich numai din consideraţie faţă de Joseph; la fel cum Brahms venea doar ca să-i facă plăcere Clarei. Dar trebuie oare să conchidem, cum părea să o facă Richarz, că melancolia geniilor e întotdeauna grăbită de nestatornicia femeilor?

— De ce sunteţi împotriva unor vizite din partea mea sau a Clarei, dar nu şi din partea lui Brahms sau a lui Joachim?

Richarz s-a legănat încurcat pe scaun.

— Aş prefera ca aceşti domni să nu-şi mai piardă vremea venind aici, dar n-am ce-i face. Legea le dă tot dreptul.

— Iar soţiei lui Schumann nu-i dă?

— Doamnă, vă rog să nu mă puneţi în situaţia de a vorbi despre nişte lucruri care v-ar face să roşiţi.

Aşa ceva era inacceptabil.

— Domnule Richarz, am şaptezeci şi unu de ani, sunt văduvă, scriitoare de renume, o femeie care a văzut tot ce poate oferi lumea asta. Aş fi foarte curioasă să văd ce anume m-ar mai putea face să roşesc!

Richarz, rămas cu gura căscată, a fost salvat de un ciocănit în uşă.

— A, trebuie să fie dr. Peters, a exclamat el, oarecum uşurat. Intră!

Insul care a intrat era înalt, slab, cenuşiu la faţă şi cu acea privire tristă, mereu în aşteptare, a unui antreprenor de pompe

funebre. M-a salutat cu multă politeţe şi s-a aşezat lângă fereastră.

— Dr. Peters se ocupă de tratamentul lui Schumann, mi-a explicat Richarz. Vă poate spune mult mai multe decât mine despre evoluţia bolii lui.

Mi-am plimbat privirea de la unul la celălalt, neştiind în care să am mai puţină încredere. Peters aştepta să fie întrebat.

— Cum se simte azi? am zis eu în cele din urmă.

Peters a şovăit, neştiind ce să spună.

— Ca şi până acum, a răspuns el într-un târziu.

— Aşteptăm până adoarme, pe urmă urcăm la el ca să-l vedem, mi-a spus Richarz.

Am rămas nedumerită.

— N-ar fi mai bine să-l văd când e treaz?

Richarz şi Peters s-au uitat unul la altul, apoi din nou la mine.

— Nu, a răspuns Richarz. N-ar fi.

Apoi s-a întors spre Peters:

— A mai avut halucinaţii?

— Da, domnule.

— Pe acelaşi subiect?

— Da, domnule.

Am început să înţeleg că dialogul lui Richarz cu onor subordonatul era felul lui de a evita să-mi explice direct natura ultimelor complicaţii ale bolii lui Schumann.

— Spune-mi, dr. Peters, e corect dacă afirmăm că halucinaţiile pacientului sunt legate în principal de o reprezentantă sau mai multe reprezentante ale sexului frumos?

— E corect, domnule.

— Şi, în consecinţă, e contraindicat ca orice reprezentantă a sexului respectiv să fie de faţă când pacientul are aceste halucinaţii?

— Indubitabil, domnule.

Era limpede, Richarz simţea că spusese destul. Şi-a îndreptat vesta cu un aer victorios şi a împins hotărât călimara la marginea mesei.

M-am întors şi m-am adresat cadavericului dr. Peters:

— Cumva Robert îşi imaginează că e cu soţia lui?

Peters m-a privit stingher şi a răspuns aproape în şoaptă:

— E greu de spus, doamnă.

Apoi s-a uitat la Richarz, sperând într-un semn de încurajare, dar, neprimindu-l, s-a văzut nevoit să continue:

— Cu câtva timp în urmă, pacientul a ajuns la concluzia că soţia lui – dat fiind că aceasta nu i-a scris şi nu l-a vizitat nici măcar o dată – trebuie să fi murit. De atunci n-a mai vrut să mănânce. Trebuie să folosim un tub.

— Un tub? am exclamat eu destul de tare ca să audă şi Richarz.

— Suficient, dr. Peters, a intervenit el. Nu se cade ca dezgustătoarele detalii fizice ale tratamentului medical la care îl supunem pe pacientul nostru să ajungă la urechile distinsei noastre vizitatoare.

L-am întrerupt furioasă:

— Vreţi să-mi spuneţi că Schumann e hrănit cu forţa?

Privind feţele celor doi, n-am văzut decât indiferenţă.

— Izolarea de familia lui l-a făcut să-şi piardă voinţa de a mai trăi? Ce fel de medici sunteţi? Acesta nu e tratament, e tortură medievală!

— Destul! m-a redus Richarz la tăcere şi a continuat mai calm, deşi cu o iritare evidentă. Accesele de isterie nu-şi au locul aici. Avem soluţii eficiente pentru a interveni în astfel de situaţii. Vă asigur, doamnă, că, dacă aţi avea pregătirea necesară, dacă aţi fi la fel de competentă ca şi noi, n-aţi mai folosi un limbaj atât de scandalos.

S-a ridicat în picioare; dr. Peters l-a imitat.

— Vă las pentru o clipă, Frau von Arnim, cât urc până la etaj, împreună cu asistentul meu, ca să văd ce face pacientul. Sper că, la întoarcere, veţi fi revenit la sentimente mai bune în legătură cu stabilimentul nostru. Altfel voi fi nevoit să pun capăt vizitei dumneavoastră.

Apoi s-a ridicat în picioare şi s-a îndreptat ţeapăn spre uşă, urmat de Peters, care a închis-o, lăsându-mă să ghicesc cât de jalnică era starea lui Schumann.

Cu douăsprezece luni în urmă, când venisem prima oară, nu mi se păruse prea grav, doar un exces de energie nervoasă, consecinţă a plictiselii resimţite între cei patru pereţi. Tot atunci Richarz mă lăsase să-l văd de-abia după o lungă aşteptare al cărei unic scop era de a mă face să înţeleg cine îşi impunea voinţa acolo.

Atunci, ca şi acum, Richarz a început cu o prelegere:

— Mintea omului e ca o...

Apoi, ca de obicei, s-a refugiat într-o tăcere savantă, lăsându-mă să vin eu cu metafora potrivită.

— O carte, Herr Doktor?

— Poftim? Nu, nu. O carte e scrisă dinainte şi nu vrea decât să fie citită.

— Atunci mintea omului e ca autorul unei cărţi?

Dr. Richarz a izbucnit în râs.

— Întrucât şi dumneavoastră sunteţi autoare de cărţi, Frau von Arnim, înţeleg de ce vă surâde această analogie. Dar nu; noi nu suntem autorii conştienţi ai gândurilor noastre. Păi, încă din primii ani de viaţă Schumann a susţinut că are două personalităţi, fiecare cu voinţa ei. Şi a auzit vocile îngerilor, care îi dictau muzica.

— Le aude şi acum?

Richarz s-a încruntat. Acum, aşteptând a doua întâlnire cu pacientul lui, mi-am amintit acea încruntătură şi m-am întrebat care îi era rostul. Oare îngerii aceia erau la originea ultimelor lui viziuni?

Joseph Joachim are o faţă de înger. Ca şi Brahms, desigur. Ei vor fi oamenii importanţi pe care o doamnă în vârstă ca mine şi-i va aminti cândva; iar în cazul lui Brahms, acea importanţă a fost recunoscută chiar de Schumann, în scris. *Drumuri noi* şi-a intitulat Schumann articolul în care vestea apariţia unui Mesia ca să-i contracareze pe wagnerieni. „A *sosit sângele tânăr la al cărui leagăn au vegheat zânele şi eroii. Numele lui este Johannes Brahms*.” Deloc rău, pentru o primă cronică. Cam de atât e nevoie pentru lansarea unei cariere. Bine, oameni ca Richarz pot cugeta, în stilul lor bombastic, absurd, la geniu şi melancolie, dar eu una am văzut destule la viaţa mea ca să ştiu cum ajungi pe piedestal. Cei inteligenţi, cum sunt eu sau Schumann, îşi formează o opinie. Apoi opinia e repetată de imbecili ca Richarz, care o transformă într-un mare adevăr. Dacă Brahms nu ar fi chipeş, Schumann şi-ar mai fi exprimat fără rezerve admiraţia faţă de el? Dacă Brahms nu ar fi ciocănit, neanunţat, la uşa lui Schumann şi nu s-ar fi instalat în casa lui, ar mai fi auzit cineva de tânărul acesta efeminat, de numai douăzeci de ani, acest băiat blond, cu ochi albaştri, despre care se spune că şi-a perfecţionat tehnica pianului într-un bordel din Hamburg?

Nu-ţi trebuie mult ca să pui un înger printre stele. În cazul lui Brahms, ca în atâtea altele, a contat doar cuvântul potrivit venit din partea autorităţii potrivite. Profeţia lui Schumann sigur se va împlini şi, peste ani, busturile lui Brahms, bătrân şi celebru, vor împodobi piane din saloane respectabile de pretutindeni. Bineînţeles că auzisem zvonurile: cum că pentru Brahms şi Clara recluziunea lui Schumann aici era cât se poate de convenabilă. Sau cum că cel de-al şaptelea copil pe care Robert nici nu l-a văzut nu era al lui. Las astfel de vorbe în seama celor de teapa lui Richarz: şarlatanii şi oamenii subţiri care au nevoie de personalităţi cum au nevoie puricii de câini.

Richarz şi Peters întârziau. Mă făceau să aştept, ca şi prima dată. Astfel de jocuri probabil că le oferă o destindere binemeritată într-un loc în care stimulul mental de orice fel este strict interzis. Chiar şi biroul lui Richarz, în care şedeam, era aproape gol. O ambianţă aerisită, m-a asigurat Richarz, duce la o minte aerisită. De fapt, cred că voia să spună o minte seacă.

Schumann a început să-şi scrie articolul despre Brahms la scurt timp după ce tânărul Apollo a păşit în viaţa lui. Câteva săptămâni mai târziu, Schumann a dirijat ultimul lui concert. Am aflat de la Joachim ce dezastru a fost. La repetiţii, Schumann scăpa mereu din mână bagheta, până la urmă fiind nevoit să şi-o lege de încheietură cu o sfoară. În ultimele luni, orchestra din Düsseldorf fusese martora unui comportament din ce în ce mai straniu, acum încă Schumann depăşea orice limită, împrăştia partiturile pe jos; nu ştia unde se află. Un solo important de corn a fost sărit fiindcă Schumann pierduse socoteala măsurilor şi nu mai făcuse semn instrumentistului să intervină. Oare numai dragostea să-l fi zăpăcit atât de mult? Oare angelicul Brahms, tolănit pe covorul din faţa şemineului lui Schumann, să fi fost cauza acestei confuzii?

Instrumentiştii s-au rugat de Joachim să dirijeze concertul din seara aceea, el, însă, a refuzat: nu-i putea face aşa ceva unui prieten. Schumann a ridicat bagheta în seara aceea şi a fost un dezastru. A urmat, firesc, concedierea.

Aşadar, când şi-a publicat articolul despre Brahms, Schumann nu numai că vestea apariţia unui nou geniu, ci anunţa şi sfârşitul propriei cariere. Lăsa coroana moştenitorului său; îi lăsa, poate, şi soţia. Patru luni mai târziu s-a aruncat în Rin, de unde a fost scos de câţiva pescari, şi aşa a început

încarcerarea lui la Endenich.

Prima oară, ca şi acum, Richarz m-a făcut să aştept probabil în speranţa că mă voi lăsa păgubaşă şi voi pleca.

— Frau von Arnim, mi-a spus el la vizita precedentă, cum să vă explic mai exact, ca să puteţi înţelege pe deplin, cu ce seamănă cel mai bine mintea omului?

Cărţile şi autorii ieşiseră deja din discuţie.

— Cu un dulăpior în care ţii bijuterii preţioase? am întrebat eu.

Richarz s-a gândit o clipă.

— Nu chiar.

— Cu o floare?

— O, Doamne, nu.

— Cu un oraş?

Ideea a părut că-i surâde lui Richarz; şi-a frecat bărbia, dar imediat a hotărât:

— Nu, nu cred că se potriveşte.

— Poate că mintea seamănă cu zăpada care se topeşte sau cu roţile unei trăsuri?

Nici nu mai ştiu câte metafore i-am oferit; simţeam că stocul meu de imagini poetice era pe sfârşite când, în sfârşit, medicul s-a luminat la faţă, semn că îl vizitase inspiraţia.

— Am găsit! a exclamat el. Mintea omului e ca... e ca însuşi universul!

Mda, aşa descoperire mai zic şi eu.

— Sper să vă aduceţi aminte că marele nostru poet şi-a propus cândva să scrie un roman pe acest subiect.

Bineînţeles că ştiam de planul ambiţios al lui Goethe, nepus în practică, dar nu voiam să o luăm de la început cu Goethe.

— Dacă mintea seamănă cu lumea întreagă, îmi dau seama de ce misiunea dumneavoastră de vindecător al minţii are atâţia sorţi de izbândă ca şi măreţul obiectiv pe care şi l-a propus poetul, i-am spus eu lui Richarz.

Din romanul despre univers, Goethe nu a reuşit să scrie decât un simplu eseu despre granit.

— Lumea, spiritul, filosofii noştri au demonstrat fără drept de apel că sunt absolut identice, că sunt inseparabile şi că se află într-un raport de identitate perfectă..., s-a entuziasmat Richarz.

— Da, Herr Doktor, am replicat eu calm. Cunosc destul de

bine filosofia lui Hegel, Fichte şi Schopenhauer. Dar uneori mă întreb dacă e mai multă înţelepciune în ceea ce spun ei decât în basmele cu spiriduşi şi zâne pe care mi le spunea bunica atunci când mă ţinea în poală.

Dr. Richarz a izbucnit în râs.

— Draga mea Frau von Arnim, a zis el chicotind. Sunteţi una dintre cele mai stimate personalităţi literare ale vremurilor noastre, iar răposatul dumneavoastră soţ, dacă nu îndrăznesc prea mult, cred că a fost unul dintre cei mai norocoşi bărbaţi. Dar, doamnă, chiar dacă aţi trăit în intimitatea atâtor genii, precum o stea căzătoare printre constelaţiile văzduhului, vorbiţi, după atâţia ani de experienţă, simplu şi încântător, ca o şcolăriţă.

În clipa aceea s-a ridicat şi a plecat; cordial, atunci, dar cu aceeaşi hotărâre de a mă pune să aştept. Asta şi facem la vârsta mea: aşteptăm. Numărăm zilele şi ne gândim câte ne-au fost deja numărate.

Schumann era de un an la Endenich când am fost acolo pentru prima oară. În tot acel timp făcuse, în opinia lui Richarz, un progres modest, datorat băilor calde, clismelor şi plimbărilor prin pădure. Joachim, pe de altă parte, mi-a spus că, de singurătate, Schumann aproape că uitase să mai vorbească. O oră întreagă a trecut până să-l văd, sărmanul Robert: a intrat în cameră, schimbându-se la faţă în clipa în care m-a recunoscut, s-a repezit şi m-a îmbrăţişat şi, la început, abia dacă a fost în stare să îngâne o propoziţie. Dar, după ce şi-a regăsit vocea, a fost ca un instrumentist despărţit mult timp de instrumentul său, cuvintele au început să ţâşnească din el. Vorbea prea repede ca să-l mai înţeleg, despre locuri pe care le vizitase, despre familia lui şi, mai presus de toate, despre minunata muzică a lui Brahms.

După acea primă vizită i-am scris imediat Clarei. I-am spus că mă îndoiam de competenţa lui Richarz şi de calitatea stabilimentului său. Clara a venit la Endenich, a vorbit cu Richarz şi a plecat acasă fără să-şi vadă soţul. Atunci când crede că face ce trebuie, e la fel de rece şi implacabilă ca o lamă bine ascuţită.

Joachim a văzut cum îşi învaţă Clara elevii. Într-una din zile a venit o fetiţă la ea, pentru lecţia de pian; o fetiţă cu oarecare talent mecanic, dar fără nici cea mai mică urmă de simţ

muzical. Cu alte cuvinte, genul de copii ai căror părinţi asigură existenţa muzicienilor adevăraţi.

Eleva şedea dreaptă ca un băţ, cum i se ceruse. Mişcările inutile ale membrelor ei fuseseră rezolvate demult cu ajutorul unor monede aşezate pe dosul mâinilor în timp fetiţa cânta preludiile de Bach. Acum, fie că interpreta o sonată de Beethoven sau un vals de Schubert, această fetiţă se achita de sarcină cu o stăpânire de sine izvorâtă din teroare. Dacă îndrăznea să-i placă ce cânta, moneda imaginară îi aluneca de pe mână, atrăgând imediat oprobriul Clarei.

În ziua cu pricina studiau muzica lui Robert, mi-a spus Joachim. Eleva învăţase *Kinderszenen* înainte să împlinească doisprezece sau treisprezece ani; Joachim a ascultat-o în timp ce cânta „Chiarina” şi „Estrella” din *Carnaval* apoi cum a exersat suita *Kreisleriana* care, ca şi *Nachtstücke* şi *Fantasiestücke*, şi-a luat numele din E.T.A. Hoffmann, scriitorul atât de îndrăgit de compozitor.

Joachim a ascultat în tăcere în timp ce fetiţa începea partea finală, de un umor macabru: o poveste cu fantome pusă pe muzică, despre Johannes Kreisler, personaj inventat de Hoffmann, care se furişează în noapte. Joachim spune că, atunci când l-a auzit pe Robert interpretând-o, i s-a făcut părul măciucă. Din nefericire, eleva Clarei n-a fost în stare să producă acelaşi efect.

Schumann scrie pe partitură că mâna stângă trebuie să fie „uşoară şi liberă”. Potrivit lui Joachim, eleva Clarei lua indicaţia ad litteram; cânta cu rubato-ul cerut, aproape fără ca mâna stângă să ştie ce face mâna dreaptă. Joachim crede că acest final fantomatic arată cum Kreisler e bântuit de alter ego-ul său; sau poate că partea de jos a portativului este Kreisler, iar partea de sus este motanul lui, Murr, comicul filosof felin, care se poticneşte pe acoperişurile scăldate de lună. Oricum, spune Joachim, mâinile pianistului trebuie să fie oarecum independente, ca şi cum ar fi spune în acelaşi timp două poveşti diferite. Clara, bineînţeles, nu suporta prestaţia fetiţei.

— Stânga, a strigat ea, oprindu-şi eleva. Atenţie la toate valorile notelor.

Eleva, mai mult decât agitată, a continuat mai rău decât înainte.

— Stop, a ţipat Clara, făcându-şi eleva să tresară şi să-şi ferească mâinile de pe claviatură ca de pe o plită încinsă.

Pe Clara o enerva atât de mult incompetenţa căreia trebuia să-i facă faţă, încât preţ de câteva clipe nu şi-a mai găsit cuvintele.

— Până acum nu mi-am dat seama că eleva mea se trage din cetatea cea mare a Ninivei[7], a sfârşit ea ritos.

Fetiţa şi-a lăsat privirea în poală, unde îşi lăsase şi mâinile neîndemânatice, resemnată.

— Nu ştii care-i stânga şi care-i dreapta? a bubuit din nou vocea Clarei. Nu ştii să numeri? Nu înţelegi că, atunci când îţi cer să respecţi valorile notelor pentru mâna stângă, nu vreau să scurtezi sau să lungeşti deja neplăcutul staccato pe care văd că-ţi place atât de mult să-l baţi cu dreapta?

Joachim mi-a spus că fetiţa era mai-mai să plângă. Ceea ce nu l-ar fi surprins deloc.

— Domnişoară, a zis Clara, mai blând, dar cu aceeaşi fermitate. Nu suntem aici ca să ne distrăm, ci pentru un scop mult mai înalt, în care neînsemnatele noastre sentimente nu-şi au locul.

Apoi Clara s-a aşezat la celălalt pian.

— Hai să-ţi arăt cum trebuie să cânţi.

A început să cânte acelaşi pasaj, mâinile alunecându-i pe clape cu o încredere şi un control absolute. Joachim a spus că parcă se deschisese brusc o fereastră, atât de pur şi de precis era tuşeul Clarei. Sunetul unui adevărat muzician, un muzician mare, cu o voce unică. Clara vrea ca toţi elevii ei să cânte exact ca ea. Cu alte cuvinte, să-i sece de personalitate şi să-i transforme în nişte străluciţi imitatori.

Joachim, dezamăgit, s-a ridicat şi s-a scuzat. Ascultase destul, i-a spus el Clarei; cuvinte care se pare că au făcut-o pe elevă să plângă inconsolabil de îndată ce a părăsit încăperea, dat fiind că fetiţa sperase ca celebrul tânăr violonist să-i

---

[7] Aluzie la Vechiul Testament, Iona, 4:11: „Dar Mie cum să nu-Mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei cu mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni care nu ştiu să deosebească dreapta de stânga lor şi cu un mare număr de dobitoace?”, *Biblia*, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1975, p. 893.

binecuvânteze viitoarea carieră muzicală. Dar ceea ce auzise Joachim, în opinia lui, îi amintise mai degrabă de maşina de jucat şah care îl amuzase cândva pe Voltaire.

Clara nu concepe ca elevii ei să facă greşeli proprii, dar îi lasă să le reproducă cu toată conştiinciozitatea pe ale ei. Fără dragoste nu există artă, mi-a spus Joachim, chiar dacă dragostea e imperfectă; mi-am dat seama, din ochii lui, că se gândea la Gisela, fiica mea, care i-a respins cererea în căsătorie, deşi eu una am sfătuit-o să accepte. Trebuie să existe dragoste şi disperare, a adăugat el, umor şi furie, raţiune şi nebunie, gelozie şi mândrie. *Kreisleriana* le are pe toate.

Când a scris-o, cu mai bine de 20 de ani în urmă, Schumann i-a dedicat-o lui Chopin, pe care l-a lăudat în scris, aşa cum mai târziu l-a ridicat în slăvi şi pe Brahms. Se spune că Chopin a aruncat o privire peste partitură şi a spus că-i place foarte mult coperta. Acesta e dispreţul unui artist adevărat: la fel cum Goethe l-a tratat de sus pe Beethoven când am aranjat întâlnirea dintre ei.

Poate că, atunci când Brahms s-a ivit în pragul uşii lui Schumann, un artist veritabil l-ar fi aruncat în stradă pe tânărul arivist. Schumann, însă, l-a primit în casă pe acest chipeş pianist de bordel care şi-a semnat lucrările muzicale „Kreisler”, după personajul lui preferat. Da, lui Brahms i-au plăcut prea mult povestirile supranaturale ale lui Hoffmann: a venit la Schumann ca o plăsmuire a imaginaţiei lui Robert, întrupată ca prin farmec. Unii spun că Brahms s-a hotărât să-l viziteze după ce a dat de *Kreisleriana*, pe care ar fi citit-o de parcă ar fi fost chiar despre el. De aceea poate că fantoma din partea finală este chiar Brahms, uşor şi liber, pregătindu-se să intre, tiptil, în viaţa lui Schumann, peste mai mulţi ani. Pregătindu-se să-i intre în casă, să-i fure soţia, să-şi înfigă dinţii în gâtul lui Schumann şi să bea sângele maestrului. Aceasta era viziunea înspăimântătoare pe care Clara voia s-o smulgă elevei ei, interpretată cu atâta încredere.

Dar ce se întâmpla cu Richarz şi Peters? De ce întârziau atât, sus, cu pacientul lor, în timp ce eu aşteptam ca o servitoare? Cu douăsprezece luni în urmă, Schumann avusese voie să vină jos ca să mă vadă. Acum stătea la pat tot timpul, refuzând să mănânce, murind încetul cu încetul.

Uşa s-a deschis şi în pragul ei a apărut Richarz.

— Frau von Arnim. Sunteţi pregătită să vedeţi pacientul?

Am înclinat din cap.

— Şi promiteţi că vă veţi abţine, în prezenţa pacientului, de la orice manifestare care ar putea să-i înrăutăţească starea?

Am dat iar din cap.

— Atunci puteţi veni cu noi.

M-am ridicat ca să-l urmez pe medic la etaj.

— Mai compune? l-am întrebat pe Richarz în timp ce mă ţineam strâns de balustradă şi urcam treptele încet, simţind fiecare an din lunga mea viaţă în încheieturile înţepenite.

— A mâzgălit ceva, a răspuns Richarz, întorcându-se ca să vadă cum urc, dar fără să mă ajute în vreun fel. Herr Brahms strânge totul, deşi nimic din ce a scris aici nu merită să fie inclus în operele complete ale compozitorului. Herr Brahms crede de cuviinţă că e mai bine să distrugă aceste ultime, triste, creaţii.

Am ajuns în capul scării, unde mi-am tras sufletul. Aşadar, Brahms redacta deja ediţia completă. Lui Schumann nu-i mai rămânea decât să moară, ca să dispară şi ultimul detaliu incomod. Viaţa compozitorului se sfârşise, de fapt, la doar câteva luni după ultimul lui concert, când s-a aruncat în Rin. În clipa aceea, viaţa lui ca artist – singura care contează – s-a stins.

Am ajuns la uşa lui Schumann, unde ne aştepta Peters. Pe uşă era fixată o tăblie din metal, care a scrâşnit precum cuţitul care zgârie piatra când Peters a împins-o lateral. În mijloc era un vizor prin care putea fi văzut captivul.

— Convingeţi-vă, Frau von Arnim, m-a îndemnat Richarz.

Mijind ochii, am văzut o siluetă întinsă în pat, fără cunoştinţă. Nu-i vedeam faţa; îi vedeam doar o mână scheletică, ieşită de sub pătură, despre care n-aş fi putut spune că e a lui Schumann dacă n-aş fi ştiut cui îi aparţine.

— Aş dori să intru, i-am spus eu lui Richarz.

— Aş prefera ca pacientul să nu fie deranjat, a replicat medicul, dar eu nu aveam timp de parlamentări.

— Vă rog să descuiaţi uşa! Nu mă mişc de aici până n-o deschideţi!

Richarz era vizibil iritat, dar o nouă privire aruncată spre Schumann l-a convins că pacientul e sedat cum trebuie, drept care i-a ordonat lui Peters să mă lase înăuntru. Zornăindu-şi cheile, Peters a deschis uşa masivă şi am intrat toţi trei, apropiindu-ne de pat. M-am oprit flancată de medici şi am privit

în tăcere silueta jalnică din pat.

Schumann era schimbat la faţă. Masca vlăguită a unui cadavru neîngropat încă. Fără să vreau am scos un icnet de groază.

— Acum înţelegeţi de ce ar fi fost mai bine să nu veniţi, a şoptit Richarz. Şi de ce familia lui trebuie cruţată de un astfel de spectacol.

Apoi, în timp ce priveam, mi-am dat seama că buzele lui Schumann tremură, aproape imperceptibil. Încerca să vorbească. M-am aplecat ca să ascult.

Richarz mi-a şuierat la ureche:

— Doamnă, vă rog!

Dar era prea târziu. Până să mă oprească, m-am dat şi mai aproape de pat, aplecându-mă până i-am simţit răsuflarea, slabă, pe obraz, şi i-am aşteptat cuvintele.

— Robert, sunt eu, Bettina.

— Faceţi o mare imprudenţă, a şoptit Richarz furios, încercând să tragă de mine.

— Robert, familia ta şi toţi prietenii tăi îţi trimit cele mai călduroase salutări.

Richarz şi Peters ţâţâiau în spatele meu ca nişte ţaţe. Le-am făcut semn să tacă. Robert spunea ceva. La început am crezut că se plânge că nu are aer; am încercat să-i desfac nasturele de sus al cămăşii de noapte. Apoi am auzit mai clar ce spunea. *Îngerul*.

— Nu sunt un înger, Robert. Sunt prietena ta, Bettina.

Cuvintele parcă erau mai clare; poate doar fiindcă mă obişnuiam cu vocea lui pierită.

— Unde? a întrebat el. Unde e îngerul?

Probabil că îl caută pe Brahms, am bănuit eu; avea ochii întredeschişi acum. Aproape albi şi apoşi, s-au îndreptat spre o masă din spatele meu şi, când m-am întors, am văzut pe ea mai multe partituri pe care Brahms probabil că le strânsese ca să le distrugă. Oare Schumann voia să i le salvez?

— Îngerul, a repetat el. A venit înainte.

— Doamnă, a intervenit Richarz. Vă rog să nu încurajaţi fanteziile pacientului.

Vocea lui Robert însă devenea din ce în ce mai imperioasă, mai insistentă.

— Îngerul va veni iar, a spus el. Ea mi-a promis.

Deci nu se referea la Brahms.

— Clara e sănătoasă, am zis eu, auzind imediat un geamăt dinspre dr. Richarz.

Dar nici ea nu era îngerul de care vorbea Robert, care devenea din ce în ce mai agitat.

— „*Viu ca soţie oare? Ca regină viu?*”[8] a spus el, un vers pe care şi-l amintea de mult.

— Sper că vă daţi seama până unde merge cu halucinaţiile lui, a zis Richarz încruntat.

Întrucât Robert era tăcut acum şi închisese ochii, m-am îndreptat de spate ca să aud explicaţia medicului.

— Poate vă amintiţi că Schumann a lucrat mulţi ani la un oratoriu inspirat de piesa *Faust* a lui Goethe. A terminat şi a publicat câteva scene înainte să se îmbolnăvească. În imaginaţia lui proiectul a rămas viabil.

Eram uluită.

— Încă mai lucrează la el? Asta e muzica pe care o distruge Brahms? Suprimarea unei opere atât de importante ar fi un adevărat sacrilegiu!

Richarz a clătinat din cap.

— Nu, doamnă, ar fi un mare scandal dacă aceste ultime mâzgăleli fără noimă ar fi expuse publicului şi batjocurii acestuia.

Eu tot am protestat, silindu-l pe Richarz să fie mai explicit:

— Schumann nu mai este cel pe care îl ştiaţi. Inspiraţia l-a părăsit, împreună cu toate celelalte facultăţi. A uitat până şi cine este. A devenit doar un actor în tragedia pe care cândva spera să o pună pe note. Da, doamnă, se crede Faust. Îşi închipuie că Elena vine aici, în această cameră.

Peters a tuşit stânjenit.

— Acesta e adevărul sordid despre starea lui, a adăugat Richarz.

În timp ce încercam să diger aceste informaţii extraordinare, l-am auzit pe Robert vorbind din nou. M-am aplecat ca să ascult.

— Elena! a spus el.

— Ce doreşti, Robert?

— Muzică. Mai multă muzică.

Acum înţelegeam. Schumann vorbise deseori despre cum

---

[8] Goethe, op. cit., voi. II, p. 206.

auzea muzica dictată de îngeri. Brahms intrase în viaţa lui ca întruparea unui astfel de înger; aici, în Endenich, găsise altul, născut din amintirile fragmentare din mintea care i se dezintegra. M-am apropiat de masă şi m-am uitat la partiturile pline de note. Ceea ce-am văzut m-a întristat: armonizările cele mai discordante, cele mai nemuzicale pe care ţi le puteai imagina, în care toate cele douăsprezece note ale cheii cromatice erau aruncate pe partitură în egală măsură, fără a ţine cont de cacofonia mai mult decât supărătoare care ar rezulta dacă un aranjament atât de aleatoriu ar fi interpretat vreodată.

M-am întors la patul lui Schumann şi l-am întrebat:

— De unde vine muzica?

— De la Elena.

Nu; mai degrabă venea de la Mefistofel. Acum înţelegeam de ce Brahms avea dreptate s-o distrugă.

— Trebuie să-l lăsăm să se odihnească. Nu-i provocaţi halucinaţii.

Robert mai avea puţin şi îşi pierdea cunoştinţa.

— Azi te-a vizitat Elena? l-am întrebat eu.

Ochii i s-au limpezit brusc.

— Da, a răspuns el hotărât.

Am simţit cum mă trec toţi fiorii. Preţ de o clipă visul părea că devenise realitate: de parcă un vizitator fantomatic chiar ar fi fost autorul acelor pagini ciudate.

Apoi sedativul, uşor, şi-a reintrat în drepturi. Schumann a dat ochii peste cap şi a adormit. În ultimele lui zile, Dumnezeu s-a milostivit de el, făcându-l să o ierte pe Clara, să-şi ierte copiii, să ierte toate iubirile din viaţa lui.

A sosit momentul să plec. În timp ce ieşeam din cameră, însoţită de Richarz şi Peters, nu i-am aruncat o ultimă privire pacientului adormit. Mai bine să mi-l amintesc cum arăta în vremuri mai bune. Ştiam, în timp ce trăsura mă îndepărta de Endenich, că Schumann mai avea doar câteva săptămâni de trăit. Clara a fost, în sfârşit, chemată când moartea lui era sigură şi se spune că Schumann a recunoscut-o înainte să-şi dea ultima suflare.

Asta se întâmpla acum trei ani. Brahms şi Clara nu s-au căsătorit; Joachim nu va înţelege niciodată dragostea pe care i-o port. Suntem, fiecare dintre noi, puţin mai aproape de mormânt.

Dar tot mă întreb de unde venea cu adevărat: acea muzică stranie, demonică, de pe masa lui Schumann; acea non-artă diavolească a purei întâmplări. Richarz a căutat un răspuns de îndată ce cadavrul lui Schumann s-a răcit, întinzându-l, gol, pe o lespede de piatră şi desfăcându-i craniul, în care a găsit aceeaşi pastă însângerată care ne adăposteşte toate gândurile şi visele, raţiunea sau nebunia. Ceea ce a văzut şi a auzit Schumann nu putea fi descoperit cu instrumentele rudimentare ale ştiinţei.

Şi-a imaginat că este Faust: un produs al poeziei şi destinului. S-a crezut de esenţă divină, când era doar damnat. Oare în mâzgălelile lui, indiferent de sursă, existau poate un mesaj şi un avertisment pentru noi toţi?

PREDESTINAT

Aşezat la birou, după conferinţa *Cicloide feroce*, în care vorbitoarea, chipurile, găsise logica unui şir întreg de coincidenţe, John Ringer îşi aminti că nu numai profesorii de literatură spun, uneori, tot felul de năzbâtii. Se gândi la Wolfgang Pauli, coleg cu Schrödinger la Zürich. Când l-a părăsit prima soţie, Pauli a avut o criză emoţională care l-a dus până la uşa unui psihiatru din partea locului, Carl Jung. Împreună au pus bazele „sincronicităţii": ideea potrivit căreia toate coincidenţele au sens.

Pauli considera că teoria cuantică presupune un nou tip de cauzalitate. Jung a ilustrat-o arătând cum odată a visat un pescăruş, pe urmă a ieşit la o plimbare şi a găsit unul mort. Descoperirea viitoare, susţinea Jung, a provocat visul anterior.

Altfel a fost doar o întâmplare, aleasă dintr-un miliard de alte întâmplări, doar fiindcă dovedea ceea ce voia să creadă Jung: că absolut orice are o semnificaţie.

Ringer căzuse pradă aceleiaşi tentaţii cu mesajul care reapăruse pe telefonul lui. *Sună-mă: H*. Cu siguranţă singura legătură cu Helen era cea din capul lui. Dar era îndeajuns ca să-l ducă din nou cu gândul la prima lor întâlnire, în cantina universităţii, când i-a vorbit despre Thomas Mann.

Terminaseră de mâncat; Helen trebuia să plece undeva. Făcuseră schimb de numere de telefon şi, de îndată ce Helen se îndepărtase cu cartea sub braţ, Ringer se hotărâse să meargă la bibliotecă în căutarea unei legături între ştiinţă şi literatură mai strânse decât rolul sanatoriilor TBC în cariera lui Mann şi a lui Schrödinger. Un pretext ca să-i poată telefona.

La bibliotecă, Ringer aflase din biografia lui Mann că primul lui roman, *Casa Buddenbrook*, s-a vândut foarte prost la început. Apoi, după câteva luni, un critic celebru l-a plasat printre scrierile clasice, romanul a fost republicat într-o ediţie ieftină şi s-a vândut în aproape zece mii de exemplare. În urma acestei lovituri, Mann, la vârsta de douăzeci şi şase de ani, a devenit brusc un autor de succes comercial şi de critică.

Apoi Ringer citise despre *Muntele vrăjit*, în care un tânăr tuberculos tânjeşte după o pacientă care suferă de aceeaşi

boală – Clavdia Chauchat, un calambur ezoteric – care seamănă cu fosta lui iubită. Şi despre un alt roman, *Lotte la Weimar*, unde una dintre iubitele lui Goethe îşi deapănă amintirile la bătrâneţe. După ce a fost publicat, un scriitor necunoscut, nebun cu acte în regulă, a susţinut că era un plagiat după propriul lui roman aflat în manuscris. Aceste amănunte rămăseseră în memoria lui Ringer şi acum se gândea la ele în timp ce şedea la birou şi îşi învârtea mobilul, întrebându-se dacă să încerce să găsească aplicaţia „depistarea apelantului”.

La bibliotecă se trezise nu peste mult timp gravitând în jurul familiarei şi reconfortantei secţii dedicate fizicii, unde îi atrase privirea o biografie a lui Werner Heisenberg. Şi în cazul lui întâmplarea jucase un rol important. Heisenberg dorise iniţial să se facă pianist; Niels Bohr l-a făcut să se răzgândească, în mai 1925, Heisenberg a descoperit varianta teoriei cuantice care i-a asigurat reputaţia şi pe care Schrödinger a contestat-o curând, opunându-i propria teorie. Mai târziu a condus proiectul nazist de producere a bombei atomice; dacă ar fi calculat cantitatea necesară de uraniu cu precizia cu care îl interpreta pe Bach, istoria ar fi urmat cu totul alt curs.

În timp ce citea asta, Ringer găsise legătura pe care o căuta. De îndată ce ajunse acasă, îi telefonă lui Helen şi îi spuse că are o idee ce ar putea fi relevantă pentru teza ei de doctorat.

— Aţi auzit vreodată de principiul incertitudinii? întrebă el.

— Desigur. Toată lumea ştie că, în clipa în care te uiţi la un obiect, îl şi schimbi.

— Da, asta ştie toată lumea, aşa şi-a interpretat Heisenberg rezultatul, la început. Dar e o greşeală. Poţi măsura spinul electronic, de exemplu, fără să-l schimbi în niciun fel. Motiv pentru care Heisenberg şi Bohr au venit repede cu o interpretare mai radicală. Măsurarea unui obiect nu-l poate schimba fiindcă nu-i nimic de schimbat. Măsurarea nu face decât să creeze obiectul care e măsurat. Electronul e pretutindeni sau nu e nicăieri, asta până te uiţi la el.

— Ce ciudat.

— Şi, ca sursă a acestei idei, Heisenberg l-a citat cândva pe Fichte, filosof din secolul al XIX-lea. Aşa că poate mi-l explicaţi pe Fichte şi mie.

Stabiliră să se întâlnească a doua zi, după prânz, la o cafea. Astfel idila lor – ca şi *Doctor Faustus*, fascismul şi teoria

cuantică – a pornit de la filosofia germană.

În decorul ponosit al cafenelei Dolphin, Ringer află că Johann Fichte era partizanul aşa-numitului „idealism transcendental”. În momentele acelea, subiectul îl interesa mai puţin decât decolteul lui Helen, dar ideea era că realitatea e o creaţie a minţii. Univers fără conştiinţă nu există. Fichte credea într-o lume a posibilităţii infinite, unde fiecare percepţie umană, în fiecare clipă, îşi alege o realitate anume. Un secol mai târziu, aceasta devenea o doctrină a mecanicii cuantice.

— Iată ce mă nedumereşte pe mine, spuse Ringer, încercând să readucă la viaţă, cu linguriţa, cafeaua cenuşie, în timp ce soarele încălzea strada de dincolo de geamul cafenelei, iar ei doi şedeau absorbiţi unul de celălalt, faţă în faţă, la o masă din plastic, crăpată, decolorată şi cu pete groase de ketchup uscat. Dacă Heisenberg şi ceilalţi nu ar fi studiat filosofia, dacă, din întâmplare, Kant ar fi fost călcat de un poştalion pe când era copil, sau dacă Schopenhauer s-ar fi hotărât să se arunce de la fereastră, ce s-ar fi întâmplat? Ne-am fi ales cu aceeaşi teorie cuantică?

Helen ridică din umeri.

— Cine ştie?

O recunoaştere tacită că tot ce ştia Ringer era inutil; flirtul lor intelectual ajunsese unde trebuie. Acum dădeau ocol acelui punct din timp şi spaţiu unde erau destinaţi să facă dragoste, iar orbita transcendentală devenea frustrantă pentru doi oameni obişnuiţi aflaţi în căutare de căldură sufletească.

Ringer insistă:

— Dacă romanul *Casa Buddenbrook* ar fi fost un eşec, iar Thomas Mann nu ar mai fi publicat o altă carte, în istorie ar fi doar o mică gaură pe care nimeni nu ar băga-o în seamă. Dar dacă Schrödinger nu ar fi reuşit să-şi găsească ecuaţia, putem oare fi siguri că altcineva ar fi descoperit-o până la urmă?

Helen nu asculta. Frecând masa din plastic cu vârful degetului, spuse pe neaşteptate:

— Sunteţi un om fără însuşiri?

— Cum adică?

— Am citit mai demult o carte de Robert Musil. Potrivit lui Musil, exemplul clasic de om fără însuşiri este matematicianul. Toată lumea îşi poate imagina cum ar trebui să arate un poet sau un militar. Dar nu şi un matematician. Nimeni nu ştie ce

simte, cum se comportă. E un fel de fantomă, o tangentă la realitate. Când pare că mănâncă sau urmăreşte un spectacol de operă sau se plimbă, ceea ce face de fapt este altceva, o activitate secretă care se desfăşoară în mintea lui; una care e pur abstractă, fără sunet, culoare, formă sau textură.

Helen îl privi cu ochii aceia care, la prima lor întâlnire, cu o zi în urmă, păreau să promită dragoste.

— Totul e o abstracţie pentru dumneavoastră? întrebă ea.

— Nu. Credeţi că mă gândesc tot timpul la ecuaţii?

De fapt, acum secretul din mintea lui era abstract în măsura în care Ringer se întreba ce se ascunde sub bluza ei liliachie.

— Nu-mi pot imagina cum funcţionează mintea dumneavoastră, zise ea. Asta mă fascinează. Ceea ce faceţi dumneavoastră e atât de... romantic.

— Fizica?

Ringer nu era obişnuit ca fizica să fie descrisă astfel.

— Absolut, spuse ea, aplecându-se spre el, peste masă, îndeajuns de aproape pentru ca Ringer să-i simtă parfumul.

O buclă rebelă de pe gâtul ei gol parcă îl invita să întindă un deget şi să o îndrepte.

— Dumneavoastră, fizicienii, vorbiţi mereu despre frumuseţe, armonie, eleganţă, simetrie. Artiştii au renunţat la aşa ceva de mult timp. Nietzsche şi Schopenhauer considerau că muzica e adevărul suprem; Musil, însă, prin anii ’20, observa că lucrurile se schimbau. Fizicienii, nu compozitorii, erau noii eroi.

— Nimeni nu m-a făcut erou până acum.

Helen roşi şi privi în jos, jucându-se sfios cu ceaşca de cafea.

— E o figură de stil. Încerc să enunţ o idee culturală. Poate nu foarte bine.

Ar fi putut discuta dacă Beethoven şi Einstein aveau cu adevărat ceva în comun dincolo de aversiunea faţă de piepteni, dar era momentul să încerce să treacă dincolo de confruntarea de idei. Ringer se întinse peste masă şi o apucă uşor de mână.

— Îmi placi, zise el.

Helen se înroşi şi mai tare, cu faţa tot în jos.

— Sunt o persoană destul de dificilă, spuse ea. Într-o relaţie. Dacă ai de gând să te implici, te previn că s-ar putea să

greşeşti.

— De ce?

Cafeneaua era aproape goală, dar de la o masă din apropiere o femeie în vârstă îi privea cu indiferenţa firească a uneia care văzuse generaţii de îndrăgostiţi.

— Nu vreau să intru în amănunte, răspunse ea ridicând din nou ochii. E greu cu mine, altceva nu pot să-ţi spun. Poate că ar trebui să ne limităm la filosofie. E mai sigur.

— În regulă. Dacă asta vrei...

Helen observă privirea insistentă a doamnei în vârstă.

— Hai să facem câţiva paşi, propuse ea. E soare afară. Prefer să stau într-un parc decât aici.

Se ridicară şi părăsiră cafeneaua. Când ieşiră în lumina soarelui, Ringer se întrebă dacă să-şi treacă braţul pe după umărul ei. Drumul spre parc, observă el, ducea chiar spre apartamentul lui.

Poate că întregul univers e o minte: o idee banală în ziua de azi; dar, la începutul secolului al XIX-lea, era o idee radicală. Pentru Fichte, mintea lui Dumnezeu este în toţi. Idei asemănătoare l-au împins pe Schopenhauer spre filosofia orientală; i-au urmat Schrödinger şi Bohr. Oamenii fac paralele între teoria cuantică şi budism, uitând că aceste similitudini au existat de la bun început.

În parc şofranul era în floare: purpuriu, galben şi alb de-a lungul aleii care ducea spre lacul de agrement. Helen şi Ringer se aşezară pe o bancă de lemn şi se uitară la răţuşte. Mână în mână; se sărutară.

Dar dacă totul era doar un vis în mintea lui Dumnezeu? O simulare într-un computer cosmic? Toţi îşi pun astfel de întrebări în momente de euforie, disperare sau doar repaus. Helen se crispă brusc; se îndepărtă de el şi privi în jur, spre tufele din spatele băncii.

— Ce s-a întâmplat?

Helen asculta ceva.

— Tu nu auzi?

Ringer nu înţelese la ce se referea; femeia arăta şocată şi speriată.

— Acolo e un bebeluş care plânge! spuse ea în cele din urmă.

Se ridicară şi căutară printre tufe; Helen era sigură că era

vorba de un sugar abandonat. Într-un târziu, pe pământ, aproape complet ascunsă privirii, Ringer văzu o pisică ghemuită, speriată, care scoase un mieunat ce aducea cu ţipătul unui copil.

— Uite bebeluşul, zise el şi izbucni în râs.

Se aşezară din nou pe bancă.

— Ce prostie, se scuză ea. Preţ de o clipă... Nu, n-are importanţă.

Ringer o îmbrăţişa; se sărutară iar. De data aceasta, însă, gestul păru fals, automat. Amândoi, simţi Ringer, se gândeau la cu totul altceva; îmbrăţişarea lor era un mod de a spune altceva, chiar dacă orbitele lor erau fixate de aceeaşi lege care avea să-i aducă în apartamentul lui Ringer la scurt timp, unde se vor dezbrăca unul pe celălalt. Acolo, aproape dezamăgit, va descoperi nişte sâni cum nu şi-i imaginase; o aluniţă aproape de buric; gustul pielii ei.

Aceasta era amintirea din care era trezit acum, în biroul lui, de sunetul telefonului. Să fie H? Când duse telefonul la ureche, auzi o voce de bărbat, pe care nu o recunoscu, întrebând de profesorul Ringer.

— La telefon.

Accentul de la celălalt capăt era scoţian, o tonalitate înaltă, melodioasă; din avalanşa de cuvinte care urmă Ringer prinse doar unul: Craigcarron. Numele centralei nucleare pe care Ringer urma să o viziteze nu peste mult timp, la invitaţia unuia dintre foştii lui studenţi – Don Chambers – care conducea micul centru de cercetare ce funcţiona independent, alături de centrala care îşi trăia ultimele zile.

— E vreo problemă? întrebă Ringer.

— Nu e nicio problemă, domnule, insistă cel care sunase, cu o voce amintind de un ţinut sălbatic, bătut de vânturi, unde McDonald's şi Starbucks încă nu ajunseseră. Dar sper că nu vă deranjez.

— Nu v-am reţinut numele.

— Sunt Findlay McCrone, preot în Ardnahanish. Am auzit că veniţi în vizită la Craigcarron, aproape de noi.

Vizita lui Ringer nu era un secret; cu toate acestea rămase surprins că despre ea aflase atâta lume.

— De unde aveţi numărul meu?

— N-am vrut să vă deranjez, dar, când Ena de la brutărie a

auzit de la Moira că la doamna Chambers va sta o vedetă TV... înţelegeţi de ce vestea s-a răspândit imediat. Nu că enoriaşii mei s-ar ţine de bârfe, nici pomeneală de aşa ceva...

— O clipă. Cine e vedeta TV?

Preotul râse nervos.

— Câtă modestie!

Apoi continuă să explice grăbit:

— Am dat un telefon la Craigcarron şi am întrebat dacă putem aranja o conferinţă în Ardnahanish. Doamna de la centrală nu prea a înţeles despre ce e vorba, dar am aflat că e prietenă bună cu familia McBride, aşa că, în momentul în care m-am întâlnit cu Jock, l-am rugat să ceară ajutorul fiului său, Dave, şi iată-mă, cu o invitaţie oficială pentru o conferinţă despre găurile negre sau despre particule sau despre ce vorbiţi dumneavoastră în serialul TV.

— Dar nu apar în niciun serial TV.

Urmă o pauză.

— Aha. Atunci apăreţi regulat în emisiunile de ştiinţă. Cel puţin aşa mi s-a spus, eu nu mă prea uit la televizor.

— Nu apar în nicio emisiune, spuse Ringer categoric. E o greşeală la mijloc.

— Dumnezeule, ce gafă am făcut, replică preotul, apoi vocea i se însufleţi. Dar sunteţi fizician, nu? Şi, dacă susţineţi o conferinţă la Craigcarron, poate aranjez o excursie cu autocarul pentru enoriaşii mei. Am auzit că e un centru comercial foarte frumos acolo.

— Ţin un seminar tehnic, care nu se adresează publicului larg. Mă îndoiesc că grupul dumneavoastră ar înţelege chiar şi titlul: *Funcţiile undelor neîntrerupte şi coliziunile hadron-hadron*.

Ringer exagera lucrurile doar ca să-l facă pe preot să se lase păgubaş.

— Hadron-hadron, murmură preotul gânditor. E cumva un loc de lângă Lacul Connachie?

— Nu, e un fenomen care are loc în interiorul stelelor care explodează. Dacă vreunul dintre enoriaşii dumneavoastră e interesat de teoria câmpurilor cuantice, îi pot trimite un exemplar dintr-o lucrare relevantă.

Ringer părea că reuşise să-l înduplece pe domnul McCrone.

— Spuneţi-mi, domnule profesor, credeţi în predestinare? îl

întrebă preotul pe neaşteptate.

Ciudată întrebare.

— De ce întrebaţi?

— Mi s-a spus că dumneavoastră, fizicienii, credeţi că totul este aleatoriu. Am auzit şi la radio că ar putea exista o mulţime de universuri paralele şi că în universul acesta noi am nimerit doar din întâmplare. Ceea ce, într-un fel, contravine adevărului Scripturii, nu credeţi?

Ringer, sesizând cât de delicată e problema, se gândi că cel mai bine e să se ascundă după o explicaţie ştiinţifică:

— Teoria cuantică este deterministă în sensul că probabilităţile sunt condiţionate fie în trecut, fie, poate, în viitor.

— Aha. Deterministă, repetă domnul McCrone, gânditor. Condiţionate.

Ringer se întrebă dacă nu cumva preotul bănuieşte că şi acestea ar putea fi nişte locuri de pe lângă Lacul Connachie.

— Sunteţi prezbiterian? întrebă preotul.

— Nu chiar.

— Am înţeles. Dar aveţi, desigur, idee despre locul din care venim şi cel spre care ne îndreptăm. Ca să înţelegeţi de ce enoriaşilor mei li s-ar părea extrem de interesantă conferinţa dumneavoastră.

Ringer îi aminti preotului că urma să vorbească despre particulele elementare, nu despre Dumnezeu.

— Desigur, spuse domnul McCrone. Dar eu tot mă întreb dacă poate v-aţi simţi tentat să ne faceţi o vizită în Ardnahanish ca să ne vorbiţi despre ştiinţă în general. Vă promit o primire cât se poate de călduroasă.

Ringer nu înţelegea de ce preotul insista atât de mult să vină la ei, dar propunerea începea să sune tentant. Oricum trebuia să stea patru zile în Craigcarron. Dacă vremea era proastă, nu mai putea ieşi la o plimbare pe munte ca să scape, din când în când, din centrul de cercetare. Drept urmare, acceptă invitaţia preotului ca pe o ocazie de a sparge monotonia.

— Excelent! exclamă domnul McCrone. De fapt, dacă vă convine ziua de 15, mă scoateţi dintr-o încurcătură. Aveam programată o prezentare de diapozitive cu vulturi-pescari, dar, din nefericire, Archie trebuie să-şi ducă soţia la Inverness în ziua aceea.

Aşadar se înţeleseseră. Ringer în locul unei prezentări de diapozitive.

— Încă ceva, zise Ringer. Mi-aţi trimis vreun mesaj înainte să-mi telefonaţi?

— Nu, dar, dacă-mi daţi adresa, vă pot trimite detalii despre cum să ne găsiţi.

Ringer îi făcu pe voie, îşi luă la revedere şi închise, întrebându-se în ce se băgase.

Sună-mă: H. Mesajul nu era de la preot; dar era oare legat de călătoria lui Ringer? Deşi existau mai multe variante, pe cea adevărată poate că nici nu şi-o putea imagina.

— Cum vă simţiţi?

Întrebarea venea de la o femeie într-un halat alb, cu părul negru ca pana corbului, care stătea lângă patul de spital cu o planşetă în mână.

— Cine sunteţi? întrebă el.

— Sunt dr. Blake, specialist în metaneurologie.

Femeia îi spuse să privească spre peretele din faţă şi îi vârî o lanternă minusculă în ochiul care clipea întruna, neajutorat.

— Încercaţi să nu vă mişcaţi, domnule Dick.

Numele îi era necunoscut.

— Eu sunt domnul Dick?

Dr. Blake îi examină celălalt ochi, făcându-l să-i simtă mirosul antiseptic, de spital.

— Care e celălalt nume?

Dr. Blake stinse lanterna şi se îndreptă de spate.

— Sunteţi Harry Dick. Aţi avut un accident, soţia dumneavoastră încă nu poate veni, dar ştie că vă simţiţi bine. O veţi vedea cât de curând. Vă amintiţi numele ei?

Harry încercă de câteva ori şi, până la urmă, îl ghici: Margaret.

— Bravo!

Dr. Blake îşi notă ceva pe planşetă. În timp ce scria, Harry privi de jur-împrejur, încercând să se familiarizeze cu ambianţa. Câteva obiecte de mobilier: un scaun cu spătar pentru soţia necunoscută care trebuia să vină, o masă rabatabilă, cu rotile, un dulap, un ecran mobil.

— Am copii?

— Încercaţi să vă aduceţi aminte.

Nu-şi amintea; dr. Blake îi spuse că soţia lui îi va da toate detaliile relevante. Harry îşi aminti multe lucruri: de exemplu ce e un spital sau un medic. Dar în privinţa celor mai importante avea lacune serioase, de care deveni conştient numai la întrebările doctoriţei.

— În ce zi suntem astăzi?

Nu ştia.

— E marţi. Ora 9:10. Îmi puteţi spune în ce an suntem?

Harry făcu mai multe propuneri până când expresia de pe faţa netedă, atrăgătoare, dar şi severă a doctoriţei îl conduse spre răspunsul corect.

— Excelent. Iar acum îmi puteţi spune numele primului-ministru?

Acum chiar că nu avea de ce să se agaţe.

— Primul-ministru? Cum adică?

— Îmi puteţi spune numele primului-ministru al Scoţiei?

— De ce?

— Fiindcă e o întrebare standard pe care o punem pacienţilor cu răni la cap.

Explicaţia ei îi accentuă şi mai mult confuzia.

— Dar dumneavoastră ştiţi cine e primul-ministru al Scoţiei?

— Bineînţeles că ştiu.

— Şi aveţi o rană la cap?

Femeia îşi notă ceva, apoi spuse:

— Primul-ministru se numeşte John Fraser. Credeţi că îl veţi putea ţine minte?

— Am să fac tot posibilul. Dar spuneţi-mi ceva despre accident. Ce mi s-a întâmplat?

— În timp ce traversaţi strada aţi fost lovit de o maşină. Aţi avut mare noroc să scăpaţi cu viaţă. Data viitoare să fiţi mult mai atent.

Harry încercă să vizualizeze scena, dar în mintea lui, acolo unde ar fi trebuit să fie trecutul, nu era decât un gol întunecat. O singură amintire răsări din subconştient. Când să treacă strada, cu ceva în mână.

— Vă amintiţi numele mamei dumneavoastră?

Urmă din nou jocul de-a ghicitul pe care dr. Blake îl încheie bifând ceva pe planşetă, fie răspunsul lui corect, fie plictiseala ei totală.

— Numele tatălui dumneavoastră?

Refacerea arborelui genealogic al lui Harry era un exerciţiu în arbitrar. Brusc îşi aminti un nume:

— Thomas Mann.

— Poftim?

— Poate e o rudă. Sau un prim-ministru. Sau o celebritate.

— N-am auzit de el. Dar e interesant; numele pare simbolic. Thomas ar putea veni de la John Thomas[9]; ceea ce ar putea să

---

[9] Penis, în argoul britanic, (n. tr.)

ne dea Penis Man[10].

Harry se întrebă cine altcineva din familia lui ar mai putea fi doar un simbol falic.

— De ce unele lucruri mi le pot aminti, iar altele nu?

Dr. Blake se aşeză pe marginea patului, cu conturul scrobit al coapsei nu departe de degetele, în repaus, ale lui Harry.

— Harry, hai să-ţi explic în termeni simpli, pe înţelesul tuturor. Amintirile seamănă cu creioanele.

— Cu creioanele?

Până acum totul era clar.

— Întocmai. Iar capul nostru e plin de ele.

— Ca un penar?

Dr. Blake nu aprecie această comparaţie.

— Nu trebuie să mergem cu analogia ştiinţifică prea departe, avertiză ea, apoi reluă ghidul idiotului în metaneurologie. Vezi tu, nu numai creioanele în sine constituie amintirile noastre, ci şi modul în care sunt aranjate.

Era evident că în penarul lui Harry creioanele stăteau alandala. Poate că îi şi lipsea unul.

— Când te uiţi la capătul unui creion, vezi un mic hexagon, continuă dr. Blake plină de însufleţire.

— Sau un cerc.

— De fapt, în cazul creierului uman, nu e nici unul, nici altul, îl lămuri ea pe un ton care nu admitea replică. Problema e...

— Celălalt capăt al creionului?

— Nu, Harry. Problemă e că micul hexagon...

— Cel opus vârfului?

— Da, capătul acela, e foarte mic. Dar, când întorci creionul pe o parte, acesta pare lung şi drept.

— Şi tare.

Replica lui o făcu pe dr. Blake să-şi mijească ochii sub sprâncenele pieptănate.

— Interesant, spuse ea şi îşi mai notă ceva pe planşetă.

— Văd că dumneavoastră folosiţi un pix.

Femeia ridică privirea.

— Da, de ce nu? Creioanele sunt doar o analogie, ai uitat?

Dr. Blake îl făcu să promită să n-o mai întrerupă, apoi îi spuse că micul hexagon – adică anti-vârful – reprezintă un declanşator de amintiri, în timp ce axul (aşa cum s-a convenit să

---

[10] *Mann* (în germană) şi *Man* (în engleză) înseamnă om sau bărbat, (n. tr.)

fie numit) e memoria.

— De exemplu, am citit cândva despre un scriitor francez care a muşcat dintr-o bucată de prăjitură, după ce a înmuiat-o în ceai, şi imediat şi-a adus aminte de copilărie.

— Flaubert, anunţă Harry cu mândrie, numele apărând de nicăieri, spre încântarea lui, dovedind că memoria îi revenea în salturi.

— Foarte bine, Flow-Bear[11], dacă aşa vrei să-i spui. Pentru el prăjitura a fost capătul creionului: declanşatorul.

— Aşadar, amintirile sunt ca nişte pistoale?

— Nu, ca nişte creioane.

— Dar prăjiturile?

— Sunt declanşatoare. Când Flow-Bear a muşcat dintr-una, în capul lui prăjitura a devenit capătul creionului. Pe urmă Flow-Bear a întors creionul, l-a privit dintr-un alt unghi şi a recuperat întreaga amintire. Totul era în creierul lui, problema, însă, a fost să găsească acel creion printre celelalte creioane.

— Aha. Deci a luat creionul şi s-a apucat să scrie o carte cu el.

În mâinile doctoriţei, graniţele metaneurologiei erau doar o bucată de prăjitură înmuiată în ceai în bucătăria lui Flow-Bear. Din nefericire, penarul lui Harry era cu susul în jos.

— În mintea ta încă mai domneşte dezorientarea, Harry, de aceea iei creioanele la întâmplare şi le amesteci ca un copil. Tragi linii ciudate, care se încalecă una pe alta. Dar, dacă privim cu luare-aminte aceste eforturi infantile, putem descifra înţelesul care se ascunde în ele.

Ce bine era că un asemenea specialist avea grijă de el, gândi Harry şi întrebă:

— Să vă mai spun şi alte lucruri despre Flow-Bear şi Penis Man?

— Nu, replică scurt dr. Blake, ridicându-se din nou şi netezindu-şi cele câteva încreţituri care îndrăzniseră să se insinueze pe halatul ei alb, impecabil scrobit. Dacă mi le spui, nu faci decât să consolidezi amintirile false.

Harry tresări.

— False? Chiar credeţi că propriile mele amintiri m-ar putea induce în eroare?

---

[11] Pronunţie şi ortografie anglicizate cu efect şi sens comice: aprox. Ursul-care-merge-lin (n. tr.)

Dr. Blake coborî vocea.

— Harry, spuse ea cu onestitatea pe care medicii o folosesc atunci când dau o veste proastă. Mai avem nevoie de câteva analize ca să fim siguri, dar se pare că ai DAM.

— Ce înseamnă asta?

— DAM este numele unui set de simptome a căror cauză, sinceră să fiu, încă nu o înţelegem. Constă în stări de conştienţă modificate, caracterizate de halucinaţii sau amintiri false. Tu mi-ai oferit deja cel puţin două amintiri false, cu Penis Man şi Flow-Bear. Dacă toate celelalte analize ies negative, va trebui să conchidem că ai DAM.

— Şi cum veţi elimina DAM de pe lista posibilităţilor dacă se întâmplă să nu am aşa ceva?

Dr. Blake nu se putu abţine să nu zâmbească văzând cât de greu pricepea Harry metodele medicinei moderne.

— Singura cale de a elimina DAM este să găsim o problemă pe care s-o explicăm printr-o altă cauză... M-am uitat peste endogramele craniene: toate rezultatele sunt în ton cu scanarea CTM şi analiza dinoxenă. Ai avut noroc, Harry. Toate sunt negative.

— Minunat.

— Cu alte cuvinte, trebuie să conchidem că eşti DAM-pozitiv. Va trebui să te ţinem aici o vreme, declară ea solemn.

Lui Harry nici prin gând nu-i trecea aşa ceva.

— Dacă toate analizele sunt negative, cum de puteţi conchide că eu sunt pozitiv?

— N-ai făcut matematică la şcoală? Două elemente negative dau unul pozitiv – toată lumea ştie asta. Ceva nu e în regulă cu tine, asta e foarte clar, şi DAM rămâne singura posibilitate.

Dr. Blake îl înţelegea foarte bine. Spuse că se confruntase de nenumărate ori cu această posibilitate. Cineva se simte perfect sănătos; nu are absolut nimic. Pe urmă începe să-l sâcâie ceva; îl doare un picior, are ameţeli, îi apare o mică aluniţă. Persoana se duce la medicul de familie, face câteva analize. Şi, pe neaşteptate, află că suferă de o boală gravă.

— Tu, însă, ai mare noroc, Harry, spuse dr. Blake şi îi puse o mână pe braţ, un gest, fără îndoială, destinat să insufle speranţă. Tu probabil că ai DAM de luni de zile. Tocmai de aceea ai şi fost lovit de maşină; mergeai prin mijlocul străzii, fără să fii

atent la trafic. Dar e bine, cel puţin, că am reuşit să depistăm boala. Ai fi putut continua aşa ani întregi, fără să ştii ce-i cu tine.

— Mă puteţi scăpa de DAM?

— Nu, dar eşti o contribuţie preţioasă la statistica noastră. Ne poţi ajuta la unele experimente în urma cărora poate că vom afla şi cum să tratăm această boală nouă, atât de ciudată. Sunt sigură că ai citit despre ea în ziare – am dat chiar şi câteva interviuri.

Harry nu-şi amintea. O rugă să-i descrie simptomele.

— Sunt multe. Deşi fiecare pacient manifestă doar câteva. Simţi o amorţeală în membrele superioare şi cele inferioare?

— Nu.

— Ai privirea înceţoşată?

— Nu.

— Ai o stare de iritare?

— Numai când sunt iritat.

— Mda. Asta corespunde întru totul DAM-ului acauzal... Te-ai simţit deprimat în ultimul timp?

— Nu-mi aduc aminte.

— Hmm. Ce-ar fi să te gândeşti mai bine? N-ai început să scrii poezii?

— V-am spus, nu-mi aduc aminte.

Doar că avea o carte în mână când a păşit pe partea carosabilă a străzii.

Dr. Blake continuă să-l întrebe despre simptome.

— Simţi o mâncărime când urinezi?

— Nu ştiu.

— Ţi-ai pierdut pofta de mâncare?

— N-aş zice.

— Ai dorinţe improprii?

— Ce sunt astea?

Dr. Blake îi spuse să-şi imagineze că stă pe un pod înalt. Vrea să sară de-acolo? L-a împins vreodată dracul să vâre mâna în foc sau să lovească pe cineva fără motiv?

— Nu cred.

Dr. Blake sugeră alte câteva dorinţe improprii, lista devenind din ce în ce mai lungă şi mai detaliată în urma răspunsurilor negative ale lui Harry.

— Intri într-un magazin de băuturi alcoolice şi cumperi o sticlă de vin. Vânzătoarea se uită la un televizor portabil, nu te-a

observat. Eşti tentat să pleci de acolo fără să plăteşti?

— Nu. Aş fi prins cu ajutorul camerei de luat vederi. Sunt un om cinstit, nu un infractor profesionist. Cel puţin aşa cred.

— Foarte bine, zise ea netulburată. Achiţi sticla şi ieşi în stradă. În apropiere e o maşină scumpă. Eşti singur. Împotriva voinţei tale, îţi vine să spargi sticla de maşină?

— Da. Acum. Dar numai fiindcă mi-aţi dat dumneavoastră ideea.

— Deci am descoperit două simptome DAM.

— Cum adică?

— Una este tendinţa de a minţi – toată lumea are dorinţe improprii – cealaltă este crearea spontană de amintiri false, produse fără intenţia de a amăgi pe cineva, în afară de propria persoană.

Dr. Blake începu să-i spună că, pe lângă creioane, creierul uman conţine şi tuburi de vopsea pe care uneori calci, la figurat, iar vopseaua se împrăştie peste tot şi strică totul.

Harry, însă, se revoltă:

— Ce tot insistaţi că puţinele amintiri pe care le am sunt false? De ce nu aveţi încredere în ceea ce ştiu eu că e real sau nu în viaţa mea?

— Îmi pare rău, Harry. Nu se poate avea încredere în cineva care are DAM. Tot ce-mi spui mie, tot ce-ţi spui ţie trebuie tratat cu rezervă... Nu-ţi face griji, te vei obişnui cu asta. Sunt mii de cazuri – vei primi detalii despre grupul de sprijin DAM înainte de a fi externat. Nu te gândi la DAM ca la o dizabilitate, ci ca la o nouă şansă în viaţă. O nouă opţiune privind stilul de viaţă. Ştiu, ai nevoie de timp ca să te obişnuieşti, dar, crede-mă, vei reuşi.

Apoi dr. Blake se uită la ceas, mai scrise ceva pe planşetă şi ieşi, lăsându-l pe Harry să cugete la situaţia ciudată în care se afla.

Avea o carte în mână şi se pregătea să traverseze strada. Poate că era o carte legată de Thomas Mann, poate chiar el o scrisese, motiv pentru care îi venise numele lui în minte. Sau era vorba doar de o amintire falsă?

Încercă să-şi aducă aminte cum arată soţia lui, Margaret. Dar nu-şi aminti decât un aprozar şi câţiva pepeni. Apoi văzu o femeie lângă patul lui.

— Eşti Margaret?

— Nu cred, răspunse femeia, îmbrăcată într-un halat de

spital, şi Harry îşi dădu seama că e o pacientă. Ai visat frumos?

Harry nu înţelese sensul întrebării.

— Erai cu gândul în altă parte. Sunt aici de cel puţin zece minute.

Harry era nedumerit. Dr. Blake plecase doar de câteva secunde...

— Stăteai cu ochii deschişi şi mormăiai ceva. La un moment dat ai privit direct prin mine şi ai spus ceva despre rădăcina pătrată a lui -1. N-am priceput nimic, dar mi s-a părut foarte interesant.

Dr. Blake menţionase stări de conştienţă modificate: iată dovada. Se întrebă cât durase.

— Cât e ceasul?

Vizitatoarea ridică din umeri.

— Nu ştiu. Cred că e seară.

— În ce zi suntem?

— Cred că joi sau vineri. Poate luni. Pot să mă aşez? întrebă ea şi trase scaunul spre ea. Ai DAM, nu-i aşa? Ca şi mine.

— Eşti sigură că nu e marţi? Dr. Blake mi-a spus că e marţi.

— Şi ai crezut-o?

— Da, de ce să n-o cred?

Femeia clătină din cap.

— Să nu crezi nimic din ce-ţi spune dr. Blake, zise ea, şi scoase din buzunarul halatului o foaie de hârtie mototolită şi o netezi. Una din femeile de serviciu a lăsat din greşeală un ziar la mine în rezervă. Cu articolul ăsta, adăugă ea şi i-l dădu lui Harry.

DEZVĂLUIREA UNUI MISTER MEDICAL

Ai simţit vreodată că o iei razna? Nu-ţi face griji, probabil că e vorba de stres, oboseală sau vârstă, potrivit medicului specialist Sharon Blake. Dar, dacă începi să-ţi aduci aminte de lucruri care nu s-au întâmplat niciodată, ai putea fi victima Dereglărilor Aberante de Memorie.

„Mai întâi să renunţăm la toate clişeele legate de bolile provocate de stilul de viaţă”, declară Blake care, în calitate de şefă a noii secţii de metaneurologie, înfiinţată cu fonduri private, este o autoritate în materie. „Primele cazuri descoperite în SUA”, explică atrăgătoarea doctoriţă în vârstă de patruzeci şi

unu de ani, „au fost în mare parte intelectuali cu cariere extrem de solide. De aici şi ideea că aceste dereglări au fost într-un fel consecinţa unui stil de viaţă pretenţios”. Arătoasa doctoriţă explodează: „Aiurea! Aceasta este o boală pe care o poate avea oricine”.

De fapt, continuă dr. Blake, DAM a fost deja anticipat, ca posibilitate teoretică, şi chiar botezat şi studiat, înainte de apariţia primului pacient – un dentist din Milwaukee. De atunci s-au înregistrat mii de cazuri în toate ţările lumii.

„Sunt cazuri de DAM în Europa, Asia, Africa”, avertizează Sharon Blake. „Am citit rapoarte despre cazurile descoperite în pădurile tropicale din Noua Guinee. Este vorba de o epidemie la scară mondială.”

De obicei boala începe cu o amintire vie, detaliată, dar complet falsă. Un loc inexistent. Un nume sau o faţă care par importante, dar nu pot fi recunoscute.

„Au existat cazuri de DAM de-a lungul întregii istorii a omenirii”, spune dr. Blake. „Acestea au dat naştere la poveşti despre reîncarnare, telepatie sau al şaselea simţ. Nostradamus a fost aproape sigur o victimă a DAM. A manifestat multe dintre simptomele clasice, inclusiv preferinţele culinare neobişnuite.”

Viziunile lui Nostradamus, continuă Blake, sunt mai puţin profeţii şi mai mult amintiri ale unui trecut fictiv pe care nu l-a putut explica cu ajutorul versurilor ambigue care au derutat generaţii întregi, până acum. Compozitorul Robert Schumann şi filosoful Friedrich Nietzsche au fost şi ei victime ale DAM, potrivit dr. Blake. Chiar şi Sigmund Freud, părintele psihanalizei, pare să fi fost un caz mai uşor, bazându-şi unele teorii pe pacienţi care nu au trăit niciodată. Ca o ironie, spune Blake, una dintre aceste teorii era că oamenii inventează amintiri false ca să satisfacă nevoile subconştientului.

„Această teorie este total discreditată”, declară Blake. „Acum ştim că Freud a fost cel amăgit, din motive de ordin organic.”

Dr. Blake şi colegii ei au strâns dovezi palpabile care demonstrează că DAM e legat de nişte substanţe chimice numite neurotransmiţători. Acestea trimit semnale între celulele creierului înlesnind formarea amintirilor sau evocarea lor. Cu un aplomb caracteristic, vivacea doctoriţă explică fenomenul în termeni laici. Amintirile, spune ea, sunt ca nişte creioane: au o

viaţă lungă, dar, din când în când, trebuie ascuţite. Cu ajutorul câtorva schiţe făcute de mână, dr. Blake arată clar cum hexagoanele neuroactive de un roşu aprins ale epifremaninei elimină procentaje relative de serotonină într-o distribuire bimodală a deviaţiei standard.

„Deci n-avem nevoie decât de o foaie de hârtie albă pe care s-o luăm de la început”, conchide Blake.

Dr. Blake face acest lucru studiind un mic grup de pacienţi diagnosticaţi cu DAM după mai multe puseuri de amnezie. Incapabili să separe amintirile reale de cele false, aceşti nefericiţi oferă speranţe miilor de oameni care trebuie să se războiască zi de zi cu o avalanşă nesfârşită de amintiri inutile. Sunt încercate mai multe medicamente, cu rezultate promiţătoare.

Vestea cea bună, ne asigură dr. Blake, este că DAM nu e degenerativ şi multă lume îl are de ani de zile fără să-şi dea seama. Dar ce anume îl cauzează?

„Aud tot felul de variante, una mai fantezistă şi mai înfricoşătoare decât alta, cum că DAM se poate lua dacă petreci prea mult timp în faţa televizorului, dacă te joci prea mult pe computer sau dacă vorbeşti prea mult la telefonul mobil. Nu avem nicio certitudine în acest sens”, spune dr. Blake. Alţi factori ambientali aflaţi în studiu sunt coloranţii alimentari şi organofosfaţii. „Pur şi simplu nu ştim ce anume provoacă DAM” spune dr. Blake. „Dar sfatul meu e să mâncaţi multe fructe şi legume proaspete şi să faceţi exerciţii fizice.” Blake demonstrează din plin valabilitatea sfatului, doctoriţa cu părul negru ca pana corbului urmând mai mult ca sigur să-i pună pe jar pe telespectatori când, anul viitor, va comenta un documentar extraordinar, în patru părţi, despre istoria acestei boli mentale, intitulat *Ţăcăniţii*.

Harry îi înapoie ziarul tovarăşei de suferinţă.

— Acum ştii de ce eşti aici. Faci parte din experimentul doctoriţei Blake. Tot ce-ţi spune e probabil felul ei de a-ţi induce o amintire falsă ca să vadă ce iese din ea.

— Ce nume ţi-au dat în acest aşa-zis experiment? întrebă Harry.

— Clara.

— Şi mai cum?

— Doar atât. Când am fost găsită, cineva a hotărât că sunt Clara şi aşa am rămas.

— Când ai fost găsită? întrebă Harry nevenindu-i să creadă. Cum adică?

Femeia îi spuse că, în urmă cu mai multe zile, poliţia o adusese la spital într-o stare de plâns, fără să se lămurească asupra identităţii ei. Se plimbase pe munţii din împrejurimi, îmbrăcată subţire, şi aşa se rătăcise.

— Cel puţin aşa mi s-a spus; eu una nu-mi amintesc nimic.

— Familia te-a vizitat?

Clara clătină din cap. Nimeni nu o căutase.

— Pe urmă am văzut articolul din ziar, după ce femeia de serviciu l-a lăsat din greşeală în rezerva mea. Dacă a fost o greşeală. Şi-atunci am înţeles de ce dr. Blake ţine atât de mult să fiu izolată de restul lumii. Probabil că ştie totul despre mine, dar aşteaptă să vadă ce amintiri false am.

Harry era şocat de spusele femeii.

— De ce nu te externezi? De ce nu anunţi poliţia?

Clara clătină uşor din cap.

— Probabil că au fost nişte lucruri pe care trebuia să le uit. Toate au un scop în viaţă.

Apoi femeia întoarse capul spre uşă, de parcă s-ar fi temut să n-o găsească acolo cineva.

— Cred că ar fi mai bine să plec, zise ea şi, fără să mai adauge ceva, se ridică şi ieşi, închizând uşa în urma ei.

Harry încă mai încerca să dea de cap articolului când auzi un ciocănit în uşă. Crezu că e tot Clara, dar uşa se deschise imediat şi în prag apăru o nouă vizitatoare de o vârstă nedefinită şi cu o figură ştearsă, părul lung, de un roşu aprins, şi într-o rochie violetă ce dădea impresia de sărăcie etnică.

— Salut! În sfârşit! Eşti Margaret, nu? întrebă el sperând în sinea lui că nu era.

Femeia se apropie şi se opri la capătul patului.

— Priscilla Morgan, zise ea şi întinse o mână plină de brăţări pe care Harry ar fi putut-o prinde numai dacă ar fi avut braţe de gibon. Terapeut prin scris, adăugă femeia şi îşi retrase mâna cu un clinchet metalic.

— Ce zi plină am! exclamă Harry răbdător. Ai dat de Clara pe coridor?

Priscilla nu ştia despre ce e vorba, drept care Harry îi

explică, fără să menţioneze articolul.

— N-am văzut pe nimeni, zise Priscilla şi Harry îşi dădu seama că iar îşi pierduse cunoştinţa. Oricum, nu cred că pacienţii trebuie să se foiască prin secţie şi să stea la palavre fără permisiunea medicilor. Dr. Blake e foarte exigentă în privinţa lucrurilor care le pot fi spuse pacienţilor cu DAM. Trebuie spuse cum trebuie, treptat. Altfel e ca şi cum ai da cinci litri de apă unuia care moare de sete: şocul ar putea fi letal.

Harry ştia doar că dr. Blake voia să-i transmită informaţii ca parte din experiment. Iar această creatură stranie de la capătul patului părea să fi venit tocmai în acest scop.

— Chiar eşti terapeut prin scris? Sau e o invenţie a doctoriţei Blake?

Priscilla izbucni în râs, apoi trase spre ea, cu zgomot, scaunul care parcă se îndepărtase de la vizita Clarei.

— Dr. Blake consideră că ţi-aş putea fi de folos. Eu sunt angajata Ministerului Sănătăţii şi locuiesc aici.

— Adică a fost opţiunea ta să locuieşti aici?

Priscilla râse din nou, cu poftă, producând un alt clinchet metalic. Harry nu-şi dădu seama dacă zgomotul venea dinspre surplusul de bijuterii sau din interior.

— Misiunea mea e să-i ajut pe pacienţi să-şi exprime experienţele de viaţă în cuvinte. Unele scrieri sunt publicate într-o revistă specială – numărul din primăvară conţine un încântător ciclu de poezii despre implantul de şold.

Până acum perspectiva acestei terapii de ultimă oră îi surâdea lui Harry la fel de mult ca şi cea a unui tratament cu supozitoare.

— Cum să scriu despre experienţele mele de viaţă dacă nu-mi amintesc de niciuna?

— Nu contează, scrisul nu trebuie să-şi aibă sursa în întâmplări reale, replică Priscilla cu entuziasmul exagerat al unui specialist.

— Tu ce scrii?

Harry regretă imediat întrebarea, dându-şi seama că urma, inevitabil, o adevărată prelegere.

— Proză scurtă, în general. Până acum mi-au apărut şaptesprezece povestiri. Deci sunt o scriitoare autentică.

— Dar nu şi poetă, romancieră sau ceva în genul ăsta?

— Nu, răspunse femeia râzând, pe acelaşi ton superior pe

care Harry îl detesta deja. Aş zice că sunt ceva intermediar. Proza scurtă este o specie neglijată, o povestire bună fiind cel mai greu de scris pe lumea asta.

— Nici nu mă îndoiesc. Motivul pentru care, probabil, e şi atât de neglijată. Dar eşti şi terapeut?

Priscilla ridică din umeri, scoase un clinchet şi – dovedind acelaşi interes nesănătos faţă de mersul carierei personale – explică:

— Chestia cu terapia e doar o parte din ceea ce trebuie să fac aici. În ziua de azi, singura modalitate de a te întreţine din scris e să recurgi la expediente din astea: nu e ca pe vremuri, când Uniunea Scriitorilor subvenţiona totul. Piaţa liberă etc. Dar e atât de interesant! Am lucrat în şcoli, în închisori, în creşe. Până şi pe o platformă petrolieră. Acolo, într-adevăr, a fost nemaipomenit!

Femeia se aplecă spre el şi îi dădu un ghiont zdravăn de care Harry s-ar fi putut lipsi.

— Mda. Să scrii proză scurtă în mijlocul oceanului trebuie să fie foarte captivant. Şi te inspiri din viaţa de zi cu zi?

— Uneori, răspunse Priscilla şi începu să-i vorbească despre o povestire de trei pagini (apărută în revista *Gash*[12], nr. 4) în care o femeie în vârstă se uită pe fereastra de la bucătărie. De fapt, femeia aceea sunt eu. Când am să mai îmbătrânesc. Ca şi mătuşa mea, care a murit anul trecut. Dar momentul-cheie, înţelegi tu?, e atunci când vede hortensia ofilită şi îşi aduce aminte de toate. În limbajul nostru asta se numeşte epifanie.

— E bine de ştiut, zise Harry, umilit şi uluit de acest secret de ordin tehnic, ca şi de analiza dinoxenică a doctoriţei Blake.

În mâinile unei femei ca Priscilla, o hortensie părea să deţină cheia întregii condiţii umane, dacă ştiai cum să-i descifrezi înţelesul. Şi cu şaptesprezece povestiri publicate la activ, Priscilla era, evident, la fel de expertă în literatură ca şi dr. Blake în medicină.

Dintre cele şaptesprezece povestiri, în scurt timp, spre folosul lui Harry, Priscilla rezumă patru. Acum ajunsese la una în care un muncitor de la o platformă petrolieră vine acasă la soţie, în weekend, şi pe masa din bucătărie găseşte o vedere de la fiul lui. Bucătăriile, conchise Harry, constituiau un laitmotiv în opera Priscillei Morgan.

---

[12] Rana. (n.tr.)

— E vorba de un muncitor pe care l-ai cunoscut pe platforma petrolieră? întrebă el încercând să se arate cât se poate de interesat.

— De fapt, e un amestec de trei-patru persoane. Plus profesorul meu de engleză de la şcoală, domnul Michaels.

Harry deduse că, atunci când spunea că doar „uneori" se inspiră din viaţă, Priscilla era mult prea modestă. De fapt, se părea că bugetul ei creativ era cu mult depăşit, dat fiind numărul de persoane reale pe care le comprima într-un singur personaj fictiv.

— Cândva m-aş putea folosi chiar de tine, spuse ea pe un ton glumeţ, de parcă Harry ar fi trebuit să se simtă tot atât de flatat de atenţia pe care i-o acorda ca şi de apariţia lui ca studiu de caz în următoarea conferinţă susţinută de dr. Blake.

— Îmi vei folosi şi numele?

— Bineînţeles că nu. Ar fi o mare greşeală să folosesc nume reale. Eu folosesc doar esenţa unei persoane.

— E foarte posibil ca numele meu să fi fost inventat de dr. Blake. Din partea mea, poţi face tot ce doreşti cu el. Cât despre „esenţa mea", care o fi aia, aş prefera să fie lăsată în pace.

Priscilla spuse că Harry Dick ar fi un nume potrivit pentru un personaj fictiv; de preferat unul simbolic sau poate comic.

— Ai auzit vreodată de un anumit Thomas Mann? întrebă el.

Gânditoare, Priscilla duse un deget la buze şi clătină din cap.

— Nu, numele nu-mi spune nimic. De ce?

— Când mi-am amintit de el prima dată, am crezut că e vorba de o rudă. Acum însă cred că e vorba de un scriitor, caz în care ar trebui să ştii ceva despre el.

— A-i citi pe alţii nu reprezintă o parte importantă din procesul de creaţie. Doar în măsura în care trebuie să ştii care e piaţa. Când mi-am luat masteratul în compoziţie literară, acum trei ani, eu şi colegii mei citiserăm doar un singur roman în doi ani de zile, şi asta doar ca să-l transformăm într-un scenariu de film.

— Cred că Thomas Mann a trăit cu mult timp în urmă.

— Atunci sigur aş fi auzit de el, dacă ar fi fost ceva de capul lui. De asta cred că n-a fost.

Oare femeia asta spunea adevărul? Harry nu-şi putea da seama. În regimul doctoriţei Blake, adevărul şi minciuna

fuseseră înlocuite de noi categorii: lucrurile pe care trebuia să le ştie şi cele pe care nu trebuia să le ştie.

— Dacă tot am ajuns la nume, ştii cumva cine e primul-ministru?

Întrebarea fusese pusă pe un ton voit nonşalant. Harry îşi imagina lista pe care Priscilla avea să o completeze în folosul doctoriţei Blake. Se concentră.

— Mda... poate Gordon Robinson?

Buzele Priscillei îngheţară într-un zâmbet nehotărât. Apoi spuse, plină de însufleţire:

— Bravo, Harry. Vezi cât de multe lucruri îţi aminteşti, chiar dacă nu-ţi dai seama?

Priscilla se ridică şi trase măsuţa pe rotile lângă pat, apoi îi vârî o pernă sub spate. Preţ de o clipă, Harry crezu că i se va oferi ceva de mâncare, dar în clipa următoare femeia îşi trânti geanta încăpătoare pe masă şi spuse:

— Am o propunere.

Scotoci prin geantă şi scoase un top de hârtie, un pix şi mai multe obiecte precum o maşinuţă stricată, o pietricică, o cheie veche şi un inel de tinichea. Harry privi lung fleacurile din faţa lui, aşteptând o explicaţie, care însă nu veni.

— Terapeuţii prin scris poartă de obicei astfel de obiecte la ei? întrebă el în cele din urmă, neştiind dacă acestea erau echivalentul unui termometru şi al unui stetoscop sau al acelei lanterne minuscule cu care dr. Blake îi examinase ochiul cu o jumătate de oră sau cu trei zile în urmă.

— Vreau să te uiţi la aceste obiecte. Relaxează-ţi mintea, las-o să se mişte în voie. Alege un obiect care îţi atrage atenţia şi scrie tot ce-ţi vine în minte. O povestire, o poezie, orice.

— Despre lucrurile astea din geanta ta?

— Da, răspunse ea serioasă. Fac des acest exerciţiu cu grupurile mele şi e uimitor ce iese din el.

— E uimitor ce iese şi din geanta ta. N-ai şi o carte acolo? Ca să am ce citi. M-aş mulţumi şi cu una din cele şaptesprezece povestiri.

Priscilla clătină din cap.

— Dr. Blake interzice aşa ceva în mod expres. Hai, la treabă, vin mai târziu să iau ce-ai produs.

Astfel, dr. Blake va obţine mai multe informaţii pentru proiectul ei de cercetare, Priscilla va avea ce să pună în revista

spitalului, iar Harry va fi ocupat în modul cel mai inofensiv cu putinţă. Obiectele inutile de pe masă îl făceau să se simtă oricum, numai relaxat nu.

Femeia îl simţi că nu e în apele lui.

— Nu-ţi face griji, Harry. Ştiu că nu e nimic mai devastator pentru sufletul cuiva decât imaginea unei foi de hârtie goale.

Harry ar fi pus „terapeut prin scris” în fruntea listei de imagini deprimante, dar Priscilla îl convinsese deja să ia pixul în mână.

— Scrie orice. Absolut orice. Nu te gândi la artă sau inspiraţie. Şi nu uita, e vorba doar de terapie.

Apoi femeia îşi luă geanta şi se îndreptă spre uşă în clinchet de brăţări, promiţând să revină peste o zi sau două ca să vadă cum se descurcă. După plecarea ei, Harry privi lung foaia de hârtie goală, o imagine mult mai suportabilă decât rochia violetă a Priscillei.

Cu mult mai bogată era această foaie albă de hârtie decât colecţia ei de obiecte. Semăna cu un câmp acoperit de zăpadă; cu crestele munţilor sau ale valurilor care se sparg de ţărm. Venea ca o binemeritată uşurare după senzaţia stranie a trezirii – parcă doar câteva minute în urmă – într-o lume pe care n-o putea înţelege.

De cât timp se afla aici? De ce nu-i era foame, de ce nu simţea nevoia să meargă la toaletă? Oare cei de aici se îngrijeau de asta în timp ce el trecea printr-una dintre fazele conştienţei modificate? Se întrebă cât din viaţa lui se pierdea în folosul celuilalt eu: cel pe care îl văzuse Clara, mormăind şi privind în gol.

Se pregătea să traverseze o stradă, îşi aminti el, şi ţinea ceva în mână. O carte. Dar ce carte era şi de ce însemna mai mult pentru el decât traficul pe care îl ignora? În timp ce încerca să-şi aducă aminte de ea, Harry nu văzu decât foaia nepoluată din faţa lui. Un alb etern. Un alb mut, plin de înţeles.

DIN PROFESOR FAUST

de Heinrich Behring[13]

Cu puţin înainte de Crăciunul anului 1925, un om de ştiinţă tânăr şi promiţător călătorea de la Zürich, unde îşi câştiga existenţa, la o clinică din Arosa, pentru un sejur de trei săptămâni.

Nu era prima oară când făcea această călătorie; dar până acum nu călătorise singur. În locul soţiei lui, pe locul capitonat de lângă el, în compartimentul de tren, se afla o carte, pe care o deschisese doar o dată, adusă în caz că se plictiseşte, dar care mai mult îi accentuase starea pe care călătorul nostru dorea să o evite.

Întrucât ruta nu-i oferea decât modesta plăcere de a recunoaşte locurile, omul de ştiinţă prefera să se gândească la femeia pe care urma să o întâlnească. Îi scrisese în Viena; femeia îi trimisese răspunsul la birou, parfumându-şi promisiunile într-o scrisoare care servea acum drept semn de carte, iţindu-se, licenţios, din volumul de lângă el. În timp ce trenul se legăna şi se hurduca spre munţii fermecaţi ai destinaţiei lui, călătorul nostru plin de speranţă încerca să recreeze în minte forma şi textura nu ale peisajului care îl înconjura, ci ale fostei lui iubite, cu care nu se mai culcase de peste un deceniu.

Am spus că e tânăr; cuvântul are, totuşi, un sens relativ. Astfel de relativităţi au devenit la fel de populare şi de facile, ca şi şlagărul unui spectacol muzical sau scurtimea rochiei, datorită lui Einstein, doar cu opt ani mai în vârstă decât eroul nostru, dar considerat de mult un geniu de întreaga lume.

Am spus că e promiţător; şi aceasta e o exagerare, care răsuceşte cuţitul în inima celui ros de ambiţii, fiind un alt mod de a spune că, la vârsta de treizeci şi opt de ani, respectivul încă nu se impusese în faţa lumii. Era, desigur, o autoritate recunoscută în domeniul lui; teoria percepţiei culorilor iniţiată de Goethe. Dar despre ceea ce publicase nu se putea spune că

[13] Traducere de Celia Carter. Editura Cromwell, Republica Democrată Britanică, 1954. (n. a.)

„rupsese gura târgului”, ca să ne exprimăm plastic.

Am putea să-i găsim şi alte noduri în papură dacă nu am vrea decât să-l ironizăm. Faima, însă, era doar la un pas, în timp ce Erwin Schrödinger – căci acesta este numele eroului nostru – cobora, în sfârşit, din tren pentru a fi întâmpinat, desprins din micul grup de turişti îmbrăcaţi gros, de şoferul care scotea aburi din gură în aerul rece ca gheaţa şi bătea vesel din mâinile înmănuşate şi care îşi recunoscu numaidecât clientul, dr. Schwarzkopf spunându-i să se uite după un domn cu ochelari rotunzi, trăsături nobile şi fruntea înaltă, semne ale unei distincţii mult mai vizibile decât hainele extrem de modeste ale profesorului Schrödinger.

Şoferul, după ce se prezentă cu toată cordialitatea, luă repede geamantanele profesorului şi le vârî în portbagajul unei maşini negre arătoase, parcate în faţa gării, un obiect de admiraţie pentru doi băieţei care o priveau cu atenţie în bătaia vântului ce le intra în oase. De-abia când se urcă pe bancheta din spate şi văzu că şoferul se întoarce spre el, Schrödinger îşi dădu seama de greşeală.

— Aoleu, mi-am uitat cartea în tren!

Stătuse acolo, lângă el, pe toată durata călătoriei; dar nu pierderea cărţii îl deranja, ci, mai degrabă, scrisoarea lăsată în ea.

— Să-l informez pe şeful de gară? întrebă şoferul.

Trenul pufăia deja, ieşind din gară.

— Nu mai are rost, răspunse Schrödinger. În carte e un bilet cu numele şi adresa mea; dacă cel care o găseşte vrea să o înapoieze, ştie cine e şi unde stă proprietarul.

O asemenea neatenţie nu era de bun augur. Scrisoarea, dacă ajungea în mâinile cui nu trebuie, îl putea compromite. Chiar dacă numele lui nu era celebru, orice călător de pe ruta aceasta putea descoperi acum, doar răsfoind un roman uitat în compartiment, că Universitatea din Zürich are printre angajaţii ei un profesor de fizică teoretică ce a preferat să-şi petreacă zilele de Crăciun nu cu soţia lui, ci cu o femeie „nerăbdătoare să reaprindă pasiunea rămasă în stare latentă, şi nu pierdută pentru totdeauna”. La Universitatea din Zürich îi fusese acordat primul lui post de profesor; oare avea să fie şi ultimul?

Aventurile sentimentale reprezentau ceva obişnuit şi erau acceptate în cercul în care se învârtea; dar aprobarea de tip

burghez nu se extindea şi asupra comportamentului despre care citeşti în ziare. Chiar dacă nu-i distrugea cariera, o afecta mai mult ca sigur dacă numele lui intra în conştiinţa publicului într-un mod atât de nedemn şi de ridicol.

Drept urmare, eroul nostru ignoră din nou împrejurimile familiare în cursul ultimei etape a călătoriei. Cu soţia lui, Anny, fusese la Arosa de trei ori până acum: prima dată pentru a-şi reface sănătatea, un sejur care durase nouă luni, până când plămânii lui, expuşi pe filmele doctorului Schwarzkopf, scăpaseră de umbrele tuberculozei; apoi în anii următori, de Crăciun, când veniseră amândoi în vacanţă. Acum, în cel de-al patrulea an, Schrödinger urma să stea aici cu altă femeie; nu avea niciun motiv să creadă că Schwarzkopf sau altcineva va obiecta într-un fel sau altul. Doar dacă vestea ar fi ajuns în ziarul local, citit dimineaţa de funcţionari şi dactilografe, curieri şi vânzătoare, care aveau alte aşteptări de la cei superiori lor din punct de vedere social şi care nu trebuiau să creadă că aceste clinici exclusiviste, aflate la mare căutare, care împânzeau munţii patriei, erau destinate, de fapt, mai puţin vindecării unei boli şi mai mult satisfacerii nevoii de afecţiune a clienţilor doldora de bani.

Această ultimă etapă a călătoriei lui fu rezervată acestor reflecţii amare fiindcă adevăratul motiv al venirii aici nu era deloc sexul, de care avea parte suficient cu câteva amante în Zürich, ci mai degrabă energia creatoare pe care numai sexul i-o putea furniza. Venea la Arosa ca să lucreze la o problemă de fizică, cât mai departe de ceea ce Schwarzkopf numea „lumea bidimensională”, lumea de jos, unde grijile de zi cu zi sunt la fel de dăunătoare pentru creier ca şi aerul poluat pentru sistemul respirator.

Schrödinger venea aici ca să rezolve un mister semnalat lumii de către Einstein care, cu douăzeci de ani în urmă, afirmase că lumina, deşi considerată în mod tradiţional un fenomen ondulatoriu, se comportă în unele cazuri de parcă ar fi alcătuită din particule. Apoi un tânăr francez, De Broglie, afirmase că fiecare fragment de materie, de la un fir desprins din haina lui Schrödinger, de care acesta trăgea de zor, până la şoseaua abruptă, îngustă, pe care urca maşina acum, ar putea fi alcătuit din particule ce pot fi privite ca unde. Cum trebuie descrisă mişcarea acestor unde?

Soluţia ar fi fost suficientă ca să-l facă celebru; dar, pentru Schrödinger, fără combustibil sexual, soluţia nu putea fi găsită. Soţia lui de mult nu-i mai furniza aşa ceva; mariajul lor fără copii le asigura confortul şi convenienţa. Anny prefera compania lui Hermann Weyl, prietenul şi colegul lui Schrödinger, un aranjament convenabil tuturor (soţia lui Weyl avea şi ea un amant), atât timp cât totul rămânea în familie.

Şi totuşi, aventurile noastre sentimentale emit anumite unde; şi e foarte greu de ghicit în care loc se pot sparge aceste unduiri perfide. Deja o scrisoare de dragoste, parfumată, se îndrepta spre Chut, unde poate că îl va face să chicotească pe un hamal corpolent care, în sfârşit, va avea şi alt subiect de discuţie, nu numai durerile de spate. Schrödinger, nemaiavând astâmpăr pe bancheta lată, se lăsa dus, la fel de neajutorat, şi aproape împotriva voinţei lui, spre impunătorul sanatoriu al doctorului Schwarzkopf.

Până la urmă totul se rezumă la întâmplare. Scrisoarea ar putea să cadă în alte mâini, şi aşa s-ar declanşa alte evenimente, care i-ar nărui ambiţiile. Ar putea ajunge de râsul lumii, dar să se şi ridice din nou; căci oare istoria nu e plină de oameni cu adevărat mari, care sfidează prăbuşirea? Mai zilele trecute, îşi aminti el, vorbea cu cineva care participase la mitingul Partidului Naţional Socialist din Berlin. Adolf Hitler fusese în centrul atenţiei, aclamat de o mie de şomeri, deşi de-abia ieşise din închisoare. Cine ştie ce poate face soarta din cariera unui om?

Unii, desigur, sunt mai puţin norocoşi. În timp ce maşina lua o curbă abruptă, oferindu-i lui Schrödinger o priveliştea neaşteptată şi nedorită a povârnişului de sub ei, se gândi cum eşuaseră primele lui planuri când, la vârsta de nouăsprezece ani, pregătindu-se să studieze la Viena, de-abia aştepta să lucreze cu celebrul Ludwig Boltzmann. Dar, cu doar câteva săptămâni înainte ca Schrödinger să intre la universitate, Boltzmann îşi luase viaţa.

Boltzmann ştia totul despre puterea întâmplării. Entropia universului creşte, considera el, fiindcă o fluctuaţie aleatorie a micşorat-o cândva. Ceasurile merg înainte, oamenii îmbătrânesc şi mor – sau se spânzură, ca Boltzmann, în timpul vacanţei – din cauza unui simplu licăr, îndepărtat şi nesemnificativ. Dacă ar fi altfel, timpul ar curge înapoi sau nu ar mai curge deloc.

Dacă maşina ar derapa acum? Un cauciuc explodat sau o capră ivită pe neaşteptate în mijlocul drumului şi eroul nostru n-ar mai exista, numele lui supravieţuind doar pe cele peste patruzeci de lucrări ştiinţifice care, foarte curând, vor fi tratate cu indiferenţă de specialişti. Nici măcar un fiu care să-i poarte numele mai departe; cât despre Anny, în scurt timp şi-ar găsi pe altcineva. Nu ar fi nevoie decât de un mic accident, la fel de simplu precum uitatul unei cărţi în tren – la fel de absurd ca alunecarea stiloului pe hârtie – şi Erwin Schrödinger ar fi mort. Ca, de fapt, şi şoferul; deşi acestuia ce i-ar putea rezerva viitorul?

În timpul studenţiei la Viena, Schrödinger auzise nenumărate întâmplări despre îndrăgitul, grăsuţul, micuţul profesor Boltzmann, atât de mult regretat. Un om care oscila între energia fără margini şi disperare, a cărui plăcere supremă, pe lângă fizică, era să cânte la pian. Lui Boltzmann i-a urmat Fritz Hasenöhrl, îndrumătorul lui Schrödinger; un alt om amăgit de soartă. În 1904, cu doi ani înainte ca Schrödinger să se înscrie la universitate, Hasenöhrl publicase o lucrare în care arăta că greutatea unui vas creşte o dată cu creşterea temperaturii din interior. Dacă Hasenöhrl ar fi făcut o simplă modificare a formulei lui, aceasta ar fi devenit $E=mc^2$, pe care Einstein a publicat-o în anul următor.

Hasenöhrl era un om cumsecade, generos, îşi aminti Schrödinger. Un prieten de nădejde, un profesor desăvârşit şi poate de aceea un om de ştiinţă imperfect, preocupat prea mult de soarta altora şi cu un simţ al onoarei prea pronunţat. Când îşi pierduse viaţa pe frontul din Italia, Schrödinger avusese senzaţia că pierde un membru al familiei.

În timp ce se gândea la toate astea, şoferul îl îmbia din când în când la vorbă. Schrödinger ar fi vrut ca insul să tacă din gură şi să-şi vadă de şofat. Dar, după ce urcase şi coborâse şoseaua aceea de nenumărate ori, şoferul avea impresia că nu mai trebuie să-şi facă griji.

— Am auzit că sunteţi fizician, domnule, spuse el, întorcând capul îndeajuns pentru ca Schrödinger să-i poată vedea profilul, atent doar pe jumătate la direcţia de mers.

— Aşa e.

— Ce părere aveţi despre Einstein?

În ziua de azi, până şi un şofer voia să ştie despre teoria

relativităţii, aflând din ziare de faima lui Einstein. La un chioşc din gară, înainte să se urce în tren, Schrödinger văzuse un ghid al teoriei relativităţii, scris tocmai pentru genul de persoană care i se adresa acum.

— Einstein a ocupat postul de profesor pe care îl ocup eu acum, zise el pe un ton ostentativ, care însă îi scăpă şoferului. Pe urmă a devenit o celebritate şi a plecat la Berlin. În privinţa teoriei relativităţii, o găsesc destul de convingătoare, deşi nu a fost demonstrată fără drept de apel.

— Dar despre eclipsă ce credeţi? insistă şoferul, amintindu-şi de o fotografie de pe prima pagină a ziarelor, cu câţiva ani în urmă, a unui soare înnegrit care, potrivit articolului, schimbase lumea.

— Ştiinţa, ca şi istoria, nu e chiar atât de simplă pe cât ne dau de înţeles jurnaliştii, replică Schrödinger, şi asta îl reduse la tăcere pe şofer, care îşi lăsă din nou pasagerul să reflecteze pe marginea scrisorii de dragoste uitate în tren şi implicaţiilor gestului său.

Prietenii lui nu vor fi şocaţi – colegi precum Weyl şi Debye, ale căror aventuri erau mult mai scandaloase decât a lui. Nici Anny nu va fi surprinsă. Dat fiind că soţul amantei lui era o figură publică, aventura suscita un interes mult mai mare. Schrödinger se putea trezi în mijlocul unui scandal din care să iasă doar drept „celălalt bărbat”. Şi când te gândeşti că nu se mai culcase cu ea de zece ani!

— Deci credeţi că n-are dreptate? întrebă şoferul brusc, întorcând din nou capul, ceea ce accentuă şi mai mult iritarea lui Schrödinger. Mă refer la Einstein. Am auzit că sunt unii specialişti care cred că a greşit pe undeva. Cu circumcişii niciodată nu eşti prea sigur, nu?

Şoferul luă o curbă în pripă şi Schrödinger fu cât pe-aici să se lovească de portieră.

Era adevărat, unii se îndoiau de opera lui Einstein. Lennard era cel mai vehement, declarând că lucrarea lui Hasenöhrl dovedea fără drept de apel că arienii i-o luaseră înainte lui Einstein. Acum se vorbea despre un experiment desfăşurat într-un vârf de munte, care urma să invalideze teoria relativităţii. Schrödinger de-abia aştepta să participe la el.

— Ştiinţa e o treabă complicată, spuse el pe un ton care nu admitea replică. Iar politica o complică şi mai mult. Tocmai de

aceea nu vreau să am de-a face cu ea.

Poate că cei doi ar fi continuat această discuţie filosofică, dar acum se apropiau de Vila Herzen. Cocoţată pe un povârniş acoperit de zăpadă, cu acoperişul abrupt împodobit de ţurţuri lungi, clinica apăru în faţa lor de îndată ce dădură ultimul colţ. După puţin timp, şoferul opri în faţa intrării. Clinica aducea mai mult cu un hotel, dat fiind aerul tihnit pe care îl degaja, impresie subminată, totuşi, de afinitatea, aproape întâmplătoare, a bolii pe care o împărtăşeau locatarii, baza unei culturi comune în jurul căreia se învârtea întreaga viaţă din Vila Herzen. Deşi veneau din Germania, Franţa sau Marea Britanie, locatarii descopereau în tuberculoză şi dialectele ei o *lingua franca* al cărei vocabular îl înţelegeau toţi, în timp ce inspirau adânc aerul de la balcoane, la fel de uşor ca o simplă înclinare din cap în semn de salut.

Unii dintre ei, ca şi Schrödinger, se întorceau ca simpli vizitatori după ce se însănătoşeau. Cei mai mulţi, însă, nu se însănătoşeau niciodată; sejururile lor păreau că ţin o viaţă care, pentru cei de la poalele muntelui, era o chestiune de câteva luni, dar care, într-o altă percepţie a timpului, pe măsura acestei altitudini morbide, părea că ţine o veşnicie. Dacă se considera că un experiment în vârf de munte era necesar pentru a demonstra plasticitatea timpului, atunci nu făcea drumul degeaba; chiar şi pentru a căuta – în compania unei asistente severe, îmbrăcate într-un halat scrobit impecabil – acele feţe cenuşii care bântuiau partea mai ferită a Vilei Herzen, într-o anexă dinspre răsărit, ca să vadă în ochii acelor locatari ascunşi acum, ale căror locuri în sala de mese frumos mobilată rămâneau înfricoşător de goale, cum o zi sau o secundă în plus, dacă te agăţai de ea cu toată disperarea, putea părea o eternitate.

Un uşier se îngriji de bagaje în timp ce Schrödinger era întâmpinat de un infirmier şi condus în vilă, în holul lambrisat, cu panoplii expuse pe pereţi şi şemineul în care focul ardea vesel şi îmbietor. Nimic nu se schimbase, observă Schrödinger, de anul trecut, când fusese aici cu Anny. Până şi decoraţiunile de sezon erau aceleaşi, ca şi cum în acest loc izolat, atemporal era un singur Crăciun, sărbătorit la fel, perpetuu, spre folosul pacienţilor în care o singură, clasică patologie se repeta şi se multiplica la nesfârşit.

Fu invitat să-şi scrie numele în registrul lăsat deschis pe biroul masiv, din lemn de nuc. Aplecându-se, Schrödinger îşi trecu repede privirea peste celelalte semnături, observând că numele iubitei lui nu era acolo, şi hotărî că cel mai bine ar fi să nu şi-l lase nici pe al lui. Tocmai se pregătea să se scuze că nu semnează când văzu cum un băiat de serviciu se apropie de el cu o tavă de argint pe care trona o scrisoare sosită în dimineaţa aceea pentru domnul profesor. Schrödinger o luă şi îşi dădu seama înainte de a o deschide care era mesajul. Soţul ei se răzgândise, scria ea, deci nu mai putea să vină la Arosa. Schrödinger citi repede scrisoarea, apoi o vârî în buzunar, spunându-şi că această întorsătură a lucrurilor era, probabil, bine-venită. Dar tot nu-şi trecu numele în registru, fiindcă acum altceva îi distrase atenţia.

— Herr Professor, ce încântare să vă revăd!

Dr. Schwarzkopf, directorul stabilimentului, un tip bărbos şi corpolent, se apropia cu braţele întinse.

— Trebuie să recunosc, domnul meu, că arătaţi minunat!

În timp ce dădea mâna viguros cu Schrödinger, medicul îşi privi fostul pacient îndeaproape, de parcă s-ar fi aşteptat să-i vadă faţa plină de pete roşii.

— Nu gâfâiţi? întrebă el brusc.

Schrödinger clătină din cap.

— Sputa e curată? Foarte bine, foarte bine! Cu siguranţă veţi petrece un Crăciun liniştit alături de noi, domnule profesor.

Schwarzkopf se întoarse şi văzu un coleg care stătea în uşa sălii de mese; îl văzuse şi Schrödinger, dar fără să-l recunoască. Un ins uscăţiv, cu o privire vicleană, se apropie la chemarea lui Schwarzkopf.

— Domnule profesor, permiteţi-mi să vi-l prezint pe dr. Hinze, care ni s-a alăturat de curând, de la spitalul Burghölzi.

Schrödinger ştia spitalul, era în Zürich.

— E un spital de psihiatrie, nu? întrebă el, întinzând mâna spre Hinze şi descoperind că mâna acestuia era rece şi tare ca un şarpe încolăcit.

— Am lucrat puţin timp acolo, explică Hinze, cu o voce joasă, dar aspră. M-am hotărât să schimb domeniul.

— Mda, făcu Schrödinger. De la nebuni la ofticoşi: un salt derutant.

Dr. Schwarzkopf, sesizând remarca oarecum deplasată,

interveni diplomat:

— Pregătirea doctorului Hinze adaugă o nouă dimensiune tratamentului la care ne supunem pacienţii, fiindcă acum putem oferi şi psihanaliză. E trecută în pliantul nostru. Şi se prea poate ca ultimii sosiţi să fi fost atraşi mai curând de această perspectivă decât de aerul curat!

Schrödinger, însă, nu păru interesat să continue discuţia pe acest subiect, drept care Shwarzkopf îl întrebă dacă nu ar prefera să urce în camera lui.

— Este aceeaşi cameră? întrebă Schrödinger.

— Nu, din păcate. Am sperat să se elibereze înainte de sosirea dumneavoastră, dar locatarul actual s-a răzgândit, vrea să mai rămână la noi câteva săptămâni. Ceea ce, desigur, e o veste excelentă, deşi un inconvenient pentru dumneavoastră, Herr Professor.

Lui Schrödinger nu-i plăcea să se afle în situaţia de a regreta că un pacient nu reuşise să moară îndeajuns de repede ca să-i ofere prilejul de a se bucura de priveliştea cu care era obişnuit.

— Problemele de logistică nu mă privesc, zise el trufaş. De îndată ce voi ajunge în camera mea, mă voi lamuri dacă îmi place sau nu.

— Desigur, desigur, răspunse Schwarzkopf pe un ton servil. Hans, condu-l pe domnul profesor la camera 34.

Băiatul de serviciu o luă înainte, cu cele două geamantane ale lui Schrödinger.

— Încă ceva, domnule profesor, adăugă Schwarzkopf. Sper să luaţi cina cu noi în sala de mese.

— Cu mare plăcere, replică Schrödinger şi îl urmă pe băiatul de serviciu spre lift, a cărui cuşcă stătea în aşteptare.

Băiatul închise uşa şi o clipă mai târziu începură să urce la primul etaj, cu un uruit asurzitor.

— Băiete, spuse Schrödinger când ieşiră din lift. Ce se bârfeşte pe seama doctorului Hinze?

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi, domnule, răspunse băiatul, pornind pe coridor şi apoi oprindu-se în faţa camerei 34, care avea cheia în broască.

— Haida-de, exclamă Schrödinger, intrând după el în cameră. Sunt sigur că circulă multe poveşti pe seama acestui nou psihanalist pe care l-a angajat Schwarzkopf. E un escroc sau

un geniu?

Luminată de un bec protejat, camera arăta aproape la fel precum cea veche, unde fusese cazat împreună cu Anny în sejururile lor precedente. Două paturi alăturate, înguste şi tari, de data aceasta şi unul, şi celălalt, reflectă trist Schrödinger, lipsit de perspectiva unor înlănţuiri erotice. Balconul – o componentă esenţială a tratamentului pe care îl primise în cursul celor nouă luni – dădea spre vale şi, cu toate că, din cauza cerului acoperit, nu putea aprecia priveliştea cum se cuvine, bănuia că era exact ce-i trebuia oricărui tuberculos ca să-l consoleze pentru frigul pe care trebuia să-l îndure în presupusul interes al propriei sănătăţi.

Schrödinger scoase din buzunar câteva monede, ca bacşiş.

— Ştim cu toţii ce anume îi obsedează pe psihanalişti, zise el şi îi făcu semn cu ochiul băiatului de serviciu. Spune-mi, sunt paciente tinere şi drăguţe pe aici, pentru el?

Băiatul cântări monedele în mână şi se arătă mulţumit.

— E o pacientă, i se spune Fata Invizibilă. Lumea zice că e pacienta lui preferată. Deşi n-are tuberculoză. Nu cred că o veţi vedea prea des – nimeni n-o vede.

Băiatul închise mâna, apoi lăsă monedele să alunece în buzunarul mic de la pantalonii lui croiţi elegant. Schrödinger bănui că mai voia ceva şi se pregăti să-şi scoată portofelul ca să-i lase o bancnotă. Băiatul, însă, lăsând impresia că era brusc cuprins de mustrări de conştiinţă care nu se potriveau deloc cu ocupaţia lui, spuse:

— Nu se cade să discut despre pacienţi.

Apoi se răsuci pe călcâie şi ieşi din cameră, lăsându-l pe Schrödinger să se gândească la misterioasa Fată Invizibilă, pe care şi-o imagină pe cât de atrăgătoare, pe atât de vulnerabilă.

Se gândi la ea în timp ce îşi deschidea geamantanele şi îşi scotea lucrurile; foarte curând, însă, gândurile i se mutară în alte sfere. În primul rând la iubita lui, pe care nu avea cum s-o mai vadă. Crăciunul lui Schrödinger chiar avea să fie solitar, exact cum i-l descrisese lui Anny când îi spusese despre intenţia de a aprofunda teoria undelor avansată de De Broglie.

Se gândi la seminarul pe care îl ţinuse la universitate cu câteva săptămâni în urmă despre ideea lui De Broglie cum că toate particulele sunt asociate cu undele. Debye remarcase că, dacă există unde, trebuie să existe şi o ecuaţie care să arate

cum se mişcă acestea. Tocmai aceasta era problema lui Schrödinger. Dacă o rezolva, cine ştie, putea ajunge celebru. Într-una din zile, Einstein, aşezat pe bancheta din spate a unei maşini, l-ar putea vedea pe şofer întorcându-se spre el şi întrebând: „Ce părere aveţi de tipul ăsta nou, Schrödinger?”

Deschise uşa masivă a şifonierului din lemn de nuc şi începu să-şi pună cămăşile pe umeraşe. Formula lui De Broglie era atât de simplă – în aceasta constau frumuseţea şi forţa ei. Lungimea de undă λ corespunde impulsului particulei *p.* Dacă cele două se înmulţesc, se obţine mereu acelaşi număr magic, constanta *h*, a lui Planck. Lumina galbenă emisă de becul electric, care dădea pereţilor şi tavanului o nuanţă bolnăvicioasă, avea lungimea de undă λ, de unde impulsul corespunzător *p.* Fiecare cuantă de lumină ce pornea din bec avea o greutate infimă, de neînlocuit; fiecare dintre aceste picături de luminiscenţă exercita o presiune infinitezimală pe suprafaţa de care era absorbită – covorul, ligheanul sau scaunul de lângă pat.

Curentul electric care producea această lumină consta din electroni aflaţi în mişcare, din impulsul *p.* Potrivit formulei lui De Broglie, aceşti electroni aveau şi o lungime de undă, λ. Oare cuantele şi electronii sunt, într-adevăr, mici mănunchiuri de unde călătoare? Schrödinger ştia că aşa ceva nu era posibil. Sau particulele pe care le observăm noi sunt doar nişte călători ai undelor ce reprezintă o realitate mai profundă? Schrödinger se simţea atras de această idee.

O parte din peretele din spatele biroului era acoperit de o draperie groasă, roşie. Schrödinger se apropie şi o trase, descoperind o uşă. Apăsă pe clanţă, crezând că e vorba de un dulap în perete. Uşa, însă, era încuiată, iar gaura cheii era acoperită de o clapă fixată cu câteva straturi din aceeaşi vopsea albă, lucioasă, care fusese folosită pentru restul uşii ce acum părea inutilă, lipsită de sens.

Trase la loc draperia groasă, din catifea, şi se hotărî să se spele şi să se schimbe pentru cină. Deja făcuse un oarecare progres în privinţa ecuaţiei undelor sugerate de Debye; dificultatea consta în faptul că nici Schrödinger, nici altcineva nu ştiau ce erau cu adevărat undele acelea. Era ca şi cum ai fi pornit pe urmele unui animal necunoscut.

Dacă electronii sunt unde, aceste unde trebuie să se

dispună în jurul atomilor. Dar Schrödinger încercase acest calcul şi descoperise că undele pot deveni caustice, precum imaginile deformate care se produc atunci când lumina se reflectă de marginea curbată a unei ceşti de cafea pe suprafaţa întunecată a lichidului. Alese o cămaşă curată şi o îmbrăcă, privindu-se în oglinda lungă de lângă măsuţa de toaletă.

Acum se înfiripa o nouă viziune asupra naturii care, în ultimii doi ani, primise şi un nume – mecanica cuantică. Schrödinger văzuse o carte despre teoria relativităţii chiar în gară; cât timp va mai trece până să vadă una despre mecanica cuantică? Oare numele lui va apărea în ea? Deja erau destui concurenţi. Bohr şi alţii ca el încercaseră să dezvolte o teorie a „undelor probabilităţii”, care nu se dovedise îndeajuns de convingătoare. Cu siguranţă undele lui De Broglie nu au cum să fie unde ale probabilităţii. Recent, Heisenberg, tânărul discipol al lui Bohr, inventase un joc matematic complicat – „mecanica matricială” – cu care credea că va putea câştiga lozul cel mare.

Acestea erau lucrurile care îl preocupau pe eroul nostru în timp ce se pregătea de cină. Am spus că era tânăr şi promiţător; cititorul a avut însă timp suficient, şi date suficiente, ca să conchidă că Schrödinger, dimpotrivă, simţea pericolul iminent al căderii într-un con de umbră şi, inevitabil, în uitare. Curând avea să împlinească patruzeci de ani; fizicianul care, până la vârsta aceasta, nu a ajuns celebru ar face mai bine să abandoneze orice speranţă. Tocmai din aceste motive se hotărâse să-şi elaboreze testamentul filosofic; un manuscris pe care îl pusese la păstrare în cazul în care, devenind îndeajuns de cunoscut, lumea academică va dori să-l cunoască. Întrebările pe care şi le punea în el erau simple: „Eu exist? Lumea există cu adevărat? Voi supravieţui morţii fizice?” Pentru a afla răspunsurile, Schrödinger apelase la filosofia orientală pe care o cunoştea de la Schopenhauer: la brahmani, fiinţa gândirii pure care este totul, la mayaşi, lumea iluzorie pe care trebuie să o depăşim.

Noi credem că suntem înconjuraţi de obiecte alcătuite din particule de materie; acestea însă sunt maya. Totul, Schrödinger era absolut sigur, constă din unde şi tot ce pare a fi solid e doar puţin mai mult decât bulele evanescente ce dănţuiesc ca nişte stropi albi de spumă pe crestele valurilor.

Cu aceste gânduri se pregătea Schrödinger de cină. Îndreptându-şi încă o dată cravata în faţa oglinzii, o porni pe

coridor, apoi coborî treptele spre sala de mese.

FANTOME

John Ringer ieşi de pe şoseaua pustie, pe lângă panoul uriaş cu Annie Atom; mascota jovială, îmbrăcată în kilt, a centrului comercial din Craigcarron. În faţa lui, centrala nucleară strălucea în soarele de iarnă. Departe, spre mare – dincolo de geometria enormă, fără cusur, a centralei –, pescăruşii erau pete jucăuşe de lumină, ca nişte stele apărute în miez de zi. Va fi o plăcere să lucrez aici, gândi Ringer.

Ajunse în dreptul altui panou. Annie Atom îi invita pe turişti să o ia la dreapta; Ringer o luă în direcţia opusă, marcată cu *Doar pentru vehiculele autorizate*. Curând dădu de o barieră unde doi paznici înarmaţi îl priviră atent când lăsă jos geamul maşinii.

— Trebuie să mă întâlnesc cu Don Chambers, spuse el, în timp ce paznicii îi comparau faţa agitată cu fotografia de pe planşeta lor.

Apoi cei doi verificară prin staţie şi îi făcură semn să treacă. Bariera se ridică; Ringer pătrunse în incinta centralei luându-se după un semn care îl îndepărta de reactorul enorm spre clădirile mai simple, din prefabricate, ale centrului de cercetare. Câteva clipe mai târziu stătea aşezat, cu o ceaşcă de ceai primită de la secretară, într-o cameră cu pereţii monotoni, vopsiţi în alb, un tip de încăpere pe care îl puteai găsi în orice complex industrial. Don Chambers se afla într-o şedinţă.

Ringer urma să susţină o prezentare a doua zi, în faţa micului grup de cercetători condus de Don; acesta era scopul vizitei lui. Dar, la telefon, Don îi dăduse de înţeles că mai era un subiect pe care voia să-l discute. Ringer bănuia că voia un nou loc de muncă, dacă centrala nucleară tot era pe cale să tragă obloanele.

Don fusese studentul lui cu câţiva ani în urmă; lecţia cea mai importantă pe care o învăţase în timpul cursurilor postuniversitare, îi spusese el cândva lui Ringer, era că viaţa universitară nu i se potrivea şi pace. Ca dovadă, alesese acest loc singuratic, în care singura lui companie o constituiau focile şi inginerii, plus o secretară sărită bine de cincizeci de ani,

compensaţia fiind salariul consistent. Ar fi fost un pas înapoi dacă se hotăra să lucreze în învăţământul superior, asta dacă Ringer reuşea să-i aranjeze ceva.

În timp ce aştepta, Ringer se uită prin revistele şi jurnalele de pe măsuţa din faţa lui, dar nu văzu nimic interesant. Iritat de cât de greu trecea timpul, regretă că nu luase cu el cartea din geamantanul care se afla în portbagajul maşinii.

Conferinţa despre cicloide îl făcuse s-o cumpere: *Părerile despre viaţă ale motanului Murr* de E.T.A. Hoffmann. Potrivit vorbitoarei, aceasta fusese sursa de inspiraţie a lui Schumann pentru suita pentru pian *Kreisleriana*. Şi, din cât citise Ringer până acum, era o carte foarte ciudată.

Johannes Kreisler, muzician, îşi scrie autobiografia. Dar Murr, motanul lui, îi amestecă foile şi îşi scrie propria autobiografie pe spatele lor. În consecinţă, romanul e alcătuit din două naraţiuni paralele, a lui Kreisler şi a lui Murr, care se intersectează la întâmplare. Era unul dintre romanele preferate ale lui Franz Kafka; Ringer îşi dădea seama de ce îl impresionase atât de mult şi pe Schumann, nu degeaba compozitorul cu personalitate disociată sfârşise într-un ospiciu.

Dacă Ringer ar fi dat de cartea asta cu mai mulţi ani în urmă, la bibliotecă, prima lui conversaţie la telefon cu Helen ar fi sunat altfel.

— M-am tot gândit la teza dumneavoastră, zice el. Spuneţi-mi, aţi auzit vreodată de pisica lui Schrödinger?

O aude cum râde.

— Desigur. Toată lumea ştie că pisica din cutie nu e nici vie, nici moartă. Îţi dai seama cum e numai atunci când scoţi capacul şi te uiţi înăuntru.

— Da, asta e ce ştie toată lumea. Dar ceea ce voia să demonstreze Schrödinger era mult mai subtil decât un lucru pe care Berkeley îl afirmase cu mult înainte. Aţi citit *Părerile despre viaţă ale motanului Murr* de Hoffmann?

— Bineînţeles.

— Atunci ştiţi că romanul are două fire narative: două realităţi conflictuale. Asta s-a şi întâmplat când Schrödinger a descoperit ecuaţia undelor.

De ce trebuia să refacă trecutul? Dacă prima lor conversaţie ar fi fost altfel, restul poveştii lor s-ar fi schimbat în vreun fel sau altul? Cei care ştiu totul despre principiul incertitudinii şi despre

pisica lui Schrödinger din nenumărate cărţi şi emisiuni TV de popularizare a ştiinţei ştiu şi despre aşa-numitul efect fluture, potrivit căruia aghioasa trasă de un ţânţar în Angola poate schimba istoria lumii. Ceea ce nu apreciază ei întotdeauna e că teoria sistemelor dinamice – care poate că include şi istoria lumii – recunoaşte şi existenţa unor puncte de atracţie: destinaţii pe care inevitabil le vei atinge, atât timp cât te apropii de ele.

Cei doi dădeau târcoale tocmai unui asemenea punct de atracţie în timp ce stăteau în cafeneaua Dolphin. Îi dădeau târcoale şi în timp ce se îndreptau spre parc; ca şi atunci când Helen a venit acasă la el şi au făcut dragoste pe podea. Poate că dispariţia ei din viaţa lui era un alt punct de atracţie, mai important.

Toate aceste gânduri nu-l făceau decât să uite minutele lungi de aşteptare până ieşea Don Chambers din şedinţă. Ringer văzu cum secretara afectată ridica din când în când ochii spre el pe deasupra ochelarilor în semilună, parcă pentru a se asigura că n-a murit încă. Hotărî că, în ideea celeilalte prezentări pe care trebuia să o ţină – pentru enoriaşii domnului McCrone din Ardnahanish –, n-ar strica să se axeze pe istoria alternativă, care ar fi putut duce la o discuţie despre Murr şi Kreisler.

Tocmai de aceea, din nou, ne aflăm în cafeneaua Dolphin care cunoscuse vremuri mai bune. Ochii lui Helen îl incită pe Ringer în timp ce acesta îi ţine un logos:

— În 1925, lumea voia să ştie dacă tot ce ne înconjoară e alcătuit din particule sau din unde. În primăvara acelui an, Heisenberg a venit cu mecanica matricială: o teorie a particulelor care fac salturi cuantice aleatorii. Celebritatea era aproape. Apoi, peste câteva luni, acest *outsider* necunoscut, Schrödinger, a afirmat că e vorba de unde şi că a descoperit ecuaţia prin care demonstrează că aceste unde se schimbă în timp fără probleme, predictibil. Două interpretări total diferite ale naturii: două fire narative paralele.

— Care dintre ele e cea corectă?

— Ambele.

Helen izbucneşte în râs.

— În cazul ăsta ori sunteţi romantic, ca Hoffmann, ori postmodernist.

Ringer clatină din cap.

— Nu sunt postmodernist. Ideea e cum interpretezi natura,

iar cei doi – Heisenberg şi Schrödinger – ofereau interpretări contradictorii. Dar, din punct de vedere matematic, interpretările lor sunt echivalente – fapt dovedit de Dirac nu peste mult timp. Ambele teorii fac aceleaşi predicţii experimentale, e ca şi cum ai alege între împărţirea lungă şi un calculator de buzunar. Oamenii, însă, nu vor doar să calculeze; vor să ştie şi cum funcţionează lumea.

Helen îşi priveşte mâinile aşezate pe faţa de masă. Vârfurile degetelor ei mai că le atinge pe ale lui. Acesta este un moment pe care Ringer îl retrăieşte cu multă plăcere.

— Dacă nu sunteţi postmodernist, atunci trebuie să fiţi romantic.

Poate că avea dreptate. Privind cum secretara apasă tastatura computerului, Ringer îşi imagină cum le povesteşte el enoriaşilor din Ardnahanish despre invitaţia adresată de Niels Bohr lui Schrödinger şi Heisenberg de a-l vizita în Copenhaga, în 1926, ca să se pună de acord. În cele din urmă, Bohr a propus un compromis care i-ar fi convenit şi lui E.T. A. Hoffmann.

Funcţiile undelor lui Schrödinger se schimbă în mod predictibil atât timp cât rămân neobservate; dar, de îndată ce se face o măsurătoare, undele se „prăbuşesc” misterios într-unul dintre salturile cuantice ale lui Heisenberg. Astfel, un electron este pretutindeni şi nicăieri până când interacţionează, lăsându-şi amprenta asupra universului. Aceasta este aşa-numita Interpretare de la Copenhaga; şi, din clipa în care s-a obişnuit cu ideea că două fire narative conflictuale pot fi adevărate în acelaşi timp, Bohr a conchis că lumea nu este alcătuită din unde sau particule, ci fie din unde, fie din particule, după gustul fiecăruia.

Schrödinger nu a acceptat niciodată compromisul lui Bohr; dimpotrivă, l-a luat în râs cu celebra lui pisică imaginară, închisă într-o cutie împreună cu o sticluţă de gaz otrăvitor care se poate sparge dacă e lovită de un electron. Dat fiind că electronul este pretutindeni şi nicăieri, pisica este în acelaşi timp moartă şi vie până la deschiderea cutiei.

Cum de i-a venit lui Schrödinger ideea acestei pisici schizofrenice? Poate că citise *Părerile despre viaţă ale motanului Murr*, gândi Ringer; apoi auzi zgomot de paşi, privi în jur şi îl văzu pe Don Chambers apropiindu-se în grabă cu mâna întinsă.

Ringer lăsă ceaşca de ceai pe masă şi se ridică în picioare ca să dea mâna cu el.

— Arăţi bine, îi zise el lui Don.

Ceea ce era adevărat. Lui Don întotdeauna îi plăcuse viaţa în aer liber; iar aici, în nordul Scoţiei, aerul proaspăt şi absenţa contactului uman îl făceau să arate mai bine ca niciodată. Costumul şi cravata erau concesiile făcute şedinţei din care tocmai ieşise; jacheta şi pantofii Goretex, pătaţi de noroi, erau ţinuta lui obişnuită.

Când dădu mâna cu el, Ringer avu senzaţia că şi-o prinde într-o maşinărie complicată.

— Cum îţi merge? întrebă Don prietenos.

— Bine.

În timp ce se întrebau reciproc despre soţie şi copii, Ringer nu văzu niciun semn care să-i spună că omul din faţa lui era în pericol de a-şi pierde slujba. Apoi, după ce trecură de faza schimbului de amabilităţi, Don propuse să meargă în biroul lui. Ringer se conformă.

— Ia loc, spuse Don închizând uşa atât de brusc şi de inexplicabil, încât Ringer se simţi ca un biet angajat care e tratat cu amabilitate înainte de a-i fi anunţată concedierea.

Poate că nu Don era la ananghie, ci el. Don se aşeză de cealaltă parte a mesei. Ordinea ce domnea în jur era încă o dovadă că Don dăduse la spate viaţa universitară. Apoi gazda lui trecu direct la subiect:

— Aş vrea să te pun la curent cu câteva dintre schimbările care au loc aici. Cred că ai aflat de închiderea centralei şi de vinderea ei. Vestea cea bună e că centrul de cercetare rămâne operaţional.

— Mă bucur că nu rămâi fără slujbă.

Don zâmbi la remarca lui Ringer, făcându-l să înţeleagă ce naiv fusese. *Ce ştii tu*, îi citi el pe faţa tânără, arsă de soare.

— La momentul ăsta nu-ţi pot spune prea multe despre vânzare.

— Desigur.

— Dar am ţinut să-ţi spun că la prezentarea ta vor participa şi câţiva trimişi ai Corporaţiei Rosier. De-aia m-am gândit că n-ar fi rău să trecem puţin peste materialul pe care ai să-l prezinţi.

Don avea un exemplar de la Ringer. Începu să dea paginile.

— Ai aici ceva care, să zicem, sună mai mult a speculaţie.

— Aha.

— În primul rând susţii că efectele gravitaţionale ar putea influenţa încetarea funcţiilor undelor.

— Penrose afirmă acelaşi lucru, replică Ringer, dându-şi seama că acest apel la autoritate era un indiciu al modului în care tonul neaşteptat de oficial al lui Don îl făcuse să se plaseze imediat pe poziţii defensive.

— Tu mergi mai departe. Vorbeşti despre o funcţie a undelor care nu poate înceta. Ceea ce mi se pare foarte bizar. Chiar vrei să spui că poţi deschide o cutie în care pisica lui Schrödinger e în acelaşi timp moartă şi vie?

— Nu ştiu în ce măsură decoerenţa poate fi întreruptă. Dar, în condiţiile în care câmpul gravitaţional este îndeajuns de puternic, şi dacă pisica rezistă la forţele opuse, atunci s-ar putea ca răspunsul să fie afirmativ.

Don scoase un chicotit aparent nevinovat, Ringer, însă, înţelese că afirmaţia lui e luată în râs.

— Din fericire, musafirii noştri nu sunt filosofi, spuse Don răsfoind prezentarea lui Ringer ca un examinator care, la sfârşitul anului şcolar, e decis să pice un candidat care îl calcă pe nervi. De aceea, nu cred că ne vom angaja într-o discuţie despre metafizica cuantică după ce-ţi prezinţi materialul. Aici, la Craigcarron, facem ştiinţă adevărată, nu teorie din vârful buzelor.

Don găsi ce căuta şi continuă:

— Să trecem la lucruri concrete, zise el privind pagina spre ale cărei cuvinte ofensatoare îndreptă un deget acuzator. Aici, de exemplu, la sfârşitul secţiunii 5, *Funcţiile neîntrerupte ale undelor s-ar putea manifesta la niveluri ale energiei care ar putea scădea până la 500EeV*.

— Potrivit estimărilor mele, aşa ceva e foarte posibil.

Don se foi pe scaun.

— Potrivit noilor planuri de cercetare, trebuie să luăm în calcul energii de 1000EeV.

Ringer izbucni în râs fără să vrea.

— Cum naiba vreţi să faceţi aşa ceva? Credeam că e vorba de „ştiinţă adevărată”. Corporaţia asta are de gând să construiască un accelerator de particule care să se întindă de aici şi până la lună?

Zâmbetul pieri de pe faţa lui Don.

— Nu pot discuta detaliile tehnice. Maximul va fi de 1000EeV. Aşa că poate ar fi mai bine să vedem cum ai ajuns la estimările tale.

Ringer îşi dădu seama că rămăsese cu gura căscată. O închise, dar gestul nu făcu decât să-i accentueze senzaţia de ireal.

— Vrei să spui că centrul ăsta de cercetare, dintr-un colţ al Scoţiei de care n-a auzit nimeni, va dispune de cel mai puternic accelerator de particule din lume?

Don clătină din cap.

— Nu e vorba de un accelerator; şi nici nu va fi cel mai mare. Va face parte dintr-o reţea.

O reţea? Despre ce naiba vorbea ăsta?

Don îşi frecă mâinile gânditor, scoţând un zgomot neplăcut, care zgâria urechile. Ochii albaştri îi străluceau.

— Regret că nu-ţi pot spune tot ce ştiu, exclamă el cu o urmă de candoare care preţ de o clipă îi aduse aminte lui Ringer de tânărul de odinioară. Sunt sigur că ţi-ar plăcea la nebunie.

— Ce anume mi-ar plăcea la nebunie? Şi de ce nu-mi poţi spune?

Don privi din nou la prezentarea lui Ringer de pe masă.

— E o chestie strict secretă. Implicaţiile politice, militare şi comerciale sunt enorme, zise el şi făcu o pauză de efect.

Cu alte cuvinte, Ringer trebuia să rămână impresionat de faptul că fostul lui student se descurcase atât de bine. Apoi Don se rezemă de spătarul scaunului.

— E vorba despre exploatarea energiei vidului.

Ringer nu auzea pentru prima oară despre aşa ceva. Dar până acum sugestiile veniseră sub forma unor scrisori de la tot felul de ţicniţi.

— Energia vidului nu poate fi utilizată, îi aminti el lui Don.

— Se folosesc foi dintr-un aliaj de nichel şi tantal. Suprafeţele trebuie să fie perfect reflectorizante, cu o geometrie de o precizie de 1 la 50 de milioane.

— A, deci se realizează cu ajutorul oglinzilor. Mda, sper să iasă ceva mai bun decât telescopul Hubble.

Don nu aprecie sarcasmul.

— Energia vidului este cea mai mare realizare tehnologică de la motorul electric sau motorul cu aburi. Un grup din Texas a reuşit să obţină 50GeV.

— Mda, cu o producţie ca asta ar fi nevoie de câteva milioane de astfel de instalaţii ca să aprinzi un bec.

— Hai să lăsăm gluma deoparte. Ca să am discuţia asta cu tine a trebuit să cer nu ştiu câte aprobări. A trebuit să semnez nu ştiu câte hârtii în care se precizează ce pot şi ce nu pot să-ţi spun despre proiectul nostru. Săptămâna trecută am participat la o discuţie cu comisarul UE pe probleme de tehnologie, cu un ministru şi cu şeful uneia dintre cele mai mari companii de comunicaţii din Statele Unite. Toţi iau energia vidului foarte în serios; dar, dacă tu nu eşti pregătit pentru aşa ceva, mai bine te întorci chiar acum la maşină, te duci acasă şi nu mai pomenim nimic despre asta.

Ochii lui erau ca de gheaţă acum. Avea acea privire plină de pasiune, pierdută, a unui fanatic; un ideolog.

— Dă-mi mai multe amănunte, zise Ringer cu o voce joasă.

Don îi spuse cum ideea venea din anii 1940 şi că, de fapt, vidul musteşte de particule elementare, virtuale, în continuă mişcare şi evanescente. Se pare că mii de foi strălucitoare, din nichel şi tantal, extrăseseră, într-un laborator american, o fărâmă de energie din aceste particule înainte de dispariţia lor. Deşi efectul a fost infim, impactul lui potenţial a făcut ca imediat experimentul să fie trecut la secret. Apoi s-a publicat o lucrare în care se anunţa că nu s-a obţinut niciun fel de energie. Asta doar ca să împiedice naţiunile rivale să încerce şi ele experimentul care acum e făcut pe ascuns, la o scară mult mai mare.

— Cât va costa?

— Până acum, numai nouă ne-au fost alocate vreo treizeci de milioane de dolari.

Din păcate, povestea nu era deloc nouă. Flutură pe sub nasul politicienilor şi al oamenilor de afaceri o idee trăsnită – Războiul stelelor, fuziunea la rece sau Domul Mileniului – şi nu peste mult timp te vei trezi cu atâţia bani încât nu vei mai avea curajul să recunoşti că e o gogoriţă.

— Producerea de energie e încă departe, peste câteva decenii, dar, pe moment, lucrăm la o altă aplicaţie, care s-ar putea dovedi şi mai importantă. Când energia vidului este extrasă din amestecul de nichel şi tantal, între foi rămâne energia negativă. Dacă două aliaje separate se află în stare cuantică, extragerea energiei dintr-unul produce o schimbare

corespunzătoare în celălalt. Dacă umbli cu grijă, obţii o pereche de computere cuantice legate. Deci energia vidului ar putea furniza tehnologia perfectă a comunicaţiei: absolut exactă şi sigură. Am văzut asta cu ochii mei. S-a transmis înregistrarea unei piese muzicale interpretate la pian pe o distanţă de zece metri; recepţia a fost excelentă.

— Ce piesă a fost? Nu cumva Schumann?

— Nu ştiu. Nu mă pricep la muzica clasică. Oricum, speranţa acum e să obţinem acelaşi efect pe o scară mult mai mare.

— Înţeleg motivul. Jumătate de tonă de oglinzi legate de urechea ta arată mai puţin elegant decât un telefon mobil.

Insensibilitatea lui Don la ironie era o dovadă în plus a vitezei cu care făcuse carieră.

— Cea mai mare problemă e să stabilim datele stării cuantice. Am putea spune că ne aflăm în aceeaşi situaţie ca Logie Baird, când încerca să creeze televiziunea folosind discuri rotative. Noi încercăm să găsim echivalentul cuantic al unui tub catodic.

— Idei aveţi?

— O mulţime. Chestiunile de ordin tehnic sunt legate în principal de controlul căldurii.

— Dar dacă bula fierbinte de energie negativă prinsă între oglinzi se umflă cu viteza luminii şi înghite lumea?

— Potrivit calculelor noastre, aşa ceva nu se va întâmpla.

— Sper că v-aţi verificat calculele.

— Da. În condiţii reale, particulele virtuale se pot deplasa aleatoriu la energii care ating 1000EeV.

— Cu alte cuvinte, dacă cineva lasă un fir de praf între aceste oglinzi...

— Contaminarea e o posibilitate, ca şi geometria imperfectă. Dar noi nu credem că o astfel de manifestare aleatorie a energiei ar putea avea loc; e doar genul de scenarii ipotetice pe care trebuie să le iei în calcul.

— Asta e bine de ştiut. Eu unul prefer să mă asigur că nu există nici cea mai mică posibilitate ca sistemul solar să fie distrus.

— Important este ce anume poate realiza această tehnologie. Imaginează-ţi o reţea globală: computere cuantice legate între ele, care comunică instantaneu. Pe lângă asta,

Internetul va arăta ca poşta cu porumbei voiajori.

Ringer nu părea deloc impresionat.

— Internetul deja arată ca poşta cu porumbei voiajori. Cel puţin porumbeii sunt rapizi. Şi ce acronim care-ţi ia ochii a fost născocit pentru această nouă reţea?

— Casimir Entanglement Transfer Instrument[14]. Pe scurt, CETI. După ce devine pe deplin operaţională, pur şi simplu va revoluţiona telecomunicaţiile. Ai auzit de telefoanele Q?

— Soţia mi-a cumpărat unul. Probabil că voi mai avea nevoie de încă un doctorat ca să învăţ cum să-l folosesc. Sau să fiu cu douăzeci de ani mai tânăr.

Apoi Ringer îşi aminti de mesaj. *Sună-mă: H*. Mai ştia cineva despre CETI? Oare încercau să-i spună ceva?

— După cum probabil că-ţi dai seama, Q vine de la quantum[15].

— Asta-i doar o şmecherie a producătorului.

— Iniţial, da. Dar toată lumea ştie că viitorul e al calculului cuantic. Deja se produc telefoane Q care vor fi compatibile cu reţeaua CETI, de îndată ce aceasta va intra în funcţiune. Arată-mi telefonul, vreau să văd dacă e un P-Quad.

Ringer nu voia să se lase atras într-o discuţie hipertehnică, juvenilă, care să-i dea ocazia lui Don s-o facă pe deşteptul. Don putea chiar să descopere că autorul mesajului era un ciudat de la centrul lui de cercetare. Ringer voia să descopere el sursa, de îndată ce reuşea să descifreze instrucţiunile de folosire, adunate într-o carte mai groasă decât romanul lui Hoffmann şi chiar mai greu de citit.

— Lasă telefonul acum, zise el, păstrându-şi telefonul în buzunar. Când va avea loc marea schimbare?

Ringer era foarte sigur că aşa ceva nu se va întâmpla niciodată.

— Nu pot să vorbesc despre asta. Dar vreau să înţelegi că acesta e viitorul, John. Cei mai isteţi dintre oameni au renunţat deja la superstringuri şi găuri negre: acum se ocupă de energia vidului; numai că n-au voie să publice nimic despre asta. N-ai observat cât de tăcute au devenit unele dintre numele mari în ultimii doi ani? Sigur, mai publică o carte de ştiinţă popularizată sau un articol într-o revistă, dar unde sunt rezultatele muncii lor

---

[14] Aprox. Reţeaua de Transfer Casimir.

[15] Cuantă, în lb. engleză.

de cercetare? Creierele cele mai capabile ştiu că apariţiile la TV nu le aduc Premiul Nobel. Nu; tipii deştepţi stau la cutie.

— Scutiţi, probabil, de părerile critice ale colegilor de breaslă.

Don se aplecă înainte, cu un aer conspirativ, un gest care îl făcea să semene şi mai mult cu un comis-voiajor care încearcă să-ţi vâre ceva pe gât.

— John, sfatul meu e să ni te alături. Acum. De la bun început. Crede-mă, e cel mai important lucru de la Proiectul Manhattan încoace.

— Dacă nu umblaţi cu grijă, ar putea fi şi cel mai important bang din ultimele 14 miliarde de ani.

Don se lăsă pe spătarul scaunului şi clătină din cap.

— Tehnologia este absolut sigură. Chiar crezi că instituţiile ştiinţifice de frunte ale lumii şi-ar da acordul dacă ar exista vreun pericol?

În spatele lui Don, prin jaluzelele de la fereastra biroului, Ringer văzu cupola reactorului nuclear.

— Nu prea, răspunse el.

— Vreau să vii alături de noi. Vreau să fii cu mine, nu împotriva mea. De asta m-am şi străduit atât de mult ca să te aduc aici. De asta vei face o prezentare în faţa câtorva dintre factorii răspunzători de acest proiect.

Don aruncă o privire spre materialul lui Ringer de pe masa de lucru.

— Şi tot de asta trebuie să discutăm ce trebuie să spui. Secţiunea 5: *Funcţiile neîntrerupte ale undelor s-ar putea manifesta la niveluri ale energiei care ar putea scădea până la 500EeV.* Ca şi cum ai spune că automobilele niciodată nu se vor deplasa mai repede decât un individ care merge pe picioarele lui. Nu crezi?

— Nu. E mai degrabă un avertisment: dacă produci energii din ce în ce mai mari, într-o zi s-ar putea să dai de o fizică nouă la care nu te-ai gândit niciodată. Ar putea exista riscuri majore dacă maşinăria ta funcţionează la nivelul despre care vorbeşti... Din fericire, sunt absolut convins că trucul cu oglinzile nu va funcţiona niciodată şi că locuitorii Scoţiei vor putea dormi în paturile lor fără nicio problemă.

Don înălţă din umeri.

— În regulă. Prezentarea e anulată.

— Poftim?

— Doar nu crezi că am să te las să despici firul în patru în faţa celor mai importanţi susţinători din punct de vedere financiar. Care nu sunt specialişti în domeniu, care nu pot deosebi speculaţiile lipsite de fond de ştiinţa adevărată.

— Deci sunt susţinătorii ideali, remarcă Ringer cu amărăciune.

— Din păcate, discuţia noastră a luat sfârşit.

Don se ridică în picioare. Ringer rămase pe loc.

— Vorbeşti serios?

— Absolut. Ştiu că n-ai să vorbeşti cu nimeni despre această conversaţie. Fireşte, orice încercare de a face cunoscut ceea ce ai aflat aici va fi pedepsită cu toată asprimea. Dacă te răzgândeşti, pot reveni asupra deciziei; dar, dacă nu discutăm erorile din prezentarea ta liber, cu onestitate, mă tem că nu mai putem colabora în niciun fel. Şi nici nu-ţi voi permite să-ţi exprimi ipotezele neargumentate care subminează progresele înregistrate aici.

Era clar că nu de la Ringer, îndrumătorul lui la doctorat, învăţase Don să vorbească aşa. Era clar că Don participase la prea multe şedinţe, alături de prea mulţi ştabi obişnuiţi să-şi impună voinţa.

Ringer se ridică şi el în picioare.

— Am să mă mai gândesc.

— Sună-mă mâine.

— În condiţiile astea, cred că am să refuz invitaţia de a sta cu tine. Dacă nu te deranjează prea mult, am să caut o pensiune pentru la noapte.

— Îmi pare rău, replică Don băţos. Dacă te răzgândeşti şi te hotărăşti să lucrezi cu noi la proiect, vei fi bine-venit în casa mea. Lui Susan i-ar face o mare plăcere să te revadă.

Susan şi Don erau tineri îndrăgostiţi când îi cunoscuse Ringer. Acum Ringer se întrebă ce părere avea Susan despre cât se schimbase soţul ei. Poate că nici nu-şi dădea seama.

— Transmite-i salutări din partea mea. La revedere, Don. Am să te sun mâine.

Don o luă înainte ca să-i deschidă uşa.

— Şi nu uita. Niciun cuvânt despre asta, nimănui. Deja am riscat destul de mult cu discuţia noastră, John. Te rog să nu mă dezamăgeşti.

— Promit, spuse Ringer şi îl asigură că găseşte drumul şi singur.

Nu întoarse capul nici măcar o dată în timp ce se îndepărta pe coridor. Auzi doar cum Don închide uşa şi se retrage în birou.

Secretara îl puse să semneze mai multe formulare înainte să-i dea drumul şi, după ce se urcă în maşină şi ajunse la poartă, cei doi paznici înarmaţi nu se mai deranjară să-i verifice identitatea, ci îi spuseră să coboare ca să-l percheziţioneze şi apoi să caute prin maşină. Ringer se întrebă dacă nu cumva acest mic spectacol era ideea lui Don, destinat să-l intimideze mai mult decât o făcuse el.

Curând, însă, Ringer ajunse la şosea, în soarele de iarnă ale cărui umbre lungi anunţau sfârşitul prematur al zilei la o latitudine atât de nordică. Încerca să găsească logica celor spuse de Don, precum şi un loc în care să-şi petreacă noaptea. Craigcarron era un sat fără personalitate, servind doar ca dormitor pentru angajaţii centralei. Ringer se gândi că cel mai bine ar fi să meargă undeva, mai departe de Don, drept care o luă în direcţia opusă, sperând să găsească o pensiune dintr-un moment într-altul. Într-un sfert de oră numără numai oi pe câmpia de alături şi, văzând că drumul o coteşte spre Ardnahanish, se gândi că, dacă tot nu găsea ce căuta, putea măcar să apeleze la bunăvoinţa lui Findlay McCrone. În consecinţă, Ringer se îndreptă într-acolo, potrivit indicatorului. Marea – o linie cenuşie, subţire, în oglinda lui retrovizoare – dispăru repede din raza vizuală, iar terenul neregulat deveni din ce în ce mai abrupt, cu mormane de zăpadă pe vârfurile stâncoase. Deşi era abia mijlocul după-amiezii, lumina se împuţina de la un kilometru la altul.

Se gândi la maşinăria care trebuia să producă energia vidului. În cel mai bun caz, proiectul părea să întruchipeze iluzia unor oameni de ştiinţă mult prea entuziaşti; în cel mai rău caz, îi amintea de nenumăratele farse cărora, de-a lungul anilor, le căzuseră victime investitori şi guverne mai mult decât naive. Don îşi pusese cariera în joc pentru un perpetuum mobile iluzoriu. Care nici măcar nu era menit să genereze electricitate – Don propunea un computer cuantic, nici mai mult, nici mai puţin!

Dar să presupunem că Don ar avea dreptate; şi să presupunem că, într-una dintre zile, peste această uriaşă

desfăşurare de oglinzi ar da o muscă sau un fir de păr, creând acel val uriaş de energie pe care îl anticipa el. Ar exista un pericol real? O mie de volţi exa-electroni nu depăşesc energia unei stânci care o ia la vale. Dar, dacă totul se concentrează într-un punct, se obţin particule de zece ori mai puternice decât orice altceva din natură.

Ce s-ar putea întâmpla? Ringer dăduse deja un răspuns în hârtiile care se aflau pe masa de lucru a lui Don. În cazul unor asemenea cantităţi de energie necontrolate, s-ar schimba chiar şi teoria cuantică.

Cu paradoxul lui despre pisică, Schrödinger intenţionase să demonstreze absurditatea compromisului lui Bohr de la Copenhaga. Şi totuşi, parabola lui Schrödinger părea ea însăşi absurdă. Părere împărtăşită de Hugh Everett în 1957, când propunea ceea ce avea să fie interpretarea „lumilor multiple” ale mecanicii cuantice.

Când se deschide cutia, universul se împarte în două: o lume în care pisica supravieţuieşte şi o lume în care pisica e moartă. Ceea ce e real depinde de cadrul de referinţă al fiecăruia; e ca şi cum ai vedea un tren în mişcare sau în stare de repaus, în funcţie de propria ta viteză de deplasare. Prin urmare, drumurile care se bifurcă fac parte dintr-un labirint mai mare în care fiecare posibilitate este valabilă; un multivers al lumilor paralele. Everett şi-a prezentat ideea în teza lui de doctorat; singura lucrare pe care a publicat-o vreodată. Ulterior a lucrat pentru Pentagon şi tot restul carierei şi l-a petrecut în dosul uşilor închise – dând naştere la tot felul de ipoteze amuzante cum că ar fi încercat să interacţioneze universurile paralele în speranţa că lumea noastră va nimeri într-unul în care Revoluţia Rusă nu a avut loc. Privită însă cu realism, ideea lui Everett oferă o modalitate de a înţelege calculul cuantic.

Pentru a mări viteza de calcul, mai multe computere pot face calculul simultan. Un computer cuantic ar face acelaşi lucru, doar că o singură maşinărie ar funcţiona în mai multe universuri paralele. Greu este să te asiguri că nimic nu o poate afecta înainte de a-şi termina calculele şi înainte ca funcţia undelor să înceteze, oferind astfel un răspuns inocent universului în care trăim. Don Chambers părea să creadă că această problemă putea fi rezolvată cu ajutorul noii lui maşinării.

Dar dacă undele refuză să-şi înceteze activitatea atunci când li se cere acest lucru? La energii foarte mari s-ar putea încăpăţâna, ar şovăi, ar deveni recalcitrante. Dacă soliciţi instalaţia prea mult, particulele prinse între oglinzile ei ar putea fi pisicile care nu se pot decide în care lume trebuie să fie: în lumea celor vii sau în lumea celor morţi. Aceste frânturi de materie, orfane, nu ar fi nici reale, nici virtuale. Dacă secţiunea 5 din prezentarea lui Ringer, care îl enerva atât de mult pe Don, era îndreptăţită, computerul lui Don nu avea cum să ştie în care univers să-şi trimită produsul. Şi nici utilizatorii lui nu aveau cum să ştie de la care lume au pornit. Dacă temerile lui Ringer erau justificate, imaculata sală a oglinzilor ar fi o maşinărie destinată nu comunicării globale, ci confuziei universale. Particulele captive, aflate în continuă mişcare, ar fi fantome şi vampiri, oscilând etern între un univers şi alt univers, unind lumi şi amestecându-le.

Ce anume ar duce la dezastru? Poate o privire aruncată în acea sală a oglinzilor. Capacul ridicat de un stagiar nesăbuit; o şurubelniţă scăpată pe o coloană sau o pârghie trasă pe care persoanele mai iniţiate ar fi lăsat-o în pace. O străfulgerare în clipa în care căldura face ca o persoană să se evapore; şi o altă străfulgerare în clipa în care Craigcarron devine un alt Craigcarron, Scoţia devine o altă Scoţie, lumea devine o altă lume. La început nimeni nu ar băga de seamă. Cine ştie, poate că aşa ceva s-a şi întâmplat.

Am fi toţi precum pisica lui Schrödinger: un amestec incert de posibilităţi, într-o cutie din care nu ne-ar putea elibera nicio forţă cerească sau pământească. Nu ar fi nevoie decât de o simplă aliniere a acelor oglinzi din nichel şi tantal pentru a produce acea fatală scurgere a îndoielii. Odată scăpată, nu ar mai exista nici adevăr, nici minciună; nici realitate, nici ficţiune. Nu; pământul – în loc să fie înghiţit de o gaură neagră sau pulverizat într-un consommé cvarcic al eternei temeri încercate de fizicieni – va trece printr-o nenorocire şi mai mare; soarta cea mai ridicolă, cea mai afurisită. Maşinăria diavolească a lui Don – dacă aşa ceva ar putea fi imaginat dincolo de visele unor nebuni – va transforma planeta, poate însuşi cosmosul, într-o fantezie; într-o glumă la care numai Dumnezeu ar putea râde, dacă n-ar plânge de prostia oamenilor. Mai bine că oameni ca Don, comisarul UE pe probleme de tehnologie şi nenumăraţi ştabi din

industrie, pompau bani în spectacolul de lumini şi umbre al unui escroc deştept. Mai bine că nimic din toate astea nu se va întâmpla.

Oare chestia asta i-ar atrage pe enoriaşii din Ardnahanish? Nu, gândi Ringer, probabil că ar prefera să se uite la păsări. Era aproape acum, vedea puţinele case înghesuite în valea pe care se deplasa maşina lui; un sat acoperit de fum şi ceaţă, ca un giulgiu, cu aburii cenuşii pătând aerul din jurul caselor, al bisericii şi al pub-ului. Stâlpii de iluminat, vreo două duzini, străluceau ca nişte stele portocalii muribunde, îndeajuns ca să învăluie sătucul într-o lumină bolnăvicioasă. Locul nu părea deloc ospitalier; l-ai fi vizitat numai dacă ţi-ar fi fost recomandat călduros de un ghid turistic.

De îndată ce intră în sat, îi atrase atenţia un indicator: Burgh House Hotel, mai sus, pe dreapta, îl putea scăpa de acea vale a deznădejdii. Îşi imagină privelişti mai de Doamne-ajută, un restaurant ca lumea. Văzu o femeie pe trotuar; Ringer încetini, lăsă geamul jos şi o întrebă:

— Mai e mult până la hotel?

Femeia, care purta un palton gros şi ducea în mână o sacoşă plină de cumpărături, îl privi contrariată.

— Burgh House Hotel. E departe?

— S-a închis acum trei ani, răspunse femeia tăios, de parcă Ringer ar fi trebuit să ştie.

— Dar e un indicator, insistă el, arătând în urmă.

— Da, dar nimeni nu s-a gândit să-l dea jos. Aici trebuia să se practice sporturi de iarnă. Schi şi aşa mai departe. Dar nu ninge destul sau nu e zăpada bună. De asta s-a închis hotelul. Acum în locul lui e un spital de nebuni. Dac-aş fi în locul dumitale, n-aş lua-o într-acolo.

Vrând-nevrând, lui Ringer nu-i mai rămânea decât să-şi încerce norocul aici, în sat. După cum stăteau lucrurile, tare-i era teamă că va dormi într-una din stranele din biserica domnului McCrone.

— Mulţumesc, spuse el, dar femeia o şi luase din loc.

Parcă maşina şi porni în căutare pe jos. Pub-ul satului – Pipernîţa – părea cel mai bun loc cu care să înceapă; dar încă nu era deschis, iar Ringer spera în ceva puţin mai familiar. O doamnă în vârstă, cumsecade, care să-i pregătească un mic-dejun consistent a doua zi dimineaţă, până se hotăra el ce să-i

spună lui Don.

În lumina din ce în ce mai difuză se plimbă în susul şi-n josul drumului care traversa satul şi pe uliţele lăturalnice. Deşi satul se afla în afara oricărui traseu turistic, erau câteva case care ofereau cazare şi mic dejun. Sună la una dintre ele.

Femeia care-i deschise părea trecută de şaptezeci de ani şi arăta prietenoasă, părul vâlvoi şi zâmbetul larg dându-i un aer foarte relaxat, care inspira încredere.

— De obicei nimeni nu are nevoie de o cameră la vremea asta, se scuză ea. Dar vă pot pregăti una.

Îl invită înăuntru şi îi arătă casa: fotografii cu copiii şi nepoţii ei pe toate suprafeţele disponibile.

— După ce fac patul, o să vă placă.

— Revin peste o oră, spuse el.

— Dacă doriţi, pot fi gata şi mai repede. Puteţi aştepta aici, vă fac un ceai.

Femeia nu voia să piardă un client.

— Nu vă faceţi griji, mă întorc.

Ringer hotărâse să se folosească de tot timpul pe care-l avea la dispoziţie ca să vadă tot ce-i putea oferi satul. Pub-ul avea să se deschidă curând şi trebuia să mănânce ceva.

— Ne vedem peste o oră.

— Cum doriţi, replică femeia conducându-l până la uşă. Sper să reveniţi.

Ringer se întoarse pe drumul care traversa satul. Văzu câteva magazine mici, dar conservele de mazăre şi cutiile cu fulgi de porumb din vitrine nu-l atraseră în niciun fel. Se întrebă dacă n-ar fi mai bine să-l caute pe domnul McCrone.

Apoi, pe neaşteptate, o văzu. Cu coada ochiului, o siluetă care îl făcu să se întoarcă. O femeie care mergea repede, ajungând deja pe partea cealaltă a drumului şi dispărând după un colţ înainte ca el să-şi dea seama ce se petrece.

Porni imediat după ea, îndreptându-se spre străduţa pe care o luase, gata să descopere acolo o persoană care, la o privire mai atentă, aducea doar pe departe cu cea pe care era sigur că tocmai o văzuse. Ringer fu surprins de ceea ce găsi. Străduţa era o fundătură fără niciun semn de viaţă. Aproape de îndată ce apăruse din neant, Helen dispăruse la loc.

— Interesant, exclamă Priscilla Morgan în timp ce se uita peste foile scrise de Harry.

— Şi vrei să-mi spui că eu am mâzgălit foile astea acum câteva minute? întrebă Harry.

Priscilla aruncă o privire peste foaia pe care o ţinea în mână şi înclină din cap, făcând să-i tresalte zulufii de culoarea morcovului.

— Nici nu te-am putut opri. Scriai în draci, nici măcar n-ai observat că te priveam. Pe urmă, brusc, ai ieşit din transă.

Harry nu-şi amintea nimic; dar cel puţin acum reuşise să se achite de sarcină, scrisese exerciţiul pe care i-l ceruse Priscilla.

— Cum e? Am scris bine?

Priscilla trecea rapid peste foile lui Harry cu aerul cuiva care e obişnuit să facă aşa ceva şi numai dacă e contra cost.

— Şocant.

— Are efect terapia?

— Cum adică?

— Ca specialist în domeniu, găseşti vreun indiciu acolo că scrisul mă ajută să mă însănătoşesc?

— Dar, Harry, nu despre genul ăsta de terapie e vorba.

— Nu e una care vindecă totul?

— Nu.

— Atunci ce fel de terapie e?

— Terapia prin scris. Asta e tot. Scopul ei este să te împace cu tine însuţi.

Dar acest exerciţiu nici pe departe nu-l împăcase pe Harry cu sine însuşi, dimpotrivă; îi dovedise, fără drept de apel, că în capul lui se petreceau nişte lucruri foarte ciudate.

— Nu aminteşti nicăieri de obiectele pe care ţi le-am dat, zise ea, răsfoind paginile al căror conţinut îi era complet străin lui Harry. Cheia, de exemplu. Era de la o cutie veche de bijuterii care i-a aparţinut mamei mele.

Apoi Priscilla începu să descrie rolul pe care aceasta îl jucase în vreo două dintre cele şaptesprezece povestiri publicate.

— Şi nici de inel.

— Trebuie să fie undeva, pe acolo, răspunse Harry.

— Mda, există un personaj numit John Ringer[16]. Aici ai trişat. Dar, atât timp cât scrii ceva, nu e cazul să ne plângem. Cu siguranţă, ai o imaginaţie bogată. Ştii, dacă-ţi dezvolţi simţul limbii, al personajului, al cadrului şi al intrigii, ai putea deveni un scriitor destul de bun.

Harry îi mulţumi pentru compliment, dar ţinu să adauge că scrisul îl atrăgea tot atât de mult ca şi gândul de a deveni specialist în metaneurologie. Domeniile care necesită aptitudini speciale ar trebui lăsate în seama celor dispuşi să-şi facă treaba fără să precupeţească niciun efort şi niciun minut. Fără să vadă vreuna dintre cele şaptesprezece povestiri publicate ale Priscillei, Harry tot era înclinat să creadă că femeia era doar o actriţă care juca un rol din scenariul scris de dr. Blake. Şi chiar dacă i-ar fi citit povestirile, tot ar fi stat la îndoială.

— John Ringer e o persoană pe care ai cunoscut-o cândva?

— Nu-mi amintesc.

— Mda. Oricum, pare un simbol. Bucle şi cercuri. Îţi „sună” cunoscut?

Reveniseră la Flow-Bear şi Penis Man. Da, hotărî Harry, dr. Blake trăgea toate sforile. Poate că tocmai de aceea Priscilla clinchetea atât de mult la fiecare mişcare.

— Dar Schrödinger? întrebă ea.

— Cine?

— Un alt nume din povestirea ta. E real?

Harry nu mai asculta; îşi amintise brusc cum ieşise dintr-un magazin cu o carte în mână, gata să traverseze drumul. Schrödinger era un nume din cartea aceea; sigur.

— E o anagramă a cuvintelor „chord singer[17]”, remarcă Priscilla. Are vreo semnificaţie?

— S-ar putea.

Apoi, prefăcându-se că are o revelaţie, femeia strigă:

— Stai! Schrödinger nu e numele primului-ministru?

— Nu, replică Harry foarte sigur. Primul-ministru este Alexander Macintyre.

— A, da, ai dreptate, desigur, zise Priscilla şi cu aceeaşi lipsă de verosimilitate adăugă: Apropo, ţi-aduci aminte de articolul 7 din Constituţie?

---

[16] Clopotar, în lb. engleză. De la *ring* (inel). Folosit ca verb înseamnă „a suna”.

[17] Aprox. cel care cântă acorduri.

Harry spuse cu sinceritate că habar n-are despre ce e vorba.

— Articolele! exclamă ea nevenindu-i să creadă. Nu le-aţi recitat la şcoală?

Schimbarea forţată a subiectului demonstra încă o dată implicarea doctoriţei Blake; era o nouă etapă a experimentului ei de fertilizare strategică a amintirilor lui Harry pentru a vedea cum se dezvoltă acestea. Dar, acum că ajunseseră la constituţia naţiei, Priscilla vorbi cu o convingere despre care Harry era absolut convins că nu are nimic fals în ea, chiar dacă femeia era autoarea a şaptesprezece povestiri publicate.

— Hai, aminteşte-mi, o îndemnă el.

— E de datoria fiecărui cetăţean să susţină Constituţia şi articolele ei, mai puţin atunci când aceasta afectează siguranţa Republicii.

De îndată ce Priscilla începuse să vorbească, Harry păru să-şi amintească vag o scenă de pe vremea când era la şcoală. În pantaloni scurţi, mai să se scape pe el, stătea drepţi, împreună cu toţi ceilalţi copii, şi citea cu voce tare ce scria pe tablă, în timp ce învăţătoarea (o femeie severă, cu o fustă ecosez) bătea cu arătătorul în fiecare cuvânt.

— A, da, cred că mi-aduc aminte, zise el.

Observă că Priscilla îşi notează ceva în carneţelul pe care îl scosese din buzunar. Femeia practica această terapie doar de nevoie, până la următorul angajament; el, însă, îi era recunoscător pentru mica scânteie pe care i-o aprinsese în minte. Harry începu să-şi amintească şi alte lucruri. Un băiat care stătea în faţa clasei şi aştepta să fie bătut pentru indisciplină. Deasupra lui, pe perete, fotografia sumbră, în alb-negru, a unui bărbat chel, cu un zâmbet care te băga în sperieţi. Vernon Shaw.

— A fost vreun prim-ministru pe nume Vernon Shaw? întrebă el.

— Nu. A fost liderul Partidului.

— Care partid?

— Cel care i-a alungat pe nemţi şi a condus ţara asta până acum cincisprezece ani, răspunse Priscilla şi adăugă dezarmant: Dar probabil că n-ar trebui să-ţi spun asta.

Apoi îşi mai notă ceva, iar Harry se întrebă dacă nu cumva i s-a livrat o altă amintire falsă.

— Margaret va sosi curând? întrebă el.

— Cine?

— Soţia mea.

— Nu ştiam că eşti căsătorit. Mai bine întreab-o pe dr. Blake, când o mai vezi.

— Şi când o mai văd?

Priscilla ridică din umeri.

— Nu ştiu. Dar vine aici în fiecare zi, nu?

Harry încercă să-şi aducă aminte când venise doctoriţa ultima dată, trecând în revistă mesele şi scaunele, perioadele de veghe şi de somn, şi chiar luând în considerare timpul pierdut cu starea de transă în care probabil scrisese povestea despre cel care cânta acorduri.

— Cred că n-am văzut-o pe dr. Blake de cel puţin o săptămână.

Priscilla zâmbi.

— Eşti aici doar de trei zile, Harry. DAM sigur ţi-a afectat modul în care percepi timpul. Am auzit că poate face ca o secundă să pară o viaţă, şi invers.

Harry se arătă descumpănit.

— În cazul meu se pare că e vorba de prima variantă.

Apoi Priscilla reluă lectura rapidă a foilor scrise de el, ajungând probabil la partea următoare a scenariului repetat în prealabil.

— Observ câteva frânturi de realitate ici şi colo, deşi multe din ele sunt evident inventate. De exemplu, menţionezi un scriitor…

— Flow-Bear?

— Nu, Thomas Mann.

— Ar fi trebuit să-mi dau seama.

— Citezi şi nişte cărţi ale acestui scriitor imaginar. Ceea ce demonstrează că ai un anumit fler, Harry.

Harry simţi cum se înroşeşte de mândrie.

— Deşi, pe de altă parte, e bine să eviţi a scrie despre scriitori. Sunt sigură că, dacă te concentrezi, îţi vei aduce aminte de un moment din copilărie în care ai fost maltratat – aici e un teren pe care ai mai multe şanse de reuşită.

Din nou Harry văzu băiatul care urma să fie bătut, cu braţele întinse, cu palmele întoarse, în timp ce domnişoara Flynn se pregătea să ridice cureaua din piele. Reală sau

inventată, amintirea devenea din ce în ce mai vie.

— În povestirea ta spui că Thomas Mann a scris o carte numită *Doctor Faustus*. Pun pariu că te gândeai la *Faust*-ul lui Goethe.

— A existat un scriitor numit Goethe?

— Desigur, răspunse Priscilla. Nu sunt expertă în literatura clasică – nimic din ea nu mai este relevant, iar trăirile de acolo sunt depăşite – dar îmi amintesc un film despre una din idilele lui Goethe, bazat pe un roman, la modă în Timpul Restructurării. Cum naiba se numea...?

Priscilla se concentră, sau se prefăcu doar, efortul părând la fel de mare precum cel care îi amintise lui Harry de Constituţie.

— *Întoarcerea îngerului*! Un film extraordinar – cu Grace Rutherford, la bătrâneţe, şi Audrey Milbank, la tinereţe, în *flash back*. E o scenă splendidă acolo, în care tânăra îl întâlneşte pentru prima oară pe Goethe...

Gândurile lui Harry o luară razna în timp ce Priscilla îi oferea ceea ce părea a fi versiunea de epocă a uneia dintre povestirile ei. Fără chiuvetă sau platformă petrolieră, dar sfârşind apoteotic cu aceeaşi epifanie obligatorie care o făcu să lăcrimeze, şi să zornăie, când îşi şterse obrazul. Tot ce voia el să ştie era cum se insinuase această informaţie reală, prin DAM şi un cucui în cap, în propria lui povestire despre un scriitor inventat.

— Cine a scris *Întoarcerea îngerului*? întrebă el.

Priscilla se concentră din nou, încercând, fără doar şi poate, să retrăiască în minte experienţa şederii într-o sală de cinema, pe întuneric, urmărind distribuţia şi aşteptând cadrul în care apar cuvintele *Bazat pe o povestire de...* Sau poate că doar se străduia să-şi amintească ce anume o instruise să spună dr. Blake.

— Heinrich Behring, anunţă ea într-un târziu. Cum de-am putut să uit! A fost celebru – un erou al vremilor trecute.

Poate că Harry era doar dezinformat; dar, de îndată ce auzi numele, fu sigur de autenticitatea lui. Parcă îl vedea pe coperta unei cărţi. Era cartea pe care o ţinea în mână când se pregătea să traverseze strada, fără să vadă maşina care avea să-l lovească.

— Cred că femeia în vârstă se numea Bettina, adăugă Priscilla. Dar *Întoarcerea îngerului* nu e numai despre ea şi Goethe. Dacă-mi aduc bine aminte, este şi despre prietenia ei

cu un compozitor.

— Un compozitor real?

— Da. Poate Schubert.

Lui Harry numele i se părea fals. Shoe-Bird[18]. Era prea aproape de Flow-Bear ca să nu ilustreze acelaşi gen de creion rătăcit asupra căruia îl prevenise dr. Blake.

— A înnebunit, zise Priscilla.

— Cine?

— Compozitorul. Bettina s-a dus să-l viziteze la ospiciu. Cred că filmul s-a bazat pe fapte reale. Dar parcă nu era vorba de Schubert.

Priscilla privi lung foile din mâna ei, încercând să-şi amintească. Apoi strigă:

— Am găsit: Schumann!

Shoe Man[19], Penis Man. Oare dr. Blake – prin intermediul Priscillei – încerca să descifreze sensurile simbolice ale lumii de vis a lui Harry amestecând-o cu câteva vise de-ale ei? Cam mulţi bărbaţi pe acolo, cu siguranţă.

— Uite aici, Harry, îl menţionezi pe Schumann în povestirea ta despre John Ringer.

Priscilla îi vârî foaia sub nas, dar Harry nu văzu decât o pată care-i juca în faţa ochilor, asupra căreia nu se putea concentra.

— Şi aici..., adăugă Priscilla răsfoind paginile. Una dintre cărţile pe care le-ar fi scris Thomas Mann: ceva despre iubita lui Goethe. Cred că începem să înţelegem care e sursa ta de inspiraţie. Thomas Mann e versiunea fictivă a lui Heinrich Behring. Şi am mai descoperit ceva. Sunt sigură că Behring a scris un roman numit *Profesor Faust*! De aici ţi-a venit ideea cu *Doctor Faustus*. Apropo, ai scris Doctor cu *k*.

O atenţie atât de enervantă acordată detaliului arăta, desigur, că Priscilla chiar era scriitoare. În analiza ei, Thomas Mann şi opera lui imaginară erau desfiinţaţi una-două: un colaj fragil de fapte de care autorul îşi amintea foarte vag. În timp ce Priscilla punea în ordine foile lui ca să le studieze mai târziu, Harry descoperi că vede şi mai clar scena în care iese din magazin, în mână cu un exemplar din *Profesor Faust*, fără să se uite în jur când păşeşte pe stradă. Cu ambele mâini ocupate, îşi aminti el acum. Ce avea în cealaltă?

---

[18] Pasărea-pantof. (n. tr.)

[19] Omul Pantof. (n. tr.)

— Plec, spuse Priscilla. Nu mai e nevoie să-ţi propun un alt exerciţiu; te descurci foarte bine şi aşa, mulţumită DAM. Mai că aş vrea să mă molipsesc şi eu. Ştii, unii cred că se ia prin telefoanele mobile.

Asta era: cu un telefon într-o mână, cu *Profesor Faust* în cealaltă. Priscilla ieşi şi scena continuă să prindă formă în mintea lui Harry, ca o scenă dintr-un film. Şi totuşi, de fiecare dată când o vedea, absenţa detaliilor era din ce în ce mai evidentă. Ţinea cartea în mâna dreaptă sau în cea stângă? Amândouă erau plauzibile, la fel cum nu putea avea încredere în niciuna. Harry bănui că amintirea era falsă, provocată de Priscilla.

Femeia îi lăsase mai multe foi goale. Se uită la ele, pierzându-se curând în albeaţa lor de zăpadă. Dădu să coboare din pat, dar descoperi că nu se poate mişca; albeaţa crescu, trecu dincolo de foi, umplând întregul câmp vizual, motiv pentru care la început rămase surprins, pentru ca apoi să înţeleagă faptul că astfel de halucinaţii erau o manifestare normală a stării lui. Zăpada cădea în jur. Se înfioră văzând cum pluteau fulgii de zăpadă.

Pe braţul lui întins începură să se adune giuvaeruri albe, minuscule, lucioase. Prin perdeaua de cristale de gheaţă văzu pustietatea care îl înconjura. Un vânt aspru îl pişcă de obraji în timp ce desluşea un gard de sârmă ghimpată, surprins în ninsoarea care se învolbura de lumina unui proiector, însoţită de lătratul înspăimântător al unui câine de pază. Această teribilă albeaţă devenea din ce în ce mai clară. Pe pământul tare zăceau un şir de cadavre îngheţate care aşteptau să fie îngropate.

Clipi de câteva ori şi se trezi cu foile scrise.

Ringer rămase pe loc, privind pe uliţa pe care dispăruse Helen. Nu, imposibil să fi văzut o fantomă; aşa ceva nu există. Sigur era o femeie care doar semăna cu Helen şi care intrase într-una dintre casele din fundătura aceea.

Auzi o voce de bărbat în spatele lui.

— Vă pot ajuta cu ceva?

Ringer se întoarse şi văzu un ins scund în haină preoţească; slab, în vârstă, cu câteva fire de păr pe cap. Ringer ghici imediat cine ar putea fi.

— Domnul McCrone?

— În persoană. Ne cunoaştem de undeva?

Ringer se prezentă.

— Domnul profesor Ringer! Ce surpriză!

Cei doi dădură mâna.

— Dar de-abia mâine vă aşteptam! exclamă preotul. Sper că nu e vorba de o neînţelegere.

Ringer îi spuse că se hotărâse să stea aici, în Ardnahanish, şi nu în Craigcarron. Preotul privi neliniştit.

— Îmi pare rău, dar fondurile bisericii noastre sunt foarte limitate şi nu acoperă decât conferinţa dumneavoastră. Îmi pare rău că nu vă putem achita şi cazarea.

Ringer se felicită că nu apelase la bunăvoinţa domnului McCrone; din clipa în care îl asigură pe preot că nu avea nicio pretenţie să-i fie rambursate cheltuielile, domnul McCrone se lumină la faţă şi se interesă unde îşi găsise gazdă.

— A, la doamna Moffat. Veţi avea parte de cele mai bune condiţii.

Se lăsa noaptea.

— Sunt ceva pensiuni pe uliţa aceasta? întrebă Ringer.

— E pensiunea doamnei McFarland, la numărul 8; cred că are un locatar.

— O femeie?

— Cam aşa ceva.

Preotul vorbea cu aerul celui care le ştie pe toate şi îşi face griji numai în privinţa persoanei cu care împarte vastele lui cunoştinţe.

— Aţi văzut biserica? întrebă el, schimbând subiectul.

— Biserica? Da, impresionantă, văzută din afară.

— N-aţi vrea să aruncaţi o privire înăuntru?

Era o invitaţie pe care Ringer nu avea cum să o refuze, drept care porni la drum alături de preot. Ajunseră curând şi preotul descuie o uşă laterală.

— Datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, explică domnul McCrone, aprinzând luminile când Ringer intră după el. Puţin după Schismă.

Apoi preotul ridică privirea spre vitraliul victorian, dorind probabil ca Ringer să facă acelaşi lucru, deşi fereastra, cu întunericul de-afară, părea un amestec indescifrabil de linii plumburii şi ochiuri de geam cenuşii. Preotul privi în jur.

— Bănuiesc că aţi auzit de Schisma din 1843? Sau poate că nu. În anul acela, Sinodul Bisericii Scoţiei s-a scindat masiv. Mulţi preoţi s-au desprins de el şi au înfiinţat Biserica Liberă a Scoţiei.

— Care se deosebeşte de Biserica Scoţiei?

— Absolut.

— Dar Biserica Episcopală?

Ringer auzise de ea, dar habar nu avea ce înseamnă.

— Prefer să nu discut, replică domnul McCrone.

— Dar cel puţin toate slujesc aceluiaşi Dumnezeu.

Domnul McCrone zâmbi mieros.

— Da. Dar, din moment ce există un singur Dumnezeu adevărat, nu poate exista decât o singură biserică adevărată care îl slujeşte cum se cuvine. Unui fizician ca dumneavoastră, această aritmetică trebuie să-i fie foarte clară.

Ringer vedea doar un proces de diviziune.

— Trebuie să plec, zise el uitându-se la ceas. I-am promis doamnei Moffat că mă întorc într-o oră şi mai trebuie să şi despachetez.

— Desigur. V-aş invita să luaţi cina la mine, dar, din nefericire, soţia mea are probleme cu încheietura mâinii. Ştiu că la Piperniţa se servesc gustări bune, la preţuri rezonabile. Nu că m-aş duce acolo, înţelegeţi de ce. Să vă conduc?

— Nu e nevoie.

Ca să se rătăcească într-un sat atât de mic ca Ardnahanish ar fi fost nevoie de lipsa de orientare a unui cărucior dintr-un supermarket. Îşi luă la revedere şi în câteva minute ajunse la

pensiune.

— Camera dumneavoastră e gata, îl anunţă doamna Moffat, dar, înainte ca Ringer să urce la etaj, întrebă care îi sunt preferinţele în materie de mic dejun. Scoţian?

Ringer îi spuse că n-are nimic împotrivă.

— Asta înseamnă că vă place caltaboşul în sânge?

— Da, îmi place orice.

— Dar ştiţi că unora nu le place, mai ales dacă nu sunt de pe-aici şi nu ştiu despre ce e vorba. Iar dacă ştiu despre ce e vorba, le place şi mai puţin. Şi cârnăciori?

— Minunat!

— Am câţiva care sunt puţin cam condimentaţi; vă deranjează?

— Cu cât sunt mai condimentaţi, cu atât mai bine, zise el cu piciorul pe a treia treaptă a scării acoperite cu un covor gros.

— Îi vreţi feliaţi?

Ringer privi nedumerit.

— La cârnăciori mă refer.

Parcă se rejuca scena în care domnul McCrone îi vorbea despre religiile scoţiene.

— Ce preferaţi? Am cârnăciori Lorne – pătraţi, feliaţi – şi am şi întregi.

— Îmi puteţi da ambele sortimente? întrebă Ringer preferând să rămână agnostic.

— Bineînţeles! Sau vă pot servi scrumbii.

— Nu, replică el, călcând plin de speranţă pe treapta a patra, care scârţâi îndelung. Doar micul dejun scoţian clasic.

— Fasole?

— Şi fasole.

Din fericire, prin părţile astea se mânca doar un singur soi de fasole. Ringer dădu acelaşi răspuns în privinţa ciupercilor şi baconului oferite de gazdă; între timp simţea cum îl ia cu leşin de la stomac de foame, deşi abia a doua zi dimineaţă avea să se înfrupte din bunătăţile enumerate. Apoi, înainte să poată evada, trecură la capitolul ouă, care se puteau prepara în multiple feluri. Prin comparaţie, dilema ceai versus cafea păru ceva prozaic. Ajunsese pe treapta a şasea când, în sfârşit, scăpă de atenţiile doamnei Moffat.

— Ehei, dar aveţi apetit, nu glumă, exclamă ea. Sper să nu uit ceva până mâine dimineaţă.

Ringer răsuflă uşurat. Ajunse în cameră cu senzaţia că nu mai mâncase de o săptămână. Se întrebă dacă Piperniţa se va dovedi demnă de laudele domnului McCrone.

Închise uşa, aprinse veioza, îşi scoase pantofii şi se întinse în pat. Camera semăna cu budoarul unei septuagenare înnebunite după culoarea roz, ceea ce, desigur, şi era. Se afla în dormitorul doamnei Moffat şi, chiar dacă femeia îşi golise şifonierul şi scrinul, Ringer tot avea senzaţia că, dintr-o clipă într-alta, va da buzna peste el, poate ca să-l mai întrebe o dată despre micul dejun şi apoi să se trântească lângă el în pat.

Îşi aţinti privirea în tavan şi auzi cum îi chiorăie maţele. Se gândi la Don şi la povestea lui despre noua formă de energie. Era o nebunie; dar tot nebunie era şi impresia că o văzuse pe Helen. Ringer trebuia să recalculeze limita pe care o putea atinge energia aceea. Să o ridice, ca să-l mulţumească pe Don. Numai aşa putea fi cooptat şi el în proiect ca să afle exact ce se petrecea acolo.

Vârî mâna în buzunar şi scoase telefonul. Încă nu aflase cum putea introduce numerele în memorie; începu să apese pe taste, apoi auzi apelul. Îşi imagină telefonul de la celălalt capăt, de acasă. Dar nu răspunse nimeni; poate că soţia lui ieşise cu copiii în oraş. Auzi robotul; propria lui voce care îl invita pe apelant să lase un mesaj. Zece mii de ani de tehnologie şi uite cu ce te alegi: un mod fantezist de a vorbi cu tine însuţi.

— Hei, eu sunt, se adresă el tăcerii. Totul e-n regulă. Am ajuns fără probleme. Pa.

Închise şi cele două părţi ale vieţii lui se deconectară din nou. Pe robot putea dormita în voie. Maşinăria îi va anunţa mesajul când cei trei se vor întoarce de la popicărie sau de la pizzerie. Pe de altă parte, ecranul telefonului Q îi oferea rapid tot felul de informaţii inutile despre durata convorbirii, unitatea de viteză, costul estimat şi alte chestii care poate pentru un inginer aveau logica lor, dar care, de fapt, dovedeau că dispozitivul respectiv era mult mai performant decât rivalii săi.

Apoi pe ecran apăru un plic zburător. Sosise un nou mesaj. *Sună-mă: Ha*.

Deci, până la urmă, nu era de la Helen. Să fie vorba de o campanie de marketing? Vreun tip care încerca să-l fiarbă pentru ca, într-un târziu, să-l îndemne să ia legătura cu o firmă de construcţii? Sau poate că apelantul nu reuşea să-şi termine

mesajul, întrerupt mereu de un martor suspicios? O cârtiţă plantată în Craigcarron, care încerca să-i spună ceva.

Filosoful Leibniz credea că orice lucru se întâmplă cu un scop anume. Aceste mesaje trebuiau să aibă o justificare; ca şi impresia că o văzuse pe Helen tocmai aici, în Ardnahanish. O justificare a întâlnirii lor, a discuţiei despre Thomas Mann şi Schrödinger, a idilei lor. Dacă totul are un scop, şi viaţa are sens.

Auzi un ciocănit în uşă; doamna Moffat strigă de dincolo de ea:

— Hei, ca să fiu sigură – aţi spus ouă fierte sau prăjite?

— Prăjite, vă rog.

Femeia se îndepărtă făcând să geamă duşumeaua sub ea, în timp ce Ringer trecea de la un meniu la altul pe mobilul lui, încercând să-şi dea seama de unde veneau mesajele sau când fuseseră trimise. Poate că era vorba de un singur mesaj pe care nu reuşise să-l vadă în întregime.

Oare toate lucrurile trebuiau să aibă o raţiune? Când Schrödinger şi Heisenberg au descoperit propria versiune a mecanicii cuantice, răspunsul părea a fi nu. Un atom emite un foton. De ce? Nicio explicaţie, asta e. Se întâmplă, totul e aleatoriu. Dacă într-una din zile telefoanele mobile ar fi alimentate de computere cuantice, asemenea evenimente aleatorii ar fi ceva banal.

Din nou un ciocănit în uşă.

— V-am arătat cum să folosiţi duşul?

— Mă descurc eu.

— Trebuie să trageţi tare de lanţ.

Poate că cel mai bine era s-o invite înăuntru. Probabil că-i lipsea patul. În timp ce femeia se îndepărta cu paşi grei, Ringer se ridică în capul oaselor şi hotărî să treacă din nou peste calculele privind energia. Carnetul era în geamantan, lângă cartea lui Hoffmann, pe hainele împăturite. Se ridică din pat şi îl scoase, aşteptând ca dintr-un moment într-altul să audă paşii apăsaţi ai doamnei Moffat, decisă să-l deranjeze din nou, apoi se aşeză în unicul fotoliu din dormitor.

Dacă instalaţia lui Don putea cu adevărat să producă energia pe care o anticipa, exista şansa ca funcţiile undelor să nu cedeze. Un electron putea fi oriunde şi nicăieri, chiar şi după ce era observat. Prin urmare, computerul cuantic propus de Don

putea fi în acelaşi timp în două stări diferite; putea da răspunsurile „da” şi „nu”, amândouă fiind adevărate. Aceasta era problema pe care până şi finanţatorii lui Don o puteau înţelege. Instalaţia, dacă temerile lui Ringer erau justificate, putea amesteca realităţi paralele, lipsindu-le de consistenţă.

Cum ar arăta o astfel de lume? Un iad – un loc iraţional unde totul e adevărat şi, în consecinţă, fără nicio noimă; un loc unde nicio posibilitate, oricât de oribilă ar fi ea, nu este exclusă. Poate locul în care Ringer ar da de Helen pe stradă.

Dar nu, nu era ea. S-o găsească aici ar fi o coincidenţă absurdă. Ringer nu avea niciun motiv să creadă că fusese aruncat într-un alt univers de trucul lui Don cu oglinzile de tantal. Maşinăria nu va funcţiona niciodată; Ringer trebuia doar să-şi modifice prezentarea atât cât să-i facă pe plac lui Don, pe urmă putea afla exact ce se întâmpla în Craigcarron.

Drept care revizui calculele. Îi luă doar douăzeci de minute ca să se convingă de faptul că anumite ipoteze plauzibile puteau fi înlocuite cu altele, ducând la un rezultat care să-l mulţumească pe Don Chambers. De fapt, Ringer izbuti să ridice mult pragul de siguranţă. Instalaţia va trebui să producă de o mie de ori mai multă energie decât se aştepta pentru a crea probleme serioase. Asta îi va spune lui Don mâine.

Închise ochii, frânt de oboseală după toate experienţele stranii de peste zi. Apoi clipi din ochi, pentru că i se păru că fulgeră afară. Se ridică şi se apropie de fereastră, dar nici nu ploua şi nici nu bătea vântul. Dincolo de câteva case văzu o parte din pub, luminat acum şi, evident, pregătit să-şi întâmpine clienţii. Era vremea cinei.

Se pregăti şi el să iasă. Se încălţă, îşi puse paltonul şi vârî carnetul în buzunar ca să-şi revadă calculele la o halbă de bere. În celălalt buzunar vârî *Părerile despre viaţă ale motanului Murr*. Apoi coborî la parter, unde, fireşte, doamna Moffat se hotărî să-şi facă apariţia.

— Vreţi să luaţi cina?

Combinaţiile unui meniu probabil că l-ar fi reţinut pe Ringer o săptămână şi jumătate, motiv pentru care îi spuse repede femeii că iese în sat.

— Încercaţi la Piperniţa, sugeră ea, în timp ce Ringer se îndrepta spre uşă. Puteţi întârzia fără grijă; eu nu încui niciodată. Iar pentru mâine dimineaţă ce-aţi spus? Ceai sau

cafea?

— Cafea, strigă el peste umăr, aproape luând-o la fugă.

Foamea lui nu mai rezista la o nouă rundă de opţiuni ipotetice. Se îndreptă cu paşi mari spre Piperniţa, care arăta destul de bine pe dinăuntru. Văzu un bar, cu tejgheaua de piatră, la care stăteau doi inşi, tăcuţi şi trişti, figura clasică a muşteriilor vechi; şi o uşă pe care scria *Restaurant*, pe care Ringer intră imediat. Sala avea mobilier din lemn de pin şi mirosea a dezinfectant. Un singur client, cu spatele la el. O femeie. În clipa următoare, Ringer îşi dădu seama cine este.

Femeia care se îndepărtase pe uliţă spre pensiunea ei; cea care semăna cu Helen. Din spate, era uşor de confundat. Acum Ringer se putea convinge.

Femeia citea meniul.

— Bună seara, zise el politicos, apropiindu-se.

Femeia se întoarse şi, de îndată ce o văzu la faţă, expresia ei se schimbă, devenind la fel de şocată ca şi cea de pe faţa lui.

Era Helen. Mai în vârstă, cu părul aranjat altfel, cu trăsăturile o idee mai mature şi cu ceva schimbat, nedefinit, o schimbare pe care n-o putea pune numai pe seama timpului. Şi totuşi, era ea.

— Nu-mi vine să cred! se auzi el exclamând.

Femeia nu spuse nimic, ca şi cum nu l-ar fi recunoscut.

— Sunt eu, John.

Femeia îl scrută cu un amestec de suspiciune şi stânjeneală.

— Nu vreau să fiu nepoliticoasă, dar trebuie să-mi amintiţi de unde ne cunoaştem, spuse ea în cele din urmă.

— Helen, te rog, nu-mi face asta.

— Nu mă cheamă Helen, replică ea tăios. Mă tem că faceţi o greşeală.

Femeia se întoarse ca să se uite din nou la meniu, iar Ringer rămase nemişcat, simţind cum şarada ei îl face să vadă negru în faţa ochilor, deşi încerca din greu să se abţină.

— Ştiu că a trecut mult timp, zise Ringer, în timp ce femeia rămânea cu capul plecat. Dar e imposibil să nu mai ţii minte nimic.

Femeia privi din nou în jur.

— Îmi pare rău, mă confundaţi. Nu ne-am întâlnit niciodată. Vă rog, aş vrea să mănânc în linişte.

De masă se apropie o tânără, într-o bluză albă, anostă, de chelneriţă.

— Aşezaţi-vă unde doriţi, i se adresă ea lui Ringer. Vă iau comanda imediat.

Apoi tânăra o întrebă pe femeia de la masă dacă s-a hotărât.

— Mai lăsaţi-mă vreo două minute.

Chelneriţă îi privi pe amândoi, simţi tensiunea din aer şi ieşi.

Mai incredibil decât faptul că o revedea pe Helen era ca Ringer să fi făcut o greşeală teribilă. Asemănarea era perfectă. Femeia mângâie meniul gânditoare, cu degetul mare, apoi îşi ascunse o buclă după ureche într-un gest pe care Ringer îl recunoştea dintr-o mie.

— Aveţi un semn din naştere pe spate, ca Helen? Sunteţi alergică la pisici?

Femeia se întoarse spre el.

— Cine sunteţi? Şi ce doriţi? întrebă ea cu un amestec de furie şi teamă.

— Mă iertaţi... N-am vrut să...

Confuzia îl copleşea.

— Sunt atât de surprins să vă văd...

Femeia îl privi lung, ca pe un nebun.

— Numele meu e Laura, zise ea hotărât. Nu ştiu nimic despre prietena dumneavoastră.

Se opri, apoi brusc se lumină la faţă şi un zâmbet îi înflori în colţul gurii.

— O clipă. E o farsă, nu?

Ridică ochii spre becurile mici şi colorate dintr-un colţ al încăperii, crezând că e vorba de o cameră ascunsă.

— Băieţii de la redacţie v-au pus să faceţi asta?

Dar, când văzu că lui Ringer nu-i arde de glumă, zâmbetul îi pieri de pe faţă.

— Mda, nu ştiu unde vreţi să ajungeţi cu trucul acesta, dar sunt impresionată de capacitatea dumneavoastră de a citi gândurile. Acum însă chiar aş dori să iau cina în linişte, de una singură. Am avut o zi lungă, vă mulţumesc pentru conversaţie, dar, sincer vorbind, nu am chef s-o continui.

— Dar nu-i vorba de niciun truc, şi nici nu vreau să vă agăţ. Sunt la fel de contrariat ca şi dumneavoastră.

În timp ce femeia studia meniul din nou, doar ca să-l facă pe Ringer să plece, acesta întrebă:

— Băieţii de la redacţie ştiu cât de mult vă displace usturoiul?

— Ce dracu mai e şi asta? Nu vă cunosc, nu înţeleg de ce mă tot bateţi la cap şi vreau să mă lăsaţi în pace.

Chelneriţa apăru din nou. Însoţită de un ins vânjos. Se opriră lângă masă, în tăcere, privind cum Laura le întoarce spatele. Era momentul ca Ringer să plece.

— Vă cer scuze, zise el adresându-se celor trei.

Ieşi din local şi se trezi în stradă, simţindu-se umilit şi ridicol.

Oare chiar era Helen? Probabil îşi schimbase cariera, era jurnalistă acum, pomenise de o redacţie. Îşi schimbase şi coafura, şi numele, iar acum se prefăcea că nu-l cunoaşte.

Sau poate că asemănarea cu o femeie pe care n-o mai văzuse de ani de zile exista doar în capul lui. Se legase de o femeie necunoscută şi o băgase în toţi sperieţii, purtându-se ca un obsedat sexual.

Acum trebuia să se gândească şi să mănânce. Până la urmă doamna Moffat tot va trebui să-i pregătească cina. Când se întoarse la pensiune şi deschise uşa, femeia apăru imediat ca să vadă cine este.

— În seara asta nu se mănâncă la Piperniţa, zise el, încercând să-şi facă vocea cât mai plăcută, deşi fierbea pe dinăuntru.

— Ciudat, replică doamna Moffat. Nu-i nimic, încropesc eu ceva.

Uşa de la sufragerie era deschisă; femeia aprinse lumina şi îl invită să ia loc la masă. Fiecare raft şi fiecare suprafaţă erau înţesate de bibelouri şi obiecte cu valoare sentimentală; animale din sticlă şi figurine din porţelan se băteau pentru spaţiul vital cu fotografii de familie.

Deşi Ringer era cu mintea în altă parte, doamna Moffat se dovedi o bucătăreasă pe cinste, oferindu-i atâtea bunătăţi, încât simţi cum îl lasă furia.

— Puteţi rămâne aici ca să vă uitaţi la televizor, dacă vreţi, îi spuse ea când termină de mâncat.

— Nu, trebuie să fac câţiva paşi înainte de culcare, răspunse el luându-şi paltonul de pe scaunul pe care îl lăsase.

— Cum doriţi. Atunci noapte bună. Deci pentru micul dejun cum rămâne: cârnaţi feliaţi sau întregi?

— Mi-e indiferent, doamnă Moffat.

Dacă voia să ajungă la Piperniţa înainte de închidere, mai bine evita problema cârnaţilor.

— Atunci vă dau şi-aşa, şi-aşa, hotărî ea, cu o generozitate de matroană, oferind ceea ce oricum Ringer ceruse mai devreme, apoi se duse în bucătărie, cu mersul ei legănat, iar Ringer se încheie repede la palton şi ieşi din casă.

Era o noapte geroasă, luna era aproape plină şi Ringer scotea aburi pe nări în timp ce se întorcea la pub. Când ajunse în dreptul lui, privi precaut de pe partea cealaltă a drumului. Laura era tot acolo, la aceeaşi masă, şi vorbea cu un cuplu în vârstă care probabil că se hotărâse să i se alăture. Tot nu putea să-şi ia cina în tihnă, gândi Ringer. Traversă strada, la fel de atent să nu fie văzut, şi, când ajunse mai aproape, observă că Laura lua notiţe în timp ce cuplul îi spunea ceva. Deci era jurnalistă. Chelneriţa apăru din cealaltă parte a încăperii şi Ringer se îndepărtă de strălucirea caldă a ferestrei. Nu avea rost să intre: mai bine aştepta afară.

La câţiva paşi mai încolo, erau o fântână veche şi câteva bănci. Ringer se aşeză pe o bancă, dar era atât de frig, încât se temu să nu îngheţe până ieşea Laura, drept care se ridică imediat şi rămase lângă fântâna victoriană, secată, pe a cărei margine de granit era o inscripţie. O citi ca să mai treacă timpul. *Pentru ce dormi? Scoală-te şi strigă către Dumnezeul tău.*[20]

Aşteptă dârdâind de frig. Trebuie să fi trecut treizeci, patruzeci de minute până când, în sfârşit, Laura ieşi din pub, singură. Între timp Ringer îşi pregătise abordarea. Acum femeia venea chiar spre el.

— Un moment, Laura.

Femeia tresări la vederea lui. Va trebui să-i câştige încrederea înainte să se întoarcă şi să o ia la fugă.

— Dacă ai nevoie de un subiect adevărat, s-ar putea să am eu unul, adăugă el.

În lumina difuză o văzu cum îşi mijeşte ochii.

— Ce fel de subiect?

---

[20] Iona 1:6 în *Biblia,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1975, p. 891.

— Despre Craigcarron.

— Despre centrala nucleară? Ce-i cu ea? Sper că n-are nicio legătură cu amica dumitale, Helen.

Ringer clătină din cap.

— Ca să fiu sincer, am inventat chestia asta ca să intru în vorbă cu tine.

Laura izbucni în râs.

— Mi-am dat seama, zise ea, apoi îl privi nedumerită. Dar de unde ai ştiut despre semnul meu din naştere? Sau despre alergia la pisici?

— Intuiţia, răspunse Ringer înălţând din umeri. O mulţime de oameni au semne din naştere şi alergii. Dar zodia ţi-am ghicit-o?

— Nu-mi aduc aminte s-o fi menţionat.

— Sunt sigur că am făcut-o. Cred că e Scorpion.

— Aici n-ai nimerit-o, spuse ea, veselă. Deci până la urmă nu eşti chiar atât de telepat pe cât crezi.

Nu, Helen era Capricorn.

— Hai să lăsăm chestia cu agăţatul. Te iert pentru micul *faux pas* din pub. Acum însă mor de frig şi, dacă nu-mi spui care-i subiectul, mă tem că va trebui să-ţi întorc spatele pentru a doua oară în seara asta.

Laura vorbea serios. Chiar voia să plece.

— La Craigcarron se lucrează la o nouă tehnologie, zise Ringer. Cu riscuri enorme.

Femeia ciuli urechile.

— Continuă.

— Nu pot. Dacă vrei, îţi pot spune cum am calculat riscurile. Dar nu aici.

Pe faţa ei îşi făcu din nou loc îndoiala.

— Dă-mi numărul tău de telefon şi te sun mâine, zise ea.

— Nu, e urgent. Mâine la prima oră mă duc la Craigcarron şi, dacă vrei să discutăm, o facem acum.

Laura dădu să plece.

— Risc foarte mult vorbind cu tine despre asta. Sunt implicate nişte persoane foarte influente.

Laura şovăia în continuare.

— Dă-mi numărul tău de telefon, repetă ea.

— Nu, dacă vrei să vorbim, o facem acum, faţă-n faţă. Sunt prea multe chestii în joc – nu numai cariera mea. Dacă nu vrei

subiectul ăsta, găsesc pe altcineva care să-l vrea.

Cu asta o dădu gata.

— Foarte bine, spuse ea. Mergem la pensiunea mea, dar repede, până nu facem hipotermie. Ai o jumătate de oră ca să mă convingi că nu eşti nebun de legat. Pe urmă te dau afară. De acord?

— De acord. Să mergem.

Se îndreptară spre uliţa pe care Ringer o văzuse prima oară şi ajunseră la pensiunea care, după ce intră, lui Ringer i se păru mai puţin frecventată decât cea a doamnei Moffat, aducând mai mult a hotel: în genul locurilor preferate de jurnaliştii autentici. Laura îl conduse într-un mic salon al cărui aranjament, cu gust, era perfect anonim, fără obiecte personale sau vreun indiciu asupra identităţii proprietarului.

— Aici nu ne deranjează nimeni. Sunt singura clientă.

Laura se aşeză pe sofa, retrăgându-se puţin când Ringer se aşeză tot acolo. Deşi stătea fiecare la o margine a sofalei, genunchii aproape că li se atingeau.

— Hai, povesteşte-mi despre Craigcarron.

Don îl avertizase să nu spună nimic despre proiect; dar altfel nu putea sta cu Laura.

— Lucrează la o instalaţie nouă, zise el şi începu să descrie puţinul pe care îl aflase despre aranjamentul delicat al oglinzilor de tantal care avea să producă energie din vid.

— Cum funcţionează?

— Va fi un computer cuantic – un dispozitiv ale cărui informaţii vor fi înmagazinate în particulele elementare.

— Şi unde-i pericolul?

— E cam greu de explicat.

— Sunt numai urechi, spuse ea, scoţând un carneţel din geantă.

Când îl deschise, Ringer observă o pagină stenografiată, imposibil de descifrat pentru el.

— OK, spune-mi tot ce trebuie să ştiu despre computerele cuantice. Şi în termeni simpli, ca să înţeleagă şi un jurnalist.

Lui Ringer îi veni o idee. Vârî mâna în buzunarul paltonului şi scoase romanul.

— Ai citit cartea asta? întrebă el, arătându-i *Părerile despre viaţă ale motanului Murr*.

— Nici n-am auzit de ea, răspunse Laura.

Helen auzise.

— N-ai studiat literatura germană?

Femeia privi nedumerită, apoi bănuitoare.

— Te rog, încetează cu telepatia.

— E un roman despre un muzician pe nume Kreisler. Motanul lui scrie o poveste total diferită şi amestecă paginile. Deci e un roman foarte încurcat – două fire narative în acelaşi timp, de asta nu poţi să-ţi dai seama care e cel real.

— Şi?

— Computerele cuantice sunt ceva asemănător. Şi au şi ele o poveste despre o pisică.

Laura se uită la ceas.

— Ai douăzeci de minute ca să-mi spui ce şi cum. Apoi ai plecat, da?

Era povestea pe care i-o spusese dublurii ei, în altă viaţă. Ringer îi povestise lui Helen cum Schrödinger s-a dus la un sanatoriu din Munţii Alpi, în 1925, şi a descoperit ecuaţia care l-a făcut imediat celebru. Acum i-o spuse Laurei.

— Gândeşte-te la ecuaţia lui Schrödinger ca la o maşinărie de scris ficţiune. Stabileşti anumite condiţii: personajele principale, de exemplu, sau începutul acţiunii. Un muzician pe nume Kreisler; prietenul lui îi dă un motan pe nume Murr. Imaginează-ţi tot felul de întâmplări care rezultă din această schiţă. O infinitate, desigur. Încearcă să-ţi imaginezi o carte care le conţine pe toate.

— Ar trebui să fie o carte uriaşă, remarcă Laura.

— Ecuaţia lui Schrödinger arată cum s-o scrii pe fiecare, iar cartea asta groasă se numeşte funcţia undelor cuantice, zise Ringer cu romanul în mână. Să presupunem că acesta e mai mult decât romanul scris şi publicat de Hoffmann. Să ne gândim la el ca la Cartea Uriaşă: funcţia undelor care conţine toate poveştile posibile despre Kreisler şi Murr. Acum deschid cartea; ca şi cum aş face o observaţie legată de sistem.

Ringer alese o pagină la întâmplare.

— Dintre toate poveştile posibile, am ales una.

Citi – în gând – primele cuvinte pe care le găsi acolo:

Când se apropie de uşă, îşi zări propriul chip, care păşea lângă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion şi, palid ca un mort, căzu gâfâind pe un

scaun.[21]

Cuvintele îl făcură să se înfioare; părea a fi o stranie coincidenţă. Pasajul era despre un ins care îşi vedea doppelgänger-ul, iar aici, pe sofa, lângă el, se afla dublura lui Helen – eul ei reinventat. Se hotărî să mai citească un paragraf:

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată lângă el în lumina ce-l înconjura. Kreisler observă că aceasta se datora efectului unei oglinzi concave...[221] *Era explicaţia simplă a fantomei lui Kreisler. Dar fantoma lui Helen?*

Laura îl văzu cum se uită gânditor la pagina din faţa lui.

— Douăsprezece minute, îi aminti ea.

— Dintre toate poveştile posibile din Cartea Uriaşă, puterea mea de observaţie alege numai una. Acesta este un salt cuantic. Potrivit lui Bohr, de îndată ce îi arunci o privire, cât de scurtă, Cartea Uriaşă dispare – funcţia undelor încetează – şi te lasă cu o singură poveste. Un electron are atât de multe fire narative paralele, încât poate fi oriunde, până în clipa în care este observat, iar povestea respectivă – locaţia ei – este stabilită. Schrödinger nu a agreat ideea, drept care a inventat propria poveste despre pisica din cutie, care nu e nici vie, nici moartă până în clipa în care, ca şi atunci când deschizi cartea, ridici capacul cutiei.

Pentru prima oară Laura îşi notă ceva în carneţel.

— Stai puţin, zise ea. M-ai ameţit cu toate analogiile şi metaforele astea. Pisica lui Schrödinger este egală cu Cartea Uriaşă sau pisica e un personaj din carte?

— Bună întrebare. De fapt, ăsta e şi un măr al discordiei pentru fizicieni în ultimii optzeci de ani. Funcţia undelor e un obiect real sau doar o descriere a realităţii? O carte poate fi ori una, ori alta.

Laura se uită din nou la ceas.

— Mai ai zece minute ca să spui ceva logic, pe urmă mă duc la culcare.

— De mulţi ani fizicienii încearcă să creeze o Carte Uriaşă care să simuleze probleme interesante: un computer cuantic. Majoritatea cărţilor, desigur, se ocupă de lucruri obişnuite: cum

---

21 *E.T.A. Hoffmann, Părerile despre viaţă ale motanului Murr şi alte povestiri*, Bucureşti, Editura Univers,1985, p. 313. Traducere de Al. Philippide.

22 Idem, p. 314.

te îndrăgosteşti, cum faci un sufleu perfect. Dar dacă s-ar putea stabili condiţiile corespunzătoare – personajele corespunzătoare – şi dacă s-ar descoperi modalitatea de a împiedica pe cineva să se uite în carte prea curând, dând totul peste cap, s-ar putea concepe o Carte Uriaşă care să facă orice calcul doreşti – care să simuleze absolut orice sistem. Dacă ar fi îndeajuns de mare, ar putea simula chiar şi universul.

Mai avea puţin şi expira timpul, iar Ringer avea senzaţia, judecând după faţa Laurei şi după faptul că aceasta nu lua niciun fel de notiţe, că spusele lui erau departe de a suscita interesul unui jurnalist.

— Să zicem că am înţeles, dar care sunt pericolele? întrebă ea.

— La cantitatea de energie preconizată de cei din Craigcarron, nu e posibil ca această Carte Uriaşă să se fixeze pe o singură poveste. Ar putea rămâne prinsă în mai multe poveşti contradictorii.

— Exact ca în romanul lui Hoffmann. Dar, în afară de durerea de cap pe care ţi-o provoacă o chestie ca asta, unde e problema?

— Diferenţa e că romanul lui Hoffmann e ficţiune, concepută cu mult timp în urmă de un scriitor al cărui unic scop a fost să-şi amuze cititorii. Cartea Uriaşă este o analogie cu ceva care este perfect real – un obiect cu care poţi face predicţii. Cartea Uriaşă este genul de obiect care îţi spune: du-te în locul acela, la momentul acela şi vei vedea exact ce ţi-am spus. Iar tu te duci acolo şi vezi exact ce ţi-a spus Cartea Uriaşă. Noi, fizicienii, numim asta „realitate” şi are foarte mică legătură cu romanele mai mult sau mai puţin ingenioase.

Ridicând vocea, Ringer sesiză din nou teama Laurei, ca atunci când o abordase la Piperniţa. Se calmă, dându-şi seama că devenise agitat din cauza amintirii acelei conferinţe de la universitate care îl scosese din pepeni – *Cicloidele feroce* – cu relativismul ei facil, cu negarea certitudinii obiective, cu jocurile ei intelectuale. Viaţa, îşi repetă el, nu e o naraţiune, nu e o poveste pe care s-o interpretăm cum vrem noi. Dacă ar fi aşa ceva, am putea nega Holocaustul, Big Bang-ul, propria noastră existenţă. În joc era însăşi ideea care dădea sens ştiinţei pentru care trăia el, acelaşi ingredient crucial care făcea ca acea conferinţă să fie doar o formă de spectacol, ca un roman sau o

simfonie, ale cărui singure criterii ţineau de gustul personal sau colectiv. Acel ingredient crucial era adevărul. Faptele şi logica se aflau în pericol, iar Ringer se simţea din ce în ce mai tentat să creadă că era de datoria lui să le apere.

— Din câte îmi dau eu seama, cei din Craigcarron intenţionează să pună la punct o reţea de computere cuantice care să comunice printr-un mecanism numit nod. Să presupunem că unul dintre aceste computere produce o funcţie constantă a undelor corespunzătoare unui foton de mare energie. Acest foton poate face o mulţime de lucruri – Cartea lui Uriaşă este enormă. Ar putea fi absorbită rapid de oglinda de tantal, caz în care povestea ei se întrerupe brusc. Sau poate că se loveşte de o moleculă de oxigen rătăcită care nu a fost evacuată cum trebuie din maşinărie, creând un alt fir narativ. Ar putea chiar să se scurgă printr-o crăpătură a instalaţiei, să pătrundă în corpul unui tehnician şi să creeze în ficatul lui un radical liber care, în cele din urmă, să provoace cancer. Dacă funcţia undelor este împiedicată să înceteze, atunci poate că – cine ştie – vor avea loc toate aceste întâmplări care se contrazic reciproc... Problema s-ar putea repeta în orice altă maşinărie care face parte din această reţea. Nimeni nu ştie exact ce face afurisitul ăsta de foton: mai întâi apar două exemplare din aceeaşi particulă, apoi patru, opt... Curând ar putea apărea miliarde de particule-fantomă care să se înmulţească la nesfârşit.

Laura se arătă sceptică.

— De unde ştiu eu că povestea asta nu e doar un pretext ca să agăţi pe cineva care, din întâmplare, seamănă cu o veche pasiune a ta?

Ringer clătină din cap.

— Recunosc că tot ce ţi-am spus până acum e pură speculaţie – temerile mele sunt, probabil, neîntemeiate. Dar mult mai important e că o mare parte din banul public va fi pompat în Craigcarron pentru construcţia unui dispozitiv care nu va funcţiona niciodată. Ăsta e subiectul de care ai nevoie... Spune-mi, te rog, se poate să fii rudă, într-un fel sau altul, cu Helen? O soră pe care ai pierdut-o demult?

— Las-o baltă, răspunse ea apăsat. E o coincidenţă nebunească, nimic mai mult. E clar că nu-ţi plac coincidenţele – bănuiesc că nu încap în schema raţională pe care o aplici la

orice... Mda, viaţa e plină de coincidenţe şi azi ai dat de una...

Laura continuă cu o voce mai puţin aspră:

— Cred că aţi fost foarte apropiaţi, tu şi Helen. Îmi închipui ce şoc ai avut când m-ai văzut şi ai crezut că e ea. De când n-ai mai văzut-o?

Ringer făcu o socoteală şi rămase aproape surprins.

— De douăzeci de ani.

— Unii se schimbă mult într-o perioadă atât de lungă.

— Ştiu. Ceva mi-a adus aminte de Helen recent şi de atunci parcă e un şir de coincidenţe, una după alta. Întâlnirea cu tine e ultima.

— Doar că, probabil, nu semăn prea mult cu ea. Era şi ea tot jurnalistă?

— Nu. A studiat literatura, era mare admiratoare a lui Thomas Mann. Mie, însă, când am încercat să-i citesc cărţile, mi s-a părut groaznic de plictisitor. Ăsta-i necazul cu literatura; e complet subiectivă. Ca o relaţie amoroasă. Helen era îndrăgostită de Mann, iar eu, de-a lungul anilor, am întâlnit o mulţime de persoane – criticii inteligenţi ştiu mai multe despre asta – care cred că nu-şi merită reputaţia. Eu nu mă pricep; tot ce pot spune e că mă bucur că nu sunt critic literar. Ţi-ai putea petrece toată viaţa într-o căsnicie care nu merge, înnebunit după un scriitor care n-are nicio valoare.

— Spre deosebire de fizică?

— Spre deosebire de fizică. Dacă îndepărtezi toată subiectivitatea – toată emoţia, dacă vrei să-i spui aşa – rămâi doar cu adevărul sau neadevărul.

— Şi nici urmă de coincidenţe. Iartă-mă, dar se pare că voi, fizicienii, nu vedeţi pădurea din cauza copacilor, replică Laura şi îşi aţinti privirea asupra cărţii din mâna lui. Pot să mă uit şi eu?

Ringer îi dădu cartea.

— Să văd dacă am înţeles bine, zise ea. Cartea asta trebuie să conţină tot ce s-ar putea întâmpla.

O deschise.

— Acum am ales o posibilitate care devine reală.

— Cred că începi să înţelegi teoria cuantică.

Laura se uita la pagina pe care o alesese, citind în tăcere.

— Ai găsit ceva interesant?

— Nu în mod deosebit.

— Pot să ţi-o împrumut, dacă vrei.

Era un mod de a se asigura că o va mai întâlni.

— Fie, spuse ea şi vârî cartea în geantă. Şi mulţumesc pentru prelegere. Acum însă e târziu.

— Crezi că-ţi vor folosi informaţiile mele la ceva?

— Poate, răspunse ea enigmatic, apoi explică: Eu fac investigaţii cu privire la un spital privat, înfiinţat de curând, nu departe de aici. Am auzit tot felul de zvonuri despre el.

Ringer îşi aminti indicatorul pe care-l văzuse pentru Burgh House.

— O mulţime de localnici s-au angajat acolo, dar până acum spitalul nu prea are pacienţi, continuă ea. Arată mai mult a soluţie pentru cei care-şi vor pierde slujbele. Foarte la îndemână, acum că centrala nucleară – la care lucrează cam toţi de pe-aici – va fi închisă.

— N-ai auzit că centrala va fi cumpărată? O corporaţie numită Rosier urmează să preia centrala; de-aia centrul de cercetare se apucă de calculul cuantic.

Laura îşi ţuguie buzele şi înclină din cap, gânditoare.

— Şi mai interesant. Se bagă bani masiv în spital. Încă nu sunt destui pacienţi ca să-l umple, dar poate că cineva speră să se rezolve şi asta. De zeci de ani lumea de-aici are probleme cu sănătatea; multe cazuri de cancer la plămâni şi leucemie, aproape sigur din cauza centralei din Craigcarron. Acum s-au semnalat şi probleme de ordin mental. A crescut numărul cazurilor de depresie şi al sinuciderilor, ca şi cel al cazurilor de schizofrenie şi Alzheimer prematur. Unii cercetători din Edinburgh cred că au identificat o nouă afecţiune a creierului care provoacă amintiri false. Ar putea fi mai gravă decât ESB[23].

— Cineva mi-a spus că Burgh House e ospiciu.

— S-ar putea. Sau e doar un mod de a ţine curioşii la distanţă. Judecând după toate schimbările din Craigcarron, mă întreb dacă nu e vreo legătură. Deşi localnicii şi-au pus lacăt la gură, am aflat că s-a muncit mult la transformarea vechiului hotel. Luni în şir firma de construcţii a aruncat în aer bucăţi enorme din munţii din jur. De ce? A ascuns vreun complex de birouri sub micul lor centru de sănătate, pustiu, de la mama naibii? Şi de ce toate aceste măsuri de securitate? Cum încerci să urci acolo, cum loveşti de un punct de control.

— Tu ce crezi că se întâmplă aici?

---

[23] Encefalopatia spongiformă bovină.

— Asta şi vreau să aflu. Mâine mă duc la Burgh House. Dacă izbutesc să trec de blocaj, urc până în vârf şi de acolo găsesc eu o cale să intru ca să văd cu ochii mei.

— Eu mă duc la Craigcarron. Poate aflu ceva şi pentru tine.

— Atunci hai să ne întâlnim mâine seară. Poate luăm cina la Piperniţa.

— De acord.

Laura se ridică în picioare, semn că timpul expirase. Îl conduse până la uşă şi dădu mâna cu el protocolar; când să deschidă uşa, Ringer deveni conştient de un amănunt pe care nu-l sesizase pe de-a-ntregul în timp ce Laura lua notiţe. Spre deosebire de Helen, Laura era dreptace. De fapt, erau atâtea lucruri care o deosebeau de Helen, încât se simţi ridicol că se lăsase convins doar de înfăţişarea ei. Această femeie era Laura; asemănarea întâmplătoare nu avea o semnificaţie decât în mintea lui Ringer. Era hotărât s-o ajute.

— Trebuie să dormim cât mai bine, zise ea conducându-l afară. Mâine e o zi grea, avem multe de făcut.

Lângă patul lui era o femeie cu părul negru.

— Bună, Harry, spuse ea.

Preţ de o clipă, Harry se întrebă dacă nu cumva e soţia lui; dar, uitându-se la halatul alb, elegant, îşi dădu seama că e dr. Blake. Dar parcă n-o mai văzuse de săptămâni întregi.

— Azi cum ne simţim? întrebă ea.

— Nu ştiu.

Femeia înălţă o sprânceană.

— E o întrebare atât de grea?

Era. În timp ce Harry se chinuia să găsească un răspuns, dr. Blake îşi notă ceva pe planşetă.

— Îmi poţi spune numele primului-ministru?

— Donald Davie.

Femeia îşi notă, apoi întrebă:

— Îţi aminteşti ce ţi-am spus ieri despre broasca ţestoasă şi iepurele?

— Ieri nu v-am văzut. Când vine soţia mea ca să mă scoată de aici?

— Ai s-o vezi curând, trebuie să ai răbdare. Eşti internat doar de patru zile.

Harry era sigur că dr. Blake minte. De când stătea aici luase cel puţin paisprezece prânzuri. Chiar începuse să ascundă resturi de mâncare sub pernă ca să nu piardă şirul zilelor. Dar, de câte ori se uita sub pernă, nici urmă de resturi. Dacă-i pomenea despre asta doctoriţei Blake, aceasta nu făcea decât să-i spună că e o amintire falsă, provocată de DAM; Harry, însă, ştia adevărul. Dr. Blake nu voia ca el să mai aibă noţiunea timpului. I-ar fi dat experimentul peste cap.

— Ai încercat să-ţi aduci aminte cum era viaţa ta înainte de a veni aici?

Trei lucruri îşi amintise: un lagăr de deţinuţi într-o furtună de zăpadă, o lecţie despre Constituţie la şcoală şi momentul în care ieşea dintr-o librărie cu *Profesor Faust* într-o mână şi un telefon mobil în cealaltă. Mai mult ca sigur toate erau false.

— Mi-e foarte greu să-mi amintesc.

— E perfect normal. Ca să se vindece, mintea ta are nevoie

de odihnă; DAM produce adesea o stare de apatie şi inerţie care, de fapt, e modalitatea prin care creierul se protejează, ca atunci când imobilizezi un braţ fracturat. Neîncercând să-ţi aminteşti, neîncercând să înţelegi, păstrezi energia pentru procesul, mult mai important, de restructurare neurală...

— Timpul Restructurării, interveni el.

Dr. Blake îşi ţuguie buzele gânditoare.

— Ce-mi poţi spune despre Timpul Restructurării?

— Vernon Shaw. Heinrich Behring.

Dr. Blake mai notă ceva pe planşetă.

— Cine au fost cei doi?

— Vernon Shaw a fost secretarul general al Partidului Comunist Britanic. Heinrich Behring a fost un scriitor celebru al cărui roman *Întoarcerea îngerului* a fost ecranizat.

— Îţi aminteşti dacă ai văzut filmul?

— Era în alb-negru şi, la sfârşit, toată lumea s-a ridicat în picioare fiindcă s-a intonat imnul naţional.

— Îmi poţi cânta imnul naţional?

Harry fredonă melodia, dar din versuri îşi aminti doar *vom flutura Drapelul Roşu-aici*.

— Bravo, Harry, spuse dr. Blake şi scoase o lanternă mică din buzunar, se aşeză pe marginea patului şi îndreptă fasciculul de lumină spre ochiul lui drept. Foarte bine, susură ea trăgându-l de pleoapă.

— Ce vedeţi?

Femeia nu răspunse; stinse lanterna, o vârî la loc, se ridică în picioare şi spuse:

— Priscilla Morgan mi-a arătat ce-ai scris.

Dr. Blake îi detalie ultimul episod dintr-o poveste despre un anumit John Ringer, poveste despre care Harry nu-şi amintea s-o fi scris.

— Din câte îmi dau eu seama, povestea nu are nicio legătură cu realitatea, cu doar una sau două excepţii. Unele personaje par a fi reale, e aproape o atmosferă onirică.

Priscilla îi explicase deja.

— Penis Man este, de fapt, Heinrich Behring, zise el.

— Poate. Oricum, ne ajută să înţelegem cum mintea afectată de DAM încearcă să construiască o realitate alternativă. Sper să continui povestea, spuse dr. Blake dând pagina pe planşeta ei. Şi acum să vedem dacă ai şi alte simptome. Ai stări

de leşin?

— Nu.

— De ameţeală?

— Numai dacă fac mişcări bruşte.

— Te doare ceva în afara corpului?

Întrebarea îl puse pe gânduri.

— Nu prea înţeleg la ce vă referiţi.

— A, nu-i nimic, înseamnă că simptomul n-a apărut încă, spuse dr. Blake pe un ton dezinvolt. Ai privirea înceţoşată?

— O clipă. Cei cu DAM au dureri în afara corpului?

Dr. Blake înclină scurt din cap.

— Ai privirea înceţoşată? repetă ea, pregătindu-se să bifeze pe planşetă.

— Da. Dar durerile astea externe… cum se manifestă?

Dr. Blake îl privi gânditoare.

— Ca orice altă durere…

— Ca un junghi? Ca o pulsaţie? Ca o durere surdă? Care nu-ţi dă pace?

— Cam aşa ceva.

— Doar că vin din afară?

— Întocmai, Harry.

Pentru un clinician, experienţele cele mai exotice şi mai ieşite din comun pe care le poate oferi omenirea pot deveni simple bifări sau spaţii goale pe o foaie de hârtie.

— Cum poţi avea o durere în afara corpului tău?

— Cum poţi avea o durere la picior sau în stomac când ştii că, de fapt, e doar o închipuire?

— M-ar putea durea, de exemplu, un scaun?

— Din câte ştiu eu, a existat un pacient cu o asemenea durere, în sudul Italiei, răspunse calm dr. Blake.

— Iar când pacientul ăla ieşea la o plimbare, durerea îl însoţea sau rămânea în scaun?

— Îl însoţea. Era în scaunul lui cu rotile.

— Dar dacă m-ar durea o fereastră?

— O fereastră, Harry? repetă dr. Blake, râzând cu superioritate.

— Da, dacă ar începe să mă doară fereastra de colo? Durerea ar creşte sau ar descreşte în funcţie de distanţa dintre mine şi ea? Dacă m-aş plimba în jurul spitalului şi, la un moment dat, m-aş rătăci, aş putea folosi durerea ferestrei ca pe un

dispozitiv de ghidare?

— N-am idee, răspunse doctoriţa hotărât. Aflăm în momentul în care se manifestă simptomul. Premoniţii?

Harry îşi dădu seama că doctoriţa verifica lista cu simptome.

— Ţi se întâmplă să-ţi aminteşti de anumite lucruri înainte ca acestea să se întâmple?

— Să nu-mi spuneţi că amicul italian din scaunul cu rotile era şi clarvăzător.

— Cred că e doar un simptom teoretic pe care medicii încă nu l-au semnalat. Dar nu e timpul pierdut.

Pentru Harry, trecutul era în continuare ceva prea difuz, explică el, ca să-şi mai facă probleme în privinţa viitorului. Dr. Blake ridică ochii de pe listă.

— Dar ştii ce se va întâmpla cu John Ringer şi Laura, nu?

— Eu nici măcar nu-mi aduc aminte să fi scris despre ei. Şi-n plus sunt doar nişte personaje.

— Oare? Eşti absolut sigur?

Dr. Blake fusese cea care văzuse în povestirea lui Harry o realitate alternativă; dar, de când Clara îi arătase articolul despre experimentul doctoriţei Blake, Harry ştia că trebuie să pună sub semnul întrebării tot ce îi spune aceasta.

— Scrisul tău e un fel de a visa. De aceea uiţi imediat ce te opreşti; e ca şi cum te-ai trezi. Dar, spre deosebire de visele obişnuite, perioadele de conştienţă modificată îşi au logica lor. Devii o altă persoană. Poţi chiar să te dai jos din pat şi să faci mişcare.

Harry rămase surprins. Alter ego-ul lui produs de DAM se afla într-o formă fizică mult mai bună decât el.

— Vorbesc când sunt în transă?

— Uneori, deşi ai tendinţa să fii morocănos, irascibil şi taciturn. Priscilla crede că acest comportament e în ton cu vocaţia literară pe care tocmai ţi-ai descoperit-o. Dar ce se întâmplă atunci când dormi? Cine eşti atunci?

— De unde să ştiu? întrebă Harry neajutorat.

— Îţi aminteşti vreun vis?

— Cred că am avut unul azi-noapte.

— Unul adevărat?

— Nu sunt sigur.

— Ai vise erotice?

— Azi-noapte nu. Cred că visul de azi-noapte era cu submarine.

— Asta mi se pare erotic, zise ea cu autoritate. Iar când ai vise erotice, apar şi eu?

— Trebuie să bifaţi ceva?

— Trebuie să ştiu lucrurile astea, Harry. Face parte din tratament.

Nu exista niciun tratament; Harry era foarte sigur de asta. Îi spuse doctoriţei că nu avea niciun vis erotic cu ea; doctoriţa se arătă aproape dezamăgită.

— Dar m-ai visat vreodată?

— Nu ştiu.

Răspunsul îi dădu doctoriţei o fărâmă de speranţă.

— Nu trebuie să excludem posibilitatea ca visele tale despre mine să fi fost uitate, poate în mod selectiv. Până acum am avut foarte puţini pacienţi cu DAM, bărbaţi sau femei, care să nu fi visat că fac sex cu mine sau că mă privesc în timp ce fac sex cu altcineva. Pare aproape simptomatic, dar am nevoie de date suplimentare înainte de a-l adăuga pe listă. Harry, vreau să fii foarte atent la visele tale şi să ţii minte ce se întâmplă când apar şi eu în ele.

Apoi doctoriţa se uită din nou la planşetă şi întrebă:

— Visezi vreodată că eşti treaz?

— Da, mereu.

— Niciodată că dormi?

— Nu-mi amintesc.

— Visezi vreodată că eşti altcineva sau altceva? Ştii, recent o pacientă din Argentina a visat că e un liliac.

— Cum e să fii un liliac?

Dr. Blake nu ştia.

— Articolul din jurnalul ştiinţific descria doar visul, Harry, nu şi cum e să fii un liliac.

— Când s-a trezit, femeia şi-a adus aminte cum e să fii un liliac?

— Nu cred, Harry. Întrucât avea DAM, nu prea era în stare să-şi aducă aminte toate amănuntele, iar dacă avea impresia că ştie cum e să fii un liliac, se înşela aproape sigur. Ştia doar cum e atunci când un bolnav de DAM crede că a visat că e un liliac, ceea ce nu se pune... Spune-mi, te îndoieşti vreodată că eşti treaz? Acum, de exemplu. Te deranjează ideea că eşti deplin

conştient sau ai senzaţia că visezi?

Întrebarea fusese pusă pe un ton foarte serios.

— Există pacienţi cu DAM care nu pot spune când sunt treji?

— Desigur. Aşa că hai să presupunem, de dragul teoriei, că în clipa aceasta visezi.

Nu era greu.

— Ar fi mult mai bine dacă tot ce mi se întâmplă acum ar fi doar un vis.

— Ei bine, Harry, dacă suntem de acord că visezi, vom vedea că ai şi minţit. Iar minciuna, după cum am descoperit noi, e unul dintre cele mai evidente simptome.

— Când am minţit?

— Ai spus că nu m-ai visat niciodată. Şi totuşi, iată-mă aici, în faţa ta.

— Da, dar sunt treaz!

— Doar de dragul teoriei, Harry. M-ai minţit şi în alte privinţe? Când am pomenit de premoniţii?

— Nu, sincer nu ştiu ce vreţi să spuneţi.

— Adică nu ai puterea să-ţi controlezi visele?

— Cine o are?

— Visele sunt produsul imaginaţiei, Harry. Dacă nu-ţi controlezi propriile gânduri, cine să le controleze? M-ai visat de multe ori, nu-i aşa?

Harry simţi că i se uscase gura – în urma medicaţiei, poate, sau avea o legătură cu felul în care îi atinsese ea braţul cu mâna; felul în care se apleca spre pat făcându-l să simtă o combinaţie de lichid provenit dintr-o sticluţă scumpă şi mirosul pielii ei fine, la care se adăuga aura clinică a curăţeniei patologice.

Sau poate că doar îşi imagina. Acum stătea din nou departe de el, absorbită de lista care rezuma existenţa lui iraţională. Dr. Blake îşi notă ceva, apoi îşi îndreptă din nou privirea rece spre el.

— Vreau să înţelegi că DAM poate afecta judecata şi percepţiile cuiva în modul cel mai profund. Dacă ar fi să părăseşti spitalul în acest moment, ai fi un pericol şi pentru tine, şi pentru alţii.

— Trebuie să visez şi asta?

— Poftim?

— De dragul teoriei.

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Adineauri mi-aţi spus că visez.

— Ba nu.

— Ba da! Voiaţi să ştiţi dacă am vise erotice cu dumneavoastră.

Dr. Blake se înroşi la faţă.

— N-am spus aşa ceva niciodată. Ce-i asta, Harry? O minciună sau o amintire falsă?

— Vă rog să mă iertaţi, îngăimă el.

— Acum înţelegi că eşti un pericol pentru tine însuţi. Trebuie să avem grijă să nu vii în contact cu prea multe persoane.

— Pe Clara, tot o pacientă de-a dumneavoastră, pot s-o văd? Am putea schimba între noi amintiri false.

Preţ de o clipă, dr. Blake privi surprinsă.

— N-avem nicio pacientă pe nume Clara, zise ea calm. Hai, Harry, când te vei trezi...

— Sunt treaz.

— Ştiu, dar vreau să spun că, atunci când te vei trezi din somn, vreau să încerci să-ţi aminteşti visul în cât mai multe detalii.

— Şi dacă nu visez?

— Sunt sigură că te vei gândi la ceva.

Dr. Blake îşi închise pixul şi îl vârî în buzunarul de la piept, apoi se îndreptă spre uşă. Când ajunse acolo, se întoarse şi spuse pe un ton care se voia cât mai firesc:

— Apropo, jurnalista aia – Laura – ţi-a spus ceva despre cauzele posibile ale DAM?

— Nu. Cum spuneaţi chiar dumneavoastră, Laura este un personaj fictiv. Iar eu nu visez aşa ceva.

— Bravo, Harry. Bravo.

Ringer se prezentă în sufrageria doamnei Moffat exact la 8:30 şi se aşeză la masă.

— Poftiţi, spuse proprietăreasa, punându-i în faţă un bol mare, aburind, cu terci de ovăz.

Laura îl avertizase. Localnicii aveau probleme mentale: Alzheimer prematur şi o boală nouă, ciudată, care provoca amintiri false. Laura va urca la Burgh House ca să afle mai multe; Ringer spera din toată inima că femeia va avea parte de un mic dejun mai ca lumea decât cel „scoţian” din faţa lui, în care nu vedea niciuna dintre nenumăratele sortimente de cârnaţi despre care doamnei Moffat nu-i mai tăcuse gura şi care se reducea la acest bol plin cu o pastă ce aducea cu tapetul de pe pereţii pensiunii şi arăta mai puţin hrănitor, mai puţin apetisant decât suportul de sub el. Dar în prezenţa unei femei bolnave, Ringer se simţea obligat să umble cu tact. Dacă mânca suportul, era acelaşi lucru.

— Sunteţi mulţumit? întrebă doamna Moffat sesizând, în ciuda formelor mult prea durdulii, că locatarul nu era în apele lui.

— Desigur.

— V-am pus numai puţină sare. Aveţi şi zahăr, dacă doriţi.

Niciunul din adaosuri nu părea a fi în stare să transforme mâncarea pentru bebeluşi, mult prea încălzită, într-un înlocuitor cât de cât onorabil al cârnaţilor promişi. Atât de mare îi era dezamăgirea, încât i se păru că simte mirosul de bacon încins.

— Imediat v-aduc şi restul.

Anunţul îl făcu pe Ringer să se însenineze la faţă.

— Aţi vrut şi cârnăciori feliaţi, şi cârnăciori întregi, nu? Sper să încapă după bolul cu terci.

Mirosul de bacon era, totuşi, adevărat; fulgii de ovăz opăriţi ai doamnei Moffat puteau astupa foarte bine crăpăturile din pereţi.

— De fapt, azi n-am vrut terci, strigă Ringer după ea.

Femeia se întoarse.

— N-aţi vrut? Am fost sigură că aţi vrut. De ce nu mi-aţi spus? întrebă ea, chicotind în timp ce-i lua bolul din faţă. Nici

prea politicos nu-i bine să fii.

Doamna Moffat intră în bucătărie şi reveni cu un ibric de cafea şi o cană.

— Cafea bănuiesc că vreţi, nu? întrebă ea din vârful buzelor. Sper că nu v-aţi răzgândit.

Era clar că, după mintea ei, memoria lui Ringer era de vină.

— Îmi puteţi spune ceva despre Burgh House? întrebă el.

Femeia se încruntă.

— Spitalul de pe munte? Ce-i cu el?

— Am auzit că s-au făcut o grămadă de schimbări pe acolo. Se aşteaptă mulţi clienţi...

— Eu n-am de unde să ştiu, zise ea întorcându-se în bucătărie.

Ringer nu-şi dădea seama dacă femeia ascunde ceva sau pur şi simplu nu ştie. Preferă să nu insiste când doamna Moffat se întoarse peste câteva minute cu un platou încărcat de calorii unsuroase cât să-i ajungă pentru toată ziua. Bacon slab, crocant; două feluri de cârnaţi, aşa cum promisese; un ou lucios, care dădu pe dinafară de îndată ce îi înţepă gălbenuşul, sufocând triunghiul gustos pe care doamna Moffat îl numea „biscuit din cartofi”. Din nou un fel de mâncare pe care Ringer nu-l comandase, care însă nu-l deranja defel. Ciuperci moi, rumenite, şi o roşie coaptă acopereau restul de platou. Doamna Moffat îl lăsă să înfulece totul în voie.

La sfârşit, după ce bău cafeaua, Ringer îşi scoase mobilul şi îl sună pe Don, care îi răspunse precaut, nefiind sigur dacă fostul lui îndrumător se hotărâse să se alăture proiectului.

— Ai avut dreptate, spuse Ringer. Am verificat calculele şi am descoperit greşeala. Acum pot ridica limita de siguranţă cu trei ordine de mărime.

Ringer auzi un oftat de uşurare la celălalt capăt.

— Excelent, John. Ne vedem mai târziu ca să discutăm pe îndelete. Alte chestii controversate n-am găsit în prezentarea ta; dar înţelegi că azi vin câţiva inşi sus-puşi şi trebuie să ne ferim de gafe.

Ringer îi spuse lui Don că n-are de ce să-şi facă griji şi stabiliră o oră de întâlnire. Apoi Ringer închise şi un alt plic apăru pe ecranul telefonului. Citi noul mesaj. *Sună-mă: Harry*. În sfârşit, avea un nume. Acum Ringer trebuia să afle de ce îl tot sâcâia acest Harry.

Se ridică de la masă tocmai în momentul în care revenea doamna Moffat.

— V-a plăcut?

— A fost minunat. O să-mi ajungă pentru toată ziua. Mă duc la Craigcarron.

— Bărbatu-meu, Jim, a lucrat acolo douăzeci de ani, zise ea începând să strângă masa. E mort de-aproape cinci. Am crezut că de-acolo s-a ales cu cancerul, dar ni s-a spus că aşa ceva era imposibil. Ce-i drept, compania a avut mare grijă de noi. Dar acum e pe ducă şi ea.

Doamna Moffat zâmbi; privirea resemnată, stoică sau apatică, a unei bătrâne. Ringer îi mulţumi şi urcă în cameră ca să se pregătească pentru ce-l aştepta.

Intra în gura lupului. Semnase pactul cu diavolul; acum Don va deschide poarta şi îi va dezvălui taina maşinăriei cu oglinzi. La altă uşă stătea Laura. De dragul unuia îl va trăda pe celălalt.

Acum era gata. Înfofolit în palton, coborî la parter şi ieşi în aerul rece al dimineţii, scoţând aburi cenuşii pe gură şi pe nări în timp ce se îndrepta spre maşină, pe care o găsi acoperită cu un strat fin de gheaţă. Urcă în ea şi o luă pe drumul principal, văzând pentru prima oară, la lumina zilei, cum arăta satul cu adevărat. Era mai cochet decât i se păruse la venire. Văzu din nou indicatorul cafeniu din marginea satului, care arăta în sus, spre Burgh House Hotel.

Se hotărî să meargă într-acolo, drept care făcu la stânga şi ajunse pe un drum lat, abrupt, care părea să fi fost refăcut de curând. Curând copacii lăsară locul arbuştilor golaşi, privirea îi ajungea până hăt departe, iar urechile îi pocneau. Urcând aşa pe serpentină, la un moment dat zări spitalul pe versantul muntelui; un grup de clădiri complet izolat. Iar în faţa lui o barieră vopsită în roşu şi alb, lăsată. Din ghereta de la marginea drumului apăru un paznic în uniformă.

Ringer opri maşina şi lăsă geamul jos.

— Merg la hotel.

— V-aţi luat după indicatorul din Ardnahanish?

Paznicul era rotofei, vesel şi evident dornic de conversaţie, din mica gheretă răzbătând muzică pop dintr-un radio portabil.

— Nu înţeleg de ce nu scot indicatorul ăla. Le-am spus de nu ştiu câte ori.

— Ce anume?

— Că hotelul s-a închis de mult. Acum acolo e o clinică privată. Îmi pare rău, dar va trebui să vă întoarceţi.

— Păcat. Aveţi idee unde aş putea trage la noapte?

— Cel mai bine e să încercaţi în Ardnahanish sau Craigcarron.

În timp ce paznicul îi spunea pe unde să o ia, Ringer coborî din maşină ca să audă mai bine.

— La intersecţie fac la dreapta? repetă el, privind în jur ca să vadă mai bine ce şi cum.

În gheretă zări un ziar deschis şi un walkie-talkie. Mai sus, pe drum, un minibus tocmai ajungea la clădirea principală a spitalului, dispărând în ceea ce era probabil o parcare subterană.

Paznicul prietenos continua cu sugestiile.

— E chiar după pub. Acolo aţi putea găsi o cameră.

Dinspre walkie-talkie Ringer auzi o voce:

— Cinci secunde.

— Mulţumesc, îi spuse el paznicului, apoi arătă cu capul spre spital. E mare, nu glumă.

— Da, are...

Ringer nu prinse restul propoziţiei. Brusc pământul începu să se zguduie. Se clătină şi el, o vibraţie puternică, ameţitoare, cuprinzându-i braţele, picioarele, stomacul, capul. Apoi, la doar câteva secunde, cutremurul încetă.

— Ajungeţi repede acolo, continuă paznicul de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Vă las acum.

Ringer se întoarse spre maşină şi imediat simţi cum îi vine greaţă. Picioarele i se înmuiară; se sprijini de maşină ca să nu cadă.

— Vă e rău?

Paznicul grijuliu îl ajută să-şi vină în fire.

— Nu înţeleg ce m-a apucat.

Ringer îşi recăpătă echilibrul. Fusese cât pe-aci să-şi piardă cunoştinţa.

— Cred că din cauza altitudinii. Multora li se face rău aici, deşi n-ai spune că e prea mare înălţime. Dar spitalul e la doi paşi, nu?

Paznicul râse sănătos în timp ce Ringer se urca în maşină şi îşi ştergea fruntea cu dosul mâinii.

— Aţi simţit că se cutremură pământul acum câteva clipe?

întrebă Ringer.

— Ultima oară când pământul s-a cutremurat pentru mine a fost în luna de miere, răspunse paznicul chicotind. Poate că mai puşcă pe undeva, de asta vi s-a făcut rău. Eu nu mai bag în seamă chestiile astea. M-am obişnuit cu ele.

Între timp Ringer îşi revenise complet.

— Unde puşcă? E vreo carieră de piatră?

— A, asta nu ştiu. Eu sunt doar cei care ridică şi coboară bariera pentru camioanele care urcă pe aici... Dar va trebui să le spun din nou despre indicatorul ăla vechi din Ardnahanish. De ce nu pun unul cu Spitalul Burgh House, ca să ştie toată lumea ce-i aici?

— Bună idee.

Era clar că alte informaţii nu avea cum să mai capete; paznicul ştia chiar mai puţin decât el. Cel puţin Laura nu va trebui să se străduiască prea mult ca să treacă de barieră. Ringer îi mulţumi, îi făcu semn cu mâna, întoarse maşină şi o porni în jos. Ajuns la poalele muntelui, se îndreptă spre coastă, în direcţia Craigcarron.

O jumătate de oră mai târziu se afla din nou în holul centrului de cercetare, unde aceeaşi secretară între două vârste, pe care o văzuse cu o zi în urmă, se pusese la patru ace poate pentru a face impresie ştabilor despre care Don spusese că vor veni în vizită.

Femeia îl anunţă că Don e în şedinţă.

— Puteţi merge la bibliotecă, propuse ea, arătând unde, pe coridor. Ca să citiţi ceva cât aşteptaţi.

Nu era o idee rea, motiv pentru care Ringer se conformă, pornind pe coridor şi luând-o la dreapta. Ajunse la un alt şir lung de uşi impersonale, cu un aer respingător în lumina artificială, toate la fel şi fără nicio plăcuţă pe ele. Locul acela, evident, nu era pentru străini; Ringer nu-şi aminti care era uşa bibliotecii. Deschise una mai mult la întâmplare.

Rămase surprins de ceea ce văzu. Total diferită de restul centrului de cercetare, era o încăpere mică, în genul celor pe care le găseşti într-un hotel demodat. Avea pereţii albi, un pat îngust şi mobilier din lemn. Un bărbat îmbrăcat într-un costum de epocă stătea cu spatele la Ringer. Dincolo de el, o femeie a cărei faţă n-o putea vedea şedea turceşte pe podea.

În tăcere şi în cea mai mare grabă, Ringer închise uşa. Cei

doi nici măcar nu-l observaseră. Imaginea surprinzătoare îi rămase întipărită în minte în timp ce se gândea ce altă uşă să încerce. Apoi secretara apăru cu paşi repezi de după colţ.

— N-o găsiţi?

Ringer clătină din cap.

— Aici e.

Femeia întinse mâna spre clanţa aceleiaşi uşi pe care Ringer tocmai o închisese. Mâna ei parfumată, întinsă mai mult decât era nevoie, făcea să i se muleze bluza pe sâni. În clipa următoare, uşa camerei în care cuplul avea întâlnirea aceea ciudată se deschise.

Dar chiar era o bibliotecă. Un loc mai mare, de o modernitate convenţională, cu şiruri de cărţi din domeniul tehnic şi rafturi cu ultimele jurnale ştiinţifice, frumos aranjate pentru a putea fi mai uşor consultate. Ringer rămase uluit.

— Vă simţiţi rău? o auzi pe secretară, la fel de îngrijorată ca şi paznicul de la spital.

Lui Ringer, însă, nu-i venea să vomite acum; era doar uluit.

— N-am nimic, răspunse el şi intră.

Chiar era o bibliotecă; şi totuşi, adineauri văzuse altceva, cu propriii lui ochi duplicitari. Halucinaţia fusese la fel de vie şi de detaliată ca şi realitatea care o înlocuise.

— Vă las aici, spuse secretara, ieşind şi închizând uşa.

Cum era posibil ca mintea să-i joace un asemenea renghi?

Oare creierul îi era afectat de maladia de care pomenise Laura?

Se apropie şovăitor de un raft, luă un jurnal ştiinţific şi îl deschise. Vedea normal; textul avea logica pe care o au de obicei lucrările de cercetare. Nimic nu părea ieşit din comun, doar palmele i se umeziseră de transpiraţie. Asta, ştia sigur, de la şocul pe care tocmai îl avusese şi de la posibilitatea ca iluzia să se repete.

Puse jurnalul la loc şi luă altul. Ringer era prea tulburat ca să poată citi; de-abia la al patrulea sau al cincilea jurnal luat de pe raft reuşi să se concentreze, mai ales în clipa în care din el căzură câteva foi. Cineva le uitase înăuntru; foile planară în aer şi aterizară la picioarele lui. Se aplecă să le ridice şi, când încercă să le aşeze în ordine, văzu în capătul primei foi: *Strict secret. Răspunsuri aprobate la întrebările mass-mediei şi ale publicului*. Aruncă o privire peste primele trei foi,

îndeajuns ca să se convingă de faptul că Laura avea dreptate. Exista o legătură între Craigcarron şi problemele de sănătate din zonă.

Cea de-a patra foaie era şi mai importantă. Era planul unei clădiri; o schiţă utopică, abstractă, ca toate planurile. Cu siluete de oameni; înţepenite doar ca să demonstreze scara uriaşă, inumană, a proiectului pe care îl serveau. La baza structurii propuse, la nivelul cel mai de jos, diabolic – la mare adâncime sub pământ ca măsură de precauţie împotrivă unei explozii întâmplătoare, bănui Ringer – un omuleţ în negru, neştiutor, cu braţele ridicate a speranţă, lângă un cilindru conic, uriaş, fixat de podea, ca un animal sălbatic de-abia prins de vânători. Dedesubt scria *Instalaţia de vid*.

Ringer auzi cum se deschide uşa. Vârî iute hârtiile în buzunar, apoi îl văzu pe Don apropiindu-se de el cu mâna întinsă.

— Sper că te simţi mai bine după un somn bun!

— Absolut, răspunse Ringer, încercând să nu tremure.

Don îl conduse afară, spunându-i că trebuie să meargă în birou la el.

— Azi îţi mai spun câte ceva despre proiect, promise Don când se apropiară de uşa lui.

Îl pofti pe Ringer înăuntru şi îi oferi acelaşi scaun pe care, cu o zi în urmă, Ringer se simţise ca un şcolar neascultător. Don se aşeză din nou în spatele mesei de scris.

Sosise clipa iniţierii; Ringer, însă, era prea ameţit ca să savureze momentul aşa cum ar fi vrut.

— Trebuie să am mare grijă ce spun, începu Don. Întrucât, oficial, încă nu faci parte din proiect, sunt unele aspecte pe care nu am voie să le discut. Dar am primit permisiunea să-ţi explic o parte din chestiunile tehnice.

Don luă un pix şi începu să deseneze pe o bucată de hârtie.

— Aici sunt suprafeţele reflectorizante ale instalaţiei de vid, zise el arătând cu pixul spre un şir de linii uşor curbe pe care le desenase, ca nişte paranteze.

Acestea, deduse Ringer, probabil că umpleau torpila masivă de pe schiţa din buzunarul lui.

— Între unele dintre aceste suprafeţe introducem vapori de acetonă la presiune scăzută.

Don haşură câteva spaţii şi trase o linie în zigzag ce

reprezenta următorul ingredient.

— Între plăci se introduce curent electric. Energia la aprindere e mai mare decât cea consumată... Eşti palid, John. Nu te simţi bine?

Ringer îi spuse din nou că nu are nimic; dar se simţea slăbit şi nu se putea concentra. Pierzând controlul simţurilor, Ringer se trezi că pune la îndoială rezistenţa pe care o opusese cu o zi în urmă afirmaţiilor ieşite din comun ale lui Don. Instalaţiei de oglinzi Don îi adăugase doar o soluţie de curăţat oja, sub formă de vapori; de felul celei pe care secretara poate că avea să o folosească în seara aceea, înainte să se culce în patul solitar. Dar, pe măsură ce Don detalia dispozitivul propus, Ringer devenea tot mai convins că existau şanse de reuşită.

— Procesul decurge din Efectul Casimir, zise Don. Noi utilizăm energia vidului cuantic creat între plăcile reflectorizante.

— Dar energia asta e negativă.

— Da, dar şi energia gravitaţională e negativă. Iar oamenii o folosesc de mii de ani.

Ringer privi derutat, deşi discuţia era cu puţin peste nivelul care ar fi trebuit să fie familiar oricărui student din anul întâi la fizică. Acestea erau chestiuni pe care Ringer le învăţase cu mult timp în urmă, acum însă totul se estompase, îi venea atât de greu să-şi amintească. Don îi lua ochii cu nişte informaţii ştiinţifice pe care, insista el, oricine altcineva le înţelegea perfect.

— Uite cum e convertită instalaţia de oglinzi, spuse Don, scriind repede o formulă. Coeficientul se obţine uşor, prin rezolvarea ecuaţiei lui Schrödinger. Funcţia undelor se află în locul în care sunt codificate informaţiile de natură cuantică şi, prin armonizarea foilor de nichel-tantal, dispozitivul e capabil să calculeze.

Schiţa lui Don se aglomera văzând cu ochii, deşi autorului nu părea să-i pese.

— Bineînţeles că ce-am desenat eu aici nu e nici pe departe la scara reală. Ar trebui să-l vezi...

— Adică a şi fost construit? întrebă Ringer dintr-o suflare.

Don rămase tăcut. Şi încetă să mai deseneze.

— Scuză-mă. Despre asta n-am voie să discut.

Dar era foarte clar că Don descria o maşinărie care exista

deja. Planul devenise realitate.

— Chestia asta funcţionează aici, acum? întrebă Ringer.

Don îl fixă cu privirea, fără să clipească.

— Te asigur că la Craigcarron nu funcţionează nicio instalaţie de vid.

Lui Ringer nu-i rămânea decât să ghicească unde anume se transformase în beton şi oţel planul desenat cu atâta migală din buzunarul lui.

— Aţi obţinut deja tipul de energii despre care am vorbit ieri?

Don răspunse evaziv:

— Îmi pare rău, John, nu pot intra în detalii operaţionale. Dar, desigur, computerul cuantic pe care-l preconizăm noi ar putea ajunge la 1000EeV.

Deci, până la urmă, temerile lui Ringer nu aveau nicio bază. Maşinăria funcţiona fără probleme, atingând vârfuri nemaiîntâlnite de la Big Bang. Lumea nu era în niciun fel afectată. Greşeala pe care o descoperise Ringer în calculele lui era sigură.

— Ştiu că asta sună puţin a Science fiction, recunoscu Don. Dar gândeşte-te cum trebuie să fi fost atunci când Volta a pus câteva bucăţele de metal în apă sărată şi a inventat bateria. Instalaţia de vid este atât de simplă şi de elegantă... Cel mai ciudat e că nimeni nu s-a gândit la ea până acum.

Ringer simţi cum îi revine senzaţia de greaţă. De data aceasta, pământul nu se mai cutremura, dar stomacul i se întorcea pe dos; mai avea puţin şi vomita. Pe masa lui Don era o fotografie de familie. Dacă se concentra asupra ei, poate reuşea să-şi învingă senzaţia de vomă.

— John, vrei un pahar cu apă?

Poate că doamna Moffat, chiar dacă era atât de zăpăcită, ar fi trebuit să prăjească mai mult oul ăla. În imaginaţia lui Ringer, gălbenuşul se prelingea acum plin de salmonela. Sau, distrată cum era ea, poate că adăugase vreun ingredient periculos micului său dejun. Parcă o vedea, în bucătărie, turnând veselă detergent în cafeaua lui Ringer şi luând din castronul roşu, din plastic, al câinelui, obiectul triunghiular căruia îi spunea „biscuit din cartofi”.

— Hei, John!

Camera se învârtea cu el; încercă să se ridice în picioare,

dar se prăbuşi la podea. Se apucă de marginea mesei în timp ce totul în jurul lui se acoperea de o pastă lăptoasă.

Apoi auzi cum secretara îi spune ceva. Se pare că, preţ de un minut sau două, îşi pierduse cunoştinţa. Ringer zăcea pe covorul din birou, iar secretara îi punea un teanc de cărţi sub cap.

— Ca să vi se-ntoarcă sângele în cap, zise ea. E mai bine acum?

Don îşi privi colegul buimac cu o dezamăgire aproape sinceră.

— Păcat că va trebui să contramandăm prezentarea, zise el. Mă duc să verific ceva.

Don ieşi, lăsându-l pe Ringer în grija secretarei care acum afişa un aer matern, binefăcător. Pieptul ei parfumat adăstă în raza lui vizuală în timp ce femeia îl privea îngrijorată.

— Să chem un doctor? întrebă ea.

Secretara se îndepărtă când Ringer se ridică în capul oaselor. Greaţa şi ameţeala îi trecuseră. Leşinul fusese la fel de efemer şi inexplicabil ca şi halucinaţia care îl anticipase.

— Mi-am revenit, răspunse el, în timp ce femeia îl ajuta să se ridice în picioare. Mulţumesc.

Don reveni cu un pahar cu apă şi îi spuse secretarei că poate pleca. Apoi i se adresă lui Ringer:

— Chiar dacă nu mai poţi face prezentarea, musafirii vor să schimbe o vorbă cu tine, asta dacă te simţi în stare.

Ringer spuse că se simte în stare şi, după ce luă câteva înghiţituri din pahar, îl urmă pe Don pe coridor, spre sala de şedinţe a cărei uşă era deschisă. Doi inşi în costume elegante şedeau la o masă din sticlă fumurie, răsfoind nişte documente.

— Vi-l prezint pe John Ringer, zise Don.

Cei doi se ridicară în picioare.

— Eu sunt Mike, spuse unul dintre ei, dând mâna cu Ringer.

— Dave, se prezentă celălalt.

Amândoi erau puşi la patru ace, vorbeau cu accent american şi arătau prea bronzaţi ca să se ocupe prea mult de fizică.

Don rămase în picioare, părând că aşteaptă un semn.

— Mulţumesc, îi spuse Mike în cele din urmă. Vorbim mai târziu.

Evident surprins de felul în care era expediat, Don se

întoarse şi ieşi din sală, închizând uşa după el.
Cei doi îl invitară pe Ringer să ia loc în faţa lor. Deşi nu semănau deloc, păreau să fi frecventat aceeaşi şcoală, acelaşi club de iahting sau aceeaşi sectă religioasă.
— Nouă ne plac lucrurile clare..., începu Mike.
— Şi nu ne pierdem vremea cu nimicuri, adăugă Dave.
— Nu, John, zise Mike. Tocmai de-aia şi vrem să trecem direct la subiect. E vorba de funcţiile undelor, da?
Ringer înclină din cap, nu foarte sigur.
— Funcţiile undelor cuantice, continuă Mike.
— Pisica lui Schrödinger, adăugă Dave.
— Undele viitorului, s-ar putea spune. Chestia e că noi nu suntem fizicieni. Nu le avem cu calculele. Noi suntem oameni de afaceri, cu picioarele pe pământ, asta şi nimic mai mult.
— Antreprenori, dacă vrei.
— Chiar impresari. Noi suntem cei care transformăm ideile voastre în banii tuturor. Ceea ce e foarte bine, spuse Mike şi se lăsă pe spătarul scaunului. Primul lucru pe care vrem să-l ştim e următorul: Putem avea încredere în Don?
Mike şi Dave îl priviră lung pe Ringer, cu un calm care dădea de înţeles că de răspunsul lui depindea doar cariera unui om.
— Da, răspunse el.
— Perfect, zise Mike. Al doilea lucru: Putem avea încredere în tine?
Din nou acelaşi calm; de data aceasta, însă, ochii lui Mike luciră precum gălbenuşul care se prelingea la micul dejun al lui Ringer.
— Da, răspunse Ringer.
— Excelent, spuse Mike zâmbind larg şi trecându-şi palma peste masă.
Două degete erau împodobite cu inele din aur, groase.
Veni rândul lui Dave.
— Nu ştim prea multe despre computere.
— Nu ştim aproape deloc, întări Mike.
— Dar ştim că în anii ’60 câţiva puşti au devenit miliardari fiindcă, în timp ce amicii lor zdrăngăneau la chitară şi regulau gagici, ei se ocupau de electronică în garajul lor.
Mike înclina din cap cu înţelepciune.
— Şi mai ştim ceva despre computere, spuse Dave. Că

devin din ce în ce mai performante şi au mai multă memorie. E… cum se numeşte?

— Legea lui Moore? sugeră Ringer.

— Corect. Legea lui Moore. Computerele devin din ce în ce mai performante, zise Mike şi înălţă din umeri retoric, ridicând palmele întinse. Dar până când? Trebuie să fie o limită. Şi care e limita?

Pauză lungă. Ringer încercă să-şi dea seama dacă cei doi voiau un răspuns de la el.

— Viteza luminii, răspunse Dave. C-ul din mc^2. Limita vitezei naturale, stabilită de Dumnezeu. Mai repede de atât nu se pot transmite informaţiile.

— Doar dacă…, interveni Mike din nou.

Altă pauză. De data aceasta, Ringer nu avea nicio intenţie să-i ajute.

— Doar dacă limita vitezei poate fi depăşită, continuă Mike.

— Funcţiile undelor, îl susţinu Dave.

— Transmiterea instantanee a informaţiilor cuantice, spuse Mike cântat. Stări amestecate, teoria lumilor multiple, superstringuri şi dimensionalitate superioară.

Mike se opri ca să-şi tragă suflarea.

— Vrem să ne explici toate astea.

Dave se încruntă.

— Nu suntem fizicieni, îi aminti el lui Ringer, inutil, de altfel. Dar ştim când avem de-a face cu o idee valoroasă.

— Şi credem că tu ai aşa ceva, zise Mike tărăgănat.

Apoi cei doi se lăsară pe spătarul scaunului, privindu-l pe Ringer de parcă acesta ar fi fost o bucată de carne expusă în vitrina unei măcelării.

— Aşa că vorbeşte-ne despre asta, îl îndemnă Dave. Din câte-am auzit, tu crezi că instalaţia de vid poate face mai mult decât cred ceilalţi.

— Funcţii neîntrerupte ale undelor la 500EeV, cită Mike din prezentarea lui Ringer, esenţa contraargumentului său.

Ringer rămase surprins că cei doi ştiau despre el.

— Don v-a…?

— Avem şi noi sursele noastre, zise Mike făcându-i atotştiutor cu ochiul. N-om fi noi fizicieni, dar ştim să ne documentăm.

Mike şi Dave voiau ca Ringer să descrie exact ce s-ar

întâmpla dacă instalaţia de vid ar atinge limita de energie. Îi spuseră să nu umble cu fofârlica; voiau o discuţie sinceră, fără ocolişuri.

— Nimic nu trebuie exclus, îl avertiză Mike. Totul trebuie inclus.

Ringer nu era sigur dacă exista vreun limbaj pe care să-l înţeleagă toţi trei. Nu avea niciun rost să recurgă la detalii tehnice. Întrucât erau oameni de afaceri, cei doi voiau doar răspunsuri, de preferat afirmative. Dar, în timp ce se gândea cum să abordeze subiectul, simţi cum camera începe să se legene.

— Spune-ne tot ce ştii, îl îndemnă Mike, iar faţa lui începu şi ea să se învârtească şi să se schimonosească.

Ringer îşi dădu seama că tremură; se întrebă dacă nu cumva cei doi se vor dovedi şi ei o halucinaţie. Apoi privirea i se limpezi.

— Spune-ne ce efect ar putea avea aceste funcţii neîntrerupte ale undelor asupra instalaţiei de vid, continuă Mike. Evident, nu suntem specialişti, dar suntem oameni şcoliţi, inteligenţi, ca şi tine. Eu am absolvit administraţia comercială.

— Iar eu politici internaţionale, adăugă Dave.

— După cum vezi, ştim ce este raţionamentul logic. Dar vrem să auzim fapte, nu vorbe.

Ringer spera că, dacă se concentrează îndeajuns, va reuşi să evite un nou leşin.

— Aţi auzit de prismă, nu?

— Bineînţeles, răspunseră amândoi.

— Ceea ce numim noi alb e, de fapt, un amestec al tuturor culorilor. Prisma îndoaie toate lungimile de undă în grade diferite, despicându-le.

Îl durea capul, dar era hotărât să reziste până la capăt fără să leşine.

— Ca şi lumina, materia este asociată cu undele. Amestecul lor nu e de culori, ci de posibilităţi.

Cei doi, rămânând pe loc când Ringer îşi recăpătă controlul asupra ochilor, îl priveau inexpresiv.

— Mda, se vede că azi nu te simţi prea bine, zise Mike. Încearcă să fii cât mai scurt.

— Gândiţi-vă la instalaţia de vid ca la un fel de prismă, continuă Ringer, simţind că-l lasă ameţeala. Gândiţi-vă la funcţia

undelor cuantice ca la o lumină albă care conţine toate posibilităţile, fiecare de o altă culoare. Să spunem că unul dintre voi are o viaţă roşie; e cea care pe care a trăit-o şi o trăieşte în continuare. Dar mai e una albastră, una verde – chiar şi infraroşie sau ultravioletă –, pe care ar fi putut-o trăi. Oglinzile instalaţiei de vid, dacă energia ar atinge cote înalte – foarte înalte, ne-ar face pe toţi... tehnicolori.

Dave înclină din cap gânditor.

— Aşa vom putea să vorbim cu Dumnezeu? întrebă Mike. Dar telepatia? Noi vârâm o grămadă de bani în ştiinţa speculativă. Poate că ideile sunt extravagante, dar răsplata e pur şi simplu prea mare ca s-o ignorăm. Levitaţia, călătoria în timp; Corporaţia Rosier e deschisă la orice.

Mike bătu în masă cu vârful degetului.

— De asta suntem cu mult mai buni decât toate agenţiile guvernamentale care insistă ca ideea să fie mai întâi demonstrată şi pe urmă susţinută financiar.

— John, tehnologia instalaţiei de vid va putea transmite gânduri de la o persoană la alta? interveni Dave.

Mike bătu din palme.

— Transferul instantaneu de informaţii! Reţeaua supremă de comunicaţii. Închipuie-ţi: fără infrastructură! Conexiune cap la cap! Putem face aşa ceva?

Ceea ce propuneau ei era o nebunie şi mai mare decât tot ce auzise de la Don; şi totuşi, Ringer se trezi că e de acord cu ei.

— Din moment ce conştiinţa este indivizibilă, niciun gând nu ne aparţine în exclusivitate. Cu toţii ne conectăm la calculul cuantic al funcţiei undelor universale. În consecinţă, da, nu văd niciun motiv, în principiu, pentru ca telepatia să nu fie posibilă.

— Extraordinar! exclamă Mike. Ştii ceva, John? Ţi-am oferi un salariu de invidiat dacă ai fi dispus să dezvolţi ideile astea împreună cu noi.

— Apreciezi, sper, că scopul Corporaţiei Rosier este de a dezvolta cunoaşterea umană prin cercetări întreprinse în cele mai felurite domenii, continuă Dave. Acceptând să devii consultantul nostru în proiectul telepatiei cuantice, ar trebui, fireşte, să renunţi la orice activitate în alte zone ale cercetării telepatiei care ar putea afecta interesele Corporaţiei.

Ringer nu prea avea idee la ce se refereau cei doi. Se părea că vor să-l angajeze, dar un nou puseu de ameţeală îl împiedică

să ţină pasul cu ei. Apoi îl auzi iar pe Mike:

— Un singur lucru mai vrem să ştim. Efectul ăsta de prismă presupune vreun pericol?

Ringer se temuse de mai multe versiuni ale aceluiaşi eveniment, întinse în timp şi spaţiu ca nişte culori proiectate pe perete. Se temuse că viaţa oamenilor va cădea victimă aleatoriului, că gândurile lor nu le vor mai aparţine. Dar refăcuse calculele şi se convinsese că greşise. Maşinăria funcţiona deja undeva, iar lumea era în siguranţă. Niciuna dintre marile grozăvii nu avusese loc.

— Nu e niciun pericol, răspunse el.

— Minunat, zise Mike. E mai bine să ştiu că nu voi da nas în nas cu mine însumi când ies de aici.

Mike şi Dave izbucniră în râs; Ringer râse şi el. Avea vaga impresie că neglijase un aspect important; precum grija care îl roade în subconştient pe cel care a uitat să-şi ia cheile sau care a lăsat robinetul deschis în baie când a plecat de acasă. Nu avea de ce să se teamă. Atunci de ce se temea?

Mike deveni serios.

— Am auzit că trebuie să ţii o conferinţă diseară într-unul dintre satele din apropiere.

Ringer aproape uitase de asta, dar pentru Mike părea să conteze.

— E clar că va trebui s-o contramandezi, zise el. Dată fiind starea în care te afli. Şi, oricum, îţi dai seama că negocierile de aici sunt destul de delicate. Nu vrem să se afle nimic înainte de vreme.

Cei doi se ridicară în acelaşi timp.

— Mi-a făcut plăcere discuţia cu tine, spuse Mike întinzându-i mâna.

Ringer îşi dădu seama cât de slăbit era de-abia când i-o strânse.

— La revedere, îngăimă el.

— Pe curând, zise Dave bătându-l pe spate în timp ce-l conducea afară din sală.

Apoi închise uşa şi Ringer se trezi singur pe coridor, rezemându-se de perete ca să-şi vină în fire. Toate se legănau în jurul lui, de parcă s-ar fi aflat în măruntaiele unui vas de linie la mila unor valuri uriaşe. Unde era biblioteca în care intrase mai înainte? Ar trebui să meargă acolo, să stea jos, să-şi recapete

forţele.

Nu văzu pe nimeni, nici pe Don, nici pe secretară, când dădu colţul şi privi falanga de uşi identice, întrebându-se pe care s-o aleagă şi în cele din urmă alegând una, fără să bată şi fără să ezite înainte de a apăsa pe mâner şi a o deschide.

Era o cameră într-un spital. Un pat cu cadrul din oţel, o podea lustruită, o atmosferă de detaşare clinică potrivită unui loc în care viaţa începe şi se sfârşeşte în anonimat. Halucinaţia nu-l înspăimântă; era pregătit să o studieze îndeaproape, fiind aproape calm când îşi dădu seama că ceea ce vedea era o parte din interiorul interzis al spitalului Burgh House. O premoniţie a ceea ce îl aştepta; şi, împreună cu ceea ce-i spuseseră Don şi tipii de la Corporaţie, cu foile pe care le găsise la bibliotecă şi pe care încă le mai avea în buzunar, îl lămurea pe deplin.

Instalaţia de vid funcţiona deja, presupunând pericole incredibile. Sfere ale spaimei erau gata să cuprindă lumea şi să înfăţişeze ochilor ei uluiţi genul de viziune pe care o avea Ringer acum. Ringer percepea un fenomen respins de raţiune, dar la fel de viu pentru el ca şi spectrul care îl asigurase cândva pe Newton că el are dreptate, şi nu ceilalţi. Logica, conchise Ringer, e doar monocromă. Lumea existenţei autentice este un zgomot alb, asurzitor, un spectru complet, orbitor.

Paradoxul era chiar în faţa lui; o suprapunere a vieţii şi morţii. Se văzu pe sine, întins pe podeaua rece, lângă pat, alături de Laura, şi ea fără viaţă. Două siluete în halate de spital, prăbuşite în ceea ce aducea cu o îmbrăţişare.

Vedea dublura lui Helen, vedea şi dublura lui. Cartea vieţii lui se crăpase dând la iveală o naraţiune în buclă, o poveste în răspăr. Numai aşa înţelegea ceva din ea: celălalt eu al lui era o ficţiune şi, astfel, prin sublima simetrie care stă la baza întregii ştiinţe, şi el era o ficţiune.

Camera aceasta chiar era o bibliotecă, îşi aminti el. Rafturile erau infinite, conţineau toate posibilităţile, aranjate în ordine alfabetică, fără să ţină cont de adevăr. Nu trebuia decât să întindă mâna, să ia primul volum pe care îl găsea şi să-l deschidă la întâmplare.

DIN PROFESOR FAUST

de Heinrich Behring[24]

Schrödinger se îndreptă spre sala de mese a Vilei Herzen, unde dr. Schwarzkopf promisese că i se va alătura. Mesele erau pregătite, dar locul era pustiu – era încă devreme – cu excepţia unei tinere care stătea singură, fără nimic în faţă, la o măsuţă de lângă fereastră. Schrödinger se înclină în faţa ei, dar tânăra îl ignoră, continuând să privească în gol cu o încăpăţânare care curând îl descurajă, motiv pentru care fizicianul se hotărî să se aşeze cât mai departe de raza ei vizuală. Alesese deja un loc din care faţa tinerei se reducea la un profil uşor de cercetat când apăru o chelneriţă în rochie neagră şi şorţ alb, care îl invită să stea jos. Trăgând cu coada ochiului la tânăra ciudată, Schrödinger comandă un vin alb; chelneriţa trecu în revistă câteva soiuri, sesizând nedumerirea clientului. Aplecându-se spre el, chelneriţa – o tânără robustă, durdulie – şopti:

— Nu vă faceţi griji, aşa e ea.

Apoi se îndreptă de spate. Schrödinger îi mulţumi, alese vinul şi urmări cum se îndepărtează chelneriţa veselă, dintr-o bucată. Apoi îşi fixă din nou atenţia asupra necunoscutei. Ca şi Schrödinger, care îşi uitase, ca un prost, cartea în tren, tânăra nu avea nicio carte ca să-i ţină de urât, preferând să privească drept înainte, ca un pacient catatonic. Când, în sfârşit, o văzu cum clipeşte, Schrödinger fu cât pe-aci să sară de pe scaun.

Chelneriţa reapăru, dar nu cu vinul lui Schrödinger. Ducea o tavă cu un bol de sticlă pe care îl lăsă pe cealaltă masă, în faţa clientei ce nu dădea semne de viaţă şi a cărei figură împietrită părea să o facă, surprinzător, şi mai atrăgătoare. Tânăra nu-i răspunse în niciun fel chelneriţei, care se întoarse şi îi aruncă lui Schrödinger privirea resemnată a celui care participă, prin natura ocupaţiei, la un ritual neplăcut. Din nou chelneriţa părăsi sala, iar Schrödinger văzu cum necunoscuta, în sfârşit, se mişcă, ridicând o lingură cu care începu să mănânce.

---

[24] Traducere de Celia Carter. Editura Cromwell, Republica Democrată Britanică, 1954. (n. a.)

La început nu-şi dădu seama ce era în bolul acela; dar, după câteva linguri mânuite cu o precizie mecanică, curiozitatea făcu loc incredulităţii. Femeia mânca ouă crude. Ridica gălbenuşuri întregi, din care se desprindeau albuşurile, şi le vâra în gură, aproape fără să-şi mişte mandibula, lăsând substanţa cleioasă să-i alunece pe gâtul subţire. O jumătate de duzină, poate, sparte direct în bol, ca pentru o prăjitură, şi servite clientei aflate în transă, care nu adăugase nici măcar un fir de sare şi nici nu simţise nevoia să le amestece cu o furculiţă.

Chelneriţa se întorcea cu un cărucior pe care sticla de vin alb a lui Schrödinger stătea deschisă într-o găletuşă cu gheaţă. Îi umplu un pahar, încercând să-i ascundă privirii ospăţul straniu de la cealaltă masă.

— Mai bine nu vă uitaţi, şopti ea.

Când chelneriţa se dădu la o parte, tânăra terminase deja ouăle; îşi atinse buzele cu un şervet şi rămase din nou nemişcată. Chelneriţa lăsă bolul pe masă şi părăsi sala. Schrödinger văzu cum necunoscuta se ridică încet şi dă să plece.

Când se întoarse spre el, Schrödinger o cercetă în voie, nemaisfiindu-se să o privească direct. Trăsături fine, tenul palid, ochii albaştri ar fi fost frumoşi dacă ar fi avut viaţă în ei. Părul negru, care avea nevoie de grija şi atenţia unei coafeze pricepute, părea scurtat cu un foarfece de tuns oile, ca la ţară, contrazicând eleganţa cu care tânăra se îndrepta, hotărât, solemn, spre uşă. Schrödinger o urmări atent, admirându-i formele apetisante, până când dispăru ca un nor, lăsându-l cu senzaţia că văzuse ceva minunat, dar absurd – o combinaţie de maya şi brahman.

Se hotărî ca, de îndată ce va apărea chelneriţa, s-o întrebe despre tânăra aceea ciudată; dar următoarea persoană care intră în sală şi o cercetă cu privirea sa pătrunzătoare, înainte de a descoperi ce căuta, fu noul psihanalist al Vilei Herzen, dr. Hinze.

— A, aţi şi sosit, domnule profesor, zise Hinze apropiindu-se şi acceptând invitaţia lui Schrödinger de a lua loc. Doctorul şi Frau Schwarzkopf sosesc şi ei numaidecât. Văd că aţi comandat un aperitiv, adăugă el arătând cu capul spre vinul din găletuşă.

Schrödinger scoase sticla şi umplu paharul de lângă cotul lui Hinze cu lichidul de culoarea paiului. Apoi doctorul ridică

paharul şi spuse:

— Pentru anul care vine, domnule profesor. Să sperăm că ne va aduce noroc.

Sorbiră amândoi din pahare şi rămaseră tăcuţi. Pentru Schrödinger, un om pe care faima îl ocolise până acum, viitorul părea nesigur; şi, după cum făcuse urarea Hinze, acesta părea că simte la fel. Schrödinger rupse tăcerea întrebându-l despre timpul petrecut la Zürich. Vorbiră despre localurile preferate, încercară să afle dacă au cunoştinţe comune, dar puţinele pe care le descoperiră nu reuşiră să le anime conversaţia. Legăturile de ordin profesional sau universitar erau minime, dat fiind că Hinze se învârtea în cercurile medicale, nu în cele ale fizicienilor.

— Mai mult ca sigur preferaţi aerul proaspăt de aici atmosferei de la Burghölzi, remarcă Schrödinger.

— Fără doar şi poate. Într-adevăr, spitalul mă stimula, dar mă şi epuiza. A fost nemaipomenit să lucrez sub îndrumarea profesorului Bleuler – dar, când evoluţia mea intelectuală a atins un anumit nivel, mi-am dat seama că, pentru a evolua şi mai mult, trebuie să ajung în munţi. Ca şi Nietzsche în Munţii Engadine, nu?

Schrödinger lăsă paharul jos.

— Şi aţi făcut marea descoperire?

Hinze îşi frecă mâinile oarecum jenat.

— Nu chiar. Dar cred că sunt aproape.

Cei doi se asemănau mai mult decât crezuse Schrödinger.

— Şi eu am venit aici ca să rezolv o problemă. Despre unde.

Hinze îl privi pe cât de admirativ, pe atât de nedumerit.

— Trăiască fizica! Asta strigă Nietzsche în *Ştiinţa veselă*. Deşi, poate, cu o anumită ironie.

— E clar că aveţi o mare admiraţie pentru ilustrul filosof.

În sfârşit găsiseră un subiect pe placul lui Hinze, de parcă Nietzsche ar fi fost singura lor cunoştinţă comună care îl interesa cât de cât pe doctor.

— Pasiunea mea pentru Nietzsche datează de mult timp şi nu a fost lipsită de momente tensionate, explică el cu grandilocvenţă. A început când m-am apucat să citesc *Zarathustra*, la vârsta de cincisprezece ani, curând după moartea lui Nietzsche. Ce informaţii puteau fi atât de profunde şi de teribile, mă întrebam eu, pentru ca accesul la ele să-l

scoată din minţi pe un om ca el?

— Din câte ştiu eu, Nietzsche a înnebunit din cauza sifilisului.

Hinze clătină din cap.

— Această versiune, propusă de Paul Möbius, e mult prea simplistă. Chiar înainte de criză, Nietzsche manifesta simptome care nu aveau nimic de-a face cu sifilisul terţiar. Am întâlnit cândva un psihiatru care ştia destule amănunte despre caz. El mi-a povestit despre un lucru care i s-a întâmplat lui Nietzsche când avea doar douăzeci de ani.

Hinze se lăsă pe spătarul scaunului ca şi cum ar fi vrut să spună una dintre anecdotele lui preferate.

— Era Ajunul Anului Nou şi Nietzsche – student la teologie în Bonn – stătea singur în camera lui. Visa să devină romancier sau poate compozitor. Închiriase un pian şi petrecea atât de mult timp închis în casă, cântând, încât ceilalţi studenţi îl credeau nebun. Sigur, ştim că spiritele creatoare se dezvoltă cel mai bine în izolare; aşadar, iată-l, uitându-se peste partituri, întrebându-se ce să cânte pentru el în timp ce anul se apropia de sfârşit.

Chiar în clipa aceea, Schrödinger auzi sunete de pian. Tresări, iar Hinze izbucni în râs.

— Ce coincidenţă dramatică, zise doctorul. Priviţi în spate.

Schrödinger întoarse capul şi văzu, printr-o uşă deschisă în celălalt capăt al sălii de mese, o parte dintr-un pian cu coadă, negru şi masiv ca un dric.

— Cred că e muzică de Brahms, spuse Hinze. Cântaţi la pian, domnule profesor?

Schrödinger clătină din cap.

— Soţia mea cântă şi, la un moment dat, chiar m-a convins să cumpăr un pian ca ăla, dar din cauza gălăgiei nu mă puteam concentra. Aşa că am scăpat de el.

— Curios. Mai toţi fizicienii au simţ muzical. Einstein cu vioara lui, de exemplu. Deşi cred că acesta e un atribut pe cât de ştiinţific, pe atât de specific evreilor.

— A, da, mormăi Schrödinger. E adevărat că lumea fizicienilor e plină de muzicieni amatori. Planck, din câte ştiu, făcea duet cu Joseph Joachim.

Schrödinger simţi cum se îneacă de invidie. Einstein fusese convins să plece din Zürich la îndemnul lui Planck de a se

alătura grupului de la Berlin, mult mai prestigios.

— Dar poate că ar trebui să revenim la Nietzsche, adăugă el.

— Desigur. Se uită peste partituri, întrebându-se ce să cânte. Poate Brahms? Nu. Sau... să vedem... ce-avem aici?

Pianistul din cealaltă încăpere încetase să mai cânte; dar, în timp ce Hinze ciulea urechile, începu o altă piesă, lentă şi delicată, cu tremolo şi ornamente care îl făcură pe Schrödinger să se gândească la ceva clasic.

— Puţin Bach? spuse Hinze. Nu, prietene, nu tonurile acestea. Nietzsche îşi făcu un punch fierbinte şi se hotărî să cânte Schumann. O alegere semnificativă, nu credeţi?

— Nu văd de ce ar fi.

Hinze arăta acum ca un învăţător al cărui elev nu reuşea să priceapă tabla înmulţirii.

— Păi, nu Schumann a fost cel care a murit într-un ospiciu aproape de Bonn, cu doar opt ani în urmă? Schumann, care s-a desprins de raţiune, la fel cum mai târziu a făcut şi Nietzsche?

— Mie mi se pare a fi o altă coincidenţă dramatică.

— Dramatică? repetă Hinze. Sau poate psihică? Există coincidenţe de mai multe feluri, domnule profesor. Nietzsche l-a ales pe Schumann: recviemul din *Manfred*. Gândiţi-vă la poemul lui Byron, care a stat la baza operei. Gândiţi-vă la spiritul alpin, la dimensiunea lui metaforică; la primul moment de inspiraţie, când Byron a auzit piesa *Faust* citită la Vila Diodati şi s-a apucat să scrie despre un personaj la fel de prometeic. Pentru Nietzsche, Manfred era un *Übermensch*[25]. Ca şi cum studentul ştia deja că, peste şaptesprezece ani, urcând Munţii Engadine, va avea viziunea unui alt *Übermensch*: Zarathustra. Ştia, ca şi Schumann, că va plăti pentru viziunea lui. În această unică întâmplare, consemnată în jurnalul lui, viitorul lui Nietzsche este cuprins precum notele într-o partitură.

Schrödinger nu părea convins; iar muzica ce răzbătea de alături nu făcea decât să-i accentueze iritarea, iuţindu-şi ritmul şi sunând mai tare, ca şi cum cineva ar fi fost aruncat pe scări în jos.

— Am discutat acest episod cu colegul meu, dr. Jung, continuă Hinze. Aţi auzit de el?

---

[25] Supraom, în lb. germană, (n. tr.)

— Bineînţeles. Vreo doi amici de-ai mei au fost consultaţi de el.

— Plecase de la Burghölzi cu mult înainte de a veni eu. Dar l-am cunoscut prin Clubul de Psihologie, unde am prezentat o lucrare despre Nietzsche. Întrucât şi Jung e nietzschenian, eram conştient că lucrarea va stârni controverse.

Schrödinger nu avea chef de evocări ale rivalităţilor profesionale, pe care le cunoştea prea bine din propriul domeniu de interes. Chelneriţa reveni la masa lor; trăsăturile ei de ţărăncuţă şi sânii rotunzi erau o privelişte bine-venită pentru Schrödinger. Tânăra se opri chiar lângă el şi îl întrebă pe Hinze dacă doreşte ceva. Hinze păru uşor enervat de întrerupere, dar Schrödinger, spre încântarea lui, observă că tânăra stătea atât de aproape de el, încât, numai un milimetru dacă mişca piciorul, şi-l lipea de al ei. Punându-şi palma pe coapsă, descoperi că degetul lui ateriză pe genunchiul ei, unde chelneriţa îl lăsă să stea în voie.

— Mai luăm o sticlă? propuse Schrödinger, doar pentru ca tânăra să mai rămână puţin în contact cu degetul lui.

— Doar un pahar. Mai am de lucru.

— Daa, toţi mai avem de lucru, replică Schrödinger şi îşi lăsă degetul să alunece pe coapsa chelneriţei, apoi în gol, fiindcă tânăra se îndepărtă înclinând din cap.

— Deci cunoaşteţi teoriile lui Jung? Şi controversele lui cu Freud, care iniţial l-a susţinut? Freud şi amicii lui evrei au făcut mai multe descoperiri importante; dar, deşi Freud a avut norocul să descopere legile subconştientului, şi-a dat seama că trebuie să existe şi un Mesia. Pe care credea că l-a găsit în Jung.

— Şi sunteţi de acord cu asta?

Hinze se încruntă în glumă.

— Eu cred că Jung e un fel de Ioan Botezătorul... Dar în fizică nu aveţi o situaţie similară cu Einstein? Din câte am auzit, Einstein a descoperit doar jumătate din răspuns, lăsându-i poate pe arieni să facă pasul final. O provocare destul de serioasă pentru dumneavoastră!

Schrödinger rămase tăcut.

— Dar să vă povestesc despre întrunirea de la Clubul de Psihologie unde am vorbit despre Nietzsche şi acea stranie întâmplare, când a cântat *Manfred* la pian. Jung stătea şi privea gânditor în timp ce eu explicam cum piesa aleasă de Nietzsche

anticipa, subconştient, viziunea lui de mai târziu despre Zarathustra. M-am adresat auditoriului: „Vă amintiţi de Astarte, marea dragoste a lui Manfred? În mijlocul Alpilor, Manfred o invocă – ea este sora lui Byron, cu care poetul a avut o relaţie incestuoasă”. „A, da”, a intervenit Jung cu o voce piţigăiată, trăgându-şi ochelarii de pe frunte pe nas ca să mă vadă mai bine, acum că avea ceva de spus. „În Manfred şi Astarte avem ilustrarea perfectă a principiului anima.” „Desigur”, am replicat eu. „Dar vă pot oferi o ilustrare şi mai potrivită a principiului.” Pregătisem din timp momentul acesta. I-am spus lui Jung: „Ştiţi pasajul din *Viaţa şi opiniunile lui Tristram Shandy, Gentleman* unde Sterne vorbeşte despre «cele două suflete din fiecare om – cel numit animus, iar celălalt anima»?” Tăcere deplină. Tocmai demonstrasem că Jung era un plagiator, care îşi însuşise descoperirea lui Sterne! În clipa următoare, dintr-un colţ al sălii cineva a strigat: „Extraordinar!”; dintr-un alt colţ altcineva a strigat: „Bravo!” Jung a înclinat din cap spre amândoi, apoi mi-a spus: „Dr. Hinze, nu ştiam de pasajul în chestiune şi vă sunt profund recunoscător că l-aţi descoperit. Fiindcă aici avem unul dintre cele mai edificatoare exemple ale teoriei mele despre subconştientul colectiv”. Membrii auditoriului s-au întrecut în a mă felicita; eram cel care le aducea veştile bune.

În clipa aceea, rotunjorul dr. Schwarzkopf şi eleganta lui soţie, Helga, îşi făcură apariţia în sala de mese care se umplea încet de clienţi.

— A, iată-vă! exclamă Schwarzkopf, în timp ce Hinze şi Schrödinger se ridicau ca să-i salute. Scuze pentru întârziere, e numai vina mea, şi nu, vă asigur, a dragei mele Helga.

Draga de Helga avea însă expresia unei femei lăsate să aştepte.

— A trebuit să am grijă de unul dintre pacienţi, explică Schwarzkopf.

Toţi luară loc şi făcură schimb de amabilităţi. Frau Schwarzkopf se interesă de soţia lui Schrödinger, exprimându-şi mâhnirea că nu e şi ea prezentă.

— Domnul profesor a venit aici ca să gândească, draga mea, zise Schwarzkopf. Am dreptate?

Schrödinger înclină din cap şi răsuflă din nou uşurat că amanta lui nu reuşise să vină, conform planului. Sigur, ar fi fost

bine venită aici, la masă, iar relaţia ei cu Schrödinger nu ar fi dat naştere la niciun comentariu. Dar, după ce uitase cartea cu scrisoarea de dragoste în ea, Schrödinger era bucuros că e singur.

— Deci doar noi patru, spuse Schwarzkopf. Dr. Hinze, am impresia că dumneavoastră, jungienii, vedeţi un semn bun în acest număr!

Hinze înălţă din umeri, iar Schrödinger spuse că tocmai discutau despre psihologie.

— În cazul acesta, vă rog să continuaţi, interveni Frau Schwarzkopf.

Decolteul ei amplu devenise deja un obiect de interes pentru Schrödinger când Hinze reluă povestea, ajungând în cele din urmă la momentul în care fusese întrerupt.

— Descoperind ideea lui Jung într-o carte mai veche, validam o altă idee de-a lui, şi mai importantă, anume că amintirile unui individ sunt împărtăşite, inconştient, de ceilalţi.

— Dar asta nu e ceva nou, remarcă Schwarzkopf.

— De acord, întări Schrödinger. În facultate am studiat pe îndelete teoria mnemonică a lui Semon, care susţine ceva asemănător.

Schrödinger îşi mută privirea de la sânii lui Frau Schwarzkopf la faţa ei şi îi spuse, scuzându-se:

— Poate că n-ar trebui să filosofam prea mult, poate nu toată lumea e interesată de aşa ceva.

— Dimpotrivă, replică ea. Cred că cel mai mare privilegiu al existenţei noastre aici este că ne dedicăm pe de-a-ntregul – bărbaţi şi femei în aceeaşi măsură – chestiunilor spirituale.

— Cum doreşti, draga mea, spuse Schwarzkopf şi izbucni în râs. Dar, în timp ce ne cultivăm spiritul, să nu ne neglijăm trupul. Sau trupul celuilalt!

Schwarzkopf se plesni peste coapsă şi îi făcu bărbăteşte cu ochiul lui Schrödinger, fapt care îi confirmă celui din urmă că Schwarzkopf şi soţia lui nu mai aveau o relaţie fizică. Schrödinger îşi dădea seama că Frau Schwarzkopf era mai cultivată decât soţul ei; căci, în ciuda impresionantelor recomandări primite de la Berlin, Schwarzkopf era, după părerea lui Schrödinger, un pic mai răsărit decât un veterinar sau un chirurg militar care urcase în grad datorită penuriei de medici, decimaţi în bătăliile deceniului precedent. Frau Schwarzkopf era

cea care umpluse biblioteca, achiziţionase instrumentele muzicale şi împodobise pereţii cu tablouri moştenite de la bunicul ei. Până şi vila, probabil, era cadoul făcut de familie jovialului şi inofensivului ei soţ.

Chelneriţa reveni şi din nou se opri lângă Schrödinger, în timp ce Schwarzkopf îi confirma comanda deja făcută. Din nou degetele lui Schrödinger se întinseră, precum coarnele unui melc, până li se permiseră să pipăie un cerc mic, enigmatic, de pe piciorul chelneriţei, înainte ca aceasta să se îndepărteze.

— Şi acum, domnule profesor, să vă propun câteva trasee pe care ar trebui să le încercaţi, zise Schwarzkopf.

— Dragul meu, ai întrerupt povestea doctorului Hinze, îi aminti Frau Schwarzkopf. Sunt sigur că domnul profesor este la fel de nerăbdător ca şi mine să audă cum se termină.

După aceste cuvinte mustrătoare, femeia îl invită pe dr. Hinze să continue.

— Aşadar, mă aflam la Clubul de Psihologie şi vorbeam despre cum a cântat Nietzsche la pian în Ajun de Anul Nou.

— Apropo, spuse Schwarzkopf, nu credeţi că ar trebui să cerem ceva mai pianissimo în sala de alături?

Contrapunctul învolburat din sala alăturată îi amorţise simţul auzului atât de mult lui Schrödinger, încât acesta aproape că nu-l mai auzea, precum tunurile de pe frontul italian, când lupta acolo. Schwarzkopf, însă, se ridică şi porni cu paşi apăsaţi într-acolo, gestul lui fiind total ignorat de Frau Schwarzkopf, care preferă să cerceteze tacâmurile de pe masă în timp ce Schrödinger se holba la colierul scump care îi împodobea pieptul. Pentru cine şi-l pusese, se întrebă el? Oare traiul într-un hotel pentru condamnaţi nu era cel mai detestabil pentru o femeie frumoasă şi inteligentă?

Nu se mai auzea pianul; se auzea, vag, doar schimbul de cuvinte. Vocea lui Schwarzkopf suna ca un mârâit de câine, singura replică fiind o clapă apăsată cu putere de către pianist, care probabil că plecase furios. Schwarzkopf reveni.

— Muzica îşi are rostul ei, le spuse el celor de la masă. Dar nu şi atunci când oamenii încearcă să poarte o discuţie serioasă. Şi de ce trebuia să fie diabolicul de Bach? Dacă ar fi fost ceva mai frumos, n-aş fi avut nimic împotrivă. Scuză-mă, Otto, promit să nu te mai întrerup. Sunt sigur că Helga nu va mai îngădui aşa ceva până nu termini povestea.

Hinze îşi reluă povestea.

— Nietzsche, un student singuratic, cânta la pian o piesă care evoca o legătură incestuoasă. Manfred, invocând cele mai aprige forţe ale naturii, nu voia nici putere, nici nemurire, doar sublimul dar al uitării. Nietzsche s-a ridicat de la pian şi s-a aşezat pe canapea. Nu-şi putea lua gândul de la ultimele lui eşecuri: romanul pe care nu-l putea termina, compoziţiile muzicale pe care le improviza atât de uşor, dar pe care nu le putea reţine. Apoi a ridicat privirea spre patul lui. Şi acolo era cineva!

Schwarzkopf tresări.

— Cineva în patul lui Nietzsche? Cine naiba era?

— Un bărbat, aşa a scris Nietzsche în jurnalul lui; un bărbat care gâfâia şi gemea, un necunoscut, dar pe care Nietzsche îl vedea acolo, cu ochii lui.

— Tânărul probabil că făcuse exces de brandy şi de trabucuri, remarcă Schwarzkopf.

— Acel om suferind, cu faţa lividă, era înconjurat de umbre care îi murmurau ceva nedesluşit, din toate direcţiile, în ultimele lui clipe de viaţă, continuă Hinze. Apoi, dintr-odată, toată acea viziune a dispărut. Aceasta, prieteni, e halucinaţia pe care tânărul Nietzsche a consemnat-o în jurnalul său. Cum oare s-o interpretăm, m-am adresat eu lui Jung şi celorlalţi?

Frau Schwarzkopf urmărise fascinată povestea, cu mâinile împreunate sub bărbia ei uşor ascuţită.

— Şi ce-a răspuns Jung? întrebă ea.

— Nimic despre trabucuri, probabil, mormăi soţul ei.

— Jung a rămas gânditor, apoi a spus că tocmai conflictul cu sora lui, care, spre sfârşitul vieţii, a avut grijă de el şi a devenit executorul lui literar, l-a făcut să cânte *Manfred*. Ca să se împace cu această anima, Nietzsche şi-a descoperit mai târziu – în timp ce se preumbla prin Munţii Engadine – propria umbră, Zarathustra. „Bine, bine, dar cum putea fi deja prezent acest destin când Nietzsche a avut viziunea? Şi cine era muribundul?” l-am întrebat eu pe Jung. „Era Manfred”, a răspuns Jung. Am auzit cum îşi trag răsuflarea câţiva dintre susţinătorii lui Jung, care poate ar fi ajuns la altă concluzie dacă ar fi fost lăsaţi să gândească singuri, Jung, însă, a spus că e destul de familiarizat cu genul de întâmplări paranormale la care fusese martor Nietzsche. Cu câţiva ani înainte, Jung însuşi avusese mai

multe viziuni, despre care scrisese pe larg. Copiii lui vedeau în mod regulat fantome în casa lor; iar Jung avea o fantomă-călăuză, pe nume Philemon, cu aripi de pescăruş şi un picior strâmb.

— Aripi de pescăruş? şopti Frau Schwarzkopf, evident fascinată.

Acum stătea şi mai aplecată spre Hinze.

— Nu cred că mi-ar plăcea să-l întâlnesc pe Philemon ăsta! exclamă dr. Schwarzkopf şi izbucni în râs.

— Jung mi-a spus că şi-a consemnat conversaţiile cu Philemon în mai multe caiete, continuă Hinze. Şi că o dată, după ce a pictat spiritul-pescăruş, a ieşit la o plimbare – şi ce credeţi că a găsit? Un pescăruş mort. După cum probabil că ştiţi, domnule profesor, pescăruşii sunt o raritate în jurul oraşului Zürich, deci iată o coincidenţă care nu putea fi de natură melodramatică sau psihică. De unde apăruse pasărea aceea? După ce Jung ne-a povestit despre pescăruşul mort, prietenii lui au încercat să-i găsească loc în ceea ce i se întâmplase lui Nietzsche. Cineva a amintit că Byron avea un picior strâmb, ca şi Philemon, dar ceilalţi l-au pus la punct imediat, spunându-i că remarca lui era irelevantă. Muribundul lui Nietzsche, au conchis ei, apăruse din sentimentul de vină pe care Nietzsche îl avea faţă de sora lui, pe care o iubea şi o ura în aceeaşi măsură.

Chelneriţa şi un coleg de-al ei aduseră o nouă sticlă de vin şi o supă de sparanghel pe care cei doi o mâncară discret în timp ce Hinze vorbea înainte, acum mai ales pentru auzul lui Frau Schwarzkopf care, cu buzele uşor depărtate, parcă ar fi aşteptat un sărut.

— Jung crede că întreaga conştiinţă umană are o bază colectivă, explică Hinze. De exemplu, începând să deseneze figuri la întâmplare, ca parte din propria terapie, pe hârtie i-a apărut mandala orientală. În filosofia indiană, subconştientul colectiv este brahman.

— Ştim asta de la Schopenhauer, zise Schrödinger.

— Desigur, replică Hinze. E un fir care străbate întreaga filosofie a Volk[26]-ului german începând cu Kant. Există o lume a fenomenelor non-cognoscibile şi una care e cognoscibilă; lumea noumenală, transcendentală, a „lucrului în sine”. Acolo găsim ceea ce pentru Fichte era „sinele”, pentru Schelling, „natura”,

[26] Popor, în lb. germană.

iar pentru Hegel, „spiritul”. E ceea ce Schopenhauer numea „voinţă”, iar Nietzsche, „setea de putere”. E ceea ce filosofii vedici numeau „brahman”, iar Jung numeşte acum „subconştientul colectiv”. E ceea ce eu numesc „mintea universală”.

Dr. Schwarzkopf înălţă din sprâncene. Deja îl lăsase pe Hinze să vorbească prea mult; dar spre amuzamentul celorlalţi, chiar pe seama lui Hinze, întrucât psihanalistul începea să arate până unde îi mergea ambiţia, despre care dr. Schwarzkopf nu-şi dăduse seama în momentul în care tânărul lui coleg solicitase să lucreze cu el. De fapt, Hinze obţinuse slujba doar la recomandarea lui Frau Schwarzkopf. A asculta predica lui Hinze în timp ce sorbeau supa de sparanghel, gândi Schwarzkopf, era cam acelaşi lucru cu a asculta zdrăngăneala la pianul, mut acum, din sala alăturată. Povestea lui Hinze avea însă muzica ei, cu o logică proprie, cu o semnificaţie proprie, şi, în primul rând, cu o tonalitate lină, captivantă, precum valsurile lui Brahms, pe care Schwarzkopf le aprecia atât de mult după o zi de muncă intensă.

— Imediat după ce a avut acea viziune, Nietzsche a încercat s-o interpreteze. Muribundul de pe patul lui, a conchis el, era anul pe sfârşite. Personificarea timpului. Un mesaj adresat lui Nietzsche ca să nu-şi mai irosească energia şi să-şi trăiască viaţa în mod creator.

Frau Schwarzkopf înclină din cap.

— Mda... Să-şi trăiască viaţa în mod creator. Frumos mesaj – Nietzsche a avut mare noroc să-l primească atât de devreme şi atât de clar.

— Sunt sigur că, din când în când, toţi am putea beneficia de pe urma unor asemenea coşmaruri, remarcă Schwarzkopf, terminându-şi supa.

— Potrivit lui Jung, viziunea lui Nietzsche ilustrează procesul de individuaţie – un termen pe care Jung sigur l-a luat de la Nietzsche, zise Hinze. Pentru cei mai mulţi dintre oameni, criza vieţii intervine când au trecut de treizeci sau patruzeci de ani; la Nietzsche a fost neobişnuit de prematură.

Frau Schwarzkopf spuse cu un zâmbet jucăuş:

— Cu alte cuvinte, credeţi că noi, cei de-aici, ne aflăm în plină criză?

Soţul ei o bătu uşor pe braţ.

— Draga mea, te asigur că am renunţat de mult la prostiile astea. Sondarea sufletului e treaba tinerilor, când nu au alte griji pe cap – serviciu, copii sau afaceri.

Ceilalţi trei rămaseră tăcuţi. Apoi Hinze spuse:

— I-am oferit lui Jung o altă interpretare. Cum se face că un om pictează un pescăruş şi, când iese în oraş, găseşte unul? Cum se face că noi stăm aici şi vorbim despre muzica de pian şi în sala alăturată pianul se trezeşte brusc la viaţă?

— Asta s-a întâmplat înainte să ajungem noi aici? întrebă Frau Schwarzkopf.

— Mai mult ca sigur, răspunse Hinze. A fost doar o coincidenţă? Sau e vorba de o semnificaţie mai profundă, de o explicaţie transcendentală? Eu aşa cred, şi poate fi găsită în doctrina lui Nietzsche despre eterna reîntoarcere. Nietzsche spunea că, întrucât suntem destinaţi să ne repetăm viaţa la nesfârşit, trebuie să ne împăcăm cu soarta şi să trăim fără teamă. Specia noastră nu e cu mult superioară maimuţelor din care ne tragem; dar va apărea o nouă specie – *Übermensch* – pentru care eterna reîntoarcere nu are loc pentru niciun fel de spaimă. Nietzsche vorbeşte despre un păstor tânăr, întins pe jos, în timp ce coada neagră a unui şarpe îi iese din gură...

— Ce imagine scârboasă! exclamă Schwarzkopf.

Frau Schwarzkopf, dimpotrivă, observă Schrödinger, părea fascinată.

— Zarathustra întâlneşte un băiat aflat la ananghie şi îi spune: muşcă şarpele de cap! continuă Hinze. Ia-ţi soarta în mâini, învinge-ţi spaima, aşa vei învinge şi moartea. Căci, într-adevăr, nu există moarte; doar ciclul existenţei repetat la nesfârşit.

— Chiar credeţi, dr. Hinze, că noi, cei patru, am stat la masa asta de nenumărate ori în trecut şi că vom sta şi în viitor, la nesfârşit? întrebă Frau Schwarzkopf.

— Da, doamnă.

— Adică restul serii s-a petrecut deja şi nu putem schimba felul în care se va încheia?

— Corect. Nietzsche a demonstrat acest lucru folosind – sper să nu greşesc, domnule profesor – argumente temeinice din fizică.

Schrödinger înclină încet din cap.

— Adevărat, colegul meu, profesorul Zermelo, a sprijinit

într-o oarecare măsură ideea lui Nietzsche potrivit căreia universul se repetă.

Frau Schwarzkopf avea privirea visătoare a cuiva sedus de o idee – mai bine zis de gândul de a fi sedus. Descoperise, în cuvintele lui Hinze, răzbunarea metafizică a propriei sale existenţe terne, frustrate. Dacă, la noapte, va fi posedată de un bărbat, aşa ceva se va întâmpla doar fiindcă respectivul a posedat-o de nenumărate ori până acum şi o va poseda din nou; gândul o făcea să se simtă uşoară ca o pană, pântecele şi sânii îi deveniseră imponderabili, ca şi cum ar fi plutit într-un bazin cu apă caldă. Apoi, de parcă un nor cenuşiu ar fi ascuns brusc lumina soarelui, spuse:

— Dar, dacă ideea se susţine, tot ce facem noi nu e absurd şi fără noimă? Dacă totul e sortit să se repete, noi suntem doar nişte personaje într-o poveste, departe de a fi adevărată.

— Otto, din ceea ce ne-ai spus aici, e clar că marii filosofi ai lumii au petrecut mult timp repetându-şi reciproc ideile, dându-le o altă formă, interveni Schwarzkopf. Personal, eu zic: la naiba cu filosofia. Daţi-mi o puşcă încărcată şi o dimineaţă senină, frumoasă, prielnică vânătorii!

Schwarzkopf izbucni în râs şi, în timp ce chelnerul şi chelneriţa strângeau masa, reveni la chestiunea mult mai interesantă a cărărilor montane din vecinătatea Vilei Herzen.

— Acum însă e prea multă zăpadă, zise el, după ce înşirui câteva mai accesibile pe care Schrödinger le ştia deja de la vizitele precedente. Dar preferata mea în timpul verii e cea lungă, prin trecătoarea spre Davos. Am mers cu Helga pe acolo de mai multe ori. Draga mea, ţi-aduci aminte ultima oară, când am stat la amicul meu Behrens? Cât să fie de-atunci?

Frau Schwarzkopf începu să calculeze pornind de la mai multe repere temporale care se pare că nu existau în peisajul mental al soţului ei. Cu ajutorul unei cărări şerpuite care o duse dincolo de bolile din copilărie sau şcolile schimbate, ca şi prin câteva etape ale construcţiei vilei, ajunse la treisprezece ani.

— Dumnezeule! Atâta timp? exclamă dr. Schwarzkopf ca unul care e surprins de propria imagine reflectată, de parcă întâmplările banale ale existenţei lui îi erau accesibile numai în clipele de revelaţie, încărcate de emoţie. Cum mai zboară timpul aici! Mda, am stat la Behrens, care are un sanatoriu în Davos, foarte bine utilat. Ţi-aduci aminte, dragă, de evreica aia cu care

te-ai împrietenit? Cum o chema?

Frau Schwarzkopf era tot cu gândul la filosofia reîntoarcerii pomenită de Hinze. Poate că va merge din nou prin trecătoarea aceea, peste milioane de ani, văzând aceleaşi piscuri nesfârşite, aceleaşi genţiane mlădiindu-se în bătaia vântului.

— Şi de soţul ei, continuă Schwarzkopf. Care zicea că e scriitor. Oare ce s-o fi ales de el?

Chelnerul le aduse friptura şi o tăie cu agilitate; un tânăr cu privirea lunecoasă, constată Schrödinger, pe care unele femei o găsesc irezistibilă. Frau Schwarzkopf, care nu ascultase deloc ce spunea soţul ei, îl întrebă brusc pe dr. Hinze:

— Cum explică existenţa recurentă povestea pescăruşului sau a muribundului?

Schwarzkopf se arătă iritat, dar nu zise nimic, urmărind felul în care chelnerul îşi servea clienţii.

— Dacă viitorul, după cum afirmă Nietzsche, s-a întâmplat deja în trecutul îndepărtat, atunci, în împrejurări excepţionale, ni l-am putea aminti, răspunse Hinze. Jung a desenat o fantomă cu aripi de pescăruş fiindcă şi-a amintit de pasărea moartă pe care trebuia s-o găsească. Niciuna dintre cele două fapte – desenul sau descoperirea păsării – nu o precede pe cealaltă fiindcă amândouă au loc simultan, de nenumărate ori. Trecutul depinde la fel de mult de viitor pe cât viitorul e cauzat de trecut.

Dr. Schwarzkopf, care îi arăta chelnerului unde să pună legumele, exclamă:

— Otto, asta-i o prostie, zău aşa! Unde sunt dovezile care vin în sprijinul teoriei tale? Unde sunt datele? Ştiinţa are nevoie de fapte, dragul meu coleg, nu de speculaţii mistice.

Schrödinger – care o mare parte din conversaţie fusese absorbit de propriile gânduri ştiinţifice – zise:

— De fapt, afirmaţiile domnului doctor au o anumită bază în fizică. Destul de recent am participat la o conferinţă a profesorului Sommerfeld în care acesta a evidenţiat un lucru foarte interesant. Când un atom emite lumină, o face fiindcă un electron aflat pe orbita lui a căzut de la un nivel energetic mai mare la unul mai mic. Dar nivelurile energetice sunt cuantice – adică valorile lor alcătuiesc un şir discret care nu permite etape intermediare. Aşadar, atunci când un electron cade de la un nivel la următorul, trebuie să-şi atingă destinaţia instantaneu, ştiind, într-un fel, „din timp”, unde va ajunge. Nu e ca şi cum ai

cădea pe fereastră; mai degrabă e ca şi cum ai lua un lift extrem de rapid între două etaje. Evident, procesul de radiaţie presupune un tip de cauzalitate diferit de cel cu care suntem noi obişnuiţi – unul în care prezentul este dictat de viitor. Sommerfeld o numeşte „cauzalitate teleologică”, iar povestea dumneavoastră despre pescăruş, domnule doctor Hinze, ar putea oferi – în opinia mea – dovezile necesare la o scară macroscopică.

Hinze păru în acelaşi timp încântat şi lezat de ceea ce reprezentau o confirmare şi un precedent ale teoriei pe care spera să şi-o atribuie. Dr. Schwarzkopf, disecând bucata de carne din farfurie şi găsind-o gustoasă, se arătă sceptic.

— Adică fizicienii noştri vor deveni şi mistici? Acesta să fie rezultatul măreţei tradiţii intelectuale a vorbitorilor de limba germană? Mie mi se pare o nebunie.

Hinze, care avusese timp să hotărască ce să răspundă, zise:

— Mie mi se pare încurajator că felul în care se comportă atomii imită, într-un fel, evoluţia minţii universale; dar, domnule profesor, vă asigur că teoria mea se bazează pe fapte şi mai solide. Căci am reuşit să demonstrez, în mod incontestabil, că anumiţi indivizi au o percepţie atât a trecutului, cât şi a viitorului pe care nicio noţiune clasică despre timp şi spaţiu nu o poate explica.

— A, vorbim despre Fata Invizibilă, nu? interveni Schwarzkopf.

— Fata Invizibilă? repetă Schrödinger. Mi se pare interesant. Cine e?

— A, e o poveste foarte frumoasă, replică Schwarzkopf, dându-şi ironic ochii peste cap. Un mister şi o mare problemă. Acum câteva luni, cazul ei ne-a fost adus la cunoştinţă de un învăţător dintr-un alt sat, nu departe de aici. Fata a apărut în pragul casei lui, epuizată, de parcă ar fi făcut drum lung, şi fără să ştie unde se află, unde merge sau de unde vine.

— Adică era amnezică? întrebă Schrödinger.

— Cazul e mult mai subtil, răspunse Hinze. Tânăra – Clara, aşa-i spun eu, deşi dr. Schwarzkopf şi alţii din acest stabiliment preferă porecla anostă pe care tocmai aţi auzit-o – se pare că îşi respingea cu disperare propria identitate.

— Între timp, tânăra e internată aici, pe cheltuiala noastră, interveni Schwarzkopf adresându-i-se lui Schrödinger.

— Putem învăţa atât de multe lucruri de la ea! exclamă Hinze. Cazul Clarei, dacă reuşim să-i dăm de cap, ar putea face celebră Vila Herzen!

Dr. Schwarzkopf clătină din cap.

— Mda, celebritate. Ştii, Otto, după părerea mea, unii bărbaţi vorbesc despre celebritate aşa cum multe femei vorbesc despre dragoste. În ambele cazuri e vorba despre un vis imposibil. Tu crezi că Fata Invizibilă te va ajuta să-ţi faci un nume, nu? Mult noroc îţi doresc. Dar nu uita cât mă costă experimentul ăsta.

Schwarzkopf înghiţi o bucăţică de carne şi luă o gură de vin. Frau Schwarzkopf îl privea cu ranchiună, evident afectată de remarca lui despre dragoste; într-un târziu dr. Schwarzkopf sesiză tăcerea dezaprobatoare care se lăsase în jurul lui.

— Sper că nu dezaprobaţi ce v-am spus adineauri! zise el pătimaş. A, sigur, când eram mult mai tânăr, visam şi eu să devin faimos. Dar uitaţi-vă ce viaţă fericită duc eu aici! De ce să tânjesc după altceva? De ce să râvnesc la admiraţia unor necunoscuţi? Acesta e, la urma urmei, visul celebrităţii, ca şi al dragostei: dorinţa puerilă de a fi admirat de departe şi de a fi „apreciat”. Domnule profesor, sunt sigur că aţi observat acest fenomen la colegii dumneavoastră mai tineri, noi în profesie, care îşi închipuie că vor fi următorul Einstein. Şi nu mă îndoiesc că le spuneţi, mai pe şleau sau mai pe ocolite, că puţină maturitate le va deschide ochii asupra absurdităţii ambiţiilor lor.

Schrödinger înclină din cap, fără să spună nimic, fapt care îl făcu pe Schwarzkopf să insiste asupra unui subiect pe care fizicianul îl găsea dezgustător.

— Acelaşi lucru l-am observat şi la scriitorul ăla din Davos. Mi-am amintit, soţia lui, evreica, se numea Katia: ea era internată acolo, iar soţul o vizita. Cum îl chema oare?

— Thomas, îi aminti Frau Schwarzkopf.

— Aşa e, Thomas. Hm, ambiţii nemăsurate? Individul ăla era convins că are toate atributele unui autor de bestselleruri – şi ce argumente avea? Niciunul. Niciun fel de studii, nicio pregătire. Iar cărţile lui nu avuseseră niciun impact. Spunea că scrisese un roman masiv, despre o familie din nordul Germaniei – cred că tipul era din Lübeck sau dintr-un alt oraş de provincie. A, bineînţeles, romanul lui era o capodoperă. N-a spus-o direct, dar era clar că asta credea; a auzit vreunul dintre noi despre

romanul lui? Nu. Nici măcar nu-mi aduc aminte titlul – nu era deloc uşor de memorat. E şi asta o problemă, nu?

Niciunul dintre comesenii lui Schwarzkopf nu dorea neapărat să audă această poveste despre eşecul cuiva, atât de tipică, atât de familiară şi, în consecinţă, atât de deprimantă. Frau Schwarzkopf ar fi preferat să se gândească mai mult la Katia, care nu-i displăcuse, simţind că mariajul acelei femei bogate, cu multe calităţi, era lipsit de dragoste ca şi al ei. Schrödinger voia să afle mai multe despre Fata Invizibilă; iar cititorul poate că şi-ar dori acelaşi lucru, aţâţat de povestea ei mereu întreruptă, care, din fericire, a fost reluată de dr. Hinze, datorită unei progresii logice fireşti care va fi lămurită la momentul potrivit. Mai întâi însă trebuie să-l lăsăm pe dr. Schwarzkopf să-şi termine anecdota; de asemenea, trebuie să-l lăsăm pe chelnerul cu părul dat cu briantină să se aplece peste umărul profesorului Schrödinger ca să-i umple paharul; şi trebuie s-o lăsăm pe chelneriţa durdulie, cu trăsături comune, să scruteze faţa frumoasă şi palidă a lui Frau Schwarzkopf în aşteptarea unor noi instrucţiuni, având doar confirmarea apatiei care stă la baza filosofiei lui Schwarzkopf: o apatie care, uneori, poate copleşi naţiuni întregi.

— Mi-a spus scriitorul ăla că, dacă editura i-ar fi făcut primului său roman reclama cuvenită, cartea ar fi avut cu siguranţă un succes enorm, continuă dr. Schwarzkopf râzând. Înţelegeţi dumneavoastră? Vina îi aparţinea editurii sau publicului. Nu autorului sau cărţii!

Dr. Schwarzkopf bătu cu palma în masă, jovial.

— De câte ori am auzit câte un musafir tânăr, ieşit la vânătoare cu noi, care habar nu avea cum să ţină puşca, lamentându-se că i s-a blocat cătarea, că arma nu e pe măsura lui sau naiba mai ştie ce! Nu e unul care să recunoască faptul că habar n-are cum se trage! La fel şi cu scriitorul ăla. Dacă editura i-ar fi trimis cartea unor critici pricepuţi, dacă editura ar fi scos o ediţie mai ieftină, într-un singur volum, cartea ar fi devenit un bestseller, iar numele autorului ar fi ajuns pe buzele tuturor. Istoria ar fi fost cu totul alta – şi asta din cauza greşelilor altora!

Schwarzkopf râse din nou sănătos, evident amuzat de eşecul scriitorului.

— Cine ştie, poate că recunoaşterea va veni, totuşi, spuse Hinze. Unii artişti îşi găsesc admiratori cu mult după moartea

lor.

— Aiureli romantice! replică Schwarzkopf. Domnule profesor, a existat vreun fizician care să devină faimos postum?

Lui Schrödinger îi veniră în minte doar câţiva greci geniali precum Democrit şi Aristarh, care oricum nu erau nişte necunoscuţi când au propus teoriile despre atomi şi geocentrism.

— Uneori omul de ştiinţă găseşte o idee corectă despre natură care e validată mult mai târziu. Dar, în privinţa gloriei, sunt de acord cu dr. Schwarzkopf. Dacă un om nu devine celebru în timpul vieţii, trebuie să se împace cu gândul uitării.

Frau Schwarzkopf căscă, acoperindu-şi gura cu mâna ei delicată. După întâlnirea cu scriitorul din Davos, încercase să-i găsească romanul, drept care intrase într-o librărie. Cartea nu era nicăieri, iar librarul nici nu auzise de ea. Sigur, i-o putea comanda, dacă doamna ţinea neapărat s-o citească; ea, însă, refuzase şi părăsise librăria uitând cu totul despre Thomas şi Katia, până în acest moment. Evident, cei treisprezece ani care trecuseră de atunci nu-i ajutaseră cu nimic cariera literară.

— Fanfaronul ăla mi-a spus tot ce se poate spune despre amărâtul lui de roman, zise Schwarzkopf. Iar eu i-am replicat: Dacă vrei o poveste ca lumea, de ce nu scrii despre un sanatoriu? În locuri ca astea întâlneşti tot felul de oameni, crede-mă. Insul mi-a spus că pe el îl interesează mai mult ideile decât intrigile; de înţeles, dacă n-a auzit nimeni despre el. Zicea că vrea să scrie ceva pornind de la Goethe – ca să vezi ce ambiţii avea! Dar s-ar putea să fi acceptat sugestia mea cu sanatoriul şi acum eu şi Helga să apărem în vreo carte a lui pe care n-o poate vinde nimeni. Iar motivul, după el, e că nu a avut parte de reclamă suficientă, de cronici suficiente şi de o ediţie într-un singur volum. Dar să presupunem că ar fi avut dreptate, prieteni. Să presupunem că primul lui roman ar fi fost bestsellerul pe care şi l-ar fi dorit el. Unde ar fi acum? Probabil că ar ţine conferinţe peste tot. Ar scrie articole la ziare. Ar fi întrebat ce crede despre societate, cultură, politică. Ar câştiga premii, le-ar înmâna, s-ar îndopa la banchete. Ar fi tratat ca şi cum chiar ar şti ceva, când de fapt e doar un amărât de povestitor!

Schwarzkopf îşi dădu capul pe spate şi izbucni în hohote de râs cu atâta poftă, încât mai să se înece cu o bucăţică de carne

care îi rămăsese în gâtul udat cu vin din belşug.

— Ceea ce nu face decât să demonstreze că totul se reduce la întâmplare, remarcă Schrödinger. Dar, când mă gândesc la Boltzmann, la Maxwell sau Newton – sau, bineînţeles, la Einstein –, mi se pare de neconceput ca nişte chestii minore precum reclama sau ediţiile de buzunar să aibă vreo legătură cu succesul teoriilor lor. Pe de altă parte, recunosc faptul că au existat şi întâmplări care au avut un cuvânt de spus. Mărul lui Newton este, neîndoielnic, la fel de apocrif ca şi poveştile pe care Einstein le spune presei despre revelaţii care, de fapt, au fost rezultatul unei meditaţii profunde întinse pe mai mulţi ani. Şi totuşi, istoria secretă a gândurilor cuiva – o poveste a unor observaţii fortuite, speculaţii făcute într-o doară şi nenumărate impasuri – ar fi, sunt sigur, o trecere în revistă mult mai exactă decât legendele mult prea eroice care ni se servesc în mod invariabil.

— Tocmai asta am şi încercat să explic celor de la Clubul de Psihologie, zise Hinze cu un entuziasm renăscut, în timp ce chelnerul şi chelneriţa luau ultimele farfurii de pe masă. Istoria depinde de întâmplare şi coincidenţă. Întrebarea e dacă astfel de lucruri sunt tot atât de aleatorii precum par. Sau dezvăluie necesitatea eternei reîntoarceri? Asta încerc eu să aflu, cu ajutorul Clarei.

— Da, spuse Schwarzkopf întorcându-se spre Schrödinger. Şi ca să facă această descoperire de ordin filosofic trebuie s-o ţină pe sărmana fată numai cu ouă crude şi lapte!

Schrödinger ghicise deja că femeia pe care o văzuse mai devreme era Clara. Aerul ei absent nu putea fi caracteristic decât unei persoane care pierduse contactul cu propria identitate; o femeie care uitase cum să fie ea însăşi.

— Dar de ce ouă crude? întrebă el.

Hinze, ştergându-şi buzele unsuroase, răspunse:

— Pentru noi toţi, regimul alimentar are o dimensiune nutritivă şi una simbolică. Ne-am putea hrăni la fel de uşor cu râme sau cu muşte; dar n-o facem. Ne alegem un regim alimentar care ne confirmă poziţia în ierarhia naturii. În cazul Clarei, ca să-i refac psihicul, încerc să recapitulez filogenia prin ontogenie. Cu alte cuvinte, Clara trebuie să recapete memoria întregii specii umane. Acum se află în faza oral-pastorală, a mâncării crude, şi se hrăneşte în primul rând cu ouă, lapte de

capră şi puţină salată.

— Vorbeşte? întrebă Schrödinger.

— A, da, răspunse Hinze. Exact ca un adult. Ceea ce, desigur, îi complică evoluţia, motiv pentru care, ca parte din terapie, are voie să vorbească numai în şedinţele pe care le are cu mine. Altfel nu trebuie să comunice nici măcar prin semne. Trebuie să o tratăm cu cea mai mare atenţie. Curând va avea voie ca, în timpul meselor, să îngâne ceva – faza prelingvistică.

Schrödinger era îngrozit de ce aude. Clara era jucăria lui Hinze, într-un joc care nu făcea decât să accentueze senzaţia de ireal pe care o degaja Vila Herzen; o senzaţie care, în alte privinţe, reprezenta principala atracţie a vilei. Gândul la femeia cu mintea rătăcită şi la ouăle ei crude îi întoarse stomacul pe dos. Se ridică în picioare.

— Vă rog să mă scuzaţi câteva clipe, zise el, înclinându-se politicos spre gazdă, şi se îndreptă spre uşa care dădea în bucătărie, ştiind că dincolo de ea era o toaletă.

Într-adevăr, avea nevoie de un moment de respiro, ca să mai scape de teoriile lui Hinze, de veselia şi grosolănia lui Schwarzkopf şi de indolenţa visătoare a lui Frau Schwarzkopf, care îl deranjau mai mult decât indigestia. Simţea cum îi circulă vinul prin vene şi brusc se gândi să arunce o privire în bucătărie ca s-o întrebe pe chelneriţă unde e toaleta, deşi nu avea nevoie de lămuririle ei. Poate că o găsea singură acolo. Apoi, intrând în vorbă cu tânăra al cărei picior îl gâdilase, putea vedea dacă merită să insiste. Faptul că nu arăta cine ştie ce îl făcea şi mai încrezător, drept care, când ieşi din sala de mese, o luă spre dreapta şi dădu de o uşă batantă, întredeschisă.

Privind prin deschizătură, văzu un perete acoperit cu faianţă, o chiuvetă mare, din piatră, şi un suport cu farfurii puse la uscat. Dintr-o altă parte, ascunsă, a încăperii, auzi chicotele unei fete. Uşa parţial deschisă nu-l lăsa să vadă prea mult; dar spaţiul din jurul balamalei era îndeajuns de mare pentru ca Schrödinger să-şi facă o idee despre ce se ascundea acolo. Aşa îi văzu pe chelner şi pe chelneriţă lipiţi de perete şi înconjuraţi de oale din cupru şi alte ustensile culinare, prinşi într-o îmbrăţişare pasională.

Flăcăul şmecheraş, dat cu briantină, frământa sânul stâng al tinerei ca pe aluat. Cu cealaltă mână îi desfăcuse nasturii îndeajuns ca să-i scoată partea de sus a rochiei, ajutat şi de

tânără care îşi trase repede mâinile din mâneci şi, mişcând din fund, îl lăsă să-i scoată şi camizolul până când un sân mare, alb, sări în palma lui ca un somon; chelnerul îl mângâie şi îl ciupi până când sfârcul cafeniu se mări şi se întări sub privirea fascinată a lui Schrödinger. Apoi alte degete îi pătrunseră tinerei între picioare, în timp ce limbile celor doi se căutau cu lăcomia vitelor ieşite la păscut.

Iată, îşi zise Schrödinger, lumea de dincolo de suprafaţa iluzorie. Degetele acelea pătate de dragoste preparau şi serveau mâncarea celor din sala de mese. Saliva amestecată a celor doi, secreţiile vaginale, mucii şterşi în fugă şi sperma acestei perechi tinere înnobilau farfuriile tuturor pacienţilor lui Schwarzkopf, care mureau încet, care priveau peste piscurile acoperite de zăpadă, care se gândeau la familiile şi speranţele lăsate în urmă şi se consolau, ca şi Frau Schwarzkopf, cu credinţa deşartă că acum aveau parte de o viaţă mai pură, a viziunilor măreţe şi a abstracţiunilor mentale.

Chelnerul o împingea pe tânără în perete, iar fesele ei goale se loveau ritmic în liftul care aştepta următoarea comandă de la bucătarii de dedesubt. Tânăra se zvârcolea în extaz, lângă raftul al cărui scop era prezentarea finală, cosmetică, a felurilor de mâncare; două degete lucioase alunecau şi ieşeau din ea, ca un fazan tras de maţe. În aceste clipe, gândi Schrödinger, tânăra e cât se poate de vie.

Fireşte, acest spectacol îl excita la culme. Se va bucura de el pe îndelete mai târziu, retrăindu-l în memorie. Pe moment însă era doar un fapt neaşteptat, pe care trebuia să-l vadă, pe care trebuia să-l reţină, dar nu să-l şi privească prea mult. Schrödinger se retrase de lângă uşă şi îşi continuă drumul până ajunse la toaletă.

Înăuntru, urinând în voie, cu urina stârnind ecouri în spaţiul închis, îşi imagină – simplă fantezie – că aude gemetele chelneriţei în plin orgasm. Îi văzu cu ochii minţii pe cei doi cum se şterg în grabă şi îşi pun hainele în ordine, în timp ce liftul le aducea mai multe sortimente de brânză. Îl revoltase scena cu tânăra care mânca ouă crude; acum, însă, închipuindu-şi cum ingurgitează reziduurile amorului, lui Schrödinger îi venea, ciudat, să jubileze, ca şi cum masa ar fi fost binecuvântată şi sanctificată de puterea divină, transubstanţiată de sex în hrana zeilor. Termină şi dădu să se spele pe mâini, dar se răzgândi.

Masa, îşi dădu el seama, era un loc în care se juca o altă dramă, neobservată de cei din jurul ei; mai importantă decât îşi închipuiau ei.

Reveni în sala de mese, unde dr. Hinze şi Frau Schwarzkopf conversau aprins.

— L-am întâlnit de curând la München, spunea Hinze. Scoate ziarul partidului. Mi-am şi spus cândva: omul acesta va ajunge departe! S-a apropiat de mine şi ştiţi ce-am observat? Că şchioapătă! Ca Mefistofel, sau ca Byron ori Philemon. Are un doctorat în literatura romantică, deci înţelege semnificaţia acestor detalii. Dar să ştiţi că nu se preface că şchioapătă; e chiar şchiop. Luaţi aminte, Frau Schwarzkopf, odată şi-odată individul ăsta va conduce partidul – de îndată ce vor scăpa de Hitler. Pe urmă, cine ştie, poate va conduce întreaga naţiune!

Schrödinger se aşeză şi Hinze i se adresă imediat:

— Haideţi să vă mai povestesc despre Clara. Despre originile ei n-am putut afla nimic. Există o posibilă influenţă străină în felul în care vorbeşte, dar asta s-ar putea datora luptelor de natură psihică din interiorul ei, imitând într-un fel procesul general de evoluţie a subconştientului. Nu m-ar surprinde deloc dacă brusc ar începe să vorbească în franceză sau italiană; fiindcă, pe drept cuvânt, vocalizările ei trădează – sunt absolut sigur – memoria moştenită a unei surse indo-europene pierdute. Ştiu, domnule profesor, aţi putea fi sceptic în privinţa acestor...

— Dimpotrivă, replică Schrödinger. De mult apreciez ideile de genul celor pe care le prezentaţi.

— Mă bucur, zise Hinze uşor afectat, din nou iritat de neputinţa lui Schrödinger de a-i recunoaşte originalitatea. Să ne gândim puţin la ce mi-a spus Clara în stare de hipnoză. Şi-a descris peregrinările pe munte, în căutarea unui adăpost. Adică în căutarea unui sanatoriu.

— Vreţi să spuneţi că tânăra căuta ajutor chiar şi înainte ca învăţătorul s-o găsească? întrebă Schrödinger.

— Ceea ce căuta ea era chiar acest loc unde se află acum, declară Hinze cu mândrie. Nu ştie de ce-a venit aici; dar, ca o molie atrasă de o mireasmă nocturnă, a venit. Ca şi cum întâlnirea dintre noi a fost hotărâtă de soartă. Cu alte cuvinte, de inevitabilitatea divină a recurenţei eterne. A venit fiindcă a mai fost aici de nenumărate ori... Şi mai e ceva. Nu doar o dată

Clara a vorbit despre un fulger care s-a abătut asupra văii prin care mergea, cât pe-aci s-o orbească. Un val de energie alb-albăstrui, strălucitor, care a împresurat-o şi a transformat-o. Ce-ar putea să însemne asta? Vă asigur, domnule profesor, că mi-am dedicat multe ore studiului acestei enigme, ştiind că numai memoria colectivă – un crâmpei din mintea universală – m-ar ajuta să descifrez taina Clarei. În cursul unei şedinţe de hipnoză am rugat-o pe Clara să-mi dea mai multe amănunte despre munţii prin care a trecut. Unde erau? „În ţara lui Ossian”, mi-a răspuns ea. Acesta nu e un exemplu surprinzător de memorie a rasei nord-ariene? O legătură directă cu Thule însăşi!

Frau Schwarzkopf, căreia îi era cunoscută această parte din poveste, îi spuse lui Schrödinger:

— Dr. Hinze ar bâjbâi şi acum dacă nu l-aş fi ajutat eu.

Chelnerul şi chelneriţa se întorceau acum. Arătau exact ca şi înainte, observă Schrödinger, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Poate că o uşoară roşeaţă în obrajii chelneriţei, de satisfacţie discretă, era evidentă doar pentru un ochi avizat; cei doi îşi văzură de lucru, curăţând masa, fără ca cei din jur să-i bage în seamă. Când chelneriţa ajunse cel mai aproape de el, Schrödinger descoperi că n-o mai poate atinge. Atunci se mulţumi să tragă aerul în piept, imaginându-şi mirosuri de care tânăra nu avusese nici timp, nici ocazia să scape. Îi urmări mişcarea feselor în timp ce se îndepărta, vizualizând carnea albă pe care o zărise timp de câteva secunde.

— Dr. Hinze ne-a povestit despre amintirile Clarei în stare de hipnoză, explică Frau Schwarzkopf. La scurtă vreme am dat exact de lucrul despre care vorbea ea!

— Pentru Jung acesta ar fi un exemplu elocvent de manifestare a subconştientului colectiv, interveni Hinze, iar Schrödinger începu să asculte din nou, după ce chelnerul şi chelneriţa dispărură.

— Am avut o englezoaică aici – o doamnă foarte drăguţă, la a cărei pierdere am suferit mult, continuă Frau Schwarzkopf. Şi-a petrecut ultimele optsprezece luni din viaţă la Vila Herzen – de fapt, domnule profesor, poate că aţi văzut-o într-una din vizitele precedente, dacă nu cumva era deja prea bolnavă. O chema Dorothy; nu se măritase niciodată, nu mai avea nicio rudă apropiată şi nici prieteni, în afară de cei pe care şi-i făcuse aici. Înainte de a muri şi-a lăsat toate lucrurile pe care le adusese cu

ea mie şi soţului meu. Colierul acesta e de la ea.

Schrödinger se uitase la el de mai multe ori în timpul mesei, ca şi la pieptul de sub el. Acum, când se uită din nou, văzu sânii unei femei bătrâne, uitate, care urma să se odihnească foarte curând într-un cimitir alpin, lângă oameni pe care nu-i întâlnise niciodată.

— Frumos, nu credeţi? spuse Frau Schwarzkopf trăgând de colier, arătându-i lui Schrödinger şi părţile lui componente, şi sânii. Au fost şi alte lucruri, multe, printre care şi scrisori vechi pe care le primise de-a lungul anilor. Majoritatea în engleză – pe care le-am citit mai greu, dar n-am avut timp să le studiez cum trebuie. Am observat, totuşi, că unele datau de la mijlocul secolului trecut; întrucât printre prietenii tatălui lui Dorothy se pare că se numărau multe persoane distinse, m-am gândit că merită să le păstrez. Apoi, când ne-a venit un alt pacient englez, i-am propus să se uite peste aceste scrisori vechi.

Schrödinger îşi desprinse ochii de pe colierul femeii moarte şi îi văzu pe tinerii îndrăgostiţi revenind cu o nouă sticlă de vin, cu fructe şi mai multe feluri de brânză. Le observă nonşalanţa cu care umpleau masa şi se întrebă dacă, în timpul ultimei lor scurte absenţe, mai aplicaseră vreun reziduu platourilor aduse.

— Asta se întâmpla cam atunci când mi-a povestit dr. Hinze despre Clara, explică Frau Schwarzkopf. După doar câteva zile, pacientul englez – domnul Porter, din păcate ne-a părăsit şi el – mi-a spus că, printre scrisori, a găsit şi unele care îi erau adresate unui scriitor american de frunte care de câţiva ani trăia în Anglia. Probabil că aşa i-au şi parvenit lui Dorothy.

— Numele scriitorului este Nathaniel Hawthorne, interveni Hinze. Poate aţi auzit de el, domnule profesor. A fost consulul american la Liverpool timp de patru ani. Una dintre scrisori – care mi s-a părut extrem de interesantă – i-a fost adresată de un alt scriitor, Herman Melville, care a publicat romane de aventuri şi s-a bucurat de multă popularitate la vremea lui. Deşi, ca să fiu drept (aici Hinze se întoarse spre dr. Schwarzkopf), recent am descoperit că, în opinia câtorva critici americani, acest Melville a fost un adevărat geniu. De aceea cred că adineauri v-aţi cam grăbit când aţi respins ideea că unui scriitor – sau unui om de ştiinţă, unui filosof – i s-ar putea recunoaşte meritele la mult timp după moarte.

Schwarzkopf scoase un mormăit şi se apucă să-şi taie o

felie de brânză pe care comesenii păreau că o găsesc mai puţin interesantă decât povestea scrisorilor vechi.

— Frau Schwarzkopf mi-a arătat că, în scrisoarea lui, Melville descrie o plimbare pe munte în care foloseşte un limbaj foarte apropiat de cel al Clarei, îi zise Hinze lui Schrödinger. De exemplu, se referă la un fulger alb-albastru.

— Tunetele şi fulgerele nu sunt ceva neobişnuit la munte, remarcă Schrödinger.

— Dar nu e singurul exemplu, continuă Hinze. Melville vorbeşte şi de Ossian! Ca şi cum Clara ar fi citit scrisoarea! Ceea ce e imposibil. Clara a sosit aici după moartea lui Dorothy, posesoarea scrisorii; iar scrisoarea a rămas încuiată într-un sertar secret din biroul lui Frau Schwarzkopf până i-a dat-o domnului Porter.

— Draga mea, nu ştiam că biroul tău are sertare secrete, interveni dr. Schwarzkopf. Tu, însă, pari că ştii totul despre ele, Otto.

Hinze, puţin contrariat, preferă să ignore această remarcă.

— După părerea mea, scrisoarea lui Melville poate fi dovada cea mai elocventă de până acum a existenţei minţii universale. Autorul descrie viziunea unei femei – o halucinaţie la fel de intensă ca şi cea a lui Nietzsche. Femeia pe care a văzut-o, susţin eu, era Clara.

Schrödinger izbucni în râs.

— Cum se poate aşa ceva? Adică omul acesta, Melville, a văzut o fantomă?

— Ceea ce a văzut el a fost viitorul, răspunse Hinze. La fel cum cred că i s-a întâmplat şi lui Nietzsche, fără să-şi dea seama. Experienţa aceasta nu e ceva neobişnuit la scriitori sau pictori; o poate avea oricine. Scriitorii, însă, o consemnează, motiv pentru care o putem găsi căutând în istorie. Eu unul descopăr multe exemple, care îmi explică multe. A fost doar o coincidenţă că Dorothy a adus scrisoarea lui Melville aici, la Vila Herzen? A fost doar o coincidenţă ca pacienta noastră Clara – legată într-un mod atât straniu de scrisoare, ca de un câmp electromagnetic – să ajungă aici? I-am făcut cunoscute toate aceste gânduri doctorului Jung, care respinge noţiunea mea de minte universală, ca şi teoria mea privind coincidenţele, căreia îi spun „sincronicism”. N-am niciun dubiu că le va redescoperi el însuşi, sub alte nume.

Schrödinger se arătă sceptic:

— E uşor să stabileşti legături între diverse lucruri. Greu e să decizi ce anume se leagă în mod firesc. Aceasta este baza întregii metode ştiinţifice: să descoperi, de exemplu, că mişcarea unui pendul nu este influenţată de un anumit moment al zilei, de starea vremii sau de starea sufletească în care te afli, ci doar de lungimea lui. Spuneţi că rătăcirile de ordin hipnotic ale Clarei seamănă cu conţinutul unei scrisori trimise de un scriitor altui scriitor; dar această asemănare aţi stabilit-o dumneavoastră, ignorând, fără îndoială, multe elemente care o contrazic.

Schrödinger sesiză că mai are puţin şi stârneşte furia lui Hinze. Dar, întrucât scopul lui era doar să-şi omoare timpul, se hotărî să-i dea apă la moară doctorului.

— De fapt, m-am gândit mult la chestiunile pe care le abordaţi care, într-adevăr, se referă la cauzalitate, spuse el. Şi Einstein şi-a manifestat preocuparea faţă de aşa ceva, dar relativitatea ne poate spune că unele lucruri trebuie să se întâmple înaintea altor lucruri – cam la aceasta se reduce legătura cauzală dintre ele. De exemplu, nu există cadru de referinţă în care un observator să constate că brânza a ajuns pe masa noastră înaintea supei de sparanghel. Dar, de când am început să studiez relativitatea generală, mărturisesc că am fost obsedat de ideea că, în anumite condiţii, câmpurile gravitaţionale ar putea afecta cauzalitatea normală. Vedeţi dumneavoastră, Einstein a venit cu câteva ecuaţii despre care susţine că descriu universul ca întreg şi din care a extras un model ce prezintă universul ca fiind static, aşa cum îl credem noi. Dar dacă această idee este greşită? Dacă universul creşte sau se micşorează ajungând la o scară care pe moment nu poate fi măsurabilă; dacă se roteşte sau se deformează? Dacă nu este uniform sau omogen, ci doar o însăilare de stări diferite? În acest caz ar apărea tot felul de soluţii ciudate, la care eu m-am gândit, deşi n-am putut ajunge la concluzii clare. Einstein crede că, dacă s-ar aventura destul de departe, un călător ar reveni, până la urmă, în punctul de plecare. Dar dacă acest călător ar reveni nu numai în acelaşi loc, ci şi în acelaşi timp? Sau dacă ar reveni şi ar găsi universul schimbat într-un fel sau altul? Eu unul, de exemplu, m-am gândit la ceea ce s-ar putea numi universul Möbius, a cărui circumnavigare ar duce la o

inversare a parităţii. O mănuşă pentru mâna stângă, aruncată în sus cu toată viteza, ar reveni peste câteva milioane de ani – sau în exact acelaşi moment – ca mănuşă pentru mâna dreaptă.

Deşi cuvintele de mai sus erau menite să-l încurajeze pe dr. Hinze, efortul se dovedi zadarnic, provocând doar dezorientare, motiv pentru care Schrödinger adăugă:

— Începând cu Boltzmann, pe care toţi specialiştii îl privesc ca pe adevăratul fondator al fizicii moderne, se ştie că o mare parte din univers e de natură statistică. Poate că timpul şi cauzalitatea sunt fenomene de acelaşi tip. În opinia mea, hiba majoră a felului în care concepeţi dumneavoastră eterna reîntoarcere e că nu acceptaţi acest element statistic. E foarte posibil ca într-o altă zi să stăm din nou la aceeaşi masă şi să avem exact aceeaşi conversaţie. Sau, în aceeaşi măsură, putem participa la orice conversaţie posibilă, cu orice permutare posibilă a comesenilor, într-un ansamblu de universuri posibile fără sfârşit. Leibniz, sunt sigur că ştiţi, s-a gândit la astfel de lucruri cu mult timp în urmă şi a propus un criteriu pentru selectarea unei singure lumi posibile din cele disponibile. Poate că, totuşi, selecţia nu e posibilă: totul se întâmplă mai curând sau mai târziu. Caz în care viziunile dumneavoastră legate de trecut sau de viitor pot fi viziuni stranii, transcendentale, dintr-un trecut care nu a existat niciodată sau dintr-un viitor pe care îl putem evita. Dar n-am cum să fiu sigur, dr. Hinze. Eu sunt doar un simplu fizician cu rezultate notabile în teoria culorii şi comportamentul gazelor.

Frau Schwarzkopf râse politicos.

— Sunteţi prea modest, domnule profesor. Sunt sigură că teoriile dumneavoastră ştiinţifice vor aduce o contribuţie însemnată la viaţa culturală în general, asta dacă vom reuşi să le aprofundăm... Dar n-ar fi rău să citiţi scrisoarea despre care v-am vorbit – bănuiesc că ştiţi engleza?

Schrödinger înclină din cap.

— Atunci am să v-o arăt. Cine ştie, poate că vă inspiră pentru o nouă teorie.

Se auzi un scrâşnet, precum cel scos de un ferăstrău blocat într-un buştean. Dr. Schwarzkopf aţipise. Se dezmetici brusc, îşi privi comesenii cu ochii mici, apoşi, ai unui arici speriat şi zise:

— Pun pariu că aţi crezut că am adormit! Chiar dacă filosofia mă cam lasă rece în ultima vreme, de un lucru sunt

absolut sigur: coincidenţele nu fac nici cât o ceapă degerată dacă nu profiţi de ele. Şi încă ceva, tinere Otto, adăugă el aplecându-se spre Hinze, şi mai ameţit acum că vinul circulase prin vene adormite. Tu ştii să profiţi de ocazie. Sosirea ta aici, de exemplu. Ştii că, pe termen lung, te ajută în carieră. Cât despre Jung... Nicio speranţă: l-ai dat la spate. Bravo. Trebuie să ştii cine urcă şi cine coboară. Amicul tău, cel cu ziarul, de exemplu; îmi place cum se descurcă.

— Într-adevăr, replică Hinze. Dr. Goebbels şi-a manifestat dorinţa de a vedea dovezile existenţei minţii universale pe care le-am strâns până acum. El, cel puţin, îmi apreciază munca la adevărata ei valoare.

Această ultimă înţepătură îi era adresată lui Schrödinger, dar, între timp, toţi se cam săturaseră de-atâta vorbă. Schwarzkopf se ridică în picioare, nesigur la început, iar ceilalţi îi urmară exemplul. În salon pianul se trezea din nou la viaţă, însoţit acum de acordurile plăcute ale unei viori. Schwarzkopf îi invită pe bărbaţi să fumeze cu el acolo, Hinze spuse că mai are de lucru, iar Schrödinger se hotărî să se retragă în camera lui.

— Cum doriţi, domnilor, zise Schwarzkopf. Helga, îţi doresc noapte bună.

Sărută mâna soţiei, apoi se îndreptă spre salon, lăsându-i pe cei trei să schimbe formalităţi între ei înainte de a încheia seara petrecută împreună. Schrödinger se scuză în grabă, ieşi din sala de mese şi începu să urce treptele cât de repede îl lăsau vinul şi mâncarea, trecându-şi mâna peste balustrada groasă, lustruită. Oftă uşurat când ajunse în cameră, în sfârşit singur şi gata să se gândească din nou la problema ştiinţifică pentru care venise aici.

Dar mai era şi cartea pierdută, cu scrisoarea de dragoste care îl incrimina. Uitase de ea în timpul cinei; acum imaginea cărţii îi reveni în minte, uitată în compartimentul de tren, răsfoită de un călător care din întâmplare era un jurnalist aflat în căutare de subiecte, orice fel de subiecte, cu care să umple un spaţiu tipografic. Da, totul se reduce la întâmplare şi întâmplarea îl putea face mare sau îl putea distruge. Debye, colegul lui, îi sugerase să caute o ecuaţie pentru undele De Broglie; poate că Debye o va găsi primul. Răspunsul ar merita câteva articole, ar putea să constituie apogeul carierei lui sau al altcuiva. Era ca şi cum ai da cu banul.

Se dedicase descoperirii unor noi legi ale naturii; acum se vedea nevoit să accepte că poate şi acele legi erau de ordin statistic. Forţa de gravitaţie sau viteza luminii ar putea fi doar nişte obiceiuri locale, luate laolaltă, dar la fel de importante şi de profunde ca şi nivelurile actuale de impozitare sau rata inflaţiei, ale cărei ultime niveluri astronomice păreau să demonstreze că lumea o luase razna. Pentru prelegerea lui de început la Zürich, cu patru ani în urmă, Schrödinger îşi propusese să abordeze ideea potrivit căreia tot ce se întâmplă în natură, fără excepţie, este aleatoriu. Ceea ce lui Hinze i se părea a fi necesitate implacabilă, pentru Schrödinger era doar neprevăzut, o multitudine de lumi posibile.

Îşi desfăcu nodul la cravată şi se aşeză la birou unde deja, înainte să coboare la cină, îşi lăsase caietul în perspectiva unei activităţi nocturne. În faţa lui, aşa cum stătea acum, atârna draperia groasă, roşie, în spatele căreia se uitase mai devreme şi al cărei unic scop era să ascundă o uşă care nu putea fi deschisă. Ca o metaforă insipidă, de genul celor care le-ar surâde lui Hinze şi amicilor lui psihologi.

La prima lui şedere aici, bolnav de tuberculoză, Schrödinger scrisese doar două lucrări scurte, într-o perioadă de şapte luni. Una dintre ele era despre electronii aflaţi pe orbita atomilor şi nivelele lor energetice cuantice despre care îi spusese lui Hinze la cină. Schrödinger se folosise de descoperirea unui coleg, Weyl – amantul lui Anny, soţia lui, despre o ambiguitate a naturii numită invarianţă a sensibilităţii, ajungând la concluzia că, pentru electroni, aceasta ducea la introducerea unor termeni privind aşa-numitele nume imaginare, cum ar fi rădăcina pătrată a lui -1. Ce se obţinea dacă aceste obiecte nereale erau descrise din punct de vedere fizic?

Apoi Schrödinger auzi un zgomot prin uşa încuiată din dosul draperiei, asemănător, fără doar şi poate, celui pe care doar şi-l închipuise mai devreme, în timp ce se uşura în mica toaletă de dincolo de bucătărie. O femeie care gemea în plin extaz sexual. Schrödinger, înlemnit la birou, ascultă tăcerea care urmă până când zgomotul reveni, crescând ca un val care se umflă şi se izbeşte de ţărm într-o explozie de spumă.

— Ooooo-AA!

Trase la loc, încet, draperia roşie, dându-şi seama că uşa dădea într-o cameră alăturată. Dacă împingea biroul ca să vadă

ce şi cum, risca s-o deranjeze pe femeie, chelneriţa, probabil, care în sfârşit savura finalul unui act început de mai multe ore. Camera învecinată, bănui el, era pustie şi, în consecinţă, disponibilă membrilor mai aventuroşi ai personalului. Sau era doar un dulap în perete în care chelnerul şi chelneriţa reuşiseră să încapă ca să urle ca mâţele în călduri, toată noaptea!

Trase încet scaunul, atent să nu zgârie podeaua, şi stinse lumina. Acum vedea că dincolo de uşă era lumină, razele ei strecurându-se printre marginile acoperite cu un strat gros de vopsea. De data aceasta însă nu mai dădu de un spaţiu prin care să studieze copulaţia chelneriţei; acum putea doar să şi-o imagineze, să-i vadă cu ochii minţii sânul moale, mare, frământat de mâna iubitului.

— Ooooo-AA!

Şi totuşi, sunetele i se păreau nefireşti, forţate; ca într-un exerciţiu menit să amelioreze capacitatea plămânilor. Poate că aceasta era ultima găselniţă a lui Schwarzkopf. În clipa următoare, Schrödinger auzi un ciocănit atât de puternic, încât crezu că e vorba de uşa lui. De fapt, era vorba de uşa de alături; scurt şi apăsat, urmat imediat de o cheie vârâtă în broască. Uşa se deschise şi Schrödinger recunoscu vocea numaidecât.

— Foarte bine, draga mea.

Era Hinze, care închise uşa şi păşi în cameră, bănui Schrödinger, spre femeia aflată singură acolo.

— Ooooo-AA! repetă ea, ca pentru el.

— Gata, Clara, se auzi vocea lui Hinze. Pe moment e de-ajuns. Poţi exersa şi mai târziu. Între timp, să ne întoarcem în munţi. Să urcăm împreună pe poteca de piatră... Aşa, urmăreşte cum se leagănă... relaxează-te. Unu... doi... trei... Aşa, bravo. Ce faci acum?

— Mă plimb.

Schrödinger îi auzi vocea pentru prima oară, aducea cu murmurul greoi al unui drogat. Hinze o hipnotizase.

— Pe unde te plimbi?

— Pe munte.

— Bravo. E o zi însorită, frumoasă, nu? Ţi-e cald, foarte cald, Clara. Hai să te răcoresc un pic. Aşa... te mişti mai uşor acum, nu?

— Da.

— Mergi pe o potecă. Vezi stâncile golaşe, cenuşii?

— Da.

— Vezi şi copacul uscat?

— Da.

— Iar norii sunt ca nişte degete albe pe cer?

— Da. Ca nişte degete.

— Foarte bine, Clara. Ce e asta din faţa ta? Hai, uită-te. Îţi dai seama ce este?

— Un şarpe.

— Aşa e, Clara. Ţi-e frică de el?

— Nu.

— Ştii ce trebuie să faci cu el?

— Da.

— Atunci fă-o. Aşa... da... o, da. Aşa grăit-a Zarathustra. Schrödinger ascultă îngrozit cum zgomotele satisfacţiei sexuale din camera alăturată veneau fără nicio îndoială dinspre Hinze.

— Gustă-ţi soarta, Clara. Nu-i aşa că e dulce? Întreaga istorie a omenirii se află în gura ta, copilă. Atenţie la dinţi! Nu vrem să arătăm prea mult ca păstorul acela mic, nu? Da, dragostea mea... aşa... Aaa!

După un moment de tăcere, Hinze vorbi cu o nonşalanţă totală:

— Hai, povesteşte, pe unde ai fost azi? Tot pe la bolnavul acela?

— Da.

Vocea ei era la fel de plată şi lipsită de viaţă.

— Era şi un pian în apropiere?

— Da.

— Foarte bine. Halucinaţia ta are logica ei. De data aceasta ai putut vedea trăsăturile vreunei persoane? Era şi un bărbat cu o mustaţă mare?

— Nu.

— Hmm, făcu Hinze nemulţumit. Trebuie să ne dăm mai mult silinţa, Clara. Când mai ai viziunea aceasta, vreau să reţii cât mai multe detalii cu putinţă. Sunt foarte sigur că ai putea să observi cel puţin partitura de pe pian – sunt sigur că ai să vezi cuvântul *Manfred* pe undeva.

— Fără muzică, zise Clara. Doar mai multe foi lângă pat.

— Ah, iar începi, exclamă Hinze din ce în ce mai nervos. Clara, trebuie să înţelegi că singura modalitate de a-ţi rezolva problema e să ai încredere în judecata mea, nu în a ta. Bănuiesc

că ai văzut-o din nou pe doamna în vârstă?

— Aplecată peste bolnavul din pat.

Hinze era exasperat.

— Dar e absurd, Clara. Era o doamnă în vârstă când Nietzsche a avut viziunea lui! Al naibii să fiu dacă te las să născoceşti tot ce vrei tu.

— Doamna în vârstă, repetă Clara. Doi bărbaţi. Şi al treilea, bolnav, în pat. Schumann.

— Te referi la partitura de pe pian, Clara? Mda, în sfârşit, cel puţin avem numele compozitorului!

Se auzi un alt ciocănit, numai că de data aceasta la uşa lui Schrödinger. Hinze trebuie să-l fi auzit şi el, pentru că nu mai spuse nimic. Schrödinger trase repede draperia la loc, se îndepărtă de birou şi aprinse lumina.

— Intră, zise el încet pentru ca Hinze să nu-şi dea seama cât de uşor era să auzi ce se vorbeşte în camera alăturată.

Uşa lui Schrödinger se deschise şi în prag apăru Frau Schwarzkopf, cu o foaie de hârtie în mână, arătând ca o persoană care de-abia se oprise din plâns. În ochi i se citea tristeţea, rimelul o luase la vale; cutele de pe faţa ei frumoasă păreau mai adânci decât înainte.

— Sper că nu vă deranjez, Herr Professor, zise ea cu sfială.

— Deloc, replică el, refăcându-şi nodul la cravată în timp ce femeia păşea până în mijlocul camerei şi îşi arunca ochii mâhniţi în jur.

— V-am adus scrisoarea.

— Scrisoarea? repetă Schrödinger, crezând pentru o clipă că e vorba de cea pe care o uitase în tren.

— V-am povestit despre ea mai devreme. De la scriitorul american.

— A, desigur. Ce drăguţ că mi-aţi adus-o atât de repede. Puteam să aştept până mâine.

Pe Schrödinger nu-l interesa deloc s-o citească, ar fi preferat să asculte în continuare ce se petrecea în camera alăturată.

— Mda, făcu Frau Schwarzkopf un pic dezamăgită. Atunci poate e mai bine să v-o las pe birou. O puteţi citi altă dată.

Puse scrisoarea lângă caietul lui Schrödinger şi se retrase spre uşa deschisă, oprindu-se acolo.

— Nu, vă rog, mă interesează, o citesc chiar acum.

Frau Schwarzkopf închise uşa.

— Cum doriţi, spuse ea lipindu-se cu spatele de uşă ca să se asigure că s-a închis bine.

Gestul o făcu să-şi scoată pieptul înainte, pe sub capotul de mătase, un semnal care lui Schrödinger i se păru foarte clar. Aproape în aceeaşi clipă auzi cum uşa de alături se închide şi Hinze se îndepărtează tiptil de camera Clarei.

Frau Schwarzkopf se apropie de birou.

— Vă rog să luaţi loc, îi spuse el.

În cameră erau trei scaune, femeia, însă, preferă să se aşeze pe marginea celuilalt pat, punând picior peste picior. Subtilitatea nu-şi avea locul, reflectă Schrödinger. Erau amândoi îndeajuns de maturi ca să ştie că, din moment ce contractul sexual era semnat, chiar şi printr-o simplă privire, onorarea lui nu putea întârzia. Ridică foaia de hârtie de pe birou, observând că e scrisă la maşină.

— E o transcriere a originalului, explică Frau Schwarzkopf. Scrisul de mână a fost foarte greu de descifrat. Şi, din cât mi-am putut da eu seama, e plin de greşeli. Dar, nu-i aşa, şi viaţa e plină de greşeli.

Schrödinger o privi lung şi văzu cu câtă grijă se aşezase pentru ca decolteul să-i iasă cât mai bine în evidenţă. Se aşeză lângă ea şi în clipa următoare începură să se sărute.

Buzele ei aveau gust de alcool şi ţigări; sânii ei, când îi atinse, erau la fel de plini şi de grei ca şi ai chelneriţei, doar mai uscaţi, i se păru lui, amintindu-i de o bucată de piele fină. Colierul era la locul lui, cel care atârnase cândva la gâtul unei bătrâne; dar Schrödinger, ca şi Frau Schwarzkopf, era prea înfierbântat ca să-l mai scoată. După puţin timp cei doi se întinseră în pat, trăgând fiecare de hainele celuilalt, care se împotriveau actului sexual. Schrödinger nu se aşteptase la aşa ceva; Frau Schwarzkopf nu i se păruse niciodată o femeie foarte atrăgătoare şi nici nu dăduse vreun semn că ar interesa-o. Dar tot ce se întâmplă în lumea aceasta e rodul întâmplării; iar prin sex ne eliberăm momentan de maya ca să ne împărtăşim din brahman. Prin sex, părerea lui Schrödinger dintotdeauna, bărbaţii devin un singur bărbat; femeile devin o singură femeie, în consecinţă, tânăra chelneriţă era sub el; pe Clara o penetra, ca şi pe iubita lui din depărtare care ar fi trebuit să fie cu el acum şi pe care o servea soţul, iritat de ultima dezbatere în

parlament şi cu gândul la amanta lui. În astfel de clipe de plăcere fugară, viziunile circulă între toţi cei ce fac sex, unindu-i în taină. Pentru Schrödinger, aceasta era viaţa şi moartea în forma cea mai pură, o gură de infinit.

Prea des însă actul sexual nu-şi împlineşte potenţialul mistic. În timp ce Frau Schwarzkopf îl încleşta cu coapsele ei, mintea lui preferă să-şi imagineze factorul-fază al transformării de etalon electromagnetic. Şi apoi termină.

Se ridicară din pat, fără să se uite unul la altul, încercând să-şi redobândească demnitatea. Frau Schwarzkopf se folosi de lavabou, iar Schrödinger se mulţumi cu batista. Apoi din camera alăturată se auziră sunetele dinainte.

— Ooo-AA! Ooooo-AA!

Schrödinger întoarse privirea spre Frau Schwarzkopf, care acum era mai goală decât atunci când făcuseră dragoste, şi amândoi izbucniră în râs.

— Ştii ce e asta? îl întrebă Frau Schwarzkopf.

— Cred că ştiu.

— Nu, nu e ceea ce crezi tu. Potrivit lui Otto, este sunetul scos de o balenă. O face pe Clara să creadă că e balenă.

— Balenă? Cum aşa?

— Ca să redescopere memoria speciei, ceva în genul ăsta. În opinia lui, viaţa a apărut din mare.

Frau Schwarzkopf se îmbrăcă şi, în timp ce se privea în oglindă în acompaniamentul vocalizelor marine ale Clarei, întrebă pe un ton firesc:

— *Ai citit Părerile despre viaţă ale motanului Murr*?

Schrödinger înţepeni. Era romanul pe care îl uitase în tren.

— De ce întrebi? zise el, temându-se ca nu cumva să fie şantajat.

Frau Schwarzkopf, tot în faţa oglinzii, îşi îndreptă privirea spre imaginea lui reflectată.

— De asta îi spunem Fata Invizibilă. E din carte.

Schrödinger nu-şi amintea să fi ajuns cu cititul până acolo; îşi amintea doar meditaţiile filosofice ale unui motan, care îl făcuseră să se gândească la altceva în timp ce trenul înainta încet, ca un şarpe, spre Arosa. Coincidenţa, departe de a fi dramatică, era doar hazlie.

— Toată lumea ştie ce face Hinze cu ea, adăugă Frau Schwarzkopf.

— Şi nu te deranjează?

— De ce m-ar deranja?

Pe faţa obosită a lui Frau Schwarzkopf se puteau citi doar indiferenţă şi un pic de cruzime.

— E treaba lui, mai spuse ea, aranjându-şi capotul şi arătând spre scrisoarea de pe birou. S-o iau cu mine?

— Nu. Chiar vreau s-o citesc.

— Cum doreşti, zise femeia şi se îndreptă spre uşă. Noapte bună, Herr Professor.

Apoi ieşi şi din camera învecinată geamătul balenei crescu în intensitate, ca un semn de rămas bun.

Schrödinger se aşeză la birou şi începu să citească scrisoarea.

Herman Melville către Nathaniel Hawthorne

noiembrie [? ilizibil] 1856

Întâlnirea noastră, prietene, nu a decurs aşa cum mi-aş fi dorit. Liverpool, oraşul tău, mi s-a părut tot atât de ospitalier, de colorat şi de straniu ca un bazar arab, deşi insula asta are şi părţi mai stranii. Ţi-am spus despre intenţia mea de a afla, pentru cărţulia care e diversiunea mea inofensivă, obârşia neamului Melville, care m-a purtat spre munţi şi râuri ale căror frumuseţi Scott le-a descris cu atâta pricepere. Mă refer la Scoţia, unde s-au născut strămoşii mei şi de unde-ţi scriu.

Hai să nu ne mai învrăjbim, Nathaniel – doar nu vrei să ajungem precum clanurile păgâne care au vărsat sânge de frate în acest loc sălbatic! N-ai izbutit să-mi faci rost de un post de consul cum ai tu. Şi ce dacă? Crede-mă, prietene, nu am niciun resentiment. Asemenea onoruri sunt ca nişte robe – cei care au parte de ele trebuie să mulţumească norocului şi sorţii. Da, steaua ta urcă mereu: văd pretutindeni operele bunului NH şi mă bucur foarte, căci renumele tău e binemeritat. Văd că *Typee* al meu dispare de pe rafturi şi, o dată cu el, faima de care mă bucuram acum zece ani. Asta mă întristează – dar să-ţi găsesc ţie vină pentru nenorocul meu? Oare Sirius, în drumul lui spre apus, urăşte lumina rubinie a lui Antares? Când am discutat în Liverpool despre *Moby-Dick*, acum cu cinci ani mai aproape de uitarea totală decât atunci când cititorii au binevoit să-l

trateze cu dispreţ, n-am fost la fel de mâhnit cum ai fi fost tu. Povestea era însăilată, ca toate poveştile mele, dar te asigur că vor veni şi cărţi mai bune. Iar faptul că ţi-am dedicat-o ţie nu a avut drept scop, cum ai dat tu de înţeles, atragerea unui număr cât mai mare de cititori. Nu, o carte trebuie să-şi ducă singură lupta şi, chiar dacă Balena mea sângerează acum, pun rămăşag că se va scufunda şi va ieşi din nou la suprafaţă fiindcă niciodată nu a existat un monstru mai greu de ucis de atacurile anemice ale criticilor!

Te pizmuiesc, prietene, dar te şi iubesc. Oare nu e cea mai mare laudă să fii pizmuit? Oare nu aş fi binecuvântat dacă aş avea măcar o miime din darul tău?

Astfel de nori negri nu trebuie să acopere cerul prieteniei. Mi-aduc aminte cu drag de prima noastră întâlnire la Stockbridge, acum cinci ani – ne cunoşteam deja din lectura cărţilor noastre, cu mult înainte de ploaia torenţială care ne-a făcut să ne adăpostim în acelaşi loc: două suflete separate în haosul platonic, redescoperindu-se reciproc, în sfârşit! Oare trebuie să ne întoarcem la întunericul înstrăinării? Ştiu, în Liverpool v-am ofensat, pe tine şi familia ta. Domnule, dacă un milion de scuze ar face uitată ruptura, cum se pare că una nu-i de ajuns, fii sigur că ai primi miliarde.

Vorbesc prea mult despre mine şi necazurile mele. Iartă-mă, prietene, îmi cunoşti destul de bine obiceiul nesuferit de a mă supune introspecţiei. Ca să-ţi spun drept, am călătorit din Liverpool până în Scoţia nu numai dintr-un interes pur istoric. Mi-am dorit solitudinea şi liniştea în care omul îşi poate afla adevărata greutate, ca pe un cântar – se poate evalua în faţa judecăţii Naturii, având ca sfetnici vulturii porniţi după pradă şi ca ameninţare anihilarea.

Prin urmare, contează prea puţin că toate cercetările mele privind trecutul familiei Melville s-au transformat într-o vânătoare caraghioasă. Sunt mulţi de-alde Melville, în fiecare orăşel, dar ce legătură au ei cu mine? Prin venele mele curge sângele înverşunat al lui Andrew Melville, care a ars atâţia eretici pe rug? O, câte cărţi aş arunca şi eu în foc! Sau sângele lui Jessie Melville, cusătoreasa? Mormântul ei e doar un semn de carte în dicţionarul celor uitaţi. Unde voi poposi şi eu! *Typee* îmi va supravieţui, şi poate ultima mea carte, *Omul de încredere*, ce altceva? *Moby-Dick*, la fel ca şi pietrele de mormânt, e uşor

de confundat.

Firele care ne leagă de familie, am descoperit eu, sunt ca nişte rădăcini, nenumărate şi prea subţiri ca să le dai de urmă. De ce să le cauţi dacă planta nu a dat rod? Cu toate acestea am trudit, în cele câteva zile care au trecut de când ne-am văzut ultima oară, la cartea care va fi cea mai bună din câte am scris până acum. Nu mă refer la istoria familiei, care e doar un fleac, şi nici la *Omul de încredere*, care e terminată şi nu mă mai preocupă. Trebuie să se lupte singură, sub propriul ei stindard. Nu, o carte mai faină şi-a ridicat pânzele – se cheamă *Agatha*.

Da, aceasta va fi opera care mă va salva – mai mult ca sigur. Mai ţii minte că ţi-am spus povestea acum patru ani? Ţi-am dat intriga şi ţi-am spus s-o dezvolţi tu, fiindcă eu, unul, mă temeam că n-o pot face. Dar m-ai refuzat! Şi nu-ţi port pică pentru asta. Aşa eroina, Agatha, a dormit pe îndelete şi acum e gata să iasă în lume – nu la braţul tău, ci la al meu, cu cele mai alese podoabe pe care i le pot oferi. Voi scrie negreşit această poveste; şi, dacă vei strânge pentru ultima oară mâna prieteniei, noua mea carte îţi va fi dedicată.

Am ajuns într-un cătun pe nume Ardnahanish. Cândva aici au trăit mai mulţi de-alde Melville, dar au fugit ca şobolanii şi nicio piatră de mormânt nu aminteşte de trecerea lor. Cimitirul e romantic şi plin de buruieni, deşi biserica e aproape nouă, legată de o sectă presbiteriană mai greu de pătruns decât Strâmtoarea Messina. Preotul, văzându-mi faţa oacheşă şi gânditoare, m-a întrebat cu ce treburi prin târg şi, când m-a auzit vorbind, accentul meu i s-a părut de tot hazul. Până şi copiii se strâng în jurul meu ca să audă graiul american, de parcă aş ascunde un circ ambulant prin buzunare. Cât despre graiul lor, vorbesc tare şi sacadat, au ceva rămas de la Ossian – ecoul miturilor şi al legendelor, tăria lapoviţei. La fel vorbeşte şi Carlyle, în saloanele londoneze, răpăie cuvintele de parcă ar sparge pietre. Aici lacul este „loch”, îl pronunţă ca germanii – iar când preotul mi s-a adresat prima oară, am crezut că o face în erse[27], graiul folosit de obicei prin părţile astea.

M-a întrebat: „Cu ce vă ocupaţi, domnule?” Eu i-am răspuns, fără să-l mint: scriu. „Sunteţi scriitor? Asta e bine. Şi ce fel de cărţi scrieţi?” A fost, ca să nu mai lungesc vorba, conversaţia pe care şi tu, şi eu şi orice alt scriitor o ştim prea

[27] Limba gaelică, vorbită în nordul Scoţiei.

bine, inclusiv rugămintea de a-mi trece numele pe o bucată de hârtie ca să şi-l aducă aminte, zicându-mi că nu auzise de mine. Atunci am adăugat şi domnul Nathaniel Hawthorne, autorul romanului *Litera stacojie* şi al altor cărţi la fel de bune – numele tău îi era cunoscut.

A vrut să afle mai multe despre religia americanilor. I-am spus că tocmai publicasem o carte groasă despre credinţă, apărută mai întâi în ţara lui, dar, când am intrat în amănunte, m-a întrebat: „Adică e despre vânătoarea de balene?” Tot atât de mult cât este şi Cartea lui Iona, am răspuns eu. Pe urmă mi-a povestit despre Ardnahanish şi viaţa simplă de aici. L-am întrebat despre secta protestantă de care pare lipit ca marca de scrisoare: a apărut în urma unei schisme ecleziastice acum treisprezece ani; amărăciunea pe care i-am văzut-o pe faţă când a evocat acest eveniment semăna cu cea pe care o vezi la un cerc literar când se pomeneşte de succesul altora. Cauza lui, din câte mi-am dat eu seama, a atras puţini susţinători, drept care preotul trebuie să se consoleze cu credinţa, comică, a celui care se luptă eroic cu uitarea.

Mi-a spus cu mândrie: „Avem o fântână nouă, magnifică” şi m-a condus pe drumul care desparte cătunul în două. Am găsit o construcţie solidă, atrăgătoare, care bolborosea molcom, aruncând un jet de apă, subţire, într-un vas mare, lustruit. Exact ca o balenă, m-am gândit eu şi m-am înnegurat la faţă, motiv pentru care preotul a zis că are treabă, trebuie să plece. M-a lăsat privind apa din fântână, cu gândul la eşecurile mele şi apoi la *Agatha*. Ce carte nobilă va fi!

Spune-mi, Nathaniel, crezi în predestinare? Eu cred. Mi-a fost scris să stau acolo, lângă fântână, şi ea predestinată, şi să scot din buzunar două monede englezeşti cu intenţia de a-mi exprima o dorinţă pentru fiecare. Le-am aruncat în vasul mare. Una a aterizat la margine, cealaltă, mai jos. Pe urmă am văzut cum, minune, amândouă au alunecat la fund în acelaşi timp! Am văzut şi că fântâna avea exact forma pe care am descris-o în *Moby-Dick.* Era celebra cicloidă – numită poetic Helen a Geometriei. În *Moby-Dick*, poate îţi aminteşti, cazanele aveau această formă magică, unde eroul meu e cuprins de disperare şi nebunie după ce îşi vede imaginea deformată de peretele curbat al cazanului. Iată-mă deci, în acest cătun scoţian, cu aceleaşi gânduri care îşi găseau răspuns în aceeaşi formă

misterioasă, sublimă! Oare n-am văzut însuşi universul cuprins acolo? Oare ce mână divină influenţase peniţa meşterului somnoros care desena pe hârtie forma fântânii, şi soarta ei? Oare aceeaşi mână îmi condusese peniţa când scriam *Balena*, născocind o poveste a cărei morală nu avea să fie despre faimă, ci despre eşec? Există o divinitate care dă contur vieţii noastre şi apoi dă cu banul, noroc sau nefericire.

Privind aşa, m-a apucat ameţeala. Cum de-am ajuns aici ca să descopăr un mesaj pe care numai eu îl puteam înţelege? Strămoşii m-au adus: dar oare ştiau? O mie de generaţii de păstori şi pescari cu numele de Melville au pus la cale asta? Privind în vasul lucios al fântânii, le-am văzut porunca. „Scrie *Agatha*”, a zis apa. „Şi, la fel ca această fântână, cartea ta îl va găsi pe cel care o va înţelege.”

Acesta a fost mesajul fântânii; dar în jurul meu am văzut nori cenuşii – vântul s-a înteţit, făcându-mă să mă zgribulesc în haina nu prea groasă. M-am simţit ciudat, ca în transă după o doză zdravănă de opiu menită să mă poarte în rai sau în infern. „Trebuie să urc pe munte”, m-am auzit spunând. „Acolo sunt alte răspunsuri.”

Şi am urcat. Am lăsat repede cătunul în urmă, jos, în timp ce păşeam pe o potecă îngustă, bătătorită de copitele oilor de munte. Iarba înaltă făcea loc pietrelor negre – norii se îndeseau când am ajuns în vârful golaş şi nu puteam să văd dincolo de un alt vârf, la fel de întunecat şi bătut de vânt ca şi cel pe care mă aflam. La picioare era zăpadă: o adevărată nebunie să urc până acolo, un loc în care oameni mai vârtoşi decât mine ar fi putut pieri. Dar, ca şi monedele din fântână, eram mânat de o forţă care depăşea orice raţiune.

Norii mă împresurau – vântul încerca să mă răstoarne şi să mă distrugă. Simţind îmbrăţişarea de gheaţă a morţii, am strigat din toţi rărunchii: „Nu mă voi lăsa distrus!” Acolo, în vârf, i-am spus Da vieţii – vieţii necuprinse, nesfârşite!

Şi, când ploaia a început să răpăie în jurul meu, peisajul s-a transformat brusc. De dincolo de negură şi nori a apărut o lumină. Nu era un fulger, ci un glob roşcat, care s-a umflat şi a pornit în viteză, ca o minge de foc, înseninând povârnişul muntelui, sfâşiind norii. O lumină orbitoare, alb-albastră, repezindu-se pe lângă mine ca o locomotivă, de-a curmezişul văii.

Atât de strălucitoare era lumina, încât preţ de o clipă n-am mai văzut nimic. Apoi, când ochii mei buimaci şi-au revenit, am văzut altfel muntele. Departe, se înălţa un castel falnic, înconjurat de case, şi un drum lat, pe care mergea o trăsură fără cal. În clipa următoare mirajul a dispărut; acum, însă, mai aproape, a apărut altă minune. Frecându-mă la ochii orbiţi de atâta lumină, am văzut lângă mine... o femeie! Mi-am dat seama numaidecât cine era. Agatha, eroina romanului pe care urmează să-l scriu, care va fi salvarea mea. Plutea ca o nălucă, întinzând mâna spre mine, chemându-mă. Trebuia să merg deja cu ea? Sau să cobor muntele, să petrec zile şi ani printre cei vii, înainte s-o întâlnesc din nou?

Am şovăit şi am ratat şansa. A dispărut, aburii nebuniei se risipeau. Furtuna trecuse şi, chiar dacă eram murat până la piele, înţelegeam ce anume văzusem. Tu ai refuzat să scrii povestea pe care ţi-am propus-o, şi pe drept cuvânt. Eu, însă, am lăsat ca refuzul tău să ne afecteze prietenia, iar ranchiuna mea ţi-a ofensat familia, te-a ofensat şi pe tine.

Viziunea mea de pe munte m-a îndemnat să scriu povestea Agathei. Va fi o poveste mai bună decât toate celelalte, căci în faţă mi-a apărut personificarea propriei mele îndoieli şi invidii, a fricii şi a furiei, a dragostei şi a speranţei prefăcute în femeie şi iertare. Voi termina cartea, Nathaniel, şi aşa vom redeveni prieteni – sunt absolut sigur.

Oare voi trimite această scrisoare? Le-ar da un argument în plus celor care spun că filosofia mi-a întunecat mintea. La naiba cu ei! Cât valorează o carte dacă nu e plină de nebunie? Scripturile nu sunt pline de nebunie divină? Iar dacă simţi că aceste cuvinte te rănesc, înseamnă că nu le-ai înţeles. Există un fel de înţelepciune care e nebunie: am văzut-o aici, în Ardnahanish, în acest tărâm ancestral al nălucilor şi spiritelor. Salutare, prietene!

H. Melville

Când termină de citit scrisoarea, Schrödinger observă că gemetele de alături încetaseră. Sărmana Clara era încorporată de Hinze în viziunile şi fanteziile nevrotice ale câtorva scriitori şi pictori. Aceasta era „mintea universală”! Un şir de asocieri aleatorii. Lui Schrödinger îi demonstra cât de uşor îi vine

imaginaţiei să născocească tot felul de conexiuni unde nu e nici urmă de aşa ceva.

Puse scrisoarea pe birou şi trase draperia roşie, dezvelind din nou uşa vopsită. Neauzind niciun sunet în camera alăturată, se hotărî brusc să bată uşor, de trei ori, îndeajuns pentru urechile Clarei. Niciun răspuns; o clipă mai târziu încercă din nou, la fel de uşor, ca şi cum ar fi solicitat permisiunea de a intra. De data aceasta, după ce bătu, clanţa se mişcă. Clara încerca să deschidă uşa.

— Bună seara, şopti el.

Clanţa îşi încetă mişcarea. Schrödinger puse mâna pe ea şi începu s-o apese, simţind rezistenţa de partea cealaltă a uşii.

— Ciudat, spuse el îndeajuns de tare ca să poată fi auzit, străduindu-se să pară firesc. La început am crezut că aici e un dulap, dar se pare că uşa leagă cele două camere. Aveţi o cheie acolo?

Clara nu răspunse în niciun fel.

— Ce-ar fi să vin la dumneavoastră ca să arunc o privire? Dacă nu vi se pare o propunere prea îndrăzneaţă. Cred că ar fi cel mai bine să verific dacă uşa se poate deschide sau nu. Ca să dormim amândoi fără grijă, fără teama că ar putea intra cel din camera de alături...

— Ooooo-AA!

Clara se hotărâse brusc să fie din nou balenă. Schrödinger era dezamăgit.

— Chiar trebuie să o ţineţi aşa? întrebă el. După cum poate vă daţi seama, uşa nu e un obstacol serios în calea sunetului. Ce-ar fi să plasăm un şifonier de-o parte şi de alta a uşii? Aş putea veni chiar acum ca să vă ajut să-l mutaţi pe-al dumneavoastră.

— Ooooo-AA!

Schrödinger se săturase de acest spectacol aiuritor. Ieşi din cameră şi se opri în faţa uşii Clarei, bătând cu putere.

— Hei! Pot să intru?

— Ooooo-AA!

— Dacă vrem să ne odihnim cât de cât la noapte, ar trebui să discutăm un pic.

Încercă uşa şi văzu că se deschide – în graba lui, Hinze uitase să o încuie.

Clara şedea pe podea, îmbrăcată într-un capot decolorat, cu

picioarele încrucişate, ca un înţelept hindus. Era cu spatele la el, dar, mulţumită oglinzii de pe măsuţa de toaletă, Schrödinger putea s-o vadă în întregime. Ţinea braţele îndoite şi ridicate astfel încât mâinile i se împreunau orizontal în faţa pieptului. Avea ochii închişi, în contemplaţie transcendentală.

— Oooo...!

Clara se opri, deschise ochii şi îl privi lung, în oglindă, de parcă tocmai s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Pot să intru? întrebă el, închizând uşa.

Schrödinger se uită în jur, constatând că încăperea era replica uşor modificată a celei în care stătea el. Şi acolo era o draperie roşie, trasă acum, în spatele unui birou. Se apropie de uşa încuiată şi încercă mânerul. Încuietoarea, ca şi pe partea lui, era acoperită cu o bucată de lemn peste care se aplicase un strat gros de vopsea.

— Vreţi să mut şifonierul? întrebă calm Schrödinger.

Clara nu răspunse, drept care Schrödinger se aşeză la birou, care era exact ca al lui. Ciudat, avea senzaţia că, intrând în camera ei, trecuse printr-o oglindă, ajungând într-o lume ale cărei reguli de conduită, ca şi geometria, erau inversate. Pe birou erau mai multe foi de hârtie, pe care le examină una câte una.

— Desenele dumneavoastră? întrebă el.

Prima foaie era acoperită de cercuri de mărimi diferite, unele cu cruci sau stele în interior. Schrödinger bănui că asta făcea parte din terapia lui Hinze. A doua foaie era un portret de bărbat, desenat cu grijă, dar cu o lipsă de talent atât de evidentă încât oricine s-ar fi recunoscut în el. Apoi se uită la cea de-a treia foaie, cu tot felul de linii şi curbe, ca nişte simboluri rudimentare. Unul era reprezentat de un arc semicircular străpuns de o linie dreaptă, aducând cu furca diavolului. Rotind foaia, Schrödinger îşi dădu seama că e o literă din alfabetul grecesc.

— Ooooo-AA!

Clara se pornise din nou, mişcându-şi doar muşchii feţei în timp ce gemea şi gâfâia.

— Unde te afli? întrebă Schrödinger, hotărându-se să încerce metoda lui Hinze.

— În unde, răspunse ea numaidecât.

Schrödinger tresări intrigat.

— Unde sunt undele?
— Peste tot.
Clara ţinea ochii închişi acum, cu trupul la fel de imobil.
— Înoţi în ele?
— Da.
— Eşti goală?
— Da.
Schrödinger simţi că deţine o putere teribilă. O putea face să i se supună, cum i se supusese şi lui Hinze. Dar corpul lui era deja satisfăcut după copulaţia neaşteptată cu Frau Schwarzkopf, pe care Clara trebuie să o fi auzit. Dorinţa lui acum era pur abstractă.
— Eşti frumoasă.
Schrödinger întinse mâna şi îi mângâie părul. Tânăra păru că nu observă.
— Cum te cheamă?
— Agatha.
— Nu Clara?
Tânăra făcu o pauză, apoi răspunse:
— Helen.
— Eşti o femeie încântătoare, Helen. Sunt sigur că ai putea trimite în luptă o mie de corăbii[28].
Schrödinger privi din nou portretul desenat, probabil, de femeia din faţa lui.
— Cine e? Bărbatul din desen?
Niciun răspuns.
— Dar asta ce e? adăugă el, uitându-se la cealaltă foaie de hârtie, cu litera grecească în formă de furcă.
— Unde, răspunse ea. Poveşti.
— Sunt poveşti în unde?
— Da.
— Ce fel de poveşti?
— Totul în acelaşi timp. Real, imaginar.
— Şi tu înoţi în ele?
Femeia întoarse capul încet, deschise ochii şi îl privi.
— Şi tu, zise ea.
Cuvintele ei îi îngheţară sângele în vene; era prima dată când i se adresa direct. Folosise pronumele *du*[29] la singular,

---

[28] Aluzie la frumoasa Elena, cea pentru care grecii au pornit războiul troian.
[29] Tu, în lb. germană.

Schrödinger, însă, nu putea spune dacă femeia se referise la el. Privea în gol, cum făcuse şi în sala de mese, ca un somnambul, fără să aibă habar de ce era în jurul ei, părând că trăieşte într-un tărâm al viselor în timp ce îl fixa cu ochii ei albaştri, aproape ca din întâmplare.

— Înotăm amândoi în undele acelea? întrebă el. De ce facem asta?

— Fiindcă undele sunt peste tot.

Pentru asta venise aici, la Arosa. Pentru unde. Şi acum această femeie ciudată, cu mintea în altă parte, vorbea despre ele. Brusc, avu senzaţia că se află faţă în faţă cu o ghicitoare, care-i spune viitorul în cortul ei din bâlci.

— Voi găsi ecuaţia pe care o caut?

— Ai şi găsit-o.

— Unde e?

Femeia întoarse capul spre oglindă, închise ochii şi în clipa aceea Schrödinger îşi dădu seama că, într-adevăr, o găsise. Privind la foaia de hârtie de pe birou, nu văzu o singură furcă, ci două; cu puţin efort, simbolurile puteau fi citite ca parte dintr-o formulă scrisă la repezeală, copiată parcă de un copil care n-o înţelegea. $H\psi=E\psi$.

— E o problemă de valori proprii, murmură el. Răspunsul nu poate fi prea complicat!

Numaidecât înţelese forma finală pe care trebuia să o aibă undele De Broglie. Mai avea doar să găsească răspunsul corect la care era sigur că va ajunge. Ca un elev şmecher care răsfoia ultimele pagini ale cărţii naturii, unde se afla cheia tuturor problemelor.

Oare Clara văzuse deja ultimele pagini ale acelei cărţi măreţe? Ea să fie oracolul minţii universale? Privindu-i îndeaproape mâzgălelile geniale, Schrödinger se convinse că acestea puteau fi interpretate în nenumărate alte feluri. Ceea ce văzuse el, va decide mai târziu, era o ecuaţie deja scrisă în imaginaţia lui, care aşteptase momentul potrivit ca să iasă din coconul secret şi să se transforme în gând raţional. În mâzgălelile Clarei, un poet ar putea găsi o rimă derutantă; un îndrăgostit şi-ar putea vedea iubita.

— Ooooo-AA!

Femeia continua să înoate în oceanul ei platonic nesfârşit. Oare undele De Broglie existau şi ele pretutindeni? Ce-ar fi dacă

electronul ar fi purtat pe unde care traversează galaxii întregi? Epava aceste mări cosmice este maya căreia îi spunem realitate. Schrödinger îşi dădu seama că o singură cuantă de lumină căzută în camera în care se afla ar putea fi legată instantaneu de un eveniment ascuns, petrecut undeva, printre stele. Şi atunci în lumea aceasta n-ar mai exista nicio coincidenţă fără noimă; totul s-ar lega, totul ar avea un sens. Aceasta era, poate, baza reală a minţii universale a lui Hinze.

Schrödinger se ridică în picioare. O va lăsa pe Clara să rătăcească prin spaţii pe care el nu le putea cuprinde. În clipa aceasta poate că îl vizita pe bolnavul despre care îi spusese lui Hinze; poate că îi dădea un mesaj din cartea nescrisă a viitorului, precum cel pe care i-l oferise lui Schrödinger. Şi în aceeaşi clipă tânărul Friedrich Nietzsche îl vedea pe acelaşi bolnav, descoperind în această viziune propriul mesaj. Şi, printr-o stranie juxtapunere a timpului şi posibilităţii, Clara se materializa simultan pe un munte din Scoţia, unde un scriitor american se consola în urma unui eşec.

— OOOOO-AAA!

Schrödinger o părăsi, închise uşa, păşi pe coridorul pustiu şi se întoarse spre uşa lui, şi ea închisă. Din salonul de dedesubt auzi voci şi muzică. O vioară şi un pian, legate într-un duet liric ce părea că se apropie de o cadenţă finală, stimulat de logica tonală ce face ca fiecare măsură să depindă de cea care va fi ultima.

Schrödinger deschise larg uşa camerei lui. Dar ceea ce văzu nu era camera lui. Podeaua era din gresie, patul era din fier, iar puţinele accesorii erau strict funcţionale. Pe podea, cu feţele ascunse, un bărbat şi o femeie îmbrăţişaţi, sleiţi de puteri, ca după un contact sexual prelungit.

Schrödinger clipi de câteva ori şi imediat imaginea dispăru. Era obosit, atâta tot. Acum îşi va petrece noaptea extrăgând ecuaţia care, mai mult ca sigur, îi va aduce faima. Jos, în salon, muzica se stinse.

Când se trezi, văzu o infirmieră în halat alb – îndesată, supraponderală şi transpirată – lângă patul lui.

— Unde mă aflu? o întrebă el.

— La Spitalul Burgh House.

Numele nu-i spunea nimic. Se trezise dintr-un vis care încă i se mai agăţa de simţuri, amorţindu-le. Din el îşi amintea doar muzica ce venea din altă încăpere. Şi infirmiera. O văzuse în vis, făcând dragoste într-o bucătărie? Cum de se excitase în faţa unui spectacol atât de dizgraţios?

— E miercuri, zise ea. Vi s-a făcut rău şi-aţi fost adus aici, din Craigcarron.

Infirmiera îi citea uluiala şi deruta pe faţă.

— Craigcarron, repetă ea. Satul de pe coastă. Nu vă mai amintiţi?

— Am fost la vilă, răspunse el. Mă numesc…

— Vă numiţi John Ringer, spuse ea şi îi luă nasul cu mirosul de haine stătute când se întinse peste pat ca să aranjeze ceva dincolo de raza lui vizuală. Aţi avut noroc că eraţi atât de aproape de noi. Aici vin cei care-şi pierd memoria. Sunt aduşi cu elicopterul, chiar şi din Edinburgh.

Nu avea niciun rost să înţeleagă ce se petrece cu el. Trecuse de la un vis la altul, iar curiozitatea nu avea cum să pună capăt celui prezent. Aşa cum stătea acolo, întins în pat, privind cum pieptul grotesc de mare al infirmierei îşi face de lucru pe deasupra lui, era ca şi cum s-ar fi aflat pe o plută a indiferenţei.

Ceea ce îl preocupa mai mult acum era mirosul neplăcut, de transpiraţie, al femeii, care îi întorcea stomacul pe dos. Răsuflă uşurat când infirmiera îşi termină treaba şi se îndepărtă de pat.

— Mă întreb câteodată de ce n-au construit spitalul în Edinburgh, spuse ea. Ar fi scutit toate călătoriile cu elicopterul. Cred că-i legat de Zona Roşie, deşi n-am voie să vorbesc despre asta. E la subsol.

Infirmiera îi aranja cearşaful acum, iar broboanele de transpiraţie începeau să-i lucească pe fruntea groasă.

— N-avem voie acolo, continuă ea. Dar ştiţi ce-am auzit?

Se aplecă peste el umplându-i din nou nările cu mirosul ei

de grajd.

— Au un fel de club acolo jos, pentru pidosnici. Din când în când vin pe-aici tot felul de bărbaţi – în maşini fiţoase!

Infirmiera se îndreptă de spate, îşi scoase cu mândrie pieptul în faţă, evident mulţumită că îi scăpase această informaţie.

Dezinteresul total al lui Ringer nu constituia niciun impediment pentru ea, femeia începând să-şi dea cu părerea despre un subiect despre care spusese că nu are voie să vorbească.

— Bărbaţii care vin aici nu sunt de prin părţile astea, continuă ea aplecându-se din nou spre el. Îmbrăcaţi în costum, unii din ei. Îi vedem pe geamul de la sala de mese, cum vin ziua-n amiaza mare. Iar noi slugărim din zori şi până-n noapte şi ne alegem doar cu un KitKat şi o cană de ceai, în vreme ce ei se uită cum dansează fâţele alea pe masă, despuiate, în clubul din Zona Roşie. Cel puţin aşa am auzit. Elsie, aia mică – una din femeile de serviciu –, se jură pe ce are mai sfânt că sunt nişte oglinzi mari acolo şi când fetele dansează în faţa lor – goale-goluţe! – bărbaţii la costum le văd ca-n palmă. Aşa zice Elsie. Deşi tot ea ne-a spus odată că are o căţea care i-a fătat pisoi, lucru care nu prea s-a dovedit adevărat.

Preţ de o clipă, atenţia lui Ringer se prinse ca într-un năvod la gândul acelor sâni şi fese goale, mărite şi multiplicate într-o sală a oglinzilor. Poate că în Zona Roşie era doar o femeie ale cărei reflexii numeroase înfierbântau minţile bărbaţilor adunaţi acolo.

— Spitalul e aproape pustiu, zise infirmiera grasă, continuând monologul. Ce fel de afacere mai e şi asta?

Femeia se opri brusc când o altă persoană intră în cameră şi se apropie de pat.

— S-a trezit, spuse ea.

— Văd şi eu, Maggie, replică dr. Blake.

Această nouă vizitatoare era înaltă şi zveltă, purta ochelari cu ramă metalică şi avea părul blond deschis, care îi dădea un aer scandinav. O clipă femeia i se păru cunoscută; Ringer avea aceeaşi senzaţie pe care o avusese la vederea infirmierei, că o mai văzuse într-un vis. Dar femeia aceasta blondă avea ceva deosebit, iar Ringer nu-şi dădea seama ce anume.

— Bună ziua, John, zise dr. Blake. Ştii în ce zi suntem?

— Luni.

— Ţi-aduci aminte ce s-a întâmplat?

— Ningea.

Dr. Blake avea o planşetă în mână. Îşi notă ceva, apoi îl privi din nou prin ochelari. Poţi să-mi spui cum se numeşte primul-ministru?

Ringer încercă să-şi pună mintea letargică la treabă.

— Goebbels?

Dr. Blake se întoarse spre Maggie.

— Poţi să pleci, spuse ea tăios, iar infirmiera dispăru din raza vizuală a lui Ringer, cu tot cu transpiraţie.

Dr. Blake ridică prima foaie de pe planşetă ca să vadă ce urmează.

— Aş vrea să-ţi pun câteva întrebări. Câte minute are o oră?

— Care oră?

— Oricare. Cea care tocmai a trecut.

Inerţia lui mentală era de neînfrânt.

— Niciunul.

— Ce zi vine după vineri?

— Toate vin.

— Ce culoare are ziua de miercuri?

— E roşie.

— Eşti sigur? Gândeşte-te bine.

— Verde? Albă?

Dr. Blake îşi notă ceva.

— Cât fac unu şi cu unu?

— Unu.

— Într-un sertar sunt patru şosete. Câte perechi sunt în sertar?

— Şase... Unde e Clara?

Dr. Blake ridică ochii de pe planşetă.

— O cunoşti?

— Pe cine?

— Pe Clara. Ai întrebat unde e.

— Am întrebat?

Dr. Blake îl privi de parcă Ringer ar fi devenit un calcul neaşteptat de subtil.

— Mai avem un pacient amnezic. A fost adus ieri. Noi o numim Clara. Ţi-a spus ceva Maggie despre ea?

— Cred că e soţia mea.

Fruntea netedă a doctoriţei Blake se încreţi de îndoială.

— Soţia ta vine din Anglia de îndată ce găseşte pe cineva care să stea cu copilul, zise ea, continuând să-l privească, intrigată de apatia pe care i-o citea pe faţă. Vrei să-ţi mai spun şi altceva despre familia ta?

Ringer nu simţi nevoia să răspundă; amintindu-şi vag o parte din vis, răspunse:

— S-a rătăcit pe munte.

Dr. Blake se bătu uşor, gânditoare, cu vârful pixului de buza de sus.

— Ce este în Zona Roşie? întrebă Ringer.

Dr. Blake se arătă şi mai intrigată.

— Acolo instalăm un aparat nou, de scanare a creierului, spuse ea cu precauţie. De fapt, ni-l instalează fizicienii de la centrala din Craigcarron. Cu cine ai vorbit când ai fost acolo ieri?

— Cu Fata Invizibilă, murmură Ringer.

— Poftim? făcu dr. Blake încercând să rezolve o problemă care arăta că pregătirea ei ştiinţifică era departe de a fi completă. Ce-i ăsta, un fel de cod?

Ringer se zgâi la ea, inexpresiv.

— Vreau să-ţi arăt ceva. Mă întorc imediat.

Dr. Blake ieşi lăsându-l pe Ringer să se holbeze la tavan, a cărui goliciune era mai reconfortantă decât tot ceea ce văzuse de când era treaz. Ce căuta aici? Întrebarea îi adăstă puţin în minte pentru ca, peste doar câteva clipe, să fie acoperită de valuri reînnoite de toropeală.

Simţea cum mintea i se învârtejeşte. Trecuse ceva timp de la plecarea doctoriţei; dar nici nu se punea problema plictiselii, fiindcă pe Ringer nu-l interesa câtuşi de puţin ce se va întâmpla când se va întoarce. Vreme de câteva secunde sau câteva ore, privi albul de deasupra lui; tavanul care, după o vreme, începu să se spargă şi să se fărâmiţeze, frânturile, minuscule, nefiind în stare să rămână în aer. Cădeau peste el: nenumăraţi fulgi de zăpadă. Patul, observă el, dispăruse. Acum stătea întins pe pământul tare, îngheţat, sub un cer infinit. Un bărbat se uita în jos, la el, ras în cap şi subnutrit, cu un hârleţ în mâini. Ringer dădu să-i spună ceva; dar bărbatul, văzând mişcarea buzelor, păru surprins. *Ăsta mai trăieşte*, strigă el. La câţiva paşi de el, un soldat cu puşca atârnată de umăr şi cu un chiştoc de ţigară între dinţi. *Sapă!* urlă soldatul. *Dar*; *vă rog, e viu, spun*

adevărul.

Apoi se termină. Dr. Blake reveni, cu o carte în mână. O deschise într-un loc marcat cu o bucăţică de hârtie şi îi arătă pagina. Deşi vedea cuvintele ca prin ceaţă, reuşi să desluşească două, care fuseseră subliniate. *Fata Invizibilă*.

De ce i le arăta? Nu-şi amintea decât zăpada, care poate venea dintr-o altă poveste pe care o citise cândva. Ţinea cartea în mână în timp ce se pregătea să treacă drumul. În mâna cealaltă, un telefon. Trebuia să sune pe cineva.

Dr. Blake arătă spre o notă din josul paginii, încercuită cu creionul. Ringer nu reuşi să citească literele mici de la capătul unghiei date cu ojă a doctoriţei, motiv pentru care femeia se oferi să i le citească ea.

„*Fata Invizibilă ar putea fi o femeie care a existat aievea şi era purtată ca ghicitoare dintr-un bâlci într-altul prin toată Germania, o femeie care cădea în transă în faţa unei oglinzi şi începea să vorbească în mai multe limbi. «Chiarina», o compoziţie pentru pian de Schumann, ar putea fi mai curând un portret al acestei figuri enigmatice decât al Clarei Wieck, cum se crede în genere.*"

Dr. Blake închise cartea.

— Îţi spune ceva asta?

Tavanul redevenise solid. Ceea ce păruseră a fi ore întregi trebuie să fi fost doar un minut sau două.

— Cartea asta – *Părerile despre viaţă ale motanului Murr* – era în geanta femeii care a fost găsită ieri rătăcind pe aici, explică dr. Blake. Îi spunem Clara după numele menţionat în nota de subsol. Ea a marcat pagina, semn că era importantă. Eu cred că tu ştii cine e şi ce căuta pe aici.

Apoi dr. Blake se apropie şi coborî vocea:

— Aud şi eu tot felul de zvonuri. Poate că centrala din Craigcarron e cauza tuturor problemelor de sănătate de aici, motiv pentru care cei de acolo ţin atât de mult să ne ajute să le tratăm. Poate că de vină e noul reactor pe care îl instalează în Zona Roşie, iar spitalul ăsta e doar un paravan, ca să-l ferească de jurnaliştii prea curioşi şi de terorişti. Da, aud ce se vorbeşte şi mă întreb dacă nu cumva toate fondurile astea pe care le primesc pentru cercetare nu sunt decât un mod de a mă face să închid ochii. De asta vreau să ştiu: ce căuta Clara aici? Ce s-a întâmplat la Craigcarron? Poţi avea încredere în mine.

Ringer nu răspunse şi doctoriţa făcu un pas înapoi, convinsă că, într-adevăr, nu ştie nimic.

— Am citit cândva că 99% din persoanele implicate în Proiectul Manhattan habar nu aveau la ce lucrează. Cine ştie, poate că şi cu Zona Roşie e acelaşi lucru. Pentru mine e un scanner, pentru cei din Craigcarron e altceva. Poate că tu eşti singura persoană care ştie adevărul. Dar l-ai uitat.

Cuvintele ei aveau tot atâta substanţă ca şi fulgii care căzuseră peste el de nicăieri, evaporându-se la fel de repede. Timpul era la fel de volatil, astfel încât, după plecarea doctoriţei, minutele sau zilele se scurseră iute. Culoarea peretelui, textura cearşafului însemnau mult mai mult pentru el decât feţele pe care le vedea din când în când, propria identitate sau de ce se afla aici.

La un moment dat observă lângă patul lui o femeie, pe care o vedea cu o claritate neaşteptată.

— Salutare! zise femeia, veselă.

Avea părul tuns scurt şi un inel prins într-o nară.

— Priss Morgan. Terapeut prin scris.

Simţurile lui erau mai ascuţite acum; de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn greu. Se putea concentra destul de bine ca să se întrebe ce se întâmplă.

— Cât timp am fost inconştient?

Femeia privi nedumerită.

— Nu ştiu. Cred că ai fost îndeajuns de treaz ca să poţi vorbi cu vizitatoarea pe care am văzut-o ieşind din camera asta când am sosit, acum câteva clipe.

— Adică dr. Blake?

— Nu. Poate că era soţia ta.

— Ce zi e azi? De cât timp sunt aici?

— E miercuri. Cred că eşti aici de săptămâna trecută... Mda, dr. Blake crede că n-ar fi rău să-ţi aşterni gândurile pe hârtie. Poate chiar să ţii un jurnal. Sau să scrii poezii.

Femeia scoase câteva foi de hârtie din servieta de piele şi le puse pe o masă pe care o împinse spre patul lui Ringer, adăugând şi un pix.

— Scrie tot ce-ţi vine în minte.

Ringer nu voia să scrie; voia să se dea jos din pat şi să afle ce se întâmplă. Era ca unul care s-a trezit brusc din beţie. Dar, în clipa în care încercă să se ridice, simţi cum îi zvâcneşte capul

mai ceva ca după un chiolhan. Se lăsă pe pernă, ameţit, şi se trezi din nou în locul acela măturat de vânt, unde un deţinut ras în cap mânuia un hârleţ, privind îngrozit în timp ce soldatul urla la el: *Sapă!*

Un zgomot venit din afara camerei îl făcu să revină la realitate; uşa se izbi de perete, făcând loc unui cărucior împins de infirmiera grasă care i se părea cunoscută. Era Maggie. Mintea lui Ringer se limpezise din nou, iar durerea de cap îi dispăruse. Priss Morgan plecase, iar foile goale lăsate de ea îşi schimbaseră locul. Stăteau pe noptieră, acoperite de cuvinte.

— Masa, anunţă Maggie luând de pe cărucior o tavă din plastic cafeniu cu o farfurie deloc apetisantă pe care o aşeză, însoţită de mirosul subsuorilor ei, pe masa lui Ringer.

Ringer privi lung ceea ce părea a fi un fel de mâncare tocmai inventat de bucătăresele spitalului.

— Cum, eu mănânc asta în fiecare zi? întrebă el nevenindu-i să creadă.

Maggie se arătă surprinsă.

— Hei, avem chef de vorbă! Aşa mai zic şi eu. De obicei de la dumneavoastră mă aleg numai cu nişte mormăituri în timp ce vă scrieţi poveştile, zise ea arătând spre foile despre care Ringer nu-şi amintea să le fi scris.

Continuând să contemple farfuria, Ringer întrebă:

— Aş putea să-mi cumpăr un sandviş de undeva?

Exista chioşcul spitalului; dar Ringer nu putea merge acolo, zise ea, fiindcă leşina ori de câte ori încerca să se ridice din pat.

— Sunt sigur că mă descurc.

— Haideţi, hopa sus, dacă vă credeţi atât de sprinten. Să vedem cum vă daţi jos din pat.

Ringer îşi lăsă imediat picioarele jos şi luă poziţia de drepţi în pijama.

— Mare minune! exclamă Maggie sarcastic. Bănuiesc că acum vreţi să vă conduc până la chioşc. Aveţi noroc că e în drumul meu spre Clara.

Infirmiera scoase un halat şi o pereche de papuci, care probabil că-i aparţineau lui Ringer, apoi îi dădu portofelul pe care îl luă din noptieră. Ringer se ţinea bine pe picioare şi era nerăbdător să vadă cum arăta spitalul.

— Haideţi, zise ea şi o luă înainte, împingând căruciorul care zăngănea din toate încheieturile.

Coridorul era pustiu şi strălucea de curăţenie. Totul era nou, ca scos din cutie. Păşind încet în urma damfului împărţit cu atâta dărnicie de Maggie, Ringer văzu mai multe uşi deschise spre camere cu un singur pat, libere toate. Lipseau cu totul murmurul şi sporovăială, cărucioarele şi paşii, feţele abia zărite care treceau pe lângă uşile deschise, atât de obişnuite în orice spital autentic. Acesta era un simulacru foarte ingenios, deşi nu într-atât de ingenios încât creatorii lui să includă ingredientul vital, cel mai convingător dintre toate – oamenii, îngrijoraţi de bolile lor, a căror prezenţă ar fi fost de ajuns ca să-l facă să se îndoiască de ceea ce dr. Blake bănuia deja.

Într-un târziu ajunseră la chioşc. La intrare erau buchete de flori, rafturi cu ziare, un galantar cu produse de patiserie neatinse, în spatele căruia stătea o femeie care, probabil, venea aici în fiecare zi, gândi Ringer, ca să-şi câştige existenţa vânzând dulciuri şi reviste celor câtorva asistente şi femei de serviciu. Membre ale personalului căruia îi lipsea obiectul muncii, venite aici, din toate satele vecine, ca să se angajeze într-un loc despre care e interzis să vorbească; un proiect care, chipurile, oferă locuri de muncă, populat de somnambuli mulţumiţi să fie părtaşi la o iluzie.

— Poftă bună, spuse Maggie arătând cu capul spre raftul refrigerat pe care stăteau aliniate un şir de sandvişuri gata preparate, în pachete triunghiulare. Eu duc mâncarea unde e dorită.

Apoi infirmiera plecă pufăind din greu, împingând căruciorul masiv cu o singură farfurie.

Ringer o privi cum se îndreaptă spre ceea ce, potrivit unui afişier cu anunţuri alandala, se numea Aripa F. Dar, când femeia dispăru după colţ, hotărî că mâncarea nu era grija lui cea mai presantă. Trupul şi mintea îşi recăpătau vigoarea; ca şi curiozitatea şi scepticismul. Voia s-o vadă pe Clara. Drept care se luă pe urmele infirmierei, zărind-o când dădu colţul şi având grijă să nu fie văzut în timp ce femeia se apropia de rezerva Clarei.

Trecu prin mai multe uşi duble, niciuna încuiată; fiecare se deschidea la fel de uşor şi pentru el, şi pentru Maggie, care pur şi simplu intra cu căruciorul în ele, de parcă ar fi forţat o poartă ca să ajungă în câmp deschis. Ringer, însă, dorind să treacă neobservat, trebuia să se mişte mai încet şi mai cu grijă,

aşteptând uneori în spatele unei uşi pentru ca infirmiera să se îndepărteze îndeajuns ca să-şi poată continua urmărirea. În toată această călătorie nu întâlni pe nimeni.

În cele din urmă, Maggie ajunse la destinaţie. Bătu de câteva ori în uşă, întoarse căruciorul şi îl împinse în uşa camerei. Ringer, ascuns la capătul coridorului, aşteptă până când o auzi pe Maggie ieşind şi continuându-şi drumul. O văzu cum se îndepărtează şi dispare după un colţ. Acum Ringer o putea vizita pe singura pacientă pe care o ştia din tot spitalul. Când se asigură că infirmiera nu se întoarce, se apropie încet de uşa Clarei şi bătu.

Nu primi niciun răspuns. Aşteptă şi, când dădu să bată din nou, auzi un sunet înăuntru.

— Ooooo...

Era geamătul înăbuşit al unei femei; în timp ce stătea acolo, sunetul se repetă, crescând în intensitate, ritmul lui misterios devenind din ce în ce mai regulat; din ce în ce mai presant, mai hotărât să-şi împlinească scopul de nepătruns.

— Ooooo-AA!

Pentru Ringer era sunetul unei enigme extatice; o muzică profundă, reverberantă, cu nenumărate înţelesuri.

— Ooooo-AA!

Fără să mai stea pe gânduri, deschise uşa şi văzu o cameră cu pereţii albi, altfel decât restul spitalului. Cu un birou arătos, din lemn, şi un şifonier. Pe podea şedea turceşte o femeie, cu faţa spre el, iar lângă ea, cu spatele la Ringer, un domn în haine ciudate se încheia la prohab spunând ceva în germană.

Ringer închise uşa imediat. Ce anume văzuse? Cum de putuse Maggie să intre aici atât de calmă, cu doar câteva clipe înainte? Din păcate, îşi dădu el seama, încă nu-şi revenise pe deplin.

Ciocăni din nou. Şi din nou deschise uşa, nefiind în stare să reziste dorinţei de a vedea ce e dincolo. Acum totul era schimbat; o cameră asemănătoare cu a lui. Bărbatul dispăruse; aceeaşi femeie şedea pe podea, deşi acum era îmbrăcată într-un halat de spital care nu i se potrivea deloc. Avea farfuria în faţă, dar nu se atinsese de ea. Halucinaţia de adineauri nu mai conta, acum îl intriga figura extrem de familiară a femeii care, cu ochii închişi şi braţele încrucişate, repeta incantaţia ritmică:

— Ooooo-AA!

Ringer intră şi închise uşa. O privi cum stă acolo, fără să-i bage în seamă prezenţa, şi aşteptă, în timp ce femeia îşi continua spectacolul:

— Ooooo-AA!

În cele din urmă Ringer spuse:

— Bună ziua.

Femeia se opri, dar ochii îi rămaseră închişi când răspunse:

— *Guten Tag*[30], *Herr Schumann*.

— Nu-i aşa că te cunosc?

Cu pleoapele lăsate, cu capul nemişcat, femeia răspunse:

— *Toujours*[31].

Cu o limpezime de care nu mai avusese parte, Ringer trăi experienţa extatică a amintirii, a rememorării unei confruntări neaşteptate cu un trecut frumos – trecutul lui. I-o spuneau chipul, silueta, respiraţia, însăşi prezenţa ei. Ştia cine e femeia aceasta şi intuia felul în care viaţa i se intersectase cu a lui. Văzând-o acolo, stând turceşte pe podea, o parte mică, dar esenţială din propriul său eu adevărat se trezi la viaţă. Se apropie de ea.

— Helen!

Femeia deschise ochii, întoarse capul doar cât era nevoie şi îl privi apatic.

— Sunt eu. John. Ne-am cunoscut cândva, sunt sigur că n-a fost doar un vis.

Femeia îl privi lung, cu ochi opaci, de drogat. Pupilele ei dilatate, observă Ringer, erau inegale, un ochi fiind mai negru decât celălalt, astfel încât faţa îi părea o îmbinare stranie a două jumătăţi diferite. Femeia închise ochii şi reveni la starea yoghină, placidă.

— Ooooo-AA!

Ringer o privi fascinat; apoi, pe neaşteptate, femeia îşi încetă meditaţia, deschise ochii şi se uită la el.

— Cine eşti? întrebă ea. Ce doreşti?

Avea pupilele normale acum, de parcă adineauri mintea i-ar fi luat-o razna.

— Îţi aminteşti ceva? întrebă Ringer.

— Despre ce vorbeşti?

Ringer se întrebă dacă pierderile lui de cunoştinţă erau la

---

[30] Bună ziua, în lb. germană.

[31] Totdeauna, în lb. franceză.

fel de severe ca şi ale Clarei.

— Numele meu e John Ringer, zise el îngenunchind lângă ea. Sunt pacient aici, ca şi tine. Din câte îmi dau eu seama, suntem singurii pacienţi din tot spitalul.

— Dar Harry?

— Cine?

Numele i se părea cunoscut lui Ringer.

— Şi el e aici... am fost să-l văd.

— Unde e camera lui? Cum pot să ajung acolo?

Faţa Clarei era calmă, visătoare, întrebările lui părând că încearcă să o desprindă din viziuni mult mai plăcute decât orice i-ar fi oferit lumea raţională.

— Închide ochii şi lasă-ţi mintea în voie, spuse ea. Aşa vei putea ajunge oriunde doreşti.

— Vrei să spui că l-ai văzut pe Harry într-un vis? Sau l-ai întâlnit în realitate?

Clara ridică din umeri.

— Care e diferenţa?

Incapacitatea ei de a separa realitatea de ficţiune, îşi dădu el seama, era sigur unul dintre simptomele stării în care se afla şi el.

— Trebuie să ne opunem halucinaţiilor, zise el.

Femeia îi zâmbi larg cu veselia fără noimă a unui fanatic religios.

— De ce să ne opunem? N-ai vrea să te afli oriunde în acelaşi timp?

Pupilele i se dilatau din nou, inegal, în timp ce cădea într-o altă transă. Ringer îşi dădu seama că o pierde, simţind în acelaşi timp cum îi revine ameţeala. Nemaiputând să stea în picioare, se sprijini de femeia de lângă el până când căzu pe podea, îmbrăţişând-o stângaci, cu pasiune.

— Ooooo-AA!

Se rostogoliră pe podeaua care începea să se unduiască sub ei precum valurile unui ocean. Mobilierul plutea liber, la întâmplare, transformându-se, în timp ce Ringer, înecându-se, privea neajutorat. Patul se făcea şi se desfăcea precum ceara care se topeşte şi se întăreşte la loc cu aceeaşi viteză; un tablou de pe perete se prefăcu într-o fereastră, apoi porni în căutarea unui loc mai prielnic înainte de a redeveni tablou. Totul era în mişcare; iar când mişcarea încetă şi metamorfoza se desăvârşi,

Ringer nu-şi mai dădu seama dacă revenise în punctul iniţial. Trecuse o clipă sau un secol; alunecase doar un milimetru pe podeaua netedă sau un an-lumină. Femeia, cu o expresie de mulţumire senină, dormea lângă el. Ringer, însă, era neliniştit. Ochii îi spuneau că încăperea era neschimbată; tot ce se întâmplase exista doar în mintea lui, care fusese afectată mult mai grav. Avea senzaţia covârşitoare că se afla în altă parte; nu mai era aici. Pânza timpului şi a spaţiului se crăpase, trăgând de el şi într-o parte, şi în cealaltă.

Era linişte. Clara, întinsă lângă el, visătoare, îşi trecu un braţ peste faţa adormită, lăsându-şi dosul palmei pe frunte. Un gest care lui Ringer i se păru cunoscut.

— Helen, murmură el.

Uşa se deschise brusc. Ringer întoarse capul ca să vadă cine e. Era chiar el.

Celălalt Ringer, intrusul, rămase îngrozit la vederea celor doi de pe podea. În costum şi cravată, era palid, părea că se simte rău; avea gulerul desfăcut şi cravata sucită. Fără să scoată o vorbă, celălalt Ringer rămase cu ochii aţintiţi asupra lor, paralizat; în cele din urmă intră, închise uşa şi se apropie de ei. Oprindu-se, cât pe-aci să leşine, Celălalt se aplecă şi atinse creştetul lui Ringer.

— Eşti adevărat, şopti el.

Celălalt îngenunche pe podea şi întinse o mână tremurândă spre femeia care dormea, apoi o retrase, de parcă i-ar fi fost teamă de ceva.

— Laura! murmură el. Acum înţeleg totul!

Se uită din nou la Ringer şi adăugă:

— Asta nu-i o halucinaţie – chiar eşti eu.

Ringer se strădui să reziste viziunii, dar până la urmă cedă.

— Cum pot fi în două locuri deodată?

Celălalt zâmbi.

— Ai uitat tot ce te-am învăţat? Fotonii pot face aşa ceva; se pare că şi fizicienii.

Tuşi, se înecă, păru că e gata-gata să vomite, dar îşi reveni şi îşi apropie faţa plină de transpiraţie de faţa lui Ringer, privindu-l cu ochi injectaţi.

— Tu chiar ai uitat!

— Da, totul, zise Ringer privindu-şi reflexia hidoasă. Spune-mi tot ce trebuie să ştiu.

Celălalt înghiţi în sec şi spuse:

— Noi doi aparţinem unor lumi diferite. Tu eşti unul dintre viitorurile mele potenţiale; eu sunt unul dintre trecuturile tale posibile. Nu ne putem suprapune fiindcă funcţiile undelor... cedează.

El însuşi părea că mai are puţin şi cedează, dar vârî mâna în buzunar şi scoase câteva hârtii.

— Am găsit astea în biblioteca de aici nu cu mult timp în urmă. Au căzut dintr-un jurnal. Corporaţia Rosier ştie totul despre pericolele pe care le presupune utilizarea instalaţiei de vid la capacitatea maximă. Cei de acolo speră să creeze funcţii ale undelor care să reziste la orice.

Cuvintele Celuilalt, deşi rostite cu îngrijorare, nu-i spuneau nimic lui Ringer.

— Spitalul e numai de faţadă, continuă Celălalt. Ca şi reţeaua de telefoane Q. Cel puţin aşa cred, nu ştiu dacă i-au spus lui Don Chambers.

Cu mâna tremurândă, îi dădu foile lui Ringer, care se uită la cuvinte şi rămase surprins de ceea ce văzu.

— Nu înţeleg nimic, zise Ringer. Parc-ar fi în chineză.

Celălalt, nedumerit şi transpirând din greu, mai să-l secere cu privirea. Apoi păru că înţelege. Privi cu încântare, înclină din cap şi, ca o explicaţie tacită, îl apucă de mâna stângă pe care strălucea o verighetă. Celălalt, observă Ringer, purta aceeaşi verighetă pe mâna dreaptă. Aproape râzând, Celălalt îl făcu pe Ringer să-şi pipăie creştetul. Ringer descoperi că fiecare avea cărarea pe partea cealaltă. Erau imagini în oglindă.

Celălalt murmură emoţionat, ca pentru sine:

— Extraordinar. Niciodată nu m-am aşteptat la inversiunea parităţii.

Descoperirea păru să-l mulţumească atât de mult, încât, pe moment, uită de starea de slăbiciune. Arătă cu capul spre femeia inconştientă.

— Acum înţeleg de ce Laura e dreptace; Helen scria cu stânga.

Şi Ringer se uită lung la femeia de lângă el.

— Vrei să spui că ea e reflexia lui Helen?

Celălalt simţi că-i vine să vomite, îşi acoperi gura cu mâna şi înghiţi de mai multe ori. Noi broboane de transpiraţie începuseră să lucească şi să i se prelingă pe tâmple. Dar îşi

reveni din nou.

— Reflexie? repetă el şi clătină din cap.

Scurta lui bucurie făcea loc mâhnirii.

— Nu, Laura e o fiinţă umană, la fel de vie şi de reală ca tine. Helen era imaginea ei. Acum înţeleg. Helen nu a existat niciodată cu adevărat. Şi, într-un fel, nici eu.

Tremură, se înfioră, apoi se calmă şi adăugă:

— Noi suntem unul dintre trecuturile tale. Trăim numai în amintirile pe care le-ai pierdut.

Uluit de ceea ce auzea, Ringer începu să răsfoiască hârtiile pe care le ţinea în mână. Printre ele era şi o schiţă.

Celălalt, încercând în continuare să încadreze faptele într-o logică pe care Ringer se simţea înclinat să o abandoneze, spuse:

— E ca şi cum ai fi la cinematograf, când ajungi la jumătatea filmului.

— Da, zise Ringer, privind lung schiţa. Asta e senzaţia.

— Pe ecran e o femeie: stă la o masă în cantina universităţii.

— E Helen? întrebă Ringer ridicând ochii.

— Poţi să-i spui cum vrei, replică Celălalt, mai calm acum. Femeia pune un roman pe masă, lângă farfurie. În timp ce vorbeşte cu bărbatul din faţa ei, bate uşor romanul cu furculiţa.

Ringer începu să vizualizeze scena, ca şi cum el ar fi fost bărbatul de la masă. Să fi fost doar un film văzut cândva?

— Spune-mi, zise Celălalt. Pe ce parte a farfuriei este cartea?

Ce rost are întrebarea asta? îşi spuse Ringer. Cu câteva zile sau săptămâni în urmă el însuşi poate că îşi pusese aceeaşi întrebare.

— Pe stânga, răspunse el. Furculiţa e în mâna ei stângă.

— Foarte bine. Filmul continuă. Vedem aceeaşi femeie, întinsă pe podeaua unui spital, inconştientă. Apoi, după un timp, o vedem din nou, la masa din cantină, punând cartea lângă ea.

— Oare viaţa e o buclă fără sfârşit? întrebă Ringer.

O parte din vis îi revenea în minte: se afla într-o sală de mese şi se zgâia la colierul care împodobea pieptul bogat al unei femei.

— Priveşte mai atent, spuse Celălalt ştergându-şi transpiraţia de pe faţă, acum că starea de greaţă îl mai lăsase. Helen stă la masă cu cartea lângă ea; dar de data asta cartea e

în dreapta farfuriei. Helen ţine furculiţa în mâna dreaptă şi cuţitul în mâna stângă. Cuvintele de pe coperta cărţii se văd invers, ca şi cel de deasupra ferestruicii dinspre bucătărie. Totul – tot filmul – rulează de-a-ndoaselea, fără ca actorii să-şi dea seama fiindcă, din punctul lor de vedere, nu s-a schimbat nimic. După ce au fost astfel legate încât să formeze o buclă continuă, capetele filmului au fost şi răsucite. Filmul e o bandă Möbius.

— Dar noi nu suntem personaje dintr-un film, zise Ringer. Eu sunt viu. Am gânduri şi sentimente.

— Poate. Eu n-am de unde să ştiu. Am putea spune că ni s-a acordat o clipă pentru a fi împreună în întunericul unde au voie să stea spectatorii universului. Din această perspectivă, gândurile noastre contează prea puţin.

Celălalt arătă spre hârtiile din mâna lui Ringer şi adăugă:

— Ăsta e planul Spitalului Burgh House. În clipa de faţă te afli în el. Iar aici, jos, la subsol, este instalaţia de vid pe care trebuie s-o distrugi.

Ringer rămase cu gura căscată.

— S-o distrug? De ce?

— Instalaţia permite existenţa mai multor realităţi în acelaşi timp: prezenţa unei persoane în două locuri simultan sau proiectarea unei imagini vii în trecut. Nu ştiu de ce noi – tu şi Laura – părem a fi singurele persoane care resimţim acest efect, dar, dacă maşinăria ajunge să funcţioneze la capacitatea maximă, fiecare atom de pe planeta asta ar putea fi influenţat: întreaga lume ar putea fi reprodusă şi multiplicată. Şi chiar distrusă.

Ringer încă se mai îndoia de acest mesaj care îi parvenea, îşi aminti el, printr-un vis destul de convingător.

— De ce am fost noi aleşi, eu şi Laura? întrebă el.

— Explicaţia trebuie să o cauţi în viitorul tău, care trebuie să fie începutul nostru, răspunse Celălalt, având din nou senzaţia de vomă, şi se clătină, cuprins de ameţeală.

Şi Ringer simţea cum se învârte pământul cu el.

— Trebuie să distrugi maşinăria, continuă Celălalt. Ai încredere în ce spun eu şi, pentru numele lui Dumnezeu, fă ceea ce trebuie făcut.

Apoi podeaua începu să se ridice şi să coboare, încet la început, ca nişte valuri lungi, unduitoare. Treptat, valurile se umflară până când Ringer se prăbuşi din nou şi, când îşi veni în

fire, văzu cum Celălalt dispare uşor dincolo de crestele netede ale unei podele topite.

— Nu uita ce ţi-am spus! strigă Celălalt, încercând în zadar să-şi atingă dublura.

Camera se topea; un tablou se prelingea pe perete, întreţesându-se cu covorul de dedesubt. Departe, Celălalt stătea la uşa biroului din Craigcarron unde se întâmplau toate acestea şi, până să dispară cu totul, Ringer văzu cum doi bărbaţi îl înşfacă de braţe, în ciuda împotrivirii lui. Îl vor ucide, gândi Ringer, în timp ce Celălalt se zbătea, iar atacatorii lui încercau să-l potolească. Şi totuşi, îşi spuse Ringer, nu se poate să-l fi ucis, fiindcă aşa ajunsese Ringer aici. Cei doi îl bătuseră până îşi pierduse cunoştinţa. Apoi se trezise la spital.

Acum totul se liniştise. Viziunile dispăruseră şi, lângă el, stătea liniştită Laura. Acum îi putea spune aşa; era numele ei adevărat. În alte locuri imaginea ei putea fi Clara sau Helen, dar adevărata ei identitate era Laura; restul aparţinea lumii aburilor şi viselor pe care datoria lui era să le distrugă.

— Ooooo-AA!

De parcă s-ar fi ridicat dintr-un abis, Laura se trezi cu acelaşi sunet.

— De ce faci mereu aşa? o întrebă Ringer.

— Cum?

— Nu contează. Trebuie neapărat să ajungem în Zona Roşie.

Ringer se ridică în picioare şi constată că scăpase de ameţeală. Şi Laura se ţinea bine când o ajută să se ridice.

— De ce trebuie să ajungem acolo? întrebă ea cu calmul acela visător care îţi spunea de ce boală suferă.

Ringer o apucă pe după umeri şi îi zise pe un ton tăios, încercând să o trezească din amorţeală:

— Numele tău e Laura. Dacă ajungem în Zona Roşie, poate te vindeci.

Expresia ei se schimbă.

— Laura, şopti ea ca pentru sine, de câteva ori, cu o dulceaţă care îl făcu pe Ringer să slăbească strânsoarea, transformând-o aproape într-o îmbrăţişare.

O lăsă să meargă singură şi se aplecă după una din foi, pe care o scăpase pe podea.

— Uite cum vom ajunge la Zona Roşie, zise el ridicând

schiţa şi arătându-i traseul.

Apoi o apucă de mână şi o conduse spre uşă. Coridorul era pustiu; Ringer privi în stânga şi-n dreapta, aşteptându-se să o vadă pe Maggie sau pe dr. Blake dintr-o clipă într-alta, dar în scurt timp hotărî că pot porni la drum fără probleme.

— Dacă ne întreabă cineva, îi spunem că am ieşit la o plimbare, zise el.

După o vreme Ringer văzu o casă a scării şi o uşă dublă pe care scria *Numai pentru persoanele autorizate*.

— Hai, spuse el şi intrară amândoi.

Aici era răcoare şi întuneric. Treptele erau pline de praf; pereţii erau goi, din beton, fără ferestre, fără ornamente. Părăsind coridorul puternic luminat, Ringer şi Laura lăsaseră în urmă curăţenia specifică unui spital şi dăduseră peste economia funcţională. Scara nu era luminată; singura lumină răzbătea dinspre coridor, prin ochiurile de geam din uşile batante. Ringer ridică schiţa şi o privi atent, urmărind cu degetul traseul pe care îl străbătuseră.

— Asta trebuie să fie scara marcată cu A, zise el.

— O clipă, spuse Laura, trăgând schiţa spre ea ca să vadă mai bine. Nu, cred că e de-a-ndoaselea.

Era adevărat; scrisul de pe schiţă era inversat, după cum Ringer ştia deja, dar la fel era şi schiţa, în care spitalul părea schimbat. Încercară să potrivească liniile pe care le vedeau cu coridoarele şi camerele reale pe lângă care trecuseră.

— Suntem în punctul R, hotărî Laura în cele din urmă, arătând o literă inversată, caracteristică mai degrabă planului unui cargou rusesc.

— Nu, sunt sigur că ăsta e punctul J. Trebuie să înlocuim stânga cu dreapta, şi nu susul cu josul.

— Dar faţa cu spatele? întrebă ea, lucru la care Ringer nu se gândise, încurcând şi mai mult lucrurile.

Schiţa din mâna lui trecuse printre universuri; unea nu numai puncte diferite din timp şi spaţiu, ci şi realităţi diferite.

— Poate că, totuşi, ar trebui să coborâm, sugeră Ringer în cele din urmă.

Drept care coborâră. Fără ferestre spre lumea dinafară şi fără lumină de-a lungul treptelor, sub domnea întunericul, străpuns din când în când de puţinele raze ce răzbăteau dinspre nivelurile luminate ale spitalului. La următorul nivel găsiră uşi

încuiate prin ale căror ochiuri de geam desluşiră un laborator pustiu, bancuri de lucru părăsite şi aparate care luceau timid, ca şi când ar fi aşteptat miile de oameni care într-o bună zi îl vor implora pe Dumnezeu să se găsească odată leacul pentru nebunia care îi cuprinsese.

— Nu te opri, îi zise Laura. Asta nu-i Zona Roşie.

Ringer se arătă surprins.

— Vrei să spui că ai mai fost pe-aici?

— Nu ştiu. Dar parcă îmi amintesc ceva.

Într-un fel, Laura ştia ce trebuie să găsească, deşi la nivelul următor tot nu văzu ce căuta. De data aceasta, era intrarea în parcarea subterană, unde se aflau trei vehicule într-un spaţiu pentru cel puţin o sută.

— Mai departe, spuse ea, cu toate că sub ei întunericul era absolut.

Acum parcă ar fi coborât printr-un puţ lipsit complet de lumină; după ce trecură de ceea ce păreau a fi două-trei niveluri fără uşi care să ofere vreun indiciu, Ringer se întrebă dacă n-ar fi bine să arunce ceva în întunericul acela ca să vadă unde se sfârşeşte. Neavând nimic la îndemână, se opri, se aplecă peste balustradă, în gol, şi scuipă. Nu auzi niciun zgomot, dar simţi o adiere de vânt, un curent abia perceptibil care venea de jos, din adâncuri nevăzute.

— Ţi-e frig? o întrebă el pe Laura, pe care n-o mai vedea, dar o ţinea de braţ.

Cei doi erau îmbrăcaţi doar în halate şi papuci; acum, gândi el, probabil că erau la mai bine de treizeci de metri sub pământ, coborând în spirală pe treptele care nu se mai sfârşeau, amintind de turnul unui castel şi ducându-i departe, în măruntaiele muntelui. Dincolo de aerul răcoros pe care îl inspirau, dincolo de pereţii de beton, se întindeau kilometri întregi de stâncă masivă, care îi împresura ca un mormânt.

— Nu te opri, spuse Laura. Sunt sigură că suntem aproape.

Apoi ajunseră la ultimul nivel. Nu vedeau nimic; ştiau doar că treptele se terminau într-o podea netedă.

— Ţine-te de mine, şopti Laura în timp ce amândoi pipăiau zidurile invizibile în căutarea unei ieşiri.

Într-un târziu găsiră una.

— O uşă! şuieră Ringer.

Nici urmă de clanţă sau de ochi de geam pe uşă, nici măcar

o crăpătură printre balamale prin care să se strecoare o rază de lumină. Dar Ringer ştia că dincolo de ea se afla Zona Roşie.

— Acum trebuie să intrăm, şopti el, simţind cum strânsoarea Laurei slăbeşte.

Femeia se lăsa moale pe podea.

— Laura!

Laura căzu la picioarele lui şi, când Ringer se aplecă să o ridice, fără să vadă ceva, o auzi gemând uşor:

— Ooooo...

— Laura, te rog să nu începi din nou. Dacă ne-aude cineva?

— AAA!

Ringer îi astupă gura cu palma, dar numai o clipă, temându-se să n-o sufoce.

— OOOOO...

Dacă îi auzea cineva din Zona Roşie? Exista un singur motiv pentru ca doi pacienţi să scoată sunetele acelea ciudate în întuneric. Ca să nu trezească suspiciuni, poate că era mai bine să se dezbrace amândoi.

— AAA!

Brusc se făcu lumină. Un alb dureros le umplu ochii, năvălind pe uşa care se deschidea încet, în vreme ce Laura îşi venea în fire, iar Ringer pregătea o scuză plauzibilă pentru amândoi. În prag stătea o siluetă, nemişcată, fără să spună nimic, acoperind în parte intrarea în sala uriaşă şi sterilă a Zonei Roşii. Silueta – un bărbat – nu părea deranjată de prezenţa lor. De fapt, era chiar prietenoasă, fluturând din mână, ca şi cum i-ar fi salutat. Era Ringer.

Acest al doilea Celălalt nu putea veni din trecut, îşi dădu imediat seama Ringer, judecând după faţă şi îmbrăcăminte, identice cu ale lui. Fără să scoată vreun cuvânt, Celălalt se retrase încet, ca un film dat înapoi, printre panouri de control şi alte instrumente, până dispăru din raza lui vizuală. Ringer şi Laura se ridicară în picioare şi priviră sala aceea impresionantă, strălucitoare.

— Aici este? întrebă el.

Laura înclină din cap şi păşiră amândoi înăuntru.

Nu era nimeni; Celălalt plecase. Ringer începu să cerceteze şirurile de computere, treptele şi culoarele de metal, afişierele şi indicatoarele de înaltă tensiune sau cele care te avertizau să porţi cască şi ochelari de protecţie. În mijlocul sălii, o

încrengătură de sârme şi ţevi ducea spre ceea lui Ringer i se părea a fi un frigider sau un aparat de aer condiţionat enorm. Deşi avea dimensiuni industriale, lucea de curăţenie; iar în centru avea un cilindru uriaş, alb, conic, ca o balenă încurcată în năvod.

— Aici ai fost? o întrebă el pe Laura.

— Nu sunt sigură. Dar am senzaţia că o parte din mine a fost mereu aici. Uite acolo, uşa!

Pe ea scria *Întreţinere* şi era deschisă, lângă cilindru, semănând cu intrarea într-o navă spaţială. Ajunseră acolo cu ajutorul unei scări mobile; mai întâi Ringer, apoi Laura. Intrară şi văzură instalaţia de vid.

— Da! şopti Laura cu plăcere şi satisfacţie. Ăsta-i locul!

Erau sute de Laure, mii poate. Şi Ringer se reflecta în oglinzile circulare, fiecare cu diametrul de câţiva metri, amplasate la ambele capete ale încăperii în care intraseră. Doar două oglinzi printre nenumărate altele, toate de o netezime şi o raritate care l-ar fi încântat pe orice împărat, meşterite din metale rare, şlefuite la perfecţie, aliniate cu o precizie astronomică. Niciun fir de praf nu era pe ele, nici măcar o pată sau o zgârietură. Uşor curbate, oglinzile măreau ceea ce reproduceau, precum lentila unui telescop ultramodern. Dar curbura lor nu era o parabolă obişnuită; Ringer sesiză diferenţa imediat, fără să-şi dea seama cum, o amintire pe care n-o putea justifica, văzându-şi faţa distorsionată mai întâi într-o oglindă, apoi în cealaltă, şi observând cum lumea însăşi, cu ajutorul acestor suprafeţe strălucitoare, era inversată, ca în urma unei vrăji. Aveau forma unor cicloide; frumoase, dar monstruoase. Timpul şi nebunia erau în puterea lor batjocoritoare.

Laura întinse mâna ca să atingă una.

— Nu! o avertiză Ringer şi femeia făcu un pas înapoi.

Ringer se gândi din nou, ca un ecou care te pune în încurcătură, că distrugerea acestei maşinării perfecte era singura lor raţiune de a fi aici.

— E periculos, explică el. Nu ştim dacă oglinzile sunt încărcate cu energie.

Simpla exhalare a cuvintelor, ajungând la oglinda de lângă el, transformă avertismentul într-o pată de condens, cenuşie şi tranzitorie, pe suprafaţa oglinzii, acoperind pentru o clipă reflexia şi deruta din toate copiile lui. Dar poate că nu era niciun

pericol să-şi lipească mâna de metalul şlefuit; ca să lase o amprentă care să-i trădeze atunci când fărădelegea lor va fi descoperită.

Pe de altă parte, era mult mai important ca nimeni să nu prindă de veste că au fost aici.

— O clipă, spuse Ringer coborând înapoi, pe scară.

— Unde te duci?

— Rămâi acolo. Vreau să văd cum pot să scot din funcţiune chestia asta.

Ringer hotărî ca mai întâi să închidă uşa care era o dovadă atât de evidentă a prezenţei lor aici. Se îndreptă spre ea, precaut, călcând cât mai uşor cu putinţă pe podeaua netedă, dar, când ajunse aproape, fu nevoit să-şi înăbuşe o exclamaţie de uimire. În umbrele de dincolo de uşa deschisă, chiar unde se terminau treptele, văzu că se mişcă ceva. Înlemni de teamă, apoi înţelese. Ajungând la uşă, văzu cele două siluete întinse pe jos: el şi Laura, doar cu câteva minute în urmă. Acum Ringer era Celălalt. Aici, în Zona Roşie, buclele şi contorsiunile timpului se comprimau în clipe.

Ringer se văzu cum ridică ochii, orbit de lumină. Stând acolo, confruntându-se cu un trecut care era al lui, dar acum aparţinea altcuiva, Ringer flutură din mână spre străinii nedumeriţi de pe podea; un gest de rămas bun atât pentru ei, cât şi pentru viaţa lui. Ştia ce făceau acum, în întunericul de acolo. Curând cele două siluete ascunse se vor ridica în picioare şi vor urca treptele cu spatele, întinerind la fiecare pas. În cele din urmă vor ajunge la un nivel îndeajuns de luminat ca să poată consulta schiţa; şi, în timp ce cuvintele li se vor întoarce în gură şi plămâni din aerul care vibrează în jurul lor, se vor întreba dacă schiţa le arată drumul înainte sau înapoi. Gândind invers, uitând de ciudăţenia orientării lor, se vor duce în camera Laurei, Ringer se va duce de-a-ndăratelea într-a lui, întorcându-se în sfârşit la somnul şi visele care, doar când şi când, i-ar putea trăda paradoxul existenţei lui. Iar acest alt Ringer va fi eliberat din spitalul-închisoare ca să descrească an de an până va uita tot în pântecele mamei lui.

Aceasta era viaţa de la care Ringer îşi lua rămas bun; filmul unui operator cosmic, rulat într-un cinematograf pustiu, întunecat. Acum trebuia să se ocupe de instalaţia de vid – dar cum? Auzi un zgomot: venea de sus, din celălalt capăt al

culoarului. Cineva intra în Zona Roşie – de data aceasta Ringer era sigur că nu e vorba despre el.

Reveni şi urcă în grabă scara mobilă. Laura şedea turceşte în instalaţia de vid, cu braţele încrucişate pe piept.

— Laura, pentru numele lui Dumnezeu, încetează cu sunetele astea! îi şopti el.

Zgomotul din afară devenea din ce în ce mai puternic; Ringer auzi tropăitul paşilor pe culoarul de deasupra şi o voce de bărbat adresându-se pe un ton sigur, deşi neinteligibil, unui însoţitor.

Paşii încetară; Ringer înţelegea acum ce spune bărbatul.

— Doamnă doctor, vă veţi convinge foarte curând cât de importantă e din punct de vedere medical, vă asigur eu.

— Eu ştiu doar că e foarte posibil ca această maşinărie a dumneavoastră să provoace dereglările de ordin mental, replică dr. Blake (Ringer îi recunoscu vocea).

— Afirmaţia dumneavoastră e total nefondată, doamnă doctor.

Cei doi îşi reluară mersul; Ringer îi auzi cum coboară treptele făcând mai puţin zgomot decât pe culoar.

— Trebuie să apreciaţi, totuşi, că instalaţia noastră va putea fi folosită de orice ramură a ştiinţei. Eu sunt fizician, specialist în particule: nu mă interesează prea mult reţelele de telefonie mobilă! Dar energiile produse de instalaţia de vid vor duce la un nou tip de fizică, nemaiîntâlnit, tocmai de aceea susţin fără rezerve proiectul Corporaţiei Rosier.

— Un nou tip de fizică, domnule Chambers? Precum funcţiile undelor neîntrerupte?

Chambers izbucni în râs.

— E clar că v-aţi făcut temele, dar cred că trebuie să separaţi cu mai mult discernământ faptele de speculaţii. Să nu credeţi tot ce v-a spus sau a scris John Ringer – nu există absolut niciun risc, cum a recunoscut şi el înainte de a se îmbolnăvi. Puneţi-l pe picioare, doamnă doctor, ca să-şi poată continua activitatea alături de noi. Corporaţia ţine foarte mult să-l aibă drept consultant.

— Domnule Chambers, mi-aş trata mult mai uşor pacienţii dacă aş şti ce medicaţie li s-a administrat înainte de a ajunge la mine.

— Ce vreţi să insinuaţi? Că noi i-am fi drogat?

Dr. Blake răspunse pe un ton hotărât:

— Şi Ringer, şi Clara au fost foarte grav afectaţi din punct de vedere mental. E o afecţiune căreia nu-i pot găsi o explicaţie medicală. Şi, într-un fel sau altul, amândoi sunt legaţi de activitatea dumneavoastră aici: Ringer se afla cu dumneavoastră la Craigcarron; Clara a fost găsită în stare de inconştienţă în Zona Roşie.

— A fost găsită pe munte! replică Chambers răstit.

— Asta e versiunea dumneavoastră şi a celor de la Rosier. Eu am auzit altceva. Ceea ce mă face să mă întreb dacă nu cumva pierderea memoriei, atât de convenabilă pentru dumneavoastră, ţinând cont că tot ce faceţi aici e secret, a fost ajutată printr-o intervenţie de ordin farmacologic.

În clipa următoare, Ringer auzi cum vocea lui Chambers se schimbă. Fostul lui student vorbi politicos, dar cu o ameninţare mai mult decât vădită în glas:

— Doamnă doctor, dacă ar fi o fărâmă de adevăr în ceea ce spuneţi şi dacă aţi spune asta şi altcuiva, s-ar putea să beneficiaţi şi dumneavoastră de o „intervenţie de ordin farmacologic”.

Doctoriţa râse nervos, nevenindu-i să creadă ce auzise.

— E o ameninţare?

— Dimpotrivă. Sigur, numai o persoană afectată mental ar aduce genul acesta de acuzaţii absurde pe care tocmai le-aţi adus – ipotetic, evident – împotriva Corporaţiei Rosier.

Tăcură amândoi. Ringer aşteptă în interiorul instalaţiei de vid, înconjurat de nenumăratele reflexii ale lui şi ale Laurei.

— Dar mai bine să vă arăt despre ce e vorba, zise Chambers vioi. Acesta este panoul principal de control – uitaţi, totul e în faza de testare. Acum apăs pe „poziţia de aşteptare”.

Brusc, Ringer auzi un zgomot nou; un bâzâit profund care făcea să vibreze întreaga maşinărie, care îl făcea să vibreze şi pe el. Ca un animal uriaş care se trezeşte încet la viaţă.

— Măsurile de protecţie sunt infailibile, continuă Chambers. Clapeta aceasta, de exemplu, protejează personalul de întreţinere care operează în interiorul instalaţiei. Nu ne-ar sta bine deloc să închidem pe cineva aici!

Ringer era sigur acum că va fi descoperit. Să se izbească în oglindă ca s-o facă ţăndări, şi pe el o dată cu ea? Dar, până să se hotărască, auzi un alt zgomot, aproape, gemând nefericit, de

parcă niciun protest nu ar fi fost în stare să depăşească huruitul covârşitor al instalaţiei somnolente. Ringer văzu de unde venea zgomotul. Uşa se închidea încet. Măsurile de protecţie erau departe de a fi infailibile.

Luând cu ea şi ultima rază de lumină, uşa instalaţiei făcu clic şi se închise ermetic. Ringer şi Laura erau prizonierii beznei dinăuntru. Ringer nu mai auzi vocile de afară; doar zumzetul constant al maşinăriei. Care încetă şi el.

Tăcere deplină. Poate că panoul de comandă detectase prezenţa intruşilor printre oglinzi. Ringer aşteptă, ascultându-şi propria respiraţie, rapidă, şi respiraţia Laurei, lângă el, rară şi calmă. Era îngrozit şi o invidia pe Laura. O luă în braţe.

— Lasă, şopti ea. Nu te-ngrijora.

Apoi se aprinse lumina. De jur-împrejur, o lumină ştearsă, roşie, uniformă, ca în atelierul unui fotograf. Brusc se făcu şi mai cald, iar Ringer se gândi că mormântul lor putea fi la fel de bine un impunător cuptor cu microunde.

— Murim aici, şopti Ringer.

— Nu. Ne naştem aici.

Laurei nu-i era teamă; ca şi cum şi-ar fi înhăţat soarta în întreaga ei multiplicitate şi ar fi subjugat-o. Ceea ce luase drept apatie avea să fie binecuvântarea ei cea de pe urmă. În lumina sângerie, Ringer văzu nenumăratele reflexii de o parte şi de cealaltă; şi, printre numeroasele figuri, acum că ameţeala şi leşinul încercau să-l scape de teroare, începu să desluşească diferenţe curioase. Reflexiile, observă el, nu se sincronizau. Între ele era un interval de timp care se prelungea văzând cu ochii.

— Se întâmplă ceva ciudat, zise el. Vezi şi tu?

— Întotdeauna e aşa.

Uite-l, cu câteva minute în urmă. Se văzu într-una dintre reflexiile cele mai apropiate – mergând pe podeaua netedă. Dincolo erau alte momente, mai vechi; era pe coridorul spitalului sau înapoi, în cameră. Şi, pe măsură ce ochii i se obişnuiau cu lumina ştearsă, observă cum reflexiile se apropie între ele, ca atunci când strângi cărţile de joc. Bănui că oglinzile alunecă unele spre altele; spaţiul dintre ele se micşora. Poate că Ringer şi Laura vor fi striviţi înainte de a fierbe de vii. Indiferent de rezultat, Ringer îşi dădu seama că, aşa cum fac toţi cei care ştiu că soarta le e pecetluită, acum îşi vedea viaţa în straturi infinite, sărind de la un moment la altul. În cel mai îndepărtat,

aproape invizibil, era copil.

— Suntem aici dintotdeauna, zise Laura. De aceea am şi existat.

Vieţile lor fuseseră extrase din neant şi acum erau întoarse spre acelaşi neant. Auziră cum şuieră ceva în jurul lor; camera era biciuită de vânt.

— Ne decompresăm! strigă Ringer văzând în asta un alt gest binevoitor: să-şi piardă cunoştinţa înainte de sfârşit.

Între timp, reflexiile se desprinseseră de geometria fermă a oglinzilor. O văzu pe Laura cu soţul şi copiii ei; se văzu pe sine cu câteva persoane care trebuie să fi fost cândva familia lui. Exact în acelaşi timp, în altă parte, Laura era Helen, iar el, un bărbat care credea că o iubeşte. Dincolo, în acelaşi moment necuprins al nefiinţei, ea era hipnotizată de legănatul ceasului de buzunar al unui ins îmbrăcat într-o jiletcă; pe măsură ce numărul reflexiilor devenea din ce în ce mai mare, apăreau alţi bărbaţi, alte femei. Poate că, de-a lungul istoriei umanităţii, toţi erau imaginile spectrale ale acestui cuplu captiv aflat la sfârşitul timpului.

— Eu sunt Viaţa – creatoarea lumilor.

Acesta fu ultimul lucru pe care îl auzi înainte ca aerul tot mai rarefiat al încăperii în care stăteau prinşi ca într-o capcană să dispară, făcând loc vidului, precum cel din spaţiul cosmic, iar ei să depăşească toate limitele hărăzite unui muritor. Oglinzile îşi pierdură limpezimea şi se sparseră, maşinăria huruia în gol, din ce în ce mai tare, aproape de final; reflexiile, însă, aveau să trăiască, momentele lor de triumf şi decădere traversând cosmosul. Instalaţia erupea într-un alb orbitor; un balon uriaş, incandescent, care odată şi-odată poate că va ilumina uşor un cer îndepărtat, o steluţă adăugată unei constelaţii. Sfera de foc porni în fracţiunea de secundă în care Zona Roşie se evaporă, Blake şi Chambers se dizolvară, Spitalul Burgh House se prefăcu în atomi, ca şi povestea scrisă şi lăsată de John Ringer lângă patul mistuit de foc. Se numea *Povestea lui Harry*; şi pe mica planetă care se topea acum la fel de iute ca un fulg de nea, nimeni nu supravieţui ca s-o citească.

— Am comandat o carte, îi spuse el tânărului în tricou din spatele casei de marcat.

— Poftim?

— Am venit ca s-o iau. Mă numesc Harry Dick.

Erau puţini clienţi în Librăria Rosier; deşi, se pare, îndeajuns ca să-i dea de lucru vânzătorului, un adolescent deşirat, prea ocupat ca să răspundă la toate solicitările.

— O clipă, zise el şi verifică pe computerul din faţa lui, în timp ce Harry privi agale în jur.

Construit în secolul al XIX-lea, micul magazin îşi păstrase numele chiar şi în Timpul Restructurării. Urmase Schimbarea şi, şase ani mai târziu, locul fusese salvat de la faliment de Rosier Media, care îl transformase într-o sucursală a lanţului ei de retail.

— Mda, am găsit, spuse vânzătorul. *Profesor Faust*. V-o aduc imediat.

Ieşi de după galantar şi o luă în pas săltat spre o uşă pe care scria *Numai pentru angajaţi*. Probabil că aşa făcea rost de bani ca să se întreţină la universitate, bănui Harry. Jurnalism, televiziune... Mai bine decât să prepare hamburgeri.

— Nu e nimeni? auzi el o voce din spate.

Se întoarse şi văzu un domn în vârstă.

— Revine imediat, explică Harry.

Domnul părea destul de bătrân ca să fi luptat în Primul Război Mondial, dar încă mai avea un licăr tineresc în privire.

— Nu mai e la fel, comentă bătrânul. La locul ăsta mă refer. Uitaţi-vă la teancul ăla de cărţi de bucate, lângă uşă. Acolo era secţia de istorie.

— Mi-aduc aminte. Dar nu cred că duceţi dorul ediţiei Cromwell pentru care stăteam la ditamai coada.

Bătrânul ridică din umeri.

— La drept vorbind, nu era mai rea decât cărţile de bucate sau de grădinărit.

Vânzătorul se lăsa aşteptat.

— Se pare că l-am pus la treabă. Am comandat un exemplar din *Profesor Faust*.

— A, da, făcu bătrânul. Heinrich Behring: bun scriitor. Mi-aduc aminte că-l citeam când eram la şcoală. Sigur, nu mai e la modă acum.

Bătrânul flutură din mână, arătând spre rafturile din jur, ticsite de cărţi.

— Acum eşti, acum nu eşti. Ca şi cum n-ai fi existat. Stalinismul n-a murit, a fost rebotezat. „Dictatura pieţei libere”.

Harry începea să-şi piardă răbdarea. Bătrânul ăsta era, evident, un vechi membru de partid; poate un fost şef de sindicat sau funcţionar public ori detectiv care trăise bine cândva spionându-şi vecinii. De-abia aştepta ca vânzătorul să se întoarcă.

— Trebuie să mă întâlnesc cu soţia mea, spuse Harry uitându-se la ceas şi îşi scoase mobilul. Mai bine o sun.

Bătrânul privi cum Harry îşi lipeşte telefonul de ureche.

— Aveţi grijă să nu vă prăjiţi creierul cu chestia aia, zise el, privind poznaş. N-aţi auzit de DAM?

Soţia nu răspundea.

— DAM? repetă Harry, hotărându-se să trimită un mesaj. Ce mai e şi asta?

— Am citit în ziar. Oamenii îşi pierd memoria, născocesc tot felul de lucruri. Au construit un spital undeva, unde studiază cazurile. Unii spun că de vină ar fi telefoanele astea noi.

— Vă referiţi la telefoanele Q? întrebă Harry uitându-se la cel pe care îl ţinea în mână.

— Întocmai. Semnalul e prea puternic, ceva în genul ăsta. Dacă-l ţii prea aproape de cap, electronii din creier se amestecă între ei.

Harry începu să regrete că se angajase în discuţia asta. Se apucă să scrie mesajul către soţia lui; dar, înainte să ajungă la sfârşit şi să selecteze numele destinatarului, telefonul îl informă că mesajul a fost deja trimis.

— Nu înţeleg de ce tot face asta, mormăi Harry ca pentru el, apoi îi explică bătrânului: Trimite mesajele înainte să le termin. Habar n-am unde se duc.

Bătrânul ridică din umeri.

— Tehnologia, nu? Nu trebuie să ne încredem în ea. Nu, pe mine n-o să mă vedeţi niciodată cu unul din astea lipit de cap. Pentru ce? Ca să-mi mănânce creierul? Articolul ăla despre DAM spunea că, atunci când îşi pierd amintirile reale, oamenii le

înlocuiesc cu lucruri pe care le-au văzut la televizor sau despre care au citit în cărţi. Un pacient spunea că e un personaj din *Anna Karenina*, dacă vă vine să credeţi. În plus, încurca rău povestea, trecuse ceva vreme de când o citise. Ascultaţi-mă bine, telefoanele astea Q sunt belea mare. Şi pline de tot felul de chestii militare, de la americani.

Apoi bătrânul îi demonstră cum întregul sistem de telefonie e, de fapt, o metodă capitalistă de control al minţii, ca şi cum capitalismul n-ar controla îndeajuns minţile oamenilor. Vorbea cu convingerea deprimantă a unuia care e dus cu pluta, motiv pentru care Harry răsuflă uşurat când văzu că vânzătorul se întoarce.

— Poftiţi, spuse tânărul deşirat şi puse pe galantar un exemplar din *Profesor Faust*, după ce probabil că îşi prelungise absenţa pentru o cafea şi o ţigară.

Apoi luă cardul întins de Harry.

— Ce vârstă ai, tinere? îl întrebă domnul în vârstă pe vânzător, care se arătă uşor surprins de invitaţia la interacţiune pentru care programul de iniţiere într-ale comerţului era evident că nu îl pregătise.

— Ăăă, nouăsprezece, răspunse el, trecând cardul prin POS. De ce-ntrebaţi?

— Păi, acum nouăsprezece ani, cel care intra în librăria asta vedea un raft întreg plin de cărţile lui Heinrich Behring. Autorul se preda şi în şcoală. Câteva oraşe aveau chiar şi o stradă sau o librărie cu numele lui. Era Erou al Muncii Socialiste. Acum s-a dus. E o chestie, nu?

— Mda, făcu vânzătorul, împingând chitanţa spre Harry Dick, ca s-o semneze.

— Nu e extraordinar să uiţi atât de uşor? întrebă bătrânul şi porni spre ieşire, şchiopătând uşor ca după o rană veche.

— Nu vreţi să cumpăraţi nimic? strigă Harry după el.

— Nu merită, răspunse bătrânul şi ieşi în stradă.

Harry era contrariat după acest schimb enigmatic de cuvinte cu bătrânul. Era un avertisment? Chiar se întrebase dacă nu cumva telefonul lui l-ar putea afecta într-un fel sau altul; în ultima vreme parcă începuse să uite cele mai simple lucruri. Deunăzi soţia lui îi vorbea de şcoală, când toţi elevii trebuiau să recite cele Şapte Articole. Preţ de o clipă, Harry nu-şi aminti cele Şapte Articole şi nici măcar de şcoală. Oare doar

fiindcă îmbătrânea sau era ceva mult mai grav?

Vânzătorul îi dădu cartea şi, când să-şi lipească din nou privirea de ecranul computerului, pe care părea că îl găseşte mai fascinant decât orice fiinţă umană care ar fi călcat pragul librăriei, Harry, stimulat de îndrăzneala bătrânului, se hotărî să-l întrebe pe tânăr:

— Ai auzit vreodată de DAM?

Un zâmbet scurt modifică poziţia buzelor subţiri ale vânzătorului.

— Febra mobilelor? Poveşti de speriat copiii. Eu vorbesc la mobil aproape încontinuu şi n-am nici pe dracu.

Răspunsul nu îl linişti pe Harry, mai ales că venea de la un adolescent care părea că, în loc de creier, avea un cip din siliciu.

— Am citit *Profesor Faust* când eram elev, zise el, continuându-şi experimentul în conversaţie. Făcea parte din lecturile obligatorii la filosofie, pentru lucrarea despre dialectica istoriei.

Vânzătorul nu-l mai asculta; deşi ochii lui sticloşi îl fixau pe Harry, mintea lui, dacă avea aşa ceva, era mai degrabă la pub-ul în care va ateriza de îndată ce va ieşi din schimb.

— Săptămâna trecută mi-am dat seama că nu-mi mai aminteam aproape nimic despre ea, continuă Harry. Câteva nume, vreo două întâmplări, şi-atât. Un lucru, totuşi, îmi aduceam aminte, unul care mă frapase mult când citisem cartea, anume că Behring îşi începea povestea într-un trecut alternativ şi îl extindea într-un viitor imaginar. Între timp am trăit anii descrişi de Behring. Descrierea lui e greşită, desigur: asta probabil că i-a şi fost intenţia. Dar am vrut să-mi amintesc cum prezenta el anii ’60, ’80, noul secol.

— Lectură plăcută, spuse vânzătorul cu vocea unui robot pentru care orice formă de viaţă trecută de douăzeci şi cinci de ani ar fi trebuit să stea într-un cămin de bătrâni.

— Mulţumesc. La revedere.

Harry se întoarse şi se îndreptă spre ieşire. Propria lui istorie se spulbera. Sufletele celor din jur erau recondiţionate, renovate, precum această librărie din care tocmai ieşise. Într-una din zile va fi şi el reproiectat, într-o altă existenţă.

Era în faţa librăriei, la un pas de ceea ce ani buni fusese Bulevardul Karl Marx pentru ca, pe neaşteptate, să devină strada Princes, de parcă între timp nimic nu s-ar fi întâmplat.

Cimpoierul stătea la locul lui, iar, în depărtare, pe stâncă, se înălţa castelul în vârful căruia strălucise cândva o stea roşie despre care nimeni nu crezuse că va fi stinsă vreodată. Deja apăruse o nouă generaţie pentru care asemenea lucruri nu aveau nicio noimă.

Îşi scoase din nou telefonul. Trebuia să stea de vorbă cu soţia lui; dar tot niciun răspuns. Drept care îşi reluă mesajul: *Sună-mă: Harry*. Şi din nou mesajul dispăru înainte să-l încheie, în vidul în care toate vieţile noastre, toate amintirile şi experienţele noastre sunt absorbite, precum apa care se scurge printr-o gaură.

Mai încercă o dată, concentrat, în timp ce păşea în stradă. Un martor declară că victima nu privise nici în stânga, nici în dreapta, când coborâse de pe trotuar, de parcă nu i-ar fi păsat sau pur şi simplu uitase că, la amiază, Edinburgh-ul e foarte aglomerat, iar şoferii sunt agresivi. Maşina îl izbise în plin; un alt martor, dimpotrivă, declară că maşina doar îl ştersese, trimiţându-l înapoi pe trotuar, unde căzuse pe o parte şi apoi rămăsese nemişcat. Indiferent care era adevărul, toţi cei de faţă crezură că e mort: ţipete, capete întoarse, feţe palide şi copii strânşi la piept de mamele lor.

Un trecător culese telefonul spart al pietonului accidentat. Un altul se ghemui lângă Harry, îi luă pulsul şi îi asigură pe cei din jur că victima e în viaţă. Tot el văzu faţa lui Harry acum, ochii deschişi ai accidentatului privind spre cartea care îi scăpase din mână, pe trotuar, vântul răsfoind-o înainte şi înapoi. Se deschisese la ultimele pagini; şi, în timp ce o fixa cu privirea, indiferent la sirena ambulanţei care se apropia, Harry arăta ca un om împăcat.

PS-UL AUTORULUI

de Heinrich Behring

Cu patru decenii în urmă, în anii ’20, locuiam în Elveţia şi schimbam slujbele prost plătite în timp ce îmi căutam vocaţia artistică. O vreme am lucrat la un sanatoriu din Munţii Alpi, unde am văzut nemijlocit stilul de viaţă opulent, steril, al tuberculoşilor burghezi, care mi s-a părut a fi semnul unei maladii mai generale, invizibilă până şi unui aparat Roentgen, care se răspândea treptat în întregul organism social al vorbitorilor de limba germană. Locul în care lucram – lângă Arosa – nu ieşea prin nimic în evidenţă şi nu aş fi pomenit cititorilor de existenţa lui dacă nu m-ar fi frapat un lucru, anume că, în calitate de şofer, aveam ocazia să întâlnesc şi să vorbesc cu majoritatea pacienţilor şi a membrilor personalului; printre aceştia era şi un om care avea să influenţeze istoria în mod semnificativ: Otto Hinze.

Nu e nevoie să vă spun povestea lui înspăimântătoare: e bine-cunoscută. Am să subliniez doar că dacă, în timp ce-l duceam pe dr. Hinze la sanatoriu ca să-şi ia în primire noul post, aş fi luat o curbă prea din scurt, ne-am fi pierdut viaţa şi eu, şi Hinze. Pierderea unui romancier încă nepublicat îndurerera numai familia lui; pe de altă parte, moartea lui Hinze, rostogolindu-se pe coasta muntelui în maşina neagră, lucioasă, însemna salvarea imediată, resurecţia tuturor sufletelor nevinovate care urmau să-şi piardă viaţa la ordinul lui.

Drumurile noastre s-au intersectat iar peste nouă ani, când Hinze era ministrul Educaţiei în cel de-al Treilea Reich, iar cartea lui, *Evoluţia spre perfecţiune*, devenise lectură obligatorie în şcoli. Între timp, eu ajunsesem să predau ştiinţele exacte la o şcoală din Hamburg, unde refuzam să le spun elevilor că teoria selecţiei naturale susţinută de Darwin şi „teoria progresului” susţinută de Hinze erau la fel de valabile, niciuna dintre ele nefiind demonstrată pe de-a-ntregul. În consecinţă, am fost suspendat din post şi i-am scris lui Hinze cerându-i ajutor. Răspunsul a venit de la un funcţionar mărunt din minister, cum că eram concediat şi nu mai aveam voie să predau timp de cinci

ani.

Aceste amănunte sunt de ordin personal, greu de anticipat; n-aş aduce vorba despre ele dacă n-aş fi primit o invitaţie din partea stimabililor mei colegi de la catedra de literatură britanică, colegi care au solicitat mai multe explicaţii în legătură cu *Profesor Faust* – romanul în care Hinze apare ca personaj – menite ca post-scriptum la a cincea şi la toate ediţiile viitoare ale unei cărţi pe care, spre surprinderea şi jena mea, cetăţenii ţării mele de adopţie o consideră o operă meritorie, importantă.

Neavând cum să predau, m-am angajat la o editură pentru care lucrasem cu ani în urmă ca recenzent al unor manuscrise nesolicitate; cu această ocazie am cunoscut câţiva bravi jurnalişti dispuşi să scrie despre abuzurile comise de Hinze în sistemul de educaţie. Teoria expansiunii cosmologice, de exemplu, urma să fie predată alături de doctrina ariană a gheţii primordiale. Chiar şi astrologia era considerată o specializare la nivel universitar.

Protestele mele au dus mai întâi la amenzi, apoi la mai multe condamnări la închisoare. Când Germania a început războiul împotriva civilizaţiei europene, am fost declarat element subversiv din punct de vedere politic şi trimis în câteva lagăre de concentrare de pe tot cuprinsul Reich-ului înfloritor.

Ultimul lagăr în care am nimerit era o mină în nordul Scoţiei ocupate, de unde se extrăgeau minerale rare – deşi noi habar n-aveam de asta – pentru bomba atomică proiectată de Heisenberg. Substanţele radioactive rezultate în urma extracţiilor au contaminat zona din jurul lagărului, în Ardnahanish, într-o măsură atât de mare încât, multă vreme după eliberarea noastră de către Armata Poporului, accesul în acea regiune a fost strict interzis. Chiar şi în ziua de azi cred că, în serile mohorâte, localnicii încă mai văd lumini ciudate, aburi luminiscenţi probabil care se ridică din solul mlăştinos în care zac atâtea cadavre iradiate – rămăşiţele unor oameni pe care i-am cunoscut şi alături de care am trudit, aduşi acolo tocmai din Bulgaria sau Palestina, în sălbăticia deprimantă, nemiloasă a Ultimei Thule.

Acolo, în lagăr, am început să compun, în minte, câteva dintre cărţile pe care le-am scris după eliberare şi care mi-au adus faima. Aşa am conceput *Întoarcerea îngerului*, romanul despre Bettina von Arnim, iubita lui Goethe, în care am inclus un

episod cam fantezist despre prietenul ei, Robert Schumann, bazat, de fapt, pe analiza nebuniei compozitorului făcută de Hinze în cartea lui, *Teleologia degenerării mentale***.** Scopul meu, fireşte, a fost să denunţ absurditatea teoriei lui Hinze conform căreia anumite stări mentale pot fi provocate de întâmplări din viitor. În romanul meu, Schumann primeşte o compoziţie în stilul atonal al secolului al XX-lea; un efect comic remarcat de Uniunea Scriitorilor Britanici când mi-a acordat Premiul Lenin pentru roman de debut în cadrul galei organizate la sediul din Londra, în 1949.

Acest succes m-a încurajat să încep lucrul la *Profesor Faust*. Romanul se bazează pe fapte reale, dar le deformează. Cu toţii ştim că, în realitate, Hinze a plecat din Arosa şi s-a stabilit la Berlin, unde a devenit mâna dreaptă, omul fără de care Goebbels nu i-ar fi putut controla pe naţional-socialişti. În romanul meu, însă, el moare în Arosa; deşi chiar şi aici nu am curajul să-l ucid dintr-o simplă răsucire a volanului. Sarcina îi revine Clarei, pacienta cu tulburări mentale a lui Hinze, care îl înjunghie după ce a fost supusă celor mai umilitoare perversiuni sexuale. Din punct de vedere istoric, ştim că această Clara (a cărei afecţiune psihiatrică a inspirat teoria minţii universale descrise de Hinze în *Sincronicism şi coincidenţă*) s-a sinucis, tăindu-şi venele cu un ciob dintr-o oglindă spartă.

Fizicianul Erwin Schrödinger a existat şi el. În decembrie 1925 l-am dus de la gară la sanatoriu. Câteva zile mai târziu, în timp ce îl duceam înapoi, după Crăciun, mi-a spus că venise acolo ca să lucreze la o nouă teorie a mecanicii cuantice. Nu reuşise. Dar eu ştiam, uitându-mă la femeia frumoasă de lângă el, care evident nu era soţia lui, că probabil avusese alte preocupări. În romanul meu, acest fizician uitat – care nu a lăsat nimic de substanţă şi se pare că a murit curând după aceea de tuberculoză – este reînviat şi lăsat să-şi facă descoperirea.

Rescrierea istoriei e o chestie facilă; spre deosebire de rescrierea ştiinţei. Dorind să aflu opinia unui specialist, am luat legătura cu academicianul Paul Dirac, profesor de fizică teoretică la Universitatea Cromwell din Cambridge, care mi-a explicat cu amabilitate, în mai multe scrisori, elementele mecanicii matriciale dialectice. L-am întrebat pe profesorul Dirac dacă ar putea fi elaborată o altă teorie, echivalentă teoriei mecanicii cuantice, pe care personajul meu Schrödinger (despre

adevăratul Schrödinger profesorul Dirac nu auzise) ar fi putut-o descoperi. Atât de absurda „mecanică a undelor”, schiţată în *Profesor Faust*, se datorează tocmai ingeniozităţii profesorului Dirac. Potrivit lui Dirac, această versiune oferă exact aceleaşi răspunsuri la toate calculele ca şi teoria matricială a lui Heisenberg, dar se bazează pe o interpretare fizică complet diferită, incluzând „undele cuantice” care, de fapt, n-au niciun sens. Ca o ilustrare a naturii ezoterice şi fizic imposibile a acestor unde, profesorul Dirac mi-a atras atenţia că funcţia undelor unui singur atom de hidrogen ar avea şase dimensiuni, incluzând rădăcinile pătrate ale cantităţilor negative.

Profesorul Dirac consideră că teoria lui e o simplă curiozitate cu valoare pur pedagogică; cu toate acestea, s-a dovedit esenţială pentru romanul meu, motiv pentru care rămân profund îndatorat virtuozităţii fertile a imaginaţiei lui ştiinţifice. Din păcate, relaţiile mele cu distinsul fizician – care de curând a primit titlul de Erou al Muncii Socialiste pentru scrierile lui privind politica de intimidare a Marii Britanii ca putere nucleară – au fost afectate imediat după publicarea romanului, acum doisprezece ani, în 1954. Printre personajele din *Profesor Faust* există unul pe care Dirac l-a luat drept un portret deloc flatant al propriei persoane; o acuzaţie (mai întâi lansată de el într-un eseu despre mecanica matricială în *Radio Times*) la fel de nefericită şi de falsă ca şi cele de plagiat, apărute în altă parte, de care mă voi ocupa mai la vale.

Să ne amintim că romanul meu modifică istoria în sensul că Hitler, şi nu Goebbels e cel care conduce Germania într-un război de cucerire, sortit şi el eşecului, deşi diferit în privinţa detaliilor. Marea Britanie e prezentată ca respingând invazia germană, permiţând astfel instituţiilor ei monarhice şi nedemocratice să-şi păstreze puterea într-o Europă postbelică dominată în continuare de hegemonii capitaliste. Prin urmare, nu mai există Timpul Restructurării; chiar şi Tatăl Naţiunii, Mult Stimatul Tovarăş Vernon Shaw, e scos din istorie.

Unii critici extrem de furioşi s-au întrebat dacă nu cumva scopul meu a fost acela de a nega adevărul teoriei marxist-leniniste a determinismului istoric. Sigur, susţin ei, deşi anumite evenimente din trecut ar putea fi modificate (viaţa sau moartea unui om, de exemplu), mersul general al istoriei – mai ales triumful socialismului la scară mondială – trebuie să rămână la

fel.

Eu nu resping această idee îmbrăţişată de mai toată lumea. Scopul romanului meu este strict dialectic, legat de opoziţia istorică dintre stânga şi dreapta, dintre materialism şi idealism, şi triumful necesar al primului element în ambele cazuri. Lumea pe care o descriu în *Profesor Faust* – trecut schimbat şi viitor imaginar – este înadins una care nu ar putea exista. Cine ar crede că premierul Marii Britanii poate fi o femeie sau că un actor de film ar putea fi ales preşedinte al Statelor Unite? Ar fi greu să fii evident ironic fără să cazi în farsă.

Naraţiunea mea, să ne amintim, descrie şi cum, chipurile, Schrödinger a devenit celebru, confruntarea lui cu Heisenberg şi criza fizicii provocată de aceasta. În lumea postbelică fantezistă pe care o descriu, această dezbatere ştiinţifică este rezolvată în maniera cea mai absurdă şi mai decadentă pe care şi-o poate imagina cineva: acceptând ideea existenţei fizice a mai multor universuri. Fiecare observaţie a naturii duce la o multiplicare a realităţilor. E suficient să dai cu banul şi cosmosul se divizează, dând naştere la două lumi la fel de posibile.

Criticii care ţin neapărat să-mi demaşte aşa-zisul plagiat au căutat, fireşte, antecedente istorice ale acestei teorii a „lumilor multiple”, a cărei descoperire, potrivit romanului meu, datează din 1957. Academicianul Cyril Connolly, de exemplu, a dat peste un articol obscur, apărut în Argentina în 1944, care abordează „un şir infinit de timpuri paralele”. Mergând în trecut, unul dintre iniţiatori ar putea fi şi Leibniz: vechimea ideii este singura ei virtute.

De asemenea, s-a remarcat că argumentele invocate de eroul meu Schrödinger şi de adversarii lui, despre o pisică şi vie, şi moartă atât timp cât rămâne neobservată, sunt preluate de la Berkeley, Fichte şi alţii. Eu nu neg asta. Vă amintiţi, sper, că eroul meu citeşte (şi rătăceşte) *Părerile despre viaţă ale motanului Murr* tocmai pentru ca să-i vină în minte straniul paradox felin.

Mai serioase sunt acuzaţiile care mi se aduc în legătură cu scurta menţionare în *Profesor Faust* a unui scriitor fictiv pe nume Thomas. Cercetători asidui, poate mai interesaţi să-şi facă un nume decât să susţină cauza literaturii socialiste, au descoperit că a existat un scriitor pe nume Thomas Mann ale cărui detalii biografice seamănă din întâmplare cu cele ale

personajului. Primul roman al lui Mann, *Casa Buddenbrook*, a fost un eşec din punct de vedere financiar; autorul n-a mai publicat nimic, deşi fratele lui şi-a câştigat o oarecare reputaţie literară şi se prea poate să fi auzit de el în Germania înainte de război – pe moment nu-mi amintesc. Se pare că Thomas Mann a mai scris câteva romane, toate respinse, dar care anticipează, în mod straniu, o seamă de caracteristici ale propriei mele producţii literare. Pe scurt, sunt acuzat că am citit manuscrisele lui şi că din ele m-am inspirat, nu din lagărul de muncă din Ardnahanish.

Când au apărut prima oară (în *Daily Worker Literary Supplement*), mărturisesc că aceste acuzaţii neruşinate m-au tulburat peste măsură, făcându-mă să mă întreb dacă nu cumva această coincidenţă ciudată, nedorită – chiar dacă e atât de subtilă şi de absconsă încât numai specialiştii o pot sesiza – ar putea fi o manifestare a însăşi pluralităţii lumilor pe care a propus-o, mai mult în glumă, romanul meu.

Ar putea exista un univers în care Thomas Mann să devină cu adevărat celebru? Ar putea exista şi un mijloc telepatic de comunicare a ideilor între lumea lui şi lumea noastră?

Acesta e genul de ipoteze care l-ar fi atras pe Otto Hinze: genul pe care trebuie să-l respingem fără întârziere. Criticii mă atacă invocând o coincidenţă pe care eu nu o pot nega. Resping însă cu tărie sensul pe care i-l dau ei. Oare aceşti critici preferă teoria lumilor multiple istoriografiei marxist-leniniste? Nu: mai bine să tacă.

Cu toate exagerările lui evidente, romanul meu e doar o operă de ficţiune – ar fi o prostie să fie considerat altceva. Istoria, ca şi forţa gravitaţională, are legile ei, cărora nu poţi să te împotriveşti. În *Dialectica naturii* Engels scria: „Pentru cel care respinge cauzalitatea, orice lege a naturii este o ipoteză”. Într-o lume în care totul e considerat a fi doar o stare de spirit, am fi reduşi la relativism şi haos.

Şi dacă acest lucru sună prea abstract, haideţi să dau un exemplu. Am menţionat deja lagărul de muncă, dar am vorbit prea puţin despre el, dat fiind că cel mai potrivit mod de a-i comemora pe cei care au pierit acolo este să păstrăm o tăcere respectuoasă. Cu toate acestea, voi menţiona o singură grozăvie dintre cele nenumărate care s-au întâmplat acolo. Era iarna geroasă a lui 1943, când mulţi deţinuţi care până atunci se

încăpăţânaseră să supravieţuiască cedau, în sfârşit, tentaţiei morţii, pierind în număr neobişnuit de mare de tifos, de foame sau doar de disperare. Grupul din care făceam parte a primit ordin să îngroape victimele de peste zi; după ce am săpat groapa comună în pământul tare ca piatra, ne-am pregătit să aruncăm în ea şirul de cadavre, ale căror feţe vlăguite afişau un calm de invidiat. Dar, din clipa în care a început să ningă uşor în jurul nostru, am văzut că unul dintre morţi nu prea părea mulţumit de liniştea de care avea parte acum. Îşi mişca buzele. Era un cadavru plin de groaza unei existenţe continue.

I-am strigat soldatului care ne păzea: „Ăsta mai trăieşte!” Soldatul, enervat că îi distrăgeam atenţia de la ţigara din care trăgea cu atâta plăcere, mi-a spus să tac şi să sap, făcându-mă porc şi puturos. „Dar, vă rog”, am repetat eu, „e viu, spun adevărul!”

Soldatul s-a apropiat şi s-a uitat la insul întins pe pământ. A văzut, ca şi mine, buzele care i se contractau, ochii rugători, încercarea disperată de a cere îndurare într-un loc în care o asemenea slăbiciune era interzisă fără drept de apel. Mult prea indiferent ca să se ostenească să-l împuşte pe bolnavul acela, soldatul m-a împuns cu patul armei şi a spus: „Aici nu există adevăr. Sapă!”

De la tânărul acela în uniformă, cu ţigara în colţul gurii, am învăţat o formulă simplă şi înspăimântătoare. Adevărul e speranţă. Iadul e locul în care tot adevărul e abandonat.

Sunt de acord că există mai multe adevăruri: cele ale îndrăgostiţilor, ale poeţilor, ale fizicienilor sau ale constructorilor de nave. A spune că sunt multe nu înseamnă că nu e niciunul. Lagărul a existat: eu sunt martorul lui. N-am aflat numele omului pe care l-am văzut cum e înmormântat de viu, încercând să articuleze un strigăt de ajutor în timp ce pământul era aruncat peste el. Dar ştiu că era o fiinţă cu gânduri, sentimente, visuri; nu o enigmă filosofică, o ficţiune uşor de şters. Singura persoană care trebuie să fi gândit altfel era soldatul şi numai fiindcă, în clipa aceea, când fumase de-abia jumătate de ţigară, aşa îi convenea lui.

Imaginaţi-vă o lume în care indiferenţa soldatului ar deveni regulă. Nu ar fi iadul cel mai subtil şi mai înspăimântător? Nu vă bucuraţi că revoluţia a reuşit şi că nu trăim în lumea aceea pe care şi-o doreau naziştii; una în care oamenii acceptă în tăcere

ideea că, dacă toate ziarele mint, cel mai bine e să nu citeşti niciunul? Nu vă bucuraţi că evoluţia încă se mai predă în şcoli şi că nu există o facultate de astrologie? Nu răsuflaţi uşuraţi că oamenii de ştiinţă nu susţin ideea unui multivers de realităţi, că profesorii universitari nu cred că un cântec la modă valorează tot atât de mult ca şi simfoniile lui Beethoven şi că liderii politici – în funcţii cumpărate pentru ei de marile corporaţii şi care se cred călăuziţi de dreptul divin – nu pornesc războiul împotriva naţiunilor neajutorate ai căror dictatori sunt nişte ficţiuni, cu arme de nimicire în masă care sunt nişte ficţiuni? Nu e o adevărată binecuvântare că lumea pe care am descris-o, ca şi personajele ei sunt doar o născocire?

Uitaţi-le. Sunt doar nişte imagini ce se perindă pe un ecran, umbre care vor dispărea încet, curând; asta dacă nu cumva tot ce a fost gândit sau scris vreodată există într-un paradis platonic. Vedeţi? Deja filmul se apropie de sfârşit, numărăm ultimele cadre ale rolei. Trei, doi, unu... apoi nimic.

Cât de viu a fost totul. Cât de repede se sfârşeşte visul.